ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM MİMARLIK DERGİSİ

INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PRINT ISSN: 2148-8142 - ONLINE ISSN: 2148-4880

(SAYI: 10 YIL: 2017 - ISSUE: 10 YEAR 2017)

İMTİYAZ SAHİBİ

“Bu Dergi Türk Patent Enstitüsü Tarafından Marka Tescili İle Tescillidir”

(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜVEN PLUS GRUP A.Ş.

www.guvenplus.com.tr

DERGİ YÖNETİMİ

İSTANBUL
BİLİM VE AKADEMİSYENLER DERNEĞİ

www.istanbulbilimveakademisyenlerdernegi.org

TMD DERGİMİZ HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1. Dergimiz hakemli ve uluslararası indeksli bir dergidir. Her yayın en az iki alan uzmanı hakem tarafından değerlendirilmektedir. İki alan hakemi tarafından olumlu "yayınlanabilir" yönünde rapor almayan yayınlar dergimizde yayınlanmaz. Bu durum karşısında hiçbir yazar(lar) dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz. Dergimizde yayınlanmaya hak kazanan "Etik Kurul Raporu" bulunan yayınlara dair etik kurul bilgileri yazılı olarak editörlüğe gönderilmesi ve sisteme yayın yüklenirken sisteme yüklenmesi zorunludur. Etik kurul raporu olan ve sisteme bilgisi girilmeyen ya da yazılı olarak editörlüğe bilgileri ulaştırılmayan çalışmalardan doğan her türlü sorumluluk yazar(lar)'a aittir. Dergimizin hiçbir kurulu ve yetkilisi bu konuda maddi ve manevi sorumluluk kabul etmez. Dergi kurul ve üyeleri "yetkilileri" Hukuki yükümlülük altına alınamaz. Her yazar ve yazarlar bu durumu peşinen kabul etmiştir.

2. Dergi hakem ve kurullarında yer alan akademisyen ile diğer yetkililer hakkında yazar(lar) dergi sistem işleyişi sürecine dair bir talepte bulunamaz. Bulunsalar bile herhangi bir bilgi kendilerine verilmez, sistem süreci değiştirilmez. Dergimiz ile ilgili her türlü bilgi derginin web sayfasında www.mtddergisi.com adresinden edinilebilir.

3. Dergimiz yılda üç sayı şeklinde çıkmakta her yılın "Nisan – Ağustos – Aralık" aylarının son günü derginin sayısında bulunan tüm makaleler tek cilt halinde dergi web sistemine yüklenir. Dergi web sisteminden makaleler tüm okuyucular tarafından indirilir ve ilgili eser "makale" ve dergimize atıf yapılmak koşulu ile kullanılabilir. Dergimizin tüm sayılarına okuyucular ücretsiz olarak ulaşmaktadır.

4. Dergimizde yayınlanan tüm makaleler (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) kalite belgeleriyle ve (2015/04018-2015-GE-17595) Marka patent ile güvence altına alınmıştır. Yayınlanmış olan makaleler kalite, marka patent ve doi bilgileri ile ilgili çalışmanın yazarlarına eserleri hakkında her türlü hukuki hak ve uluslararası güvence sağlamaktadır.

5. Dergimiz basılı ve e dergi olarak yayınlanmaktadır. Print ISSN: Print: 2148-8142 Online: 2148-4880 numarası ile T.C. Kültür Bakanlığından dergimiz hakkında her türlü bilgiye ulaşılabilir.

6. Metin içinde (Yılmaz, 2015: 1) veya (Yılmaz ve diğ., 2015:1) şeklinde kaynak gösterimi, kaynakçada ise YILMAZ, M., (2015). Bergama Evlerinde Kapı Süslemeleri, TMD Uluslararasi Hakemli Tasarım ve Mimarlik Dergisi, Sayı: 1, Cilt: 1, ss.1-2 şeklinde gösterilir. Tüm yazarlar dergimizin son güncel sayılarını takip ederek ilgili sayılarda yayınlanan makalelerdeki yazım formatını kendi çalışmalarında uygulayabilir. İnternet kaynaklarında mutlaka erişim tarihi ve son ulaşılabilen internet linkinin tamamının başta kaynakça ve metinin kullanıldığı sayfa altında numaralandırılarak gösterilmesi bir zorunluluktur.

7. Kaynakça Türkçe alfabe sıralamasına göre düzenlenir. Tüm yazarlar için derginin son sayısındaki yazım formatı dikkate alınmak zorundadır.

8. Dergimiz uluslararası indeksli bir dergi olup dergimizde yayınlanan tüm çalışma ve makaleler derginin yayınlandığı tarih itibariyle ilgili indekslere mail yolu ile ulaştırılır.

9. Dergimizde özgün araştırma, inceleme, derleme, olgu sunumu, proje ve kitap tanıtımı "makale formatında olmak zorundadır" türünde yayınlara yer verilmektedir.

10. Dergimize gönderilen tüm çalışmalar sisteme yüklendiği şekil ve an itibariyle başka bir dergide yayınlanmamış, değerlendirmeye alınmamış ve red edilmemiş olması gerekir. Tüm sisteme yüklenen makaleler yazar(lar) tarafından bu kurallara uyulduğunu kabul etmiş sayılır. Aksi durumda ilgili yazar(lar) hakkında dergimiz hukuki haklarını saklı tutar. Oluşabilecek olumsuzluk karşısında maddi ve manevi tüm sorumluluk ilgili yazar(lar)'a aittir. Dergimiz T.C. Kanunlarına göre hareket eder.

GENERAL INFORMATION ABOUT TMD JOURNAL

1. Our journal is a refereed and internationally indexed journal. Each paper is evaluated by two referees who are field experts. The articles not reported as "issuable" positively by two field referees aren't published in our journal. None of the author(s) can lay a claim on our journal in this case. Data, concerning the ethics committe of the studies, approved to be published in our journal, having the Ethics Committee Report, should be submitted to the editors in written and uploaded to the system with the article. Author(s) should take the responsibility of their articles, having the Ethics Committee Report, which were not submitted to the editors in written and were not uploaded to the system. None of the committes and the authorities in our journal are responsible for pecuniary and non-pecuniary damages. The committes and the authorities in our journal do not have any legal obligations. Author(s) have accepted this situation beforehand.

2. Author(s) cannot make a demand for the journal's procedure concerning the academicians in journal's referee board and other boards and other authorities. Even if so, they aren't given any information, system process cannot be changed. Necessary information about our journal can be obtained from the website of the journal www. mtddergisi.com

3. Our journal publishes three times a year, all articles in the relevant volume of journal are uploaded to the web system of the journal in one volume on the last day of the months "April – August – December." All readers can download the articles from the journal's web system and the relevant paper "article" can be used on condition that our journal is cited. Readers can download all volumes of our journal for free.

4. All articles published in our journal are assured with certificate of quality (ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706) and trademark patent (2015/04018-2015-GE-17595). Articles published provide their authors with all kinds of legal rights and international assurance regarding their articles with quality, trademark, patent and doi

5. Our journal has both printed and online versions. Necessary information about our journal can be obtained from the T.R. Ministry of Culture with the number ISSN: Print: 2148-8142 and Online: 2148-4880

6. Reference within the text should be (Yılmaz, 2015: 1) or (Yılmaz et al. 2015:1), in the reference part YILMAZ, M., (2015). It is indicated as Door Decorations in Bergama Houses, TMD International Refereed Journal of Design and Architecture Issue:1, Volume:1, pp.1-2. All authors must follow the latest volumes of our journal and apply the print format of the published articles in their own papers. It is an obligation to indicate the access date of the internet sources and the last accessed full internet link in the references and below the page by giving numbers.

7. References are arranged by the Turkish alphabet. The printing format in the last volume of the journal should be taken into account by all authors.

8. Our journal is an internationally indexed journal, and all articles and papers published in our journal are sent to relevant indices via e-mail by the publication date of the journal.

9. Original research, analysis, compilation, case study, project and book introduction "have to be in an article format" and these publications are also included.

10. 10. All papers sent to the journal and uploaded to the system shouldn't be previously published, not evaluated and not rejected. All articles uploaded to the system are acknowledged that author(s) conform to these rules. Otherwise, our journal keeps its legal rights reserved. All material and moral responsibility regarding a negative situation belong to author(s). Our journal acts in line with the T.R. Law.

İÇİNDEKİLER

ARAŞTIRMA, UYGULAMA ve LİTERATÜR

KENT PARKI KULLANIMI ve ÖZNEL İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ: ANKARA KENTİ ÖRNEĞİ *1-15*
Burcu AYAN SONKUR, Mithat DURAK, İlkden TAZEBAY

MİMARLIK-MÜZİK ETKİLEŞİMİNDE YÖNTEMSEL YAKLAŞIMLAR *16-36*
Gizem ÖZKAN ÜSTÜN, Pınar DİNÇ KALAYCI

ZİHİN HARİTALAMA YÖNTEMİ İLE KIRSAL PEYZAJ KİMLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: NALLIHAN BEYDİLİ ÖRNEĞİ *37-55*
Gizem CENGİZ GÖKÇE, Sebahat AÇIKSÖZ

KIRŞEHİRDE SELÇUKLU DÖNEMİNE AİT BİR YAPI KARAKURT HAN-ILICASI *56-79*
İbrahim YILMAZ

ALTYAPI KARARLARINDA ÇATIŞAN GÖRÜŞLER: İZMİR BAZ İSTASYONLARI ÖRNEĞİ *80-95*
İlgi ATAY KAYA

MİMARİ TASARIMDA KONSEPT VE BAĞLAM İLİŞKİSİ ÜZERİNE *96-115*
Onur ERMAN, Nur YILMAZ

BİR ANITPARK PROJESİNİN TASARIM SÜRECİ *116-131*
Özgür YERLİ, Sinem ÖZDEDE

"NON-PLACE" UNDER THE DOMINATION OF CONTROL MECHANISMS *132-145*
Sebla ARIN

POSTMODERNİZMDE SKANDAL YAPITLAR *146-164*
Semra DOĞAN AK

KENTSEL MEKANLARIN KAMUSALLAŞTIRILMASINDA GRAFİK TASARIMIN ROLÜ *165-175*
Elif ATAMAZ

A BUILDING ENERGY PERFORMANCE EVALUATION PROGRAM (EnAd) FOR ARCHITECTURAL DESIGN PROCESS *176-201*
Fatma Zehra ÇAKICI, Arzu GÖNENÇ SORGUÇ

PEYZAJ MİMARLIĞI, ŞEHİRCİLİK VE PARAMETRİK ÜSLUP ETKİLEŞİMİNİN KENTSEL TASARIMA YANSIMALARI *202-218*
Veli İLKE, E. Figen İLKE

ESKİMİŞ ENDÜSTRİ ALANLARINA KENTSEL DEĞERİ ARTIRMA ADINA İŞLEV KAZANDIRMA - BURSA MERİNOS KÜLTÜR MERKEZİ VE PARKI *219-237*
Meryem ALAGÖZ

GELENEKSEL KONYA EVLERİNİN MİMARİ DEĞERLERİNİN ANALİZ EDİLMESİ *228-255*
Fatih SEMERCİ, Büşra Sena UĞUR

ANKARA`DA TEK KİŞİLİK HANE HALKLARI İÇİN TASARLANMIŞ KÜÇÜK KONUTLAR *256-274*
Asena SOYLUK, Aslı YILDIZ

TRABZON TÜRK DEVRİ YAPISI İSKENDER PAŞA CAMİ VE KÜLLİYESİ *275-288*
Funda KURAK AÇICI

ULUSLAR ARASI YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ *290-303*
Reva ŞERMET, Murat ÖZYAVUZ

KENT PARKLARININ EVRENSEL KALİTE KRİTERLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ; DİYARBAKIR ÖRNEĞİ *304-321*
F. Demet AYKAL, Meltem ERBAŞ, Mine BARAN

BAŞ EDİTÖR
Pelin AVŞAR KARABAŞ

BAŞ EDİTÖR YARDIMCILARI
Fatih BAŞBUĞ
Atilla DÖL
Mehmet Gökhan GENEL
Hakan AÇIKGÖZ

RESİM ALAN EDİTÖRÜ
Pelin AVŞAR KARABAŞ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Ercan ŞAHBUDAK
Hakan AÇIKGÖZ

DİL EDİTÖRLERİ
Gökşen ARAS (İngilizce)
Gülsemin HAZER (Türkçe)
Gülten GÖKDEMİR (İngilizce)
Sinem HERGÜNER (İngilizce)
Yakup POYRAZ (Türkçe)

İSTATİSTİK VE ÖLÇME DEĞERLENDİRME
Gökhan DELİCEOĞLU
Işık BAYRAKTAR
Saliha ALTIPARMAK
Sercan ALMALI

İLETİŞİM VE SEKRETERLİK
Michael KUYUCU

TEKNİK EDİTÖR
Ozan KARABAŞ

EDİTÖRLER
Aleve AKDOĞAN KAYMAZ
Ayşegül AKDOĞAN EKER
Anke VAN HAL
Alfredo ANDIA
Bülent EKER
Betül COŞKUN
Betül BEKTAŞ EKİCİ
Filiz ŞENKAL SEZER
George DODDS
Hatice KIRAN ÇAKIR
Hansjoerg GEORITZ
Hülya KALAYCIOĞLU
John MCRAE
Jason YOUNG
Jaime CANAVES
Jason CHANDLER
John STUART
Keith BOSWELL
Levent ARIDAĞ
Marleen DEVIS
Murat ÖZYAVUZ
Mustafa OĞUZ GÖK
Mehmet ÜSTÜNDAĞ
Mark DEKAY
Mark SCHIMMENTI
Monika CHAO-DUIVIS
Marleen HERMANS
M. Hayrullah AKYILDIZ
Mümin ŞAHİN
Mesut GÜNER
Ö. Fatih KEÇECİOĞLU
Philomena BULUYSSEN
Peter LUSCUERE
Sercan ÖZGENCİL YILDIRIM
Scott WALL
Scott POOLE
Shahin VASSIGH
Thijs ASSELBERGS
Turgut AKGÜN

YAYIN KURULU
Adnan TEPECİK
Ayça GÜRKAN
Ahmet ÖZOL
Ahmet Şinasi İŞLER
Alpaslan Hamdi KUZUCUOĞLU
Av. Fevzi PAPAKÇI
Av. Nazmi ARİF
Av. Onur BAYKAN
Abdullah KELKİT
Ayhan AYTAÇ
Basri ERDEM
Bedri KARAYAĞMURLAR
Çetin YAMAN
Doğuş ONUR
Deniz ONUR
Erdem ÜNVER
Ercan ŞAHBUDAK
Füsun ÇAĞLAYAN
Fatih BAŞBUĞ
Gökşen ARAS
Gülten HERGÜNER
Hatice Nur GERMİR
Hüseyin ELMAS
Murat ÖZYAVUZ
Nezahat GÜÇLÜ
Oğuz YILMAZ
Öner DEMİREL
Pelin AVŞAR KARABAŞ
Ricardas BARTKEVICIUS
Sercan Özgencil YILDIRIM
Ümran SEVİL

YAYIN KABUL ETTİĞİMİZ BİLİM DALLARI

- Diğer Bilim Dalları
- Mimarlık
- Tasarım
- Görsel Sanatlar
- Peyzaj Mimarlığı
- İç Mimarlık

DISCIPLINES

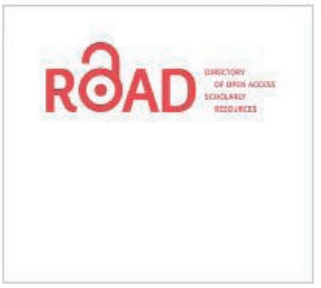
- Other Sciences
- Architecture
- Design
- Visual Arts
- Landscape Architecture
- Interior Architecture

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER

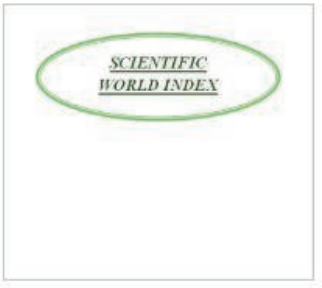

DİĞER DERGİLERİMİZ

1. Uluslararası Hakemli Beslenme Araştırmaları Dergisi	www.dbhadergisi.com
2. Uluslararası Hakemli Kadın Hastalıkları ve Anne Çocuk Sağlığı Dergisi	www.jacsdergisi.com
3. Uluslararası Hakemli Ortopedi Travmatoloji ve Spor Hekimliği Dergisi	www.otshdergisi.com
4. Uluslararası Hakemli Pazarlama ve Pazar Araştırmaları Dergisi	www.uhpadergisi.com
5. Uluslararası Hakemli Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi	www.hmfdergisi.com
6. Uluslararası Hakemli Beşeri ve Akademik Bilimler Dergisi	www.uhbabdergisi.com
7. Uluslararası Hakemli İletişim ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi	www.uhedergisi.com
8. Uluslararası Aile Çocuk Ve Eğitim Dergisi	www.aceddergisi.com
9. Uluslararası Hakemli Hemşirelik Araştırmaları Dergisi	www.khsdergisi.com
10. Uluslararası Hakemli Psikiyatri ve Psikoloji Araştırmaları Dergisi	www.uhpdergisi.com
11. Uluslararası Hakemli Müzik Araştırmaları Dergisi	www.uhmadergisi.com
12. Uluslararası Hakemli Ekonomi Yönetimi Araştırmaları Dergisi	www.uheyadergisi.com
13. Uluslararası Hakemli Akademik Sosyal Bilimler Dergisi	www.iibdergisi.com
14. Uluslararası Hakemli Spor Sağlık ve Tıp Bilimleri Dergisi	www.sstbdergisi.com
15. İş Güvenliği ve Çalışan Sağlığı Dergisi	www.isguvenligivecalisansagligidergisi.com

Pelin AVŞAR KARABAŞ
BAŞ EDİTÖR

Değerli Bilim İnsanları.,

Dergimizin bu sayısında toplam 18 araştırma, uygulama ve inceleme çalışmasına yer vermiş bulunmaktayız. Dergimizin her sayısında olduğu gibi bu sayısında da sizlerle buluşmamıza katkı sağlayan değerli yazarlarımıza yürekten teşekkür ediyoruz. Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da başvurusunu gerçekleştirdiğimiz iki uluslararası indeks tarafından dergimiz taranmaya başlamıştır. 2016 yılı itibariyle İstanbul Bilim ve Akademisyenler Derneğinin yönetimine giren dergimiz 2017 yılı Ocak Ayı itibariyle ISO 9001-2008, 14001-2004, 10002-2014 ve 18001-2007 belgelerini Amerikan PCA akredite kurumu tarafından almış ve daha önceki ISO belgelerine bir yenisini daha katarak yoluna devam etmektedir. Değerli okurlar; dergimizin ulusal ve uluslararası farklı indekslerde taranması konusundaki başvuru ile çalışmalarımız hızla devam etmektedir. Dergimizde yer alan çalışmaların daha nitelikli hale getirilmesi, yapısının güçlendirilerek uluslararası kalite yönetimi tarafından kabul görmesi konusunda başta dergi yönetimi olmak üzere tüm dergimiz çalışmalarına teşekkür ediyoruz. Yayınların hızla incelenmesi ve yazarlara hızla dönüşünün sağlanması konusunda gayret, bilgi ve tecrübeleri ile bizleri yalnız bırakmayan değerli hakem kurulumuza da ayrıca teşekkür ediyoruz. Çünkü bu çalışmaların nitelik ve kalitesi konusunda bilim dünyasına, literatüre ve özellikle indeksler konusunda dergimizin farklı indekslerde yer alabilmesi açısından yayın kalitesinin arttırılmasına ilişkin gayretlerinden dolayı hakem kurulumuzun desteğini göz ardı edemeyiz. Her sayıda olduğu gibi bu sayımızda yer alan toplam 15 çalışmanın değerlendirilmesi, incelenmesi ve yayına alınmasında yine kıymetli zamanlarını ve bilgi ile tecrübelerini bizlerle paylaşan kıymetli hakem kurulumuza, editörlerimize, yönetim kurulumuza ve dergi çalışanlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz. Yılda 3 sayı çıkaran dergimizin bir sonraki sayısı Ağustos 2017 tarihinde sistemdeki yerini alacaktır. Bir sonraki sayımızda tekrar görüşmek ümidi ile hepinize esenlik ve mutluluk dolu günler diliyoruz.

(Dergimizde etik kurul raporu gerektiren her türlü çalışmada yazar(lar) editörlüğe ve derginin sistemine yayın yüklerken gerekli etik kurul rapor bilgilerini girmekle yükümlüdür. Hiçbir koşul ve şartlarda oluşan ya da oluşacak bir sorunda – problemde dergimiz, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yazı işleri, hakem ve bilim kurulları sorumluluk kabul etmez. Yazar(lar) bu bilgiyi dergiye yazılı olarak vermekle yükümlüdür. Bu konuda tüm sorumluluk yazar(lar) a aittir).

Basın Yayın Kanunun "5187" gereğince basılı eserler yoluyla işlenen füllerden doğan maddi ve manevi zarar m-13-14 kapsamında dergimizde yayınlanan yayınların içeriği ve hukuki sorumluluğu tek taraflı

olarak yazar(lar) a aittir. Dergimiz, yönetim, hakem, editör, bilim ve imtiyaz sahibi bu yükümlülükleri kabul etmez. Dergimizde bilimsel içerikli, literatüre katkı yapan, bilimsel anlamda değer ifade eden çalışmalar kabul edilir ve yayınlanır. Bunun dışında siyasi, politik, hukuki ve ticari içerikli fikri sınai haklar kanununa aykırılık içeren yayınlara yer verilmez. Olası bir olumsuzluk durumunda yazar(lar) doğabilecek her türlü maddi ve manevi zararı peşinen kabul etmiş ve yüklenmiştir. Bu nedenle ikinci üçüncü ve diğer şahıs ile kurumlar konusunda dergimiz yönetimi ve kurulları hiçbir sorumluluğu kabul etmez. Bu yönde dergimiz ve kurulları üzerinde bir hukuki yaptırım uygulanması söz konusu olamaz. Eserlerin içeriği ve mevcut durumu yazar(lar) ait olup dergimiz bu yayınların sadece yayınlanması ve literatüre kazandırılması aşamasında görev üstlenmiştir. Tüm okuyucu, kamuoyu ve takipçilerine ilanen duyurulur.

Distinguished Scientists.,

There are a total of 18 research, application and analysis papers in this volume. We deeply thank our valuable authors who contribute to reaching you in this volume like every other ones. As in every volume, our journal has been indexed by two international indices again as of this volume. Our journal being under the management of İstanbul Association of Science and Academicians after the year 2016 has received its ISO 9001-2008, 14001-2004, 10002-2014 and 18001-2007 certificates from American PCA accreditation body in 2017 January and proceeds on its way after bringing a new one to current ISO certificates. Dear readers; our applications made to various national and international indices continue rapidly. We would like to thank all staff particularly journal management who have exerted great effort in improving the quality of papers published in our journal, strengthening its structure and making it approved by the international quality management. We would also like to thank the esteemed referee board members who have stood by our side with their knowledge, experience and efforts regarding fast scrutinizing of papers and giving quick response to authors. As we can't ignore the support of our referee board regarding the improvement of publication quality in order to help our journal ranked among various indices and contributing to the science world and literature with the papers of high quality. We would like to express our gratitude towards our distinguished referee board, editors, executive committee and journal's staff who have shared their valuable time, knowledge and experience with us concerning the evaluation and publication of a total of 15 papers in this volume. The next volume of our triannually published journal will be on the system in August 2017. Hope to meet you in our next volume and wish you all the best.

(In any kind of study requiring ethical board report in our journal, author(s) is/are obliged to enter the data of necessary ethical board report while uploading their publication in editorship and journal system. Our journal, publication board, grant holder, editorial office, referee and science boards do not undertake any responsibility for a problem to occur under any circumstances and conditions. Author(s) is/are obliged to give this information to journal in written. All liability in this issue belongs to author(s).

As per the "5187" of Press Law, material and emotional damage arising from the actions via published works, the content and legal responsibility of the publications published in our journal within the scope of m14-13- unilaterally belong to author(s). Our journal, executive board, referees, editor, science board and publisher don't accept these obligations. The scientifically valuable papers with scientific content which contribute to literature are accepted and published in our journal. Apart from this, the papers with political, legal and commercial content which are against the intellectual property rights are not accepted. in case of a possible negative situation, author(s) is/are regarded as accepting and undertaking all kinds of possible material and emotional damage beforehand. Therefore, our journal's management and other boards don't accept any responsibility regarding the second, third and other persons and institutions under any condition. in this sense, a legal sanction on our journal and its boards is out of question. The content and the current status of the papers belong to author(s) and our journal only takes part in the publication of these papers and contribution to literature. Respectfully announced to all readers, public and followers by publication.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

KENT PARKI KULLANIMI VE ÖZNEL İYİ OLUŞ İLİŞKİSİ: ANKARA KENTİ ÖRNEĞİ [1]

THE ASSOCIATION BETWEEN USE OF URBAN PARKS AND SUBJECTIVE WELL-BEING: EXAMPLE OF THE CITY OF ANKARA

Burcu AYAN SONKUR[1], Mithat DURAK[2], İlkden TAZEBAY[3]

[1-3]Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara / Türkiye
[2]Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Bolu / Türkiye

Öz: Bu çalışmada, Ankara'daki kent parklarının kullanımı ve öznel iyi olma hali arasındaki ilişki araştırılmaktadır. Araştırmaya katılan 210 kent parkı kullanıcısına sosyo-demografik ve kullandıkları park ile ilgili özellikleri içeren anketin yanı sıra öznel iyi oluşu ölçen iki anket gönüllülük ve gizlilik ilkeleri çerçevesinde uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kent parklarının kullanımı ile öznel iyi oluş arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Kent parklarını kullanan katılımcılar park kullanmaya başladıkları ana göre fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan daha olumlu yaşantılar rapor etmiştir. Bulgular ışığında, park kullanan birey sayısının arttırılmasının yanı sıra kent parklarının tasarım ve planlanmasında bireylerin psiko-sosyal ihtiyaçlarının dikkate alınması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Parkı, Öznel İyi Olma Hali Ankara

Abstract: In the present study, the association between using urban parks in Ankara and subjective well-being is aimed to be investigated. Participants composing 210 urban park users are asked to complete two scales about subjective well-being in addition to answer their socio-demographic variables and questions about urban parks that they are using in the frame of voluntary participation and informed consent. According to results, there were positive and significant relationship between using urban parks and subjective wellbeing. Urban park users reported higher scores of positive experiences when they compare their experiences before using a park, on the basis of physical, mental and social experiences. In the light of findings, promoting to increase urban park users and considering psycho-social needs of individuals are encouraged to be taken into consideration for further studies.

Key Words: Urban Park, Subjective Wellbeing, Ankara

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.006.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Burcu AYAN SONKUR, Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara / Türkiye, brc.ayan@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 29.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 04.01.2017-12.02.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 25.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kentlerdeki yeşil alanların temel unsurlarından biri olan kent parkları, özellikleri, işlevleri ve sağladığı olanaklar kapsamında kentlerdeki insanların yaşamında oldukça önemlidir. Kent parklarının özellikleri değerlendirildiğinde kullanıcılara sağladığı faydalar yalnızca fiziksel olmayıp, duygulanımsal ve bilişsel olarak da faydaları olabileceği düşünülmektedir. Bu kapsamda, parklarda yapılan fiziksel aktivitelerin yanı sıra, güzel bir park ortamında bulunmanın mutluluk getirebileceği, aynı zamanda da parktaki peyzaj mimari çalışmalarının o parkı kullananların düşünce dünyasında önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, insan- çevre etkileşiminin yarattığı etkiler psikoloji ve mimarlığın ortak bir buluşma noktası olmasına rağmen bu etkileşimin irdelenmesinin alan yazında sınırlı kalması bulgular ve uygulamada yaratacağı sonuçlar bakımından merak uyandırmaktadır.

Eko-sistem yaklaşımı ile insanların etkileşimini öne çıkaran ve bilişsel ve duygulanımsal iyiliği ele alan kavramlardan birisi de öznel iyi olma halidir (ÖİOH, subjectivewell-being). ÖİOH kavramı, duygulanımsal iyioluş ve bilişsel iyi oluş olarak alan yazında açıklanmaktadır (Diener, 1984). Duygulanımsal iyi oluş, olumsuz duyguların azlığı ve olumlu duyguların çokluğunu ifade eder (Duckworth, Steen, &Seligman, 2005). Bilişsel iyi olma hali ise, tüm yaşam memnuniyetinin değerlendirilmesini (Diener, 1984) gelişme ve büyüme düşüncesini kapsamaktadır (Diener ve ark., 2010). Bu değerlendirme sonucunda olumlu duygular ne kadar çok olursa, olumsuz duygular ne kadar az olursa, yaşam memnuniyeti ne kadar çok olursa o kişinin öznel iyi olma halinin yüksek olduğu söylenebilmektedir. Öznel iyi oluşun bireyin yaşadığı çevre ile ilişkisi olduğu belirtilse de (ThompsonCoonvd., 2011) çevrenin bireylerin hissettikleri mutluluk ile etkileşimsel olduğu belirtilse de (Lafortezza, Carrus, Sanesi ve Davies, (2009), multi-disipliner olarak bu ilişkileri ele alan görgül kısıtlı çalışmalar bulunmaktadır.

AMAÇ

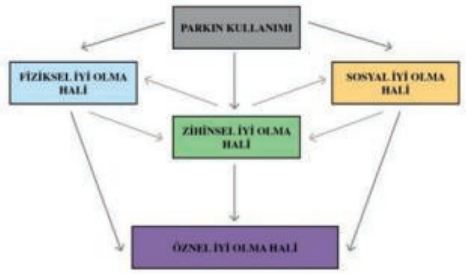
Bu çalışma, kent parklarının insan yaşamındaki etkisini ele almaktadır. Bu doğrultuda, kent parklarının kullanımının öznel iyi olma hali ile ilişkisi değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, psikoloji alan yazınında öne çıkan öznel iyi olma hali kavramı üzerine kent parklarını kullanma durumu ve parkların özelliklerinin rolü incelenmesi hedeflenmektedir. Bu çerçevede; kent parkları kullanma durumunun ve kent parklarının özelliklerinin yeterliliğinin duygulanımsal ve bilişsel öznel iyi oluşu arttıracağı beklenilmektedir.

Araştırmanın Kısıtlıkları: Araştırma sonuçlarının öz bildirimlere dayanması ve araştırmanın kesitsel (cross-sectional) yöntem içermesidir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Araştırmanın Problemi: Park kullanımı bireylerin öznel iyi oluş düzeyini etkilemekte midir? Park kullanımı bireylerin fiziksel, zihinsel ve sosyal iyilik hallerini etkilemekte midir? Park kullanımı bireylerin duygulanımında olumlu değişimler yaratmakta mıdır?

Bu bağlamda öznel iyi olma hali ve alt bileşenleri olan fiziksel, zihinsel ve sosyal iyi olma hali ve park kullanımı ile ilişkisini gösteren bir model temel alınmıştır (Şekil 1).

Şekil 1. Parkın Kullanımı-Fiziksel, Sosyal, Zihinsel İyi Olma Hali İlişkisi

YÖNTEM

Kent Parkları: Çalışma alanı olarak Ankara kentindeki kent parklarından Altınpark, Botanik Parkı ve Gençlik Parkı seçilmiştir. Çalışmanın amacı parkların özelliklerinin ve bu alanların sunduğu aktivite imkânlarının insanların duygu durumları üzerindeki etkilerini duygulanımsal ve bilişsel fiziksel, zihinsel ve sosyal iyi olma hali kapsamında incelemeye yönelik olduğu için, parkların seçiminde bu duruma dikkat edilmiştir.

Seçilen parklar en baskın özelliklerine göre şu şekilde gruplandırılmıştır:

1- Botanik Parkı: Göreceli olarak doğal alan miktarının fazla olduğu ve kullanıcıların dinlenme, seyir, doğa ile baş başa kalma vb. amaçlı kullanımının yaygın olduğu bir park

2- Gençlik Parkı: Göreceli olarak daha fazla sosyalleşme imkânı tanıyan özelliklere sahip, kullanıcıların buluşma, bir araya gelip birlikte vakit geçirme mekânı olan bir park

3- Altınpark: Göreceli olarak fiziksel aktivite imkânı tanıyan ve kullanıcıların genellikle fiziksel aktiviteler için tercih ettiği bir park

Altınpark, Altındağ ilçesine bağlı Aydınlıkevler ile Hasköy Mahalleleri arasında yer almaktadır. Bu park 640.000 m²'lik bir alan üzerinde tesis edilmiştir. Botanik Parkı, Ankara'nın güneyinde Çankaya Vadisi içinde yer almaktadır. Yaklaşık 65000m² büyüklüğündedir. Gençlik Parkı, Altındağ ilçesinin Ulus semtinde yer almakta olup 275.000 m² alan üzerine kurulmuştur.

Katılımcılar: Araştırmanın katılımcılarını Ankara'da yaşayan 213 kent parkı kullanıcısı oluşturmuştur. Altı katılımcı araştırma soruları ve anketlerinde %5 den fazla kayıp değere sahip olduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Analizler 207 katılımcı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların % 55.6'sı erkektir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(92 kadın ve 115 erkek). Katılımcıların yaşları 17-76 arasında değişmektedir (M = 32.08, SS = 14.28) Katılımcıların gelir düzeyleri 850 ₺ ile 11000 ₺ arasında değişmektedir. (M = 2907.63 ₺ , SS = 1443.22 ₺) 2907,63 1443,22. Medeni hal açısından 133 katılımcı bekârdır ve 74 katılımcı evlidir. Katılımcıların eğitim düzeylerinin ilkokul-ilköğretim (n= 26) lise (n = 104) üniversite (n = 70) ve lisansüstü (n = 7) mezunu şeklinde olduğu gözlenmiştir.

Psikometrik Ölçüm Araçları: Katılımcılara yöneltilen sosyo-demografik özellikleri (örneğin, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi vb) ve park kullanımı ile ilgili özellikleri belirlemeye yönelik soruların yanı sıra iki adet anket uygulanmıştır.

a. Öznel İyi Oluş Değişimi Anketi:

Bu çalışmada katılımcıların öznel iyi oluşları ile ilgili olarak parkı kullanmadan önceki ve sonraki durumlarını fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan değerlendirdikleri üç sorudan oluşan bir anket geliştirilmiştir. Katılımcılar, öznel iyi oluş boyutları olan fiziksel, zihinsel ve sosyal değişim sorularını 1 (berbat) ile 10 (mükemmel) arasında değişen onlu ölçek üzerinde işaretlemektedir. Bu çalışmada anketin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha = .90 olarak bulunmuş, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .78 ile .85 arasında değiştiği gözlenmiştir. Anketten alınacak olası puan 3 – 30 arasında değişmektedir.

b. Öznel İyi Oluş Duygulanım Anketi:

Park kullanıcılarının duygulanım öznel iyi oluşlarını değerlendirmeye yönelik bir anket hazırlanmıştır. Ankette katılımcılara "parktan ayrılırken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" şeklinde yöneltilen soru çerçevesinde kullanıcıların duygularını iki yönlü zıt duygulanım derecelendirme tekniği ile 1 ile 5 arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Örneğin, katılımcılar "keyifsiz" (1 puan) – "keyifli" (5 puan) ve "sıkılmış" (1 puan) – "eğlenmiş" (5 puan) gibi 10 farklı duygulanım ile ilgili kendi hisselerini değerlendirmişlerdir. Anketin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha = .86 olarak bulunmuş, düzeltilmiş madde - toplam korelasyonlarının .44 ile .72 arasında değiştiği gözlenmiştir. Anketten alınacak olası puan 10 – 50 arasında değişmektedir.

İşlem: Katılımcılar gönüllülük ve gizlilik esasına dayalı olarak yöneltilen sorulara ve anketlere tepki vermişlerdir. Anket soruları parkta katılımcılara yöneltilmiştir. Anket uygulamalarında istatistikî sonuçların güvenilirliği ve geçerliği önem arz etmektedir. Aynı kaynaktan aynı zamanda aynı yöntemle veri toplanmasının "ortak yöntem etkisi" nedeniyle sonuçların geçerliği açısından sorunlar yaratabileceği (Chan, 2009; Podsakoff vd., 2003), açıklanan varyansın değişkenler arası

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ilişkilerden çok uygulanan yönteme atfedileceği (Krishnaveni ve Deepa, 2013) ve Tip-I ve Tip-II hatanın ciddi derecede artabileceği (Podsakoff vd., 2003) ifade edilmektedir. Bu nedenle, araştırma öncesi "ortak yöntem etkisini" bertaraf etmek için önlemler (ör., ölçek derecelendirmelerinin farklı olması, yanlış ve doğru yanıtın olmadığı şeklinde bilgilendirme, anket sorularının katılımcılara farklı sıralarda verilmesi vb.) alınmıştır

BULGULAR

1. Parka Gitme Sıklığı

Parka gitme sıklığı açısından park kullanıcılarının % 16.43'ü (N =34) haftada en az bir kere. % 14.01'i (N = 29) iki haftada bir kere. % 16.91'i (N = 35) ayda bir kere. % 17.38'i (N = 36) üç ayda bir kere. % ve 35.27'si (N = 73) yılda iki kereden az parka gitmektedir. Katılımcıların parka gitme sıklığına yönelik gözlenen değerlerin beklenen değerlerden farklı olup olmadığını test etme amacıyla yapılan Tek Yönlü Ki Kare (Ki kare Uyum Testi) sonucu anlamlıdır, $\chi^2(4, N = 207) = 30.85$, $p = 3.28e\text{-}06$. Katılımcılar parka beklenenden daha az gitmektedir. Park kullanım sıklığının cinsiyet ile ilişkili olup olmadığının test edildiği İki Yönlü Ki Kare (Bağımsızlık) testi sonucu anlamlıdır, $\chi^2(4, N = 207) = 12.07$, $p = 1.69e\text{-}02$. Erkekler beklenenden daha sık, kadınlar ise daha seyrek olarak parkları ziyaret etmektedir.

2. Parka Ulaşım

Parka ulaşım ile ilgili katılımcıların çoğunluğu parka ulaşmada sıkıntı yaşamadığını ve rahat ulaştığını rapor etmiştir. İki Yönlü Ki Kare testi sonucu Altınpark (58 evet, 13 hayır), Gençlik Parkı (62 evet, 5 hayır) ve Botanik Park'ın (61 evet, 8 hayır) ulaşım kolaylığı-zorluğu açısından birbirinden farklılaşmadığını ortaya koymuştur $\chi^2(2, N = 207) = 3.78$, $p = 1.51e\text{-}01$.

3. Parkta Geçirilen Zaman

Park kullanıcılarının ortalama % 50'si parkta 1-2 saat zaman geçirdiğini rapor etmiştir. Parkta1 saatten az, 1-2 saat, 2-3 saat ve 4+ saat zaman geçiren katılımcı sayısı sırasıyla Altınpark'ta 13, 31, 16 ve 9, Gençlik Parkı'nda 7, 32, 18 ve 10 ve Botanik Parkı'nda 10, 38, 17 ve 6 şeklinde olduğu gözlenmiştir. İki Yönlü Ki Kare testi sonucu parkta geçirilen zamanın ve park türünün birbiri ile ilişkili olmadığını (birbirinden bağımsız olduğunu) ortaya koymuştur, $\chi^2(6, N = 207) = 3.70$, $p = 7.17e\text{-}01$.

4. Öznel İyi Oluş Değişimi

Öznel İyi Oluş Değişimi Anketi sonuçlarına göre katılımcılar parkı kullandıktan sonra kendilerini fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan daha olumlu değerlendirmişlerdir (Tablo-1). Parklarda sık yapılan etkinlikler ve sonrasında hissedilen duygu durumlarına bakıldığın-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

da mutlu, rahatlamış, enerjik-zinde, dinlenmiş gibi olumlu duyguların oldukça yüksek düzeyde hissedildiği olumsuz duyguların ise yok denecek kadar az düzeyde hissedildiği görülmüştür.

Tablo 1. Fiziksel, Zihinsel ve Sosyal Açıdan Park Kullanımı Öncesi ve Sonrası Öznel İyi Oluş Değişimi (Birey Sayısı)

	Botanik Park Kullanıcıları			Gençlik Parkı Kullanıcıları			AltınPark Kullanıcıları			Tüm Park Kullanıcıları		
Daha…	Fiziksel	Zihinsel	Sosyal	Fiziksel	Zihinsel	Sosyal	Fiziksel	Zihinsel	Sosyal	Fiziksel	Zihinsel	Sosyal
Berbat	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Çok daha kötü	0	0	0	1	2	2	1	1	1	2	3	3
Daha kötü	1	1	1	2	1	1	0	1	0	3	3	2
Kötü	0	0	0	2	2	1	3	4	4	5	6	5
Biraz kötü	0	0	0	5	2	2	4	5	3	9	7	5
Ne kötü ne iyi	5	1	9	9	7	10	7	3	6	21	11	25
Biraz iyi	6	4	8	5	9	11	4	4	7	15	17	26
İyi	10	14	9	11	19	11	19	17	18	40	50	38
Daha iyi	30	34	32	23	21	19	26	30	24	79	85	75
Çok daha iyi	18	15	10	7	3	9	3	4	5	28	22	24
Mükemmel	0	1	1	2	1	1	2	0	1	4	2	3
TOPLAM	71	71	71	67	67	67	69	69	69	207	207	207

Katılımcıların tepkileri; “değişme yok ya da daha kötü”, “daha iyi” ve “çok iyi-mükemmel” şeklinde yeniden kodlanmış ve frekanslar skor olarak analize sokularak Tek Yönlü ANOVA ile karşılaştırılmıştır. Park kullandıktan sonra ortaya çıkan fiziksel değişim için analiz sonucu anlamlıdır, $F(2, 6) = 8.24$, p = 1,90e-02.DuncanPost Hoc karşılaştırmasına göre fiziksel değişimde “çok iyi-mükemmel” ($X = 37.00$) tepkisi veren katılımcı sayısı “değişme yok ya da daha kötü” ($X = 13.67$) şeklinde tepki veren katılımcı sayısından istatistiki olarak daha yüksek şekilde fiziksel değişim rapor etmiştir.

Park kullandıktan sonra ortaya çıkan zihinsel değişim için analiz sonucu anlamlıdır, $F(2, 6) = 5.76$, p = 4,01e-02. Duncan Post Hoc karşılaştırmasına göre zihinsel değişime“çok

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

iyi-mükemmel" (X = 36.33) tepkisi veren katılımcı sayısı "değişme yok ya da daha kötü" (X = 10.33) şeklinde tepki veren katılımcı sayısından istatistiki olarak daha yüksek zihinsel değişme rapor etmiştir.

Park kullandıktan sonra ortaya çıkan sosyal değişim için analiz sonucu anlamlıdır, $F(2, 6) = 13.29$, p = 6,24e-03. Duncan Post Hoc karşılaştırmasına göre sosyal değişimi "çok iyi-mükemmel" (X = 34.00) ve "daha iyi" (X = 29.67) tepkisi veren katılımcı sayısı "değişme yok ya da daha kötü" (X = 13.67) şeklinde tepki veren katılımcı sayısından istatistiki olarak daha yüksek sosyal değişim rapor etmiştir.

Toplam değişim için analiz sonucu anlamlıdır, $F(2, 24) = 28.08$, p = 1,00e-06. Duncan Post Hoc karşılaştırmasına göre "çok iyi-mükemmel" (X = 35.78) tepkisi veren katılımcı sayısı "daha iyi" (X = 27.00) ve "değişme yok ya da daha kötü" (X = 12.56) şeklinde tepki veren katılımcı sayısından istatistiki olarak daha yüksek şekilde park kullanımına bağlı değişim rapor etmiştir. Benzer şekilde, "daha iyi" tepkisi veren katılımcı sayısı "değişme yok ya da daha kötü" şeklinde tepki veren katılımcı sayısından istatistikî olarak daha yüksektir.

4. Öznel İyi Oluş Duygulanım

Öznel İyi Oluş Duygulanım Anketi sonuçlarına göre tüm katılımcılar 14 – 50 puan (X = 40.01, SS = 5.42), Altınpark katılımcıları14 – 50 puan (X = 39.07, SS = 5.96), Gençlik Parkı katılımcıları 24 – 50 puan (X = 39.60, SS = 5.43) ve Botanik Park katılımcıları 31 – 50 puan (X = 41.33, SS = 4.58) aralığında puanlama yapmıştır (Tablo-2).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Katılımcıların Öznel İyi Oluş Duygulanım Tepkileri

		1	2	3	4	5	
Botanik Park Kullanıcıları	Keyifsiz	1	0	5	26	39	Keyifli
	Yorgun	2	3	16	26	24	Zinde
	Sıkılmış	0	0	19	22	30	Eğlenmiş
	Stresli	0	0	2	46	23	Sakin/Rahat
	Üzgün	1	0	4	23	43	Mutlu
	Kızgın	0	0	7	29	35	Hoşnut
	Asosyal	1	1	16	24	29	Sosyal
	Huzursuz	0	1	7	34	29	Huzurlu
	Korkulu	0	1	19	31	20	Korkusuz
	Güvensiz	0	1	44	22	4	Güvende
Gençlik Parkı Kullanıcıları	Keyifsiz	1	0	6	26	34	Keyifli
	Yorgun	7	1	8	40	11	Zinde
	Sıkılmış	1	0	15	32	19	Eğlenmiş
	Stresli	1	0	11	37	18	Sakin/Rahat
	Üzgün	1	0	11	26	29	Mutlu
	Kızgın	0	0	9	44	14	Hoşnut
	Asosyal	0	1	20	30	16	Sosyal
	Huzursuz	0	5	9	38	15	Huzurlu
	Korkulu	1	0	15	37	14	Korkusuz
	Güvensiz	3	4	22	32	6	Güvende
Altınpark Kullanıcıları	Keyifsiz	1	2	12	24	30	Keyifli
	Yorgun	5	1	16	36	11	Zinde
	Sıkılmış	1	3	13	35	17	Eğlenmiş
	Stresli	2	2	8	39	18	Sakin/Rahat
	Üzgün	1	1	10	35	22	Mutlu
	Kızgın	1	3	8	41	16	Hoşnut
	Asosyal	2	0	22	32	13	Sosyal
	Huzursuz	1	0	11	42	15	Huzurlu
	Korkulu	1	0	19	38	11	Korkusuz
	Güvensiz	2	1	18	41	7	Güvende

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tüm Park Kullanıcıları	Keyifsiz	3	2	23	76	103	Keyifli
	Yorgun	14	5	40	102	46	Zinde
	Sıkılmış	2	3	47	89	66	Eğlenmiş
	Stresli	3	2	21	122	59	Sakin/Rahat
	Üzgün	3	1	25	84	94	Mutlu
	Kızgın	1	3	24	114	65	Hoşnut
	Asosyal	3	2	58	86	58	Sosyal
	Huzursuz	1	6	27	114	59	Huzurlu
	Korkulu	2	1	53	106	45	Korkusuz
	Güvensiz	5	6	84	95	17	Güvende

Tüm katılımcıların başlangıçta nötr duygulanıma sahip olduğu varsayımından hareketle anketten alınan ortalama puanın teorik olarak medyan kabul edilebilecek 30 olarak belirlendiği "Tek-Örneklemlit Test" sonucu tüm katılımcılar [$t(206) = 26.65$, $p = 1{,}00e\text{-}06$], Altınpark katılımcıları [$t(68) = 12.65$, $p = 1{,}00e\text{-}06$], Gençlik Parkı katılımcıları [$t(66) = 14.47$, $p = 1{,}00e\text{-}06$] ve Botanik Park katılımcıları [$t(70) = 20.83$, $p = 1{,}00e\text{-}06$] için anlamlıdır.

Anketten alınan puanların park türüne göre değişip değişmediği Tek Yönlü ANOVA ile test edilmiştir. Analiz sonucu anlamlıdır, $F(2, 204) = 3.42$, $p = 3{,}45e\text{-}02$. Botanik parkı kullanıcıları ($X = 41.33$) Altınpark kullanıcılarına ($X = 39.07$) göre daha yüksek duygusal öznel iyi oluş rapor etmişlerdir. Gençlik Parkı katılımcıları ($X = 39.60$) ile Altınpark ve Botanik Park katılımcıları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir.

Anketten alınan puanların cinsiyete göre değişip değişmediği Bağımsız Gruplar t Testi ile test edilmiştir. Analiz sonucu anlamsızdır, $t(205) = -.96$, $p = .338$.

Öznel İyi Oluş Duygulanım Anketinden elde edilen puanlara göre parka gitme sıklığı açısından katılımcı grupları arasında fark olup olmadığının test edildiği Tek Yönlü ANOVA sonucu anlamsızdır, $F(4, 202) = 1.15$, $p = .336$.

TARTIŞMA

Bu çalışma kent parkı kullanımı ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, Ankara kentinde üç park (Altındağ, Gençlik Parkı ve Botanik Parkı) kullanıcılarına sosyo-demografik özellikleri ve park kullanımı ile ilgili özellikleri belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Öznel iyi oluşu ölçmek için oluşturulan "Öznel İyi Oluş Değişimi Anketi" ve "Öznel İyi

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Oluş Duygulanım Anketi" katılımcılara parkta uygulanmıştır.

"Öznel İyi Oluş Değişimi Anketi" ile katılımcıların parkı kullanmadan önceki ve sonraki öznel iyi oluş düzeylerini fiziksel, zihinsel ve sosyal olarak üç boyutta 1-10 arasında değişen skalada değerlendirmeleri istenmiştir. "Öznel İyi Oluş Duygulanım Anketi" ile katılımcılar "parktan ayrılırken kendinizi nasıl hissediyorsunuz?" şeklinde kendilerine yöneltilen soru çerçevesinde duygularını iki yönlü zıt duygulanım derecelendirme tekniği ile 1 ile 5 arasında değerlendirmişlerdir.

Parkı kullanma sıklığı beklenenden daha düşük çıkmıştır. Park kullanıcıların parkı neden daha az ziyaret ettiklerinin çok yönlü olarak araştırılabilir ve park kullanımının özendirilmesi için alınacak önemlerin neler olabileceği üzerinde inceleme yapılabilir.

Park kullanım sıklığı ile ilgili olarak kadınların erkeklere göre daha seyrek parkları ziyaret ettikleri dikkati çekmiştir. Bu durumun toplumsal cinsiyet algısı ile ilişkili olabileceği gibi parktan beklentilerin cinsiyete göre farklılaşabileceği de düşünülmektedir.

Parka ulaşım konusunda katılımcıların her üç parka da rahat ulaştıklarını rapor etmeleri ve istatistiksel analizlerde parka ulaşmada parklar arasında anlamlı bir fark gözlenmemesi seçilen üç parkın da kolay ulaşılabilir olduğu, Ankara'daki park kullanıcılarının bu üç parka da ulaşmada zorluk çekmedikleri anlamına gelmektedir. Parka gelmeyen bireyler için parklara ulaşımın bir sorun olmayacağı, parka gelmemenin bireysel bir tercih ya da yaşam rutini olduğu ifade edilebilir. Benzer şekilde, Shanahan, Franco, Lin, Gaston ve Fuller (2016) yeşil alan kullanımı ve egzersiz yapmanın çevresel engellerden mi yoksa sosyal engellerden mi kaynakladığını sorgulamışlardır.

Parkta geçirilen zamanın ve park türünün birbiri ile ilişkili olmaması, birbirinden bağımsız olması, parkta geçirilen zamanın bireysel tercihlerden ve etkenlerden kaynaklandığını destekler niteliktedir. Her üç park için de kullanıcıların zaman geçirmesi konusunda birbirine benzer özellikler içerdiği düşünülebilir.

Bu çalışmanın temel amacı olan park kullanımı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Katılımcıların park kullanımı öncesi ve sonrasını öznel iyi oluşlarını fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan değerlendirdikleri Öznel İyi Oluş Değişimi Anketinden elde edilen sonuçlara göre katılımcılar park öncesine göre, park sonrası kendilerini daha olumlu değerlendirmişlerdir. Öznel iyi oluşlarını fiziksel, zihinsel, sosyal ve genel olarak "çok iyi-mükemmel" olarak rapor eden katılımcı sayısı "değişme yok ya da daha kötü" şeklinde rapor eden katılımcı sayısından istatistikî olarak daha yüksektir. Bu sonuç parklarda geçirilen zamanların bireylerin öznel iyi oluşlarını olumlu etkilediğini ortaya koymakta-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dır. Bu durumun, parkların kent yaşamının içinde, bireylerin psikolojik açıdan kendilerini iyi hissedecekleri doğal alanlar olması ve araçsal ekipmanlarla donatılmış olması ile ilgili olduğu söylenebilir. Bireyler stresli yaşamın içinde parkları kendi psikolojik ihtiyaçlarını giderecekleri ve sakinleyecekleri fırsat olarak görmüş olabilirler. Thompson-Coon ve arkadaşları (2011) yaptıkları geniş çaplı literatür taramasında bu bağlamda benzer sonuçlar ortaya koymuştur. Thompson Coon ve arkadaşları (2011) iç mekânlarda yapılan egzersizlerle karşılaştırıldığında, doğal ortamlarda egzersiz yapmanın öznel iyi oluş ile daha yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Doğal ortamlarda egzersizin kendini canlı ve olumlu hissetmede artış, diğer taraftan gerginlik, karışıklık, öfke ve depresyonda azalma ile ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Katılımcılar, açık hava etkinliklerinden daha fazla keyif ve memnuniyet rapor etmişler ve yakın sürede bu etkinliği tekrarlama niyetlerini ve planlarını ifade etmişlerdir. Lafortezza ve arkadaşları (2009) ise özellikle sıcak mevsimlerde parkların bireylerin ferahlamaları için fırsat olduğunu, park kullanıcılarının psikolojik açıdan kendilerini daha iyi hissettiklerini göstermişlerdir. Kentlerdeki yeşil alanları daha sık ziyaret etmenin öznel iyi oluş ve yarar sağlama (örneğin gölgelenme) bağlamında etkili olduğunu bulmuşlardır.

Öznel İyi Oluş Duygulanım Anketinden elde edilen puanlara göre yapılan analizler park kullanıcılarının parktan ayrılırken öncesine göre daha olumlu duygular tanımladıklarını ortaya koymuştur. Parklar bireylerin duygulanımsal öznel iyi oluşlarını olumlu yönde etkilemektedir. Veri toplanan üç park karşılaştırıldığında Botanik Park'ın diğer iki parka göre bireylerin duygulanımsal iyi oluşlarına daha fazla olumlu katkı yaptığı bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda Botanik Park incelendiğinde, parkı Altınpark ve Gençlik Parkı'ndan ayıran en önemli özellik olarak; parktaki doğal özelliklerin diğerlerinden daha baskın olduğu ve yapısal öğelerin bu doğal görüntünün önüne geçmediği görülmüştür. Alan büyüklüğü olarak 65000 m^2'lik alanıyla insanların kendisini kent ortamından uzak bir alanda hissetmesi için yeterli büyüklükte bir alan olarak görülmemesine rağmen topoğrafik olarak çukur bir alanda olması ile vadi tabanına inildiğinde, bu etkiyi sağlayabilmektedir. Parkın genel ses düzeyi de yine topoğrafik yapısı dolayısıyla çevresindeki gürültüden oldukça soyutlanmıştır. Bu durumda, insanların park kullanımı tercihinde doğallığa önem verdikleri ve stresli kent yaşamından soyutlanabilmek için daha sessiz sakin ortamları tercih ettikleri ve bu özelliklerin bireylerin duygulanımsal iyi oluşlarına daha olumlu katkı sağladığı söylenebilir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Anketten alınan puan üzerinden cinsiyetin ve parka gitme sıklığının etkili olmaması parkların duygulanımsal öznel iyi oluş üzerinde direkt etkili olduğu, bireysel farklar yerine parkların çevresel ve tasarımsal özelliklerinin önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Kent parkları kullanımı ve öznel iyi olma hali arasında olumlu ilişki olduğu gözlenmiştir. Bireylerin park kullanımı sonrası daha olumlu duygular tanımladığı ortaya konulmuştur. Park kullanımının fiziksel, zihinsel ve sosyal açıdan öznel iyi oluşu arttırdığı bulunmuştur. Elde edilen sonuçların daha genellenebilir olması için ileride yapılacak araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu araştırmada elde edilen park kullanımının öznel iyi oluş üzerindeki olumlu etkisinin anlık mı olduğu ya da öznel iyi oluş üzerinde kalıcı etkiler mi yaptığını belirlemek için boylamsal araştırmalara gereksinim vardır.

Analiz sonuçlarına göre, diğer parklara oranla duygulanımsal öznel iyi oluşun daha yüksek olduğu Botanik Park değerlendirmesinden çıkan sonuca göre, parkların tasarımında doğallığa ve ses yalıtımına önem vermenin gerekliliği göz önüne çıkmaktadır.

Kentlerde sağlıklı olmayı teşvik eden çevresel düzenlemeler yapılırken yeşil alanlara kolay ulaşım fırsatının ve trafikte daha az gürültünün sağlanmasının yanı sıra bireylerin ferahlayacakları, kendilerini psikolojik açıdan daha iyi hissedecekleri ve öznel iyi oluşlarının artacağı mekânların hazırlanması önerilir. Bu öneri Gidlöf-Gunnarsson ve Öhrström'un (2007) parkların trafik sesinden yalıtılmış olarak hazırlanması önerisi ile örtüşmektedir.

Bireyler parkta yaptıkları etkinlikler sonrasında kendilerini mutlu, enerjik-zinde, yenilenmiş, rahatlamış, dinlenmiş ve motive olmuş hissettiklerini rapor etmişlerdir. Kent parklarının tasarlanmasında mimarlık dışında diğer bilim dallarının bulgularından da yararlanılması ve disiplinlerarası ortak çalışmalara açık olunması park kullanıcılarının parklardan sağladığı faydanın artmasında ve daha yüksek düzeyde öznel iyi oluş rapor etmelerine katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

CHAN, D., (2009). So why ask me? Are self-report data really that bad. In C. E. Lance & R. J. Vandenberg (Eds.), Statistical and methodological myths and urban legends: Doctrine, verity and fable in the organizational and social sciences (pp. 309-336). New York: Taylor & Francis

DIENER, E., (1984). Subjective well-being. Psychological Bulletin, 95, 542-75

DIENER, E., DIENER, M., & DIENER, C., (2009a.) Factors predicting subjective well-being of Nations. Social indicators research series 38, pp. 43-70

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

DIENER, E., WIRTZ, D., TOV, W., KIM-PRIETO, C., CHOI D., OISHI, S. AND BISWAS-DIENER, R., (2009B). New Well-being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. Soc Indic Res. 97:143–156

DIENER, E., WIRTZ, D., TOV, W., KIM-PRIETO, C., CHOI, D. W., OISHI, S., BISWAS-DIENER, R., (2010). New Well-being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research, 97*(2), 143-156. doi: DOI 10.1007/s11205-009-9493-y

DUCKWORTH, A. L., STEEN, T. A., SELIGMAN, M. E., (2005). *Positive psychology in clinical practice. Annual Review of Clinical Psychology, 1; 629–651*

GIDLÖF-GUNNARSSON, A., ÖHRSTRÖM, E., (2007). Noise and well-being in urban residential environments: The potential role of perceived availability to nearby green areas. *Landscape and Urban Planning, 83*(2–3), 115-126. doi:http://dx.doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.03.003

KRISHNAVENI, R., et al., (2013). Controlling Common Method Variance while Measuring the Impact of Emotional Intelligence on Well-being. Vikalpa, 38(1), 41

LAFORTEZZA, R., CARRUS, G., SANESI, G., DAVIES, C., (2009). Benefits and well-being perceived by people visiting green spaces in periods of heat stress. *Urban Forestry & Urban Greening, 8*(2), 97-108

PODSAKOFF, P.M., et al., (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *Journal of Applied Psychology, 88*(5), 879-903. doi: 10.1037/0021-9010.88.5.879

SHANAHAN, D. F., FRANCO, L., LIN, B. B., GASTON, K. J., FULLER, R. A.. (2016). The Benefits of Natural Environments for Physical Activity. Sports Medicine, 46(7), 989-995. doi:10.1007/s40279-016-0502-4

THOMPSON COON, J., BODDY, K., STEIN, K., WHEAR, R., BARTON, J., & DEPLEDGE, M. H., (2011). *Does Participating in Physical Activity in Outdoor Natural Environments Have a Greater Effect on Physical and Mental Wellbeing than Physical Activity Indoors? A Systematic Review.* Environmental Science & Technology, 45*(5), 1761-1772. doi:10.1021/es102947t*

Yazar Notu: Bu çalışma yazarın yayınlanmış olan doktora tezinden üretilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXPANDED ABSTRACT

Introduction: Urban parks are quite important part of the urban life since they have various characteristics, functions and possibilities provided to users. The benefits of urban parks to users can be grouped under major subjects as physical, social and mental benefits. In this context, it can be said that a beautiful park environment provides happiness in addition to the opportunities for physical activities by means of engaging sports and mental occupation by looking at landscape characteristics. Although the landscape at the parks has important affect for human beings and the effects of the human-environment interaction is an intersection point for the discipline of psychology and architecture, the studies considering this interaction are quite limited in the literature. Subjective well-being includes frequency of negative and positive emotions as well as evaluation of complete life satisfaction (Diener, 1984). Subjective well-being has two dimensions called cognitive and emotional well-being. Affective well-being refers to the abundance of negative emotions and the multitude of positive emotions (Duckworth, Steen, &Seligman, 2005). On the other hand, cognitive well-being includes assessment of all life satisfaction, and flourishing (Dieneret al., 2010). In the literature, although the association between human and their environment have effect on subjective-well being (Thompson Coonet al.., 2011) and environments' affect on personal happiness (Lafortezza, Carrus, Sanesi ve Davies, (2009), there were limited number of studies examining the seassociations. **Purpose:** The main purpose of the present study is to investigate the association between using urban parks in Ankara and subjective well-being. **Limitations of the research:** The results of the research are based on self-reports and include the cross-sectional method of the research. **Problem:** Does using park affect the subjective well-being of individuals positively? Does using park affect the physical, mental and social well-being of individuals positively? Does using park make positive changes on individuals affection? **Method:** As a study area, Altınpark, Botanik Park and Gençlik Park of the urban parks of the city of Ankara were selected. The dominant characteristics of those parks as follows: Altınpark represents physical activity opportunities; Botanik Park represents resting, navigation and nature beauty; Gençlik Park represents socialization and spending time together. Participants composing 210 urban park users are asked to complete two scales. These are ***Change in Subjective Well-Being Survey*** including three question evaluating physical, mental and social change-0 to 10 point and having internal consistency as .90 and item total correlations ranged between .78 to .85- and ***Subjective Well-being Affective Questionnaire*** including 10 emotions items ranging beween 1 to 5 with internal consistency as .86 and item total correlations as .44 to .72). ın addition to these two measures participants are asked to answer their socio-demographic variables and questions about urban parks that they are using in the frame of voluntary participation and informed consent. **Results:** The following findings were obtained in the present study:

1. Participants went to the park less often than expected $\chi^2(4, N = 207) = 30.85$, $p = 3.28e\text{-}06$.

2. Male participants visited parks more often than expected, and women participants visited parks less frequently $\chi^2(4, N = 207) = 12.07$, $p = 1.69e\text{-}02$. The majority of participants reported that they did not have trouble getting to the park meaning transportation $\chi^2(2, N = 207) = 3.78$, $p = 1.51e\text{-}01$. The time spent in the park and the park type were not related $\chi^2(6, N = 207) = 3.70$, $p = 7.17e\text{-}01$.

3. There were positive and significant association between using urban parks and subjective wellbeing. Urban park users reported higher scores of positive experiences when they compared their experiences

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:141 K:231
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

before using a park, on the basis of physical, mental and social experiences; $F(2, 6) = 8.24$, $p = 1{,}90e\text{-}02$; $F(2, 6) = 5.76$, $p = 4{,}01e\text{-}02$; $F(2, 6) = 13.29$, $p = 6{,}24e\text{-}03$.

4. Participants reported more affective well-being after using park for park users [$t(206) = 26.65$, $p = 1{,}00e\text{-}06$], for Altınpark [$t(68) = 12.65$, $p = 1{,}00e\text{-}06$], for Gençlik Park [$t(66) = 14.47$, $p = 1{,}00e\text{-}06$] and for Botanik Park [$t(70) = 20.83$, $p = 1{,}00e\text{-}06$].

5. The users of the Botanik Park ($X = 41.33$) reported higher affective well-being than the users of Altınpark ($X = 39.07$) and Gençlik Park ($X = 39.60$),$F(2, 204) = 3.42$, $p = 3{,}45e\text{-}02$.

6. There was no association between gender and affective well-being $t(205) = -.96$, $p = .338$.

7. There was no association between frequency of park using and affective well-being $F(4, 202) = 1.15$, $p = .336$.

Discussion: The results show that the time spent in the parks positively affects the subjective well-being of the individuals. The parks equipped with natural and instrumental equipment leads to the individuals feel better psychologically. Individuals may have seen parks as an opportunity to relieve stress and calm down their own psychological needs. In the light of findings, promoting to increase urban park users and considering psycho-social needs of individuals are encouraged to be taken into consideration for further studies. Decisions based on design and planning a park are recommended to consider user-friendly design which will also contribute to the subjective wellbeing.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

MİMARLIK-MÜZİK ETKİLEŞİMİNDE YÖNTEMSEL YAKLAŞIMLAR [1]

METHODOLOGICAL APPROACHES IN ARCHITECTURE-MUSIC INTERACTION

Gizem ÖZKAN ÜSTÜN[1], Pınar DİNÇ KALAYCI[2]

[1-2] Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye

Öz: Mimarlık, disiplinler arasıdır. Disiplinler arasılık, disiplinlerin birbirleriyle etkileşimleri, birbirlerinden beslenmeleri ve çıkan ürünün bileşke disiplinlerin girdilerini içerme durumudur. Mimarlığın ilişki içerisinde olduğu disiplinlerden olan müzik ile arasındaki etkileşim tarih boyunca sorgulanmıştır. Metaforik, analojik ve sayısal tabanlı benzerlikler kurulduğu gibi, daha teknik konularda da ilişkiler kurulmuştur. Kurulan bu bağlantılar figüratif, grafik içeriklidir. Birçok yöntemsel yaklaşım geliştirilmesine rağmen ortak tasarım metotlarının oluşmaması söz konusudur. Dolayısıyla, disiplinler arası içerikte mimarlık ve müzik çakışımının mimarlar, tasarımcılar ve düşünürler tarafından nasıl ele alındığının incelenmesi bu çalışmanın yöntemini oluşturmaktadır. Bu çalışma, Antik Çağ'dan günümüze kadar mimarlık ve müzik arasında kurulan ilişkileri irdeler, mevcut ilişkilerin ötesinde algısal boyutta ve figüratif benzerliklerden uzak, yeni bağlantıların ve yaratıcılığı olumlayabilecek sorgulamaların gerekliliğine işaret eder.

Anahtar Kelimeler: Müzik-Mimarlık İlişkisi, Mimarlıkta Analoji, Mimarlıkta Metafor, Mimari Biçim

Abstract: Architecture is interdisciplinary. Interdisciplinarity is the interaction of disciplines with each other, interacting with each other, and the state that the end product includes the data of resultant disciplines. The interaction between architecture and music, which is one of the disciplines in which it is related, has been questioned throughout history. While metaphorical, analogical and numerical based similarities have been established, and in more technical terms relations have been established. These links are figurative, graphical content. Although many methodological approaches have been developed, the common design methods do not occur. Therefore, the study of how architecture and music are intertwined by architects, designers and thinkers in the interdisciplinary context constitutes the method of this study. This study examines the connections between architecture and music that have ever occurred since Antique Ages and points out the necessity of questioning beyond the existing relations in perceptual dimension and figurative similarities that can affirm new connections and creativity.

Key Words: Relationship between Music and Architecture, Analogy in Architecture, Metaphor in Architecture, Architectural Form

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.013.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Gizem ÖZKAN ÜSTÜN, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye, gizem.ozkan@gazi.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 12.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 10.01.2017-30.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 18.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

‘’Her tarafta çeşitlilik görürüm. Öyleyse ondan yoksun kalacağım diye korkmama gerek yok çünkü hep onunla karşı karşıyayım. Zıtlık her yerdedir. İnsanın yalnızca dikkat etmesi yeter. Benzerlik saklıdır; aranması gerekir ve ancak en etraflı çabalarla bulunabilir. Çeşitlilik beni baştan çıkardığı zaman, sunduğu kolay çözümlerden rahatsızlık duyarım. Öte yandan benzerlik, daha güç sorunlar ortaya çıkarmakla birlikte, aynı zamanda ve dolayısıyla benim için daha değerli sonuçlar sunar’’ (Stravinski, 2004: 31).

Mimarlığın ilişki içerisinde olduğu disiplinlerden olan müzik ile arasında, tarihsel süreçte, kimi zaman benzerlikler ile köprüler kurulmuş, kimi zaman zıtlıklar ön planda tutularak, hiçbir ilişki kurulamayacağı iddia edilmiştir. Zıtlık Stravinski’nin de belirttiği gibi her yerdedir. Fakat benzerlikleri bulmak, bu iki tasarım alanında yaratıcı edimi geliştirmeye yönelik bir ufuk açabilir.

Jacop Bakema’ya göre, ‘’Mimarlık insan davranışının üç boyutlu ifadesidir’’ (Akt: Wilkinson, 2010: 173).

Vitruvius, mimarlığın geometri, matematik, müzik, felsefe, astronomi ve tarih gibi birçok farklı bilimle ilişki içinde bir disiplin olduğunu vurgulamıştır (Vitruvius, 2015: 4-8).

F.L. Wright’a göre, ‘’Mimarlık biçim haline gelmiş yaşamdır’’ (Akt: Hasol, 2008: 46).

Doğan Hasol, mimarlık tanımının, bugüne değin yapılmış tüm tanımlarının ötesinde, daha önceki dönemlerden çok daha fazla ölçüt ve disiplini içinde barındırması gereken bir hale geldiğini ifade eder (Hasol, 2008: 46).

Le Corbusier’e göre ise, ‘’Mimarlık her şeyden önce sanattır, heyecan verici ilişkileriyle Platon görkemine, matematiksel düzene, kurguya, uyumun algılanmasına ulaşandır. İşte mimarlığın amacı budur’’ (Le Corbusier, 2001: 135).

Müzik de, hem bir sanat, hem de bilim olduğu için, tarih boyunca düşünürler tarafından tanımlanmaya çalışılmıştır.

Örneğin, M.Ö. 4. yüzyılda Konfüçyus, ‘’Müzik, gök ile toprak arasında bir ahenktir’’ demiştir (Akt: N. Yılmaz, 2012: 45).

Aristo (M.Ö. 348-322)’ya göre, müzik doğrudan ruhsal tutkuları dile getirmektedir: Huzursuzluğu, mutluluğu, yürekliliği sergiler (Akt: İlyasoğlu, 2013: 19).

Fubini’ye göre ise, müzik bir zaman sanatıdır ve katı terimlerle tarif edilemeyecek kadar çok bileşene sahip, disiplinlerarası konumda bir düşüncenin birleşimidir. Müzikal düşünce iki farklı şekilde ele alınır: İlkine göre, müzik insan davranışını doğrudan etkiler. İkincisine

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

göre ise, müzik bir bilgi vermeden, yalnızca duyusal bir haz üretir (Fubini, 2014: 16-19).

Görüldüğü gibi, iki disiplinin de tanımlarında insan ve yaşam merkezli olma durumu vurgulanır. Doğanın yasaları ile müzik, matematik, geometri ve mimarlık temas halindedir. Doğanın insanda uyandırdığı Antik Çağ'dan beri kabul görmüş duyusal haz, müziğin amacı haline geldiği gibi, mimarlığın fiziksel durumunun arka planında da aranır. Çünkü müzik gibi, mimarlık da insanın duyularına hitap eden bir sanat disiplini olma özelliği taşır. Böylece mimarlık tanımları ile müzik tanımlarının içeriklerinde benzerlik taşımaları kaçınılmaz olmaktadır.

Le Corbusier'e göre, bir şehirdeki her yapının ayrı önemi vardır. Her yapı bir bütün olduğu gibi, başka bir bütünün de parçasıdır. Sokaklar başka sokaklara, kasabalar başka kasabalara bağlıdır. Bu bağlılığın var olmasına neden olan duygunun oluşturduğu bir 'büyü' vardır. Büyünün ortaya çıkma sebebi ise, oranlardır. Corbusier bu nedenle, mimarlık ve müziğin ilişkisini 'iki kardeş gibi' benzetmesiyle açıklar. Çünkü iki disiplin de mekânı ve zamanı oranlar. Müzikte daha çok karşılığını bulan "büyülenmek" sözcüğü, mimarlıkta da kendini var eder. Duyguların oranlarla ortaya çıkması tanrısallıktan, gizemdendir (Le Corbusier, 2011: 42).

Müzikte ve mimarlıkta ritim, ölçü, armoni, kompozisyon gibi kavramlar ortaktır. Bu özellikleri dışında bu iki disiplin tarih boyunca çok farklı yaklaşımlarla da bağdaştırılmaya çalışılmıştır. Mimarlık-müzik ilişkisini, insanın tarih öncesi dönemlerde korunma içgüdüsü ve barınma ihtiyacı ile kullandığı mağaralardan itibaren aramak yanlış olmaz.

Müzik ve mimarlığın temelinde yaratma edimi mevcuttur. Besteciler ve tasarımcılar, ritim, ölçü, armoni, kompozisyon gibi evrensel yaratım araçlarını kullanırlar. Tasarımcının tasarımındaki müzikselliğin ya da bestecinin bestesindeki strüktürün ve formun farkında olması bu iki disiplini birbirine yaklaştırır.

DİSİPLİNLER ARASI ÇAKIŞMALAR

Mühendislik disiplini matematiksel hesaplamalar ile yönetilir, doğanın yasalarını kullanır ve yine onlara hizmet eder. İnsanın evrenin yasalarıyla uzlaşmasını ve uyum içinde olmasını sağlar. Mimarlık disiplini ise biçimler düzenleyerek doğrudan duyguları etkiler. Biçimlerin ve onların birbiriyle kurdukları ilişkilerin oluşturduğu düzen bireyin iç dünyasında hisler yaratır. Güzellik bu şekilde duyumsanır (Le Corbusier, 2001: 33).

Müziğin insanın farklı duygularını harekete geçirmesi ise, kaçınılmaz bir gerçek olarak kabul görmüştür. İki disiplinin de öznesinin insan olmasının altında yatan ortak sebep budur. Mimarlar müziğin mekânsız var olma-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yacağının bilincindedirler. Mekânı dolduran, elle tutulup incelenemeyen, başlayıp biten ve sonunda hisler bırakan bir olgudur müzik. Mimarlar için yaratıcı güce referans verip veremeyeceği konusunda arayışın sebebi, müziğin bu özellikleridir.

İki disiplinin de disiplinler arası bir konumda bulunmasının, tarihte kimi zaman zanaat olarak görülseler de, akademik çevrelerce sanatsal disiplinler olarak görülmelerinin ve en önemlisi müziğin mekânsız var olamaması düşüncesinin disiplinleri çakıştırması kaçınılmazdır.

Franck'ın alıntıladığı üzere Robin Evans, mimarlıkla ilişkili ''tercüme'' kavramını bir dilden başka bir dile 'tercüme' eylemi ile karşılaştırarak tanımlamıştır. Dilden dile (örneğin müzikten mimarlığa) aktarımda değişmeler, kırılmalar ve hatta yok olmalar olabilecektir ve anlam devamlı, özdeş olmayabilir. Bunun gibi, mimarlıkta da anlamın yer değiştirmesi ile bütüncül, türdeş bir mekân varsayımı hayaldir. Anlam ancak, analoji, alegori ve metafor gibi yollarla aktarılabilir (Akt: Franck, 2004: 79-80).

Elbette anlamın bu dönüşümünün, Franck'ın da belirttiği gibi, soyut olabildiği derecede başarılı olduğunu görürüz. Fakat iki farklı disiplinin çakıştıkları noktada, anlam aktarımını şimdiye kadar üstünde durulmamış bir bakış açısıyla değerlendirebilmek için, önceki yaklaşımların incelenmesi gerekmektedir.

Günümüze kadar mimarlık ve müzik arasında kurulan benzerlik yaklaşımları aşağıda sınıflanarak incelenmiştir.

Metaforik Bağlantılar

Müzik ve mimarlık mecaz anlamlı, simgesel benzetmelerle bir araya getirilmeye çalışılmış, mimarlık tanımlanırken müzikten, müzik tanımlanırken de mimarlıktan dem vurulmuştur, referans verilmiştir.

Victor Hugo, Notre-Dame Katedrali'ni, bu binayı aynı adla taşıyan romanında, 'taştan oluşmuş büyük bir senfoni' olarak niteler.

Peter Murray, İtalyan Rönesans Mimarisi adlı kitabında ''... (Rönesans Mimarisini) anlamanın Bach'ın bir figürünü anlamaktan daha kolay (ve daha zor) olmadığını söylemek doğru olur' diyerek anlaşılırlık açısından bir benzerlik kurduğunu ifade eder. Murray ayrıca ''Duyarlı bir göz için, üç inç kadar fazla geniş yapılmış bir pervaz, bir müzik parçasındaki yanlış bir nota kadar rahatsız edici olabilir'' der.

Schonpenhauer bir binadaki sağır bir duvarı tek düze bir sese, belli aralarla dizilmiş kolonları ise, düzgün aralıklarla çalınan bir gama benzetir.

Beltcher, ağır görünüşlü hapishane duvarlarının, müzik yapıtlarındaki largo[1] bölümlere; Gotik mimarinin hareketli cephelerini de vivace[2] bölümlere benzediğini söyler.

1 **Largo:** Tempo terimi: Özenle uygulanan geniş, tutumlu, çok ağır bir hızda. Müzikte hız derecelerinin en ağırını niteler (Say, 2002: 317).

2 **Vivace:** Canlı, hızlı (Say, 2002: 567).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Rasmussen, Roma'daki 17. yüzyıldan kalma İspanyol merdivenini o dönemde yapılan dansların figürlerinin taşlaşmış hali olarak değerlendirir (Akt: Tümer, 1996: 118).

Ünlü Alman yazar Johann Wolfgang von Goethe ''Mimarlık donmuş müziktir'' der. Alman filozof Friedrich von Schelling ''Mimarlık genelde donmuş müziktir'' diyerek benzer bir cümleyi kurar (Akt: Hasol, 2008). Bu ifadelere Susanne K. Langer, ''... ama müzik eritilmiş mimarlık değildir'' cevabını verir (Roth, 1993: 137).

Louis Kahn, Fortwayne Performing Art Center tasarımında keman formunu kavramsal bir metafor olarak kullanmıştır (Tümer, 1996: 118).

İnsan yeni karşılaştığı bir durum ya da nesneyi, bildiği bir durum ya da nesneye benzeterek açıklama eğilimindedir. İmgelem yeteneğinin gelişmesi için bireyin görüntü ve bilgi dağarcığını artırması gerekir. Çünkü ortaya çıkan yeni fikir, önceki bilgilerden izler taşır. Beynin bu benzeterek çalışma yöntemi mimarlık-müzik ilişkisine bir yaklaşım kazandırır. İki disiplin karakteristik özelliklerinin birbirlerine atfedilmesi yoluyla tarih boyunca birçok kez birlikte anılmıştır.

Sayısal ve Geometrik Arakesit

Mimar ve müzisyen bir takım matematiksel ve geometrik verilerin ve kuralların üzerinde durmadan, analitik düşünmeden tasarımlarını ortaya koyamazlar. Her iki disiplinin de matematiksel kuralları kendine özgüdür. Besteci matematiksel kurallarla farkında olarak ya da olmayarak bestesini strüktüre ederken, mimar tasarımını ayakta tutabilmek için strüktürel hesaplamalara yönelir.

Pisagorcu kozmos teorisine göre, evren seslerin sayısal ve geometrik yapısı üzerine kurulu ideal bir düzendir. Nota aralıkları evrende gezegenlerin arasındaki mesafenin karşılığı olarak düşünülmüştür. Oktavdaki her nota bir gezegene karşılık gelir. Evrendeki uyum böylece 'göksel ses uyumu' olarak adlandırılır. Bu evren-müzik ilişkisi, Kircher'in 1650 tarihli Musurgia Universalis adlı yapıtında, Robert Fludd, 1617 tarihli Utrisque Cosmi adlı yapıtında ve Cicero'nun De Re Publica'sında betimlenir. Hatta çok daha eskilerde, Pisagor'un da öncellerinde bu arayışın ve anlayışın izlerini görürüz. Örneğin, Platon evrensel armoni ve kanona değinmiştir. Fakat Platon'a kadar geri gitmek de yeterli olmayacaktır. Gezegenlerin uyumu ile müzikal armoninin arasında kurulan bu söylencenin Milattan öncelere değin uzanmakta ve birçok coğrafyada gözlemlenebilir olduğu iddia edilmektedir (Şentürk, 2004: 73).

Boethius (480-524), üç tür müziğin varlığından söz eder:

Musica Mundana-Alt Düzey: Kürelerin ve Dünya'nın (Evren) müziği. ''Kürelerin Har-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

monisi" olarak adlandırılan ve Kepler'e (17. yy) kadar uzanan Pythagorasçı müzik (M.Ö. 500'ler) kökenlidir. Gezegenlerin devinimi bir uyum içinde var olurken, ses üretirler ve insan kulağı bu sesleri duyabilmekten yoksundur.

Musica Humana-Orta Düzey: Bedenin ve Ruhun Armonisi (Uyumu). İnsanın bedeni ve ruhu arasındaki armoniden bahsedilir. Bu müzik, sayısal yasalara bağlıdır ve beden-ruh arası uyumun aynasıdır.

Musica İnstrumentalis-Üst Düzey: Enstrümantal ve Vokal müzik. İnsan sesi ve çalgılardan duyulan müziktir (İlyasoğlu, 2013: 20).

Yunan tapınaklarıyla müziğin ilişkisinin bir yönü şöyle tanımlanır: Tapınakların içerisinde müzik yapılması için tasarlanmış olmaları. Törensel mimaride geometrik oranlar çok iyi okunur. Yunan tapınaklarındaki kolon dizilimi müzik ritimlerine göre yapılmıştır. Orta hızda bir müzik için yapılmış tapınağın kolonlarıyla oranlandığında, yavaş bir müzik için yapılmış tapınağın kolonları daha geniş aralıklarla dizilir (Jencks, 2013: 93-110).

Hıristiyanlığın ilk evrelerinde mimarlıkta kozmik armoni oluşturma eğilimi görülmektedir. Gotik dönem, skolastik görüşün insanı dini kalıplar içine hapsettiği bir dönemdir. İnsanın doğayı incelemekten alıkonulduğu, tek ve ilahi gerçeğin altında ezilen bir konuma getirildiği dönemdir. Bunun için gerekli duygu korku; korkunun oluşmasına araç olan duygu da melankolidir. Bu nedenle dönemin müzikal ve mimari eserlerine bakıldığında, eserlerin büyük bir çoğunluğuna melankoli ve korkunun hâkim olduğu görülür. Bu bağlamda Charles Jencks, Gotik katedralin çok basit bir strüktürden, fakat yoğun bir süsten oluştuğunu iddia eder. Gotik katedralin içinde tekrar eden süslemeler görülür. Gotik müzikte de benzer bir durum söz konusudur. Çok basit ritimlerden oluşur, fakat bu ritimlerin arası süslemelerle doludur. Gotik dönemde binalar yükseldikçe, müziğin daha tiz seslere çıkıyormuşçasına bir his verdiği düşünülür (Jencks, 2013: 93-110).

Bu noktada vurgulanması gereken, Gotik dönemde de ilahi bir armoni yakalama arzusuyla müzikal ölçüler ve konsonanslar[3] ile yapı elemanları üzerinde yine bir bağdaştırma arayışının varlığıdır.

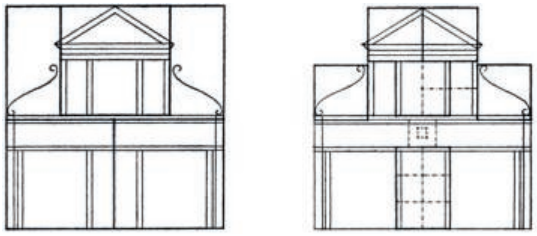
Rönesans, skolastik görüşün etkisini kaybettiği, din dışı müziğin geliştiği, antik çağa geri dönme arzusunun varlığını hissettirdiği bir dönemdir. Müzik ve mimarlık için oluşturulmuş oransal prensipler, üstün güzelliği, tanrısal küre musikisini açığa çıkarır. Matematiğin bir araç olarak kullanıldığı "analojik yöntem" dönem sanatçıları tarafından genel geçer bir durum olarak sıklıkla kullanılmıştır.

3 **Konsonans:** Belirli bir estetik anlayışa göre 'Uyumlu sesler,uyuşumlu sesler'. Birbiriyle kaynaşan iki ya da daha fazla sesin birleşmesi. Konsonans terimi, kulağa hoş gelen ve doyurucu etkiler yaratan aralık ve akorların tanımlandırılmasında kullanılır (Say, 2002: 302).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Örneğin, mimarlık ve müzik oranlarını birleştiren kuramcı mimar Leon Battista Alberti, S. Francesco Kilisesi'nde müzikal oranları, değerleri o kadar çok referans almıştır ki, asistanına plastırların boyut ve oranlarını değiştirmemesi gerektiğini, değişimlerin çıkaracağı uyumsuz seslerin kulakları tırmalayacağını söylemiştir. Bu durum bir Rönesans mimarı için evrensel armoni kavramının önemini göstermektedir (Yılmaz, 2012: 46).

Alberti şöyle demiştir: "Doğa, tüm işleyişinde tutarlı ve sürekli bir analoji ile hareket eder. Seslerin kulağımıza hoş gelmesini sağlayan rakamların anlamı, gözümüze hoş gelen bir yapı için de aynıdır" (Akt: Wittkower, 1941: 1).

Şekil 1. Alberti, Santa Maria Novella Kilisesi, 1470, Görünüş Şeması[4]

Wittkower birtakım cephe analizleri ile Alberti'nin Floransa'daki Santa Maria Novella Katedrali'nin görünüş şemasını ortaya koymuştur. Bu şemaya göre, yapının ana kısımları arasında 1:2 oranı bulunur. Alberti'ye göre 1:2, 2:3, 3:4, 8:9, 1:3, 1:4 gibi basit matematiksel oranlar, müzikal oranlar olarak ve mekânsal örgütlenme oranları olarak kullanılabilirdi (Wittkower, 1941: 9).

Charles Jencks'e göre, Wittkower ve diğer bilim insanlarının bu gibi okumalarıyla "müzikal mimarlığın" kodu doğmuş oldu. Çünkü iyi oranlanmış bir binanın ritimleri, armonik ritimlerle karşılaştırıldı. Doğalarında tamlık, bütünlük barındıran, ''mükemmel'' olarak nitelendirilen geometrik figürler ile, ''mükemmel'' tüm sayılar ve müzikte ''mükemmel'' armonik sesler (örneğin tam dörtlü (perfect fourth), tam beşli (perfect fifth) diye adlandırılan aralıklar[5] gibi) birbirleriyle eş tutuldu (Jencks, 2013: 93-110).

Corbusier'nin daha önceki bölümlerde değinilen oranlar üzerinden mimarlık-müzik ilişkisine yorumu (2011: 42), 1900'lü yıllarda bile, oransal prensipler üzerine önemli çalışmaları olan mimarın, bir ''ilahi düzen'' söylemi içinde olduğunu göstermektedir.

Ölümüyle Barok Çağ'ın kapandığı, Klasik Çağ'ın açıldığı Johann Sebastian Bach'ın bestelerinde geometrik oranların, matematiksel formüllerin, fraktal dağılımların olduğu iddia edilmektedir (Yılmaz, 2008: 5).

Xenakis, saf determinizmde veya daha az saf indeterminizmde, her şeyin Mantık'ın temel

4 Alberti's Approach to Antiquity in Architecture. Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, 4(1/2), 1-18.

5 **Aralık:** Müzikte, iki perde arasındaki ölçülebilir uzaklık. Sesler arasındaki yükseklik farkını belirler (Say, 2002: 37).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

işlemsel kurallarına bağlı olduğunu ifade eder. Mantığın birçok matematiksel kavramı diğer bilimlerle de ilişkilidir. Bu yüzden Xenakis müziği ‘’Ses oluşumları arasında veya ses oluşumlarının fonksiyonları arasında bir düzenleme’’ olarak tanımlar. Xenakis’e göre, küme teorisinin mevcut çalışmaların daha iyi analizi ve yeni çalışmaların inşasına temel oluşturmasından dolayı, kendisinin öncüsü olduğu Stokastik yaklaşım ve diğer pek çok sanat dalı (resim, heykelcilik, mimarlık ve sinema gibi...) mantık yardımı ve onun matematiksel formu olmadan gerçekleştirilemez. Xenakis mantık alanını bilimlerin ve hatta sanatların kraliçesi olarak tanımlar (Xenakis, 1992: 4).

Müzik ve mimarlığın ortak öznesi insandır. Formun ve maddenin en çok ilişkili olduğu bu iki alan, insanın algısıyla doğrudan ilişkilidir. Görüleceği üzere, matematik ve geometri bu iki alanla birçok kombinasyon yaratır ve onları birbiriyle kıyaslama ve ilişkilendirme olanağı tanır.

Teknik Çakışma

Vitruvius (M.Ö. 70-15) Mimarlık Üzerine On Kitap adlı eserinde müzik ve mimarlığın teknik bir konuda kesiştiğinin vurgusunu şöyle yapar:

Aynı şekilde tiyatrolarda oturma yerlerinin altındaki nişlerde matematiksel ilkelere dayanan müzik aralıklarını gözeten tunç kaplar bulunur. Bu kaplar müzikal armoni veya uyuma göre yerleştirilmiş olup, dizgenin dördüncü, beşinci ve tam oktavına göre, iki oktava kadar olmak üzere eşit olarak bölünmüşlerdir. Oyuncunun sesi bunların herhangi biriyle aynı perdeden olduğunda kuvveti artar ve dinleyicinin kulaklarına daha pürüzsüz ve daha tatlı bir tonda ulaşır. Su orgları ve benzeri aletler de müzik aletlerine vakıf olmayan kişiler tarafından yapılamazlar (Vitruvius, 2015: 7).

Vitruvius ayrıca, mimarın kanon[6] ve matematik bilmenin yanında, teknik işler sebebiyle, müzikten anlaması gerektiğini detaylı şekilde açıklar. ‘’... Aristoksenus[7] gibi bir müzisyen olamaz, fakat müzik konusunda tamamen bilgisiz de kalmamalı...’’ der (Vitruvius, 2015: 8).

Gotik dönemde yapılmış olan Leipzig’teki St. Thomas Kilise’si Barok dönemdeki yenilenmesi ile akustik bir değişim geçirmiştir. Sesin tınlama süresinin değiştiği yapıda, sonradan eklenen ahşap galeriler ve localar ses emilimini sağlamaktadır (Yılmaz, 2012: 7).

J. S. Bach 1723-1750 tarihleri arasında kilisenin kantorluğunu[8] yapmıştır ve kilisenin akustik yapısının Bach’ın müziğine etkisi olduğu düşünülmektedir (Say, 2002: 285).

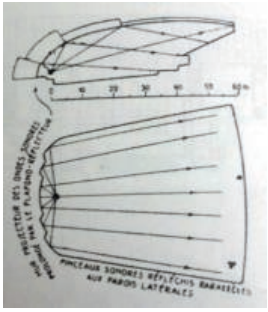
6 **Kanon:** Kontrpuan yöntemiyle yazılan eserlerde bütünüyle taklit temeline dayanan beste tekniğidir (Say, 2002: 284).

7 **Aristoksenus:** Vitruvius’un atıfta bulunduğu,Yunanlı filozof, müzik ve ritim alanındaki teorisyenlerden biridir (Vitruvius,2015: 103).

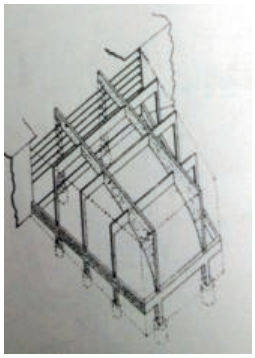
8 **Kantor:** Alman Protestan kilisesinde koro yönetmenliği yapan müzik yetkilisidir (Say, 2002: 285).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Le Corbusier'nin Milletler Cemiyeti Sarayı projesinin büyük toplantı salonu planının ve kesitinin şekli, ses dalgalarının yansıma olmadan dinleyicinin kulağına büyüyerek ulaşmasına olanak tanır. Ses dalgalarının gerektirdiği biçimler, tasarımı doğrudan etkilemiş, strüktürü ile birleşmiştir (Le Corbusier, 2001: 28).

Şekil 2. Le Corbusier, Milletler Cemiyeti Sarayı, 1927, Toplantı Salonunun Plan ve Kesiti [9]

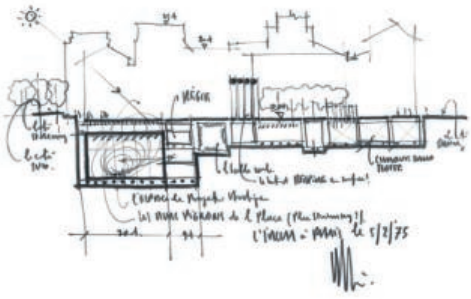

Şekil 2.1. Le Corbusier, Milletler Cemiyeti Sarayı, 1927, Salonun Strüktürü ve Ses Dağılımı Planının Zorunlu Kıldığı Biçimler [10]

Şekil 2.2. Le Corbusier, Milletler Cemiyeti Sarayı, 1927, Salonun Boylamasına Kesiti[11]

Renzo Piano ve Richard Rogers tarafından 1978'de tasarlanan IRCAM (Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique) tamamen yerin altında inşa edilen, farklı akustik ihtiyaçlara hitap edebilen esnek bir tasarımdır. Tavan, yer döşemesi ve duvarların hareketli olduğu, böylece her bir farklı müzikal etkinliğin gerektireceği özellikli hacimsel ve akustik koşullara adapte olabilen, deneysel ve kentsel bir müzik enstrümanı gibi davranabilen yapıdadır (Özdemir, 2009: 79).

Şekil 3. Renzo Piano ve Richard Rogers, Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique, 1978, Kesit[12]

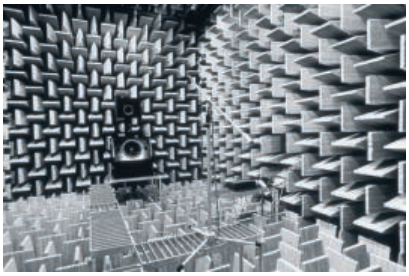
9 Bir Mimarlığa Doğru, Çev: Serpil Merzi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

10 Bir Mimarlığa Doğru, Çev: Serpil Merzi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

11 Bir Mimarlığa Doğru, Çev: Serpil Merzi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

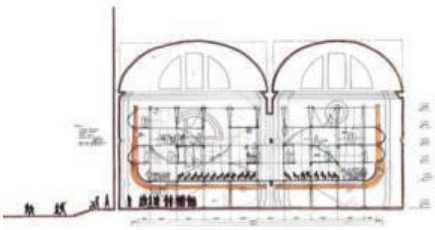
12 http://www.rpbw.com/project/12/ircam/ Erişim tarihi: 10.12.2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 1. Renzo Piano ve Richard Rogers, Institut de Recherche et Coordination Acoustique/Musique, 1978, İç Mekanın Deneysel Kullanımından Bir Görünüş[13]

Renzo Piano'nun bir diğer projesi olan II Prometeo, müzik enstrümanına dönüşmüş bir oditoryumdur. Geleneksel gemi inşa yöntemleri ve müzik enstrümanı yapım teknikleri yardımı ile inşa edilmiştir. Yapı bir yaylı çalgının ana gövdesi gibi işlev görmektedir (Özdemir, 2009: 84).

Şekil 4. Renzo Piano, II Prometeo, 1986, Kesit

Resim 2. Renzo Piano, II Prometeo, 1986, Dinleti Mekanı[14]

2015 yılında Penda tasarım ekibi tarafından Çin'de tasarlanan Ses Parkı, kamusal orkestra oluşturma düşüncesini ortaya koyar. ''Mimarlık donmuş müziktir'' diyen Goethe'nin bu düşüncesi katılaşmış ses dalgalarının bloklara hapsedilmesi ile mimarlığa gönderme yapan bu enstelasyona ilham verir. Heykelsi bir peyzaj alanıdır ve harekete tepki veren bir mekanizmadır. 500 adet delikli ve parlak renkli çelik blok, eğimli bir arazide yerden çıkar gibi bir görünüm yaratmaktadır. Morun dört farklı tonu blokların etrafındaki ağaçların rengiyle birlikte bir renk diyagramı oluşturmuştur. Blokların arasındaki mesafeler bazen daralır, bazen genişler. Genişleyen alanlar dans alanları, daralan alanlar çocuklar için oyun parkları yaratır. Meydandaki ses sistemi ile entegre çalışan renkli bloklar bir ''orkestra'' mantığıyla sese göre tepki vererek ışık üretmektedir. Aynı zamanda, alan-

13 http://www.rpbw.com/project/12/ircam/ Erişim tarihi: 10.12.2016

14 https://tr.pinterest.com/pin/376261743844203867/ Erişim tarihi: 3.12.2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

daki hareket de blokların tepkisine yol açar; daha fazla hareket ve daha yüksek ses, daha parlak bir görüntü oluşturmaktadır.

Resim 3. Penda, Ses Parkı, 2015, Perspektif Görünüş[15]

Resim 3.1 Penda, Ses Parkı, 2015, Silüet Görünüş[16]

Resim 3.2. Penda, Ses Parkı, 2015, Perspektif Görünüş[17]

15 https://xxi.com.tr Erişim tarihi: 5.12.2016
16 https://xxi.com.tr Erişim tarihi: 5.12.2016
17 https://xxi.com.tr Erişim tarihi: 5.12.2016

Müzik mekânsız düşünülemez. Müzik üretiminin var olacağı her mekânın akustik gereklilikleri ortaya çıkar. Bu yüzden Vitruvius'tan günümüze akustik gereklilikler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Müziğin gerektirdiği teknik özellikler sadece mekânın tasarımını değil, mekânın yapı malzemelerinin de tasarımını etkilemiştir. Ayrıca sesin ve müziğin gerektirdiği teknik özelliklerin tasarımın bir parçası haline gelmesiyle yaratıcı edime de disiplinlerarası bir katkı sağlanmış olmaktadır.

Analojik Yöntemle Üretim

Le Corbusier ve Iannis Xenakis tarafından yapılan La Tourette manastırının cephesinde ya da Eisenman'ın Frankfurt Goethe Universitesi için tasarlanan Biyoloji Merkezi'nde müzikal unsurlarla ilgili bağlantıların direkt kurulduğunu görebiliriz:

Le Corbusier Modulor ile Fibonnacci serisi ve altın oran mantığını içinde barındıran bir oranlama sistemi yaratmıştır. La Tourette Manastırı'nda birlikte çalışan Xenakis ve Corbusier, Modulor'u bir adım öteye götürerek kompozisyonda dinamiklik aramışlardır. Batı cephesini dört kademeli bir kontrpuandan oluşan hale getirmişlerdir. Modulor'un Xenakis'in müzisyen kişiliğini ortaya koyması ile dinamik bir hal alması, müzikal ve poliritmik bir çözüme yol açmıştır. Corbusier kayıtların yoğunluklarının varyasyonları ve

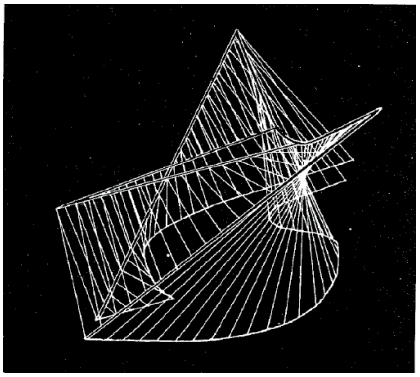
MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ritimleri ile ortaya çıkan dokuyu ‘’camların müzikali’’ olarak isimlendirmiştir (Özdemir, 2009: 44).

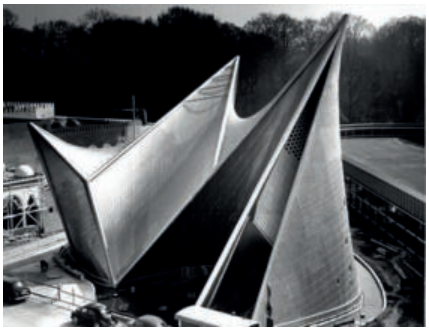

Resim 4. Le Corbusier, Xenakis, La Tourette Manastırı, 1960, Batı Cephesi [18]

Xenakis ve Corbusier’nin Brüksel’de yapılmış olan Philips Pavyonu ise, müziğin mimarlığa tercümesi olarak nitelendirilmiş bir örnektir. Xenakis, tüm düşünsel sürecini Formalized Music (1922) adlı eserinde açıklar. Dördüncü boyut olan zamanı Modulor’a ilk kez taşıyarak, Metastasis adlı müziğini bu zamansal parçalanmaya göre üretmiş ve müzikten de Philips Pavyonu’na aktarımı gerçekleştirmiştir. İki eser de iki ayrı disipline aynı anda hâkimiyet sağlanarak üretilmiştir.

Şekil 5. Le Corbusier, Xenakis, Philips Pavyonu, 1958, İlk Modeli[19]

Resim 5. Le Corbusier, Xenakis, Philips Pavyonu, 1958, Perspektif Fotoğrafı[20]

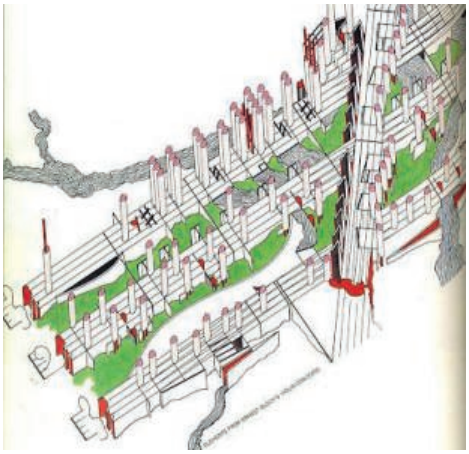
Peter Cook’un 1983’te tasarladığı ‘’Bloch City’’ adlı düşsel projesi de analojik bir yaklaşımla üretilmiştir. Ernest Bloch’un keman konçertosunun ‘resmini’ yapmaya yöneldiğinden ötürü, müzikte notaların yazıldığı ‘porte’yi caddeler olarak, ölçü çizgilerini köprüler olarak, vurgu işaretlerini bahçeler, notalar ve kuleler olarak tasarlamıştır.

18 https://eliinbar.files.wordpress.com/2015/10/6101173488_97b72fd209_b.jpg Erişim tarihi: 23.01.2017

19 Formalized Music: Thoughts and Mathematics in Composition. New York: Pendragon Press.

20 http://www.mimarizm.com/ Erişim tarihi: 5.12.2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Peter Cook, Bloch City, 1983, Perspektif Açılı Çizimi[21]

Mimarlıkta esinlenmelerin ve öykünmelerin ilham kaynağı olarak tasarıma yön vermesi pek çok kez karşılaşılmış bir yöntem olmuştur. Müziğin mimarlık ile bağdaştırılmasında da müzik işaretleri ya da bileşenleri gibi müzikal veriler mimari elemanlarla benzeşim yoluyla bir araya gelmiştir.

Bilişsel Arakesit

Algoritma, ilk kez Harezmi (MS 780-850) tarafından sunulan, matematik ve bilgisayar biliminde belirli bir problemi çözmek veya bir amaca ulaşabilmek için tasarlanan yoldur. Bilgisayar programlarının temeli algoritmaya dayanır. Algoritmalar, matematik, bilgisayar ortamı, sanat, mimarlık, müzik gibi farklı birçok disiplinde kullanılır.

Müzikte beste pratiğinde bilgisayar destekli yöntemler kullanılır. Bilgisayar desteği kullanılmadığında besteler katı algoritmik kurallara dayanır. Bilgisayar destekli bestelerde ise, müziğin formu, ses sentezi vb. incelenip, tasarlanabilir. Müzikal bir desen parçasını oluşturan notaların, hangi kurallarla bir araya geleceğini bilişsel yöntemlerle daha basit yollardan çözümleyen müzisyenler, bilişsel yöntemleri mimarlara göre daha kolay kabullenmişlerdir.

Mimarlıkta da müzikte de sayısal tabanlı algoritmik birçok permütasyonun değişimleriyle sonuç ürünler farklılaşabilir. Mimarlık ve müziğin bu bilişsel yanı benzerdir (Yılmaz, 2008: 12-13).

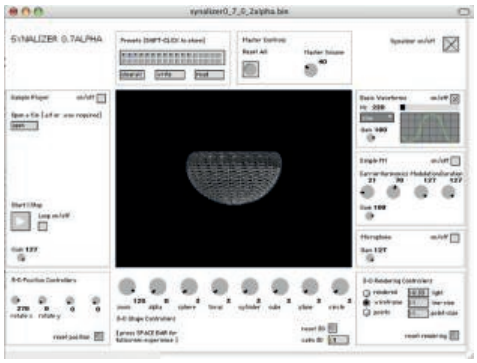
Müzik aletleri tarafından üretilen ses titreşimlerinin kombinasyonu sonsuzdur; her müzik parçasında notalar, sesler kendine özel ve benzersiz şekilde bir araya gelir. Mimarlık da fiziksel varlığının ardında, strüktüre edilmiş bir materyal olarak işaretler barındırır. Bu iki disiplinin bir araya gelişinde ise, mimarlığa dördüncü boyut olarak zaman eklenir (Levy, 2006).

Mimarlıkta geleneksel tasarım süreçlerinin çağın getirdiği teknolojik gelişimler sayesinde farklı bir yöne evrildiği görülmektedir. Bu yöntemler özellikle disiplinler arası boyutta çalışmalar yapmaya olanak vermektedir.

21 https://tr.pinterest.com/pin/417849671659869584/ Erişim tarihi: 5.12.2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Müzikte işitsel verinin sayısal veri haline getirilmesi için kullanılan yönteme ses sentezi adı verilmektedir. Bu yöntem, seçilen işitsel bir verinin görsel bir bilgi haline gelmesini sağlar. Birçok müzisyen bu yazılımları kendi yaklaşımlarıyla farklılaştırdığı için, konuyla ilgili bilgisayar yazılımları da çeşitlidir. Markus Dermietzel'in geliştirdiği 'Synaesthetic Sound Synthesis-Visual Instrument' (sinestetik ses sentezi – görsel enstrüman) yazılımı konuya bir örnektir. Yazılım farklı disiplinler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlar. Bunu yaparken sinezteziyi, yani sesin ve sesin insan gözünde canlanmasıyla oluşan sanal mekanın doğal kaynaklı bir model olarak kabul edilmesiyle, ses ve görüntünün birleşme yöntemini kullanır. Ses yüksekliğinin derecesi, sesin rengi vb. parametreler kullanılır (Yılmaz, 2008: 43).

Şekil 7. "Synaesthetic Sound Synthesis" Yazılımının Arayüzü[22]

Adrian J. Levy'nin Müzik İçin Üretilen Gerçek ve Sanal Mekanlar (Real and Virtual Spaces Created by Music) isimli projesi incelendiğinde, 'Veri Temsil Mimarisi' olarak adlandırılan yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Gerçek bir süreçten, belirli bir kaynaktan üretilen verilerden, dijital bir işlemle sanal veya gerçek bir mekân oluşturulur. Tasarımın başlangıcı olarak kabul edilen veriler yazılımlar yoluyla işlenir, daha sonra elde edilen yeni veriler sanal ya da gerçek amaçlar için kullanılır. Dijital yazılımlar yoluyla, müzik bilgilerinin görsel bir dile dönüştürülmesi ve sanal biçimlerle ilişkilendirilmesi olanaklıdır. Levy de, tasarım başlangıcı olarak bir müzik parçasını, ''Sound Forge®'' adlı yazılımla analiz ederek, sonogram oluşturmuştur. Sonogram, frekans okuması yapılabilen bir eksendir ve sesin değişen desibellerini (dB) değişen renklerle ifade eder (Levy, 2006).

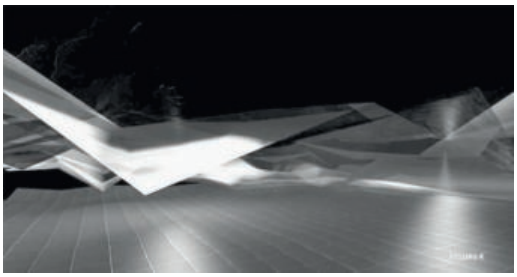
Şekil 8. ''Sound Forge®'' Yazılımının Arayüzü[23]

22 http://netzspannung.org/ Erişim tarihi: 5.12.2016

23 http://www.studiodaily.com/ Erişim tarihi: 5.12.2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tasarım sürecinin devamı, veri sonuçlarının 3D tasarım yazılımına aktarımı ile gerçekleşmektedir. Ortaya çıkan sonuç ürün, tasarımcının kararına göre, çoklu morfolojik alternatiflere dönüştürülebilmektedir.

Resim 6. Adrian J. Levy, 2006, Yaklaşımına Ait Projesinden Bir Figür [24]

Teknolojik gelişimlerin getirdiği bilişsel araçlar, mimari tasarım süreçlerinde alternatif oluşturabilmektedir. Müziğin bilgisayar yazılımları üzerinden gerçekleşen manipülasyonları, tasarıma salt zihinsel imgelerden oluşan verilerden farklı veriler sağlamaktadır. Dijital tasarım, sadece müziğin müzik analizi için ya da mimari tasarım için kullanımında değil, diğer pek çok alanda da farklı veri kombinasyonlarına olanak tanımaktadır.

TARTIŞMA

Metafor mimari objenin, simgeler, işaretler, kavramsal süreçlerle birlikte aktarımını sağlar. Metafor ve benzeşmeler, imge olarak varolup, inşa edildiklerinde somut olmaktan olabildiğince uzak kaldıkları ölçüde inandırıcı ve canlı olurlar. Metaforik yaklaşım, hem somut imgeler, hem soyut kavramlar üretir fakat, soyut düzeyde kalabildiği sürece daha iyi sonuç verebilir (Franck, 2004: 80). Fakat, soyut kalabildiğinde dahi, bir tasarım yöntemi haline gelememiştir. İki disiplinin edebi anlamda birlikte anılmasından öte bir fayda sağlamamaktadır. Disiplinlerden birinde verilen ürün, diğerinin terimleri üzerinden anlatılırken ya da açıklanırken yararlılığı olan bu yaklaşım, müzik bestelemeye başlarken mimari verileri ya da tam tersi mimari bir kompozisyon tasarlarken müzikal verileri bir başlangıç verisi olarak ele almayı gerektirmez. Daha çok realize edilmiş eserler anlatılırken diğer disiplinin terimleri ödünç alınır, anlatım bittiğinde ilgili disiplinin terimi kendisine iade edilir.

Mimarlık ve müzik kesişiminin sayısal ve geometrik yaklaşımlar ile ele alındığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. Müziğin de mimarlığın da matematiksel gereklilikler olmadan kendi strüktürlerini oluşturmaları olanaksızdır.

Müziğin sayısal gereklilikleri ile mimarlığın sayısal gereklilikleri disiplinin kendisine özgüdür. Karşılaşılan örneklerde iki ayrı disiplinin kendine özgü matematiksel verilerinin birbiri ile eşleştirildiği, çakıştırıldığı gözlemlenmiştir. Bu yaklaşım, sonucu figüratif, grafik çıktılara doğru itmektedir. Bu figüratif / grafik çıktılar birer başlangıç noktası ya da

24 Real and Virtual Spaces Created by Music. International Journal of Architectural Computing, 1(3), 375-391.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ilham aracı olarak ele alındıklarında mimari tasarım için yöntem oluşturabilme potansiyelleri gündeme gelmektedir.

Teknik gereklilikler, konu müzik için üretilen bir mekân değilse, ortadan kalkar. Tasarım yöntemi olarak sürekli hale gelemez. İşlevsel gereklilikleri kullanan başarılı projeler olduğu gibi, tekniği sadece ‘’-mış gibi yapmak’’ olarak kullanan görsel ve figüratif kalmış örneklerle de karşılaşılabilir. Vitruvius’un ‘Mimarlık Üzerine On Kitap’ adlı eserinde mimari akustik önemli bir yer tutmaktadır. Detaylı şekilde anlatılan konu, günümüze kadar birikimli şekilde ilerleyerek geliştirilmiştir. Fakat mimari akustik konuları, yalnızca sesin ve müziğin ön planda olduğu mekânlarda gündeme gelmektedir. Her tasarım için uygulanabilecek genel geçer kurallar haline gelememiştir. Öte yandan, bir müzik enstrümanına benzetilerek üretilen yapıların da, aslında enstrüman olma özelliklerinin işitsel konularla ilgili olmaktan çok, görselliğe hitap etmesi bir sorunsaldır.

Analoji, müzik ve mimarlık arasında soyut kalamamış bir yöntemdir. Birtakım mimari elemanların müzikal elemanlarla eşleştirilmesi ya da müziğin kompozisyona dair özelliklerinin mimarlığa doğrudan aktarılması, tartışmaya açık bir konu halini alır. Anlam, mimarlıkta kişiden kişiye göre değişen melez bir kavramdır. Mimarlık-müzik arasında metaforik ve analojik yaklaşımlar çoğunlukla indirgemeci bir bakışla değerlendirilmiştir. Mimari tasarımda sadece metaforu ya da sadece analojik yolu referans almak eksik ve tek yönlü bir okuma olmaktadır. Örneğin, Corbusier’nin La Tourette Manastırı’nda ritim okuması salt görsel bir yaklaşım haline gelmiştir. Mimarlık-müzik arasında ortak estetik kurallardan biri olan ritim bağlamında müzikten alınan veriler, sadece mimari bir eleman kullanımına aktarılmıştır. Bu yaklaşım müzik özelinde değil, diğer pek çok disiplin özelinde de uygulanabilir. Çünkü ritim gibi estetik kuralları birçok güzel sanatlarda uygulanır. Peter Cook’un tasarımı olan Bloch City’de, yolların görsel olarak porteye benzetilmesi, köprülerin ölçü çizgileriyle ifade edilmesi ‘kitsch’ olarak adlandırılabilecek kadar resim yapmaktır. Soyutlaşamamış mimari tasarımlar eleştiriye açıktır.

Teknoloji geliştikçe tasarımcıya yeni tasarımsal gerçeklikler yaratabilir. Müzikte de mimarlıkta da bu durum geçerlidir. İncelenen örnekler göstermektedir ki; tasarımcılar tarafından müziğin görselleştirilmesi üzerinde yoğunlukla durulmuştur. Bilişsel yollar, tasarımcıların müziği görselleştirmelerine geniş olanak sağlar. Sayısal yöntemler düşünüldüğünde, bilgisayarın bu sayısal yöntemleri daha çok parametreyi bir arada kullanarak bir adım öteye götürmesi, biçimsel sonuçlar oluşturduğu gerçeğini değiştirmemektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Mimarlık-müzik etkileşimine dair irdelenen bakış farklılıkları sonucunda şunlar söylenebilir:

Derlenen bu yaklaşımlar kapsamında, mimarlık ve müzik disiplinleri arasındaki kurgusal bağlantılar sunulmuştur. Farklı yaklaşımlar bu iki disipline değer katmıştır. Fakat kurulan bağlantılar hiçbir zaman başat bir esin kaynağı haline gelememiştir. Denenen yollar mimarlık ve müzik arasında yaratıcı edimi geliştirici ortak tasarımsal yöntemler oluşturamamıştır, yalnızca görsel ilişkiler üzerinden okumalar gerçekleşmiştir. Bu okumalar mimarlık ve müzik arasında hala görünür sınırlar yaratır. Fakat bu sınırları eritmenin yeni yolları, yeni yöntem ve terminolojisi keşfedilebilir. Bu nedenle, mimarlık ve müzik etkileşimini başka bir açıdan değerlendirmek, iki disiplini birbirine başka bir katmanda dokundurmak mümkün kılınmalıdır. Mimarlık da, müzik de insanın algısal ve duyusal dünyasında birtakım izler bırakır. Bu başka katman arayışı, duyusal anlamı durak noktası olarak kabul görürse, salt görsel benzetmelerden uzakta duyusal boyutta etkileşimin araştırılması, yeni tasarımsal yöntemleri gündeme getirebilir.

KAYNAKÇA

STRAVİNSKI, İ., (2004). Altı Derste Müziğin Poetikası. Pan Yayıncılık, İstanbul

WILKINSON, P., (2015). 50 Mimarlık Fikri, Çev: Volkan Atmaca. Bkz Yayıncılık, İstanbul

VİTRUVİUS, (2015). Mimarlık Üzerine On Kitap, 6.Baskı, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı, Ankara

HASOL, D., (2008). Mimarlığı Tanımlamak. Yapı Dergisi, 316

LE CORBUSİER, (2001). Bir Mimarlığa Doğru, Çev: Serpil Merzi. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

LE CORBUSİER, (2011). Mimarlık Öğrencileriyle Söyleşi, Çev: Samih Rifat. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul

YILMAZ, Y., (2008). Müzik ve Mimarlık Ara Kesitinde Biçim Üretimi İçin Bir Yaklaşım. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

İLYASOĞLU, E., (2013). Zaman İçinde Müzik. Remzi Kitabevi, İstanbul

FUBİNİ, E., (2014). Müzikte Estetik, 2.Baskı, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

FRANCK, O., (2004). Şarkı Söyleyen Çizgilerden Suskun Mekânlara. Arredamento Mimarlık Dergisi, 405(05), 79-82

TÜMER, G., (1996). Müzik ve Mimarlık. Arredamento Mimarlık Dergisi, 405(05), 118

ROTH, L., (2000). Mimarlığın Öyküsü. Kabalcı Yayınevi, İstanbul

ŞENTÜRK, L., (2004). Pythagoras'tan OuMuPO'ya Müzik ve Mimarlık. Arredamento Mimarlık Dergisi, 405(05), 75-78

JENCKS, C., (2013). Architecture Becomes Music. Theory, 232, 93-110

YILMAZ, N., (2012). Mekânda Müzik ve İnsan. Bilim Dergisi, 1,44-56

WİTTKOWER, R., (1941). Alberti's Approach to Antiquity in Architecture. Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, 4(1/2), 1-18

XENAKİS, I., (1992). Formalized Music: Thoughts and Mathematics in Composition. Pendragon Press, New York

SAY, A., (2002). Müzik Sözlüğü. Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara

ÖZDEMİR, D., (2009). Müzik ve Mimarlığın Kompozisyon Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü

LEVY, A., (2006). Real and Virtual Spaces Created by Music. International Journal of Architectural Computing, 1(3), 375-391

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Architecture is interdisciplinary. Interdisciplinarity is the interaction of disciplines, contributing to each other, and the state that the end product includes the data of resultant disciplines. The state of architecture and music being interdisciplinary has been questioned throughout history. Sometimes the similarities are prioritised, and sometimes the weakness of the interaction is emphasized due to the differences. Although these two disciplines have sometimes been considered as crafts in history, it is inevitable that architecture and music overlap due to the fact that academic circles regard them as artistic disciplines and, most importantly, music cannot exist without place. Music has been associated with nature, mathematics and geometry by many philosophers throughout history. Since architecture is also an art and a science, it has been associated with other disciplines by many architects and philosophers. Composers and designers use universal tools of creation, as rhythm, measure, harmony and composition. In addition, there are numerical and geometric requirements underlying both disciplines. They contain a mathematical order. Throughout history, a divine order has been mentioned referring to a mathematical association. According to the understanding of divine order, the order and beauty that exist in the universe itself, the music and the architecture are also influenced. While architecture reveals its forms in harmony with the order in the world, music compliments the design process with the global order of the universe. Two disciplines overlap in this context. Throughout history, especially architects, they have come up with designs by adapting the numerical requirements of music to architecture. Especially the presence of music in the Church has strengthened the need to question this interaction. In architecture, there are also technical requirements for the sound and places where music can be produced. The architectural acoustics is an issue which has been focused on and developed since Vitruvius (70-15 BC). The production of spaces for music and the technical requirements of the music or sound in the space have led to work in the field of architectural acoustics. As this space evolves, technical and architectural requirements have been transformed into advantages, while the interaction between architecture and music has been questioned. In addition, a new ground has emerged where these two disciplines can come togetherby adapting themselves to the innovations brought out by the age of technology. Computer programs can transform the data of many disciplines to provide input. Thanks to this, a new dimension of interaction emerges. Many common features like this allow these two disciplines to interact. As a result of these queries, many

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

different methodological approaches to the associations between the two disciplines have been developed. **Aim:** The aim of this study is to examine the relationship between architecture and music disciplines that have been established until today and to question the new approaches. Regarding the relationship between architecture and music, many philosophers and architects have developed metaphorical approaches. Since Pythagoras and his predecessors, it has been observed that there has been a great deal of emphasis on the impact of mathematics on these two disciplines. The theoretical architect Leon Battista Alberti, who combined the ratios of architecture and music, referred to musical proportions and values in his designs. Corbusier's interpretation of the relationship between architecture and music over the ratios reveals that the architect, who had significant studies on proportional principles, adopted a divine order discourse. Apart from these approaches, the works of Vitruvius, Le Corbusier, Renzo Piano, Richard Rogers and Penda Design Team present examples of technical interaction. Markus Dermietzel and Adrian Levy contributed to the architecture-music interaction with the cognitive approach. However, there is a gap in the sensory dimension of architecture-music interaction. This study aims to question sensual and perceptual connections in the intersection of music and architecture. **Scope:** Approaches that indicate similarities between architecture and music have been studied and classified until now, and fictional connections between these two disciplines have been revealed. Fictional connections between the two disciplines are presented. These methodological approaches are: Metaphorical connections, numerical and geometrical intersections, analogical methods, technical connections, digital methods. **Short Literature Knowledge:** The inquiry of the interaction between architecture and music is based on even the predecessors of Pythagoras. The 'divine order' rhetoric has existed since the Ancient Ages. According to this phrase, the universe is in ideal order based on the numerical and geometrical structure of sounds. The distances between the planets are the correspondence of the notes. Every note in the octave corresponds to a planet. The harmony in the universe is called 'celestial harmony'. This universe-music relation has been described in many works. The development of music occurring paralel with the particular period in architecture reveal the intensity of interaction. Gothic era structures are also discussed in this context. In the Renaissance period, designs were made with the aim of reaching the ideal level with reference to musical notes. In addition to numerical and geometric approaches, technical issues related to acoustics were developed during these periods. From the modern era until today, connections between architecture and music have still been attempted to be discovered. Gürhan Tümer makes many comments on the metaphorical connections of architects and philosophers in architecture-music interaction. It has been

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:145 K:238
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

observed that Corbusier's mathematical order of the Pythagorean cosmos theory continues even in the divine order discourse. Charles Jencks has evaluated architecture-music interaction on a broader scale. Adrian Levy, Iannis Xenakis, Le Corbusier, Renzo Piano and Rudolf Wittkower evaluated architecture-music interaction in different ways. While modern period develops numerical connections and analogical approaches, more cognitive issues have emerged on a day-to-day basis. **Findings:** The methodological approaches examined in this study are mostly figurative / graphical, visual approaches. The common design rules between architecture and music have not been put forward. **Result:** These compiled approaches have revealed figurative contexts appealing to the visuality. The established connections have never become a source of inspiration. Beyond the afore-mentioned, it is necessary to look for ways to enable architecture-music interaction to gain a new perspective. It should be made them touch each other in another dimention. This dimention can be searched in relation to senses, because the two disciplines have left some traces in our sensory and perceptual world. Architecture is not only a discipline perceived by the sense of sight but also it causes our senses to interact in our sensory world. It addresses to more than one sense at the same time. It has been an inevitable fact that music can evoke different emotions in human's brain. The mental stimulation by the help of music processed by the sense of hearing and this aspect of architecture can with each other. For this reason, a further study of the interaction at the sensory dimension, far from purely visual analogies, may bring about the necessity of inquiries that can affirm the new designs and creativity.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

ZİHİN HARİTALAMA YÖNTEMİ İLE KIRSAL PEYZAJ KİMLİĞİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: NALLIHAN BEYDİLİ ÖRNEĞİ [1]

THE EVALUATION OF THE RURAL LANDSCAPE IDENTITY BY MIND MAPPING METHOD: THE CASE OF NALLIHAN BEYDILI

Gizem CENGİZ GÖKÇE[1], Sebahat AÇIKSÖZ[2]

[1-2]Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bartın / Türkiye

Öz: Hızlı kentleşmenin etkisiyle, kırsal alanların kültürel yapıları üzerinde oluşan baskı kimlik kaybına neden olabilmektedir. Bu çalışmada, kırsal peyzaj kimliği algısı ile kültürel peyzaj bileşenleri arasında ilişkinin kurulması amaçlanmıştır. Kırsal kimlik algısının çözümlenmesinde Zihin Haritaları bir araç olarak görülmektedir. Bu çerçevede öncelikle çalışma alanı ve konusuna ilişkin veri toplanmıştır. Zihin Haritası Değerlendirme Formu oluşturulmuş ve çalışma alanı olarak seçilen Beydili Mahallesi'nde yapılan toplantıda, yerel halktan seçilen katılımcılara yüz yüze uygulanmıştır. Ankara İli Nallıhan İlçesi'ne ait Beydili Mahallesi (Köyü), doğal ve kültürel peyzaj bileşenleri ile geleneksel kültür yapısını korumuş olması nedeniyle araştırma alanı olarak belirlenmiştir. Sahip olduğu kırsal turizm potansiyeli de bu seçimde etkili olmuştur. 2012 yılında Büyükşehir Yasası'nda yapılan değişiklikle mahalle statüsü kazanmış olan Beydili, kırsal peyzaj kimliğinin bozulması tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu çalışmayla elde edilen zihin haritaları, kırsal peyzaj kimliğini yansıtan kültürel peyzaj bileşenlerine göre çözümlenmiştir. Bu haritaların çözümlenmesi ile kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkisi kurulan anlamlı 15 öge saptanmıştır. Haritaların çözümlenmesinde yerel halkın yaşam ortamını bütüncül algılayamaması nedeniyle mekânsal algılama düzeyinin zayıf olduğu; buna karşın, kırsal kimlik algısının yüksek olduğu görülür. Bu çalışma sonucu elde edilen kimlik algısı varlığının, kırsal peyzaj planlama çalışmalarındaki korumaya ve kırsal kalkınma açısından sektörel gelişmelere olumlu katkı koyacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Kimliği, Zihin Haritası, Kırsal Peyzaj

Abstract: The pressure on the cultural structures of rural areas can lead to the loss of identity due to the rapid urbanization. In this study, it was aimed to establish a relationship between rural landscape identity and cultural landscape components. Mental Mapping is seen as a tool in the analysis of rural identity perception. In this framework, data on the study area and the subject have been collected. The Mind Map Evaluation Form was created and applied face-to-face to the participants selected from the local residents at the meeting held in Beydili Quarter (Neighborhood) which was selected as the study area. Beydili Quarter (formerly Village) of Ankara Province Nallıhan District has been chosen as research area because of its natural and cultural landscape components and preservation of traditional culture structure. The potential of rural tourism that it has has also been influential in this choice. Beydili which has gained the status of quarter with the amendment made in the Metropolitan Act in 2012 faces the danger of deterioration of rural landscape identity. The mind maps obtained with this study have been analyzed according to the cultural landscape components reflecting the rural landscape identity. By analyzing these maps, 15 significant elements related to the cultural landscape components have been determined. As a result of these analyses the spatial perception level of residents is poor due to the inability to perceive the living environment as a whole; while their perception of rural identity is high. The results of this study suggest that the presence of identity perception will make a positive contribution to the sectorial developments in terms of protection and rural development in rural landscape planning studies.

Key Words: Landscape Identity, Mental Map, Rural Landscape

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.018.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Gizem CENGİZ GÖKÇE, Bartın Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Bartın / Türkiye, gcengiz@bartin.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 09.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 10.01.2017-17.01.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 15.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Hızlı kentleşmenin etkisiyle, kırsal alanların kültürel yapıları üzerinde oluşan baskı kimlik kaybına neden olabilmektedir. Türkiye Habitat III Ulusal Raporu'na (2014) göre; ülkemiz nüfusunda 1950'li yıllardan sonra görülen hızlı nüfus artışına bağlı olarak kırsal kesimden kentlere doğru göç yaşanmaya başlamıştır. 1950'de %25 olan kentli nüfusun 2012 yılında %77'ye ulaştığı da Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 2014 yılında yayınlamış olduğu raporda belirtilmiştir (Türkiye Habitat III Ulusal Raporu, 2014: 1).

Resmi Gazete'de (2012) yayınlanarak yürürlüğe girmiş olan 14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmasına ilişkin kanuna göre; büyükşehir statüsündeki 30 ilde, belde ve köylerin ilçe belediyelerine mahalle olarak katılmasının etkisiyle bu oran 2013 yılında %91,3 olarak değişmiştir (TÜİK, 2014). Kentlerin ekonomik ve sosyal yapıları ile doğal görünümlerinin, hızlı kentleşme nedeniyle değişiklikler ve bozulmalar yaşadığı görülmektedir (Türkiye Habitat III Ulusal Raporu, 2014: 1-2). Günümüzde büyükşehirlerin sayısının 40'ı aştığı ülkemizde kentleşme süreci planlı bir gelişim içinde yürütülmemektedir. Hızlı kentleşmeden doğan bu durum barınmada kalitenin düşmesi, yanlış arazi kullanımı, altyapı yetersizliği, doğal ve kültürel peyzajlarda tahribat, sosyal eşitsizlikler gibi sorunları beraberinde getirir.

Kırsal nitelik taşıyan alanlarda yapılacak uygulamaların alan özelliğine uygun yapılmaması ve yerel ölçekte yürütülmemesi sebebiyle; bu alanların sahip oldukları kırsal peyzaj kimliği tehlikeye girmektedir. Kentleşme hızla devam ederken kırsal alanlar da bu gelişimden olumsuz etkilenir. Bu süreçte kırsal alanların kırsal yapılarını koruyabilmesi ve kent-kır ilişkisi içinde özgün kırsal peyzaj kimlikleriyle var olabilmesi önemlidir.

Kırsal Peyzaj, Akdoğan (1975) tarafından insanların doğayı kentsel amaçlar dışında kullanmasıyla ortaya çıkan görünüm olarak tanımlanmıştır (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000: 47).

Kırsal alanlar, kentsel ve doğal alanlar arasında bir geçit ve aynı zamanda tampon bölge görevi üstlenir (Açıksöz ve Tanrıvermiş, 2000: 47; Çınar, 2007: 3). Kırsal peyzaj, içinde yaşayan bireye huzur verir ve bireye kendini rahat hissettirir. Bunun yanı sıra kırsal peyzaj, doğal ve kültürel varlıkların bir arada oluşturduğu görünümdür. İnsan da bu görünümün bir parçasıdır ve tüm diğer varlıklarla bir uyum içindedir (Korkut vd., 2010: 17).

Kırsal peyzaj alanları, gelecek kuşaklara da yaşam hakkı tanır ve yaşamın devamlılığı için büyük önem taşır. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (EKİÖ), kırsal alanları tanımlarken nüfus yoğunluğunu temel almıştır (Güder, 2003: 144). Bu tanımlamaya göre;

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nüfus yoğunluğu km² başına 150 kişinin altında olan alanlar kırsal alan olarak kabul edilir (Güder, 2003: 144). EKİÖ, bu bölgeleri üç gruba ayırır. Bu ayrımda;

(a) Nüfusunun %50'den fazlasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, kırsallığı baskın bölgeler,

(b) Nüfusunun %15-50 arasının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler, önemli ölçüde kırsal bölgeler,

(c) Nüfusunun %15'inden azının kırsal alanlarda yaşadığı bölgeler ise, kentselliği baskın bölgeler olarak sınıflandırılır (Güder, 2003: 144).

Doğa ve kültürün etkileşimiyle oluşan kırsal yerleşimlerde, gelenek ve görenekler yaşatılır. Nesilden nesile aktarılan yerel kırsal kimlik için doğa ve kültürün birlikte yorumlanması önemlidir. Kırsal alanlarda; doğal yaşam alanları, yapılaşmış yaşam alanlarından daha baskındır. Özgün değere sahip bu tür kırsal alanların korunması ve yönetilmesi için stratejiler geliştirilirken; doğa ve kültürün karşılıklı etkileşimi göz önünde bulundurulmalıdır. Belirlenen koruma stratejileri yalnızca fiziksel boyutta kalmamalıdır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2006: 39; Kayın, 2012: 5). Kırsal yerleşimler bulundukları doğal peyzaj unsurları ve karakteriyle şekillenerek özgün bir değer kazanır (Eminağaoğlu ve Çevik, 2006: 30). Kırsal alanlarda doğa ve yerleşmelerin birlikte oluşturduğu kompozisyon yerel kimlik için etkili bir görünüm verir (Eminağaoğlu, 2004: 21). Beyhan ve Ünügür'e göre (2005) kültür; bir kimlik ögesi olarak toplumun yaşam biçimini, gelenek ve göreneklerini, adetlerini ve alışkanlıklarının tümünü kapsayan bir kavramdır. Bir toplumun kültür düzeyi ise, o toplumu oluşturan bireylerin oluşturduğu yaşam alanının kimliğini belirler (Cengiz Gökçe ve Açıksöz, 2014: 1060). Kırsal peyzaj kimliğinin oluşmasında yerel kullanıcıların etkisi büyüktür. Geleneksel yaşayışın sürdürülmesi, kültürel sürdürülebilirliğin sağlanmış olması anlamına gelir. Bu durum, içinde yaşanılan alana ait özgün kimliğin varlığını pekiştirir ve o alanı diğerlerinden farklı kılar. Özellikle kırsal alanların varlığını korumasında, özgün kırsal peyzaj kimliğinin önemi yadsınamaz.

Kimlik ve mekân kavramlarının birbirinden ayrı düşünülmemesi gerekir. Her mekânın kendine özgü bir kimliği, her mekânsal kimliğin de ait olduğu seçilmiş bir alan bulunur. İnsanlar içinde yaşadıkları fiziksel çevreyle bir bağ kurar ve o mekâna yaşanmışlıklarıyla birlikte bazı anlamlar yükler. Dolayısıyla, bireysel kimlikleriyle mekânsal kimliklerini birbirine bağlı olarak oluştururlar. İnsanların yaşam ortamlarını algılamalarını sağlayan ögelerin yalnızca somut fiziksel ögeler olarak değerlendirilmemesi gerekir. Tüm bu ögelerin mekân kimliğine etki eden kendi anlamları bulunur ve ögeler bu anlamlarla zi-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hinlerde oluşan algılarda mekânı temsil eder (Göregenli vd., 2013: 5).

Kimliğin mekânsal olarak algılanmasında kullanılan araçlardan biri olarak zihin haritaları karşımıza çıkmaktadır. Göregenli vd. (2013; 5) çalışmalarında, zihin haritalarının coğrafi haritalardan farklı olduğunu belirtir. Zihin haritaları çoğunlukla gerçek mekânı birebir yansıtmaz. Çalışmalarında zihin haritalarının, insanların yaşadıkları fiziksel yaşam ortamına ilişkin zihinlerinde oluşturdukları simgelerin bütünü olduğunu ifade ederler. Down ve Stea'ya (1973) göre zihin haritaları, kişiye mekânsal çevresinin doğası hakkında bilgi elde etme ve işleme olanağı veren tüm içsel süreçleri kapsar (Kara, 2012: 290).

İnsanların mekânsal davranışlarında, bir dizi etki-tepki bağlantısı bile zihin haritalarının basit bir şekli olarak düşünülür. Herhangi bir mekânsal davranış stratejisini belirlemek ve uygulamak için temel olarak zihin haritası kabul edilir (Downs ve Stea, 2011: 313).

Ianoş (2004) zihin haritalarının; çekici alanların, itici alanların veya doğal alanların işaretlenmesine yardımcı olduğunu ifade ederken, Tversky (1993) zihin haritalarının, toplum tarafından çevrenin zihinsel temsiline ilişkin bir metafor olarak tanımlandığını belirtir (Ghioca, 2014: 139).

Neacşu ve Negut'a (2012: 255-256) göre zihin haritaları; yaşam kalitesi, kamu hizmetleri kalitesi, güvensizlik ortamları veya bunların başkalarıyla olan bağlantılarını belirlemek için kullanılan bir araçtır. Zihin haritaları; yetkililer, kanunlar, yararlanıcılar, uzmanlar, görüş ayrılığı, çıkarlar vb. gibi çeşitli değişkenleri içeren karar verme sürecinde anahtar rol oynarlar. Zihin haritası kavramını, bireylerin düşünce ve algılarının belirli bir yöne doğru yansıması olarak tanımlamak mümkündür. Böylece zihin haritaları gerçekliğin bilgi, algı ve yorumlanmasının bir barometresi haline gelir (Neacşu ve Negut, 2012: 255-256).

Zihin haritaları bireylerin içinde yaşadıkları mekâna ilişkin algılarını yansıtır. Siebert (2001) zihin haritalarının sadece bilgiyi değil bilgisizliği de yansıttığını belirtir. Yani zihin haritaları, yalnız bilineni değil bilinmeyeni, yalnız bilgi sahibi olunanı değil olunmayanı da gösterir (Ghioca, 2014: 141.

Nae'ye (2006) göre böylece zihin haritasını oluşturan bireylerin zihinsel yapıları, fikirleri ve kavram tercihleri arasındaki bağlantıları yansıtılarak değerlendirilir. Bazı araştırmacılar, zihin haritasının çevrenin algılanışındaki perspektif farklılıklarını yansıttığını ileri sürer (Ghioca, 2014: 141).

Gulliver'e (1908) göre zihin haritaları; yaşam alanlarının mekâna ve konuma dair fiziksel özelliklerinin zihindeki yansıması ve bu verilerin zihinde organize edilmesini konu alır. Ayrıca Gulliver (1908) zihin haritala-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

rının ilgi çekici bir konu haline gelmesinde zihinde oluşan mekân algısının coğrafi yönden yorumlanmasının etkisi olduğunu belirtir (Ülkeryıldız vd., 2009: 73).

Zihin haritaları konusunda ülkemizde birtakım araştırmalar yapılmış olmakla birlikte bu haritaların mekânsal olarak değerlendirildiği çalışmalara az rastlanmaktadır. Zihin haritaları ve bu haritalar aracılığıyla mekân algısının değerlendirilmesi konusunda ilk çalışmaların Tümertekin (1978); konuya ilişkin ilk uygulamanın ise Tunçel (2002) tarafından yapıldığı bilinmektedir (Tunçel, 2002: 233-234). Bilgin (1999), çevre psikolojisi ve mekânın algılanmasında zihin haritalarının (bilişsel haritaların) klasik bir araç olduğunu belirtir (Çivi vd., 2012: 3).

Bilgin'e (1999) göre çevre psikolojisi çevre/mekân-insan ilişkisinin algılanmasıyla ilgilidir. Zihin haritaları kentsel imaj algısıyla sınırlı kalmaz. İnsanın yaşamını sürdürdüğü tüm mekânların algılana bilirliğinin değerlendirilmesinde kullanılabilir. Dolayısıyla zihin haritası kavramı temelde, bireylerin yaşamlarını sürdürdüğü mekânların zihinsel temsili anlamına gelir. Zihin haritalarının üç temele oturduğu söylenebilir. Bu temellerin ilkinin; içinde yaşanılan fiziksel mekân, ikincisinin bu mekânın bireylerde yarattığı algı ve sonuncusunun ise bu algıya ait harita olduğu kabul edilir (Çivi vd., 2012: 3).

Mekânsal değerlendirmelerin yapıldığı çalışmalara bakıldığında bu çalışmaların çoğunlukla kentsel alanlarda yapıldığı, kentsel imajın ve bireylerde oluşan kentsel algının sorgulandığı görülmüştür. Bu çalışmada; zihin haritaları, kırsal peyzaj kimliğinin algılanmasına ve değerlendirilmesine yönelik kullanılmıştır. Kırsal kimliği tanımlayan kültürel peyzaj bileşenlerinin ve mekânsal ögelerin ortaya konulması amaçlanmıştır. Ayrıca, kırsal alanlarda yaşayan yerel halkın zihinlerinde oluşturdukları kırsal peyzaj kimlik algısını belirlemek için zihin haritaları araç olarak kullanılmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Ankara İli Nallıhan İlçesi'ne ait Beydili Mahallesi (Köyü) çalışmanın ana materyalini oluşturur. Beydili mahallesinin çalışma alanı olarak seçilmesinde en büyük etken sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj bileşenleri ve kırsallık özelliğini koruyan özgün bir yerleşim olmasıdır. Nallıhan, Ankara'nın kuzeybatısını kapsayan dördüncü bölgede yer almaktadır (Ankara Kalkınma Ajansı [ANKARAKA], 2014: 31). Beydili Mahallesi (köyü) ise Nallıhan İlçe merkezine 40 km uzaklıkta bulunmaktadır (Şekil 1).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Beydili Köyü'nün Konumu

Beydilililer, Oğuzların 24 boyundan biri olarak tarih boyunca yaşadıkları yerleşim yerlerine kendi isimlerini vermiştir. Nallıhan İlçesi'ne bağlı Beydili Mahallesi (köyü) de günümüze kadar değişmeden gelen yerleşim yerlerinden biridir (Şener, 2001: 159). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Veri Tabanı'ndan (TÜİK, 2015) alınan, 2014 yılına ait, illere göre mahalle nüfusları verilerine göre mahalle (köy) nüfusu 211 kişidir.

Zihin haritaları aracılığıyla, kırsal peyzaj kimliği algısının değerlendirildiği bu çalışma dört aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle zihin haritası, kırsal peyzaj ve peyzaj kimliği temel anahtar kelimeleri doğrultusunda konuya ve çalışma alanı olan Nallıhan-Beydili'ne ilişkin veri toplanmıştır. İkinci aşamada yerel kırsal alan kullanıcılarının kırsal peyzaj kimliği algısının mekânsal olarak belirlenebilmesi amacıyla, konuya ilişkin daha önce yapılan çalışmalardan faydalanılarak Zihin Haritası Değerlendirme Formu oluşturulmuştur. Üçüncü aşama "arazi çalışmasıdır. Beydili Mahallesi'nde yapılan toplantıda önceden hazırlanan Zihin Haritası Değerlendirme Formlarının uygulanacağı kişiler 5 anahtar kişi yöntemine dayanılarak seçilmiştir. Bu kişiler seçilirken cinsiyet eşitliği ölçütü göz önünde bulundurulmuştur. 5 kadın ile 5 erkek katılımcı, Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi (Altunışık vd., 2010: 137) kullanılarak seçilmiştir. Zihin haritası formu yarı yapılandırılmış mülakatta katılımcılara yüz yüze uygulanmıştır. Zihin haritası çiziminde katılımcılardan, kendilerine dağıtılan zihin haritası değerlendirme formunu kurşun kalem, silgi kullanarak doldurmaları istenmiştir. Çizimlerini çizim yapmaları için verilen çerçeve içerisine sığdırmaları belirtilmiştir. Katılımcılar çizim yaparken aralarda dolaşılarak çizime başladıkları zihinsel öge kırmızı bir nokta konularak işaretlenmiştir. Katılımcılardan, Beydili mahallesini (köyünü) zihinlerinde canlandırarak gözleri önüne gelen görüntüyü çizmeleri istenmiştir. Çizim yapılırken katılımcılara serbest oldukları, ya-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

pacakları çizimin herhangi bir kurala bağlı olmadığı ve doğru-yanlış şeklinde değerlendirilmeyeceği söylenmiştir. Son aşamada ise elde edilen zihin haritalarının çözümlemesi yapılarak kırsal peyzaj kimliğini yansıtan kültürel peyzaj bileşenlerine göre analiz edilmiş ve kırsal peyzaj kimliği mekânsal olarak değerlendirilmiştir. Kırsal kimlik algısının değerlendirileceği zihin haritalarının oluşumunda etkili olacağı düşünülen alt faktörler; öğrenim durumu, meslek, ikamet etme süresi olarak belirlenmiştir.

BULGULAR

Çalışmanın Örneklemine İlişkin Sosyo-Demografik Veriler

Araştırma örneklemi, zihin haritalama yöntemi için yerel halktan mahallenin (köyün) ileri gelenlerinden 5 kadın ve 5 erkek olmak üzere toplam 10 kişi olarak belirlenmiştir. Bu katılımcı grubuna önceden hazırlanan Zihin Haritası Değerlendirme formları uygulanmıştır. Tablo 1'de yerel halk içinden seçilerek anket formu uygulanan bireylerin sosyo-demografik durumuna ilişkin sayısal veriler yer almaktadır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Yerel Halkın Sosyo-Demografik Durumu

CİNSİYET		**ÖĞRENİM DURUMU**	
Kadın	5	İlkokul	9
Erkek	5	Ortaokul	1
Toplam	***10***	Diğer	0
YAŞ		Toplam	***10***
41-50	5	**MESLEĞİ**	
50-60	2	Çiftçi	5
61 ≤	3	Aşçı	1
Toplam	***10***	Emekli	1
DOĞUM YERİ		Ev hanımı	3
Nallıhan	10	Toplam	***10***
Diğer	0	**MEDENİ DURUM**	
Toplam	***10***	Evli	10
EVİN YAPI MALZEMESİ		Bekâr	0
Ahşap	4	Toplam	***10***
Kerpiç dolgu	2	**İKAMET SÜRESİ**	
Tuğla dolgu	2	14-19 yıl	1
Betonarme	2	20 yıl ≤	9
Toplam	***10***	Toplam	***10***

Tablo 1'e göre zihin haritası değerlendirme formunun uygulandığı tüm katılımcılar Nallıhan'da doğmuş ve 1 kişi dışında geri kalanı yaşamları boyunca Nallıhan'da ikamet etmiştir. Yarısı 41-50 yaş grubunda yer alan, 3'ü 61 yaş üzerinde ve 2'si 50-60 yaş grubunda olan katılımcılardan biri dışında tümü ilkokul mezunudur. Çalışmaya dâhil edilen grubun mesleki dağılımına bakıldığında çoğunluğun çiftçilik yaptığı, 3 kişinin ev hanımı olduğu görülmektedir. Geri kalan kısım ise aşçı ve emekliden oluşmaktadır. Yerleşimde mevcut konut dokusundaki birliği sorgulamak amacıyla yaşamakta oldukları evlerin yapı malzemesi sorulduğunda ise 4 kişinin tarihi ahşap evlerde ikamet ettiği; kerpiç dolgu, tuğla dolgu ve betonarme yapı malzemelerinin ise her üçü için 2'şer kişi olduğu görülmektedir. Bu noktada konut dokusunda

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

birlik olmadığını, böylelikle doku özelliği taşımadığını söylemek mümkündür.

Anket formunun uygulandığı katılımcı grubuna Beydili mahallesinde (köyünde) yaşamaktan memnun olup olmadıkları sorulduğunda; 5'i kadın 5'i erkek toplam 10 kişiden oluşan grubun 8'i burada yaşamaktan "memnunum", kalan 2 kişi ise "kısmen memnunum" cevabını vermiştir.

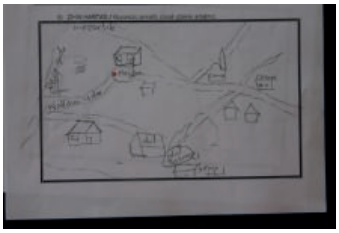
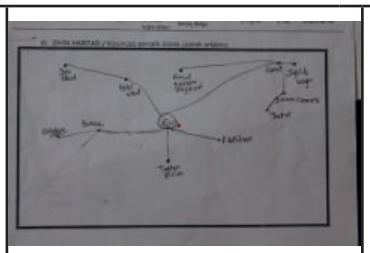
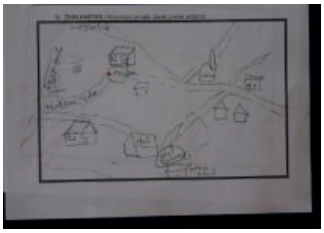
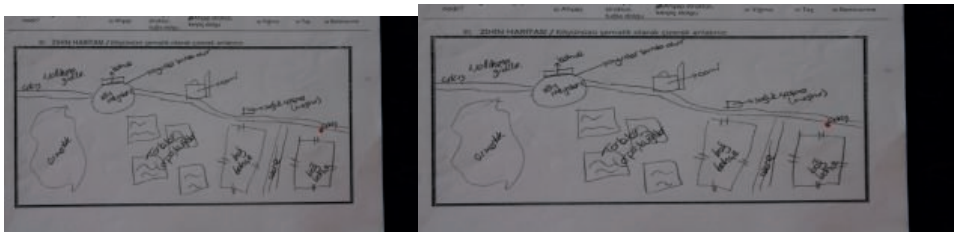
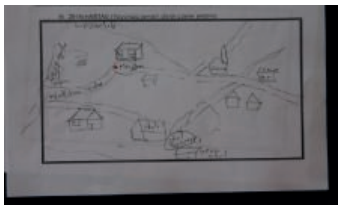
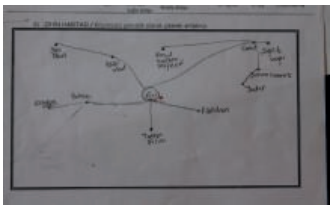
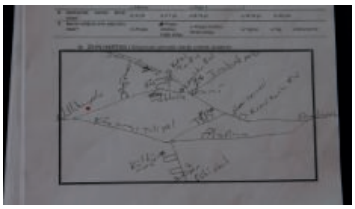
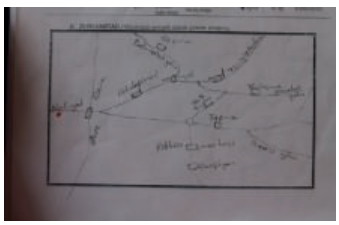
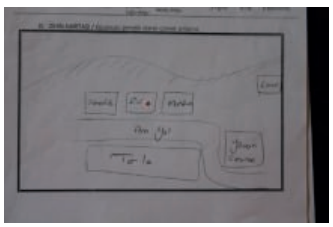
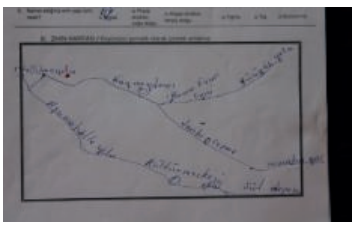
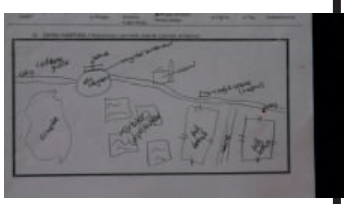
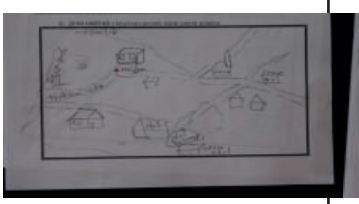
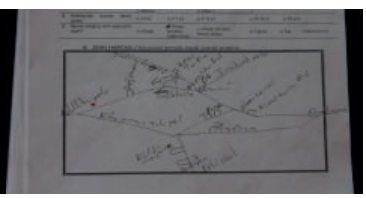
Zihin Haritalarına İlişkin Veriler

Zihin haritalarının çözümlenmesiyle kırsal peyzaj kimliği algısı değerlendirilmiştir. Yerel halk tarafından çizilen zihin haritalarının çözümlemeleri yapılmıştır. Bu çözümlemeler sonucunda haritalarda çizilmiş toplam 23 öge tespit edilmiştir. Bu ögelerin bir kısmı kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilemediğinden bu sınıflandırmaya dâhil edilmemiştir. Dolayısıyla kültürel peyzaj bileşenleriyle ilişkilendirilerek, mekânsal olarak anlamlı görülen 15 öge belirlenmiştir.

Kültürel peyzaj bileşenleri; "Yerleşim Alanları", "Tarım Alanları", "Tarihi ve Arkeolojik Ögeler", "Geleneksel Kültür Ögeleri" ve "Ulaşım" olmak üzere 5 başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar altında zihin haritalarında tespit edilen mekânsal ögeler ve çizimleri Tablo 2'de verilerek incelenmiştir. Bu incelemeler yapılırken öncelikle zihin haritalarının oluşumunda etkili olacağı varsayılan alt faktörler (öğrenim durumu, meslek, ikamet etme süresi) belirlenmiştir. Daha sonra bu faktörler göz önünde bulundurularak zihin haritaları yorumlanmıştır. Tablo 2'de belirtildiği gibi "Yerleşim Alanları" başlığı altında zihin haritası çizimlerinde saptanan ögeler köy meydanı, mezarlık, turizm evi ve çizim yapan bireylerin yaşamakta oldukları evleridir. "Ev" mekânsal ögesine kadın ve erkek katılımcıların çizimlerinde eşit ağırlık verildiği görülürken; köy meydanı, mezarlık ve turizm evi gibi dışsal ögeler erkek katılımcılar tarafından daha fazla çizilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Zihin Haritalarında Tespit Edilen Mekânsal Ögeler

Yerleşim Alanları			
	Köy Meydanı	**Turizm Evi, Ev**	**Mezarlık**
Tarım Alanları			
	Bağ-bahçe, Tarlalar		
Tarihi ve Arkeolojik Ögeler			
	Camii - Çeşme	**Yatır- Çeşme**	**Değirmen**
Geleneksel Kültür Ögeleri			
	Fırın	**Samanlık - Ambar**	**Kültür Merkezi**
Ulaşım			
	Yollar	**Yollar**	**Yollar**

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Buna göre, erkek katılımcıların evleri dışındaki mekânlarda daha fazla vakit geçirdikleri, dolayısıyla bu ögeleri çizimlerine dâhil ettikleri söylenebilir.

"Tarım Alanları" başlığı altında değerlendirilen ögeler ise bağ-bahçe ve tarlalardır. Bağ-bahçe çizimlerine yalnızca kadın katılımcılar tarafından zihin haritalarında yer verildiği saptanmıştır. Bu veriye göre kadınların bu alanda çalışması nedeniyle farkındalıklarının daha yüksek olduğu varsayılabilir.

"Tarihi ve Arkeolojik Ögeler" de kültürel peyzaj bileşenlerine ait bir diğer başlıktır. Kültürel peyzaj bileşenleri bu başlık altında tarihi yapılar ve arkeolojik kalıntılar olarak gruplanmıştır. Zihin haritalarında mahalle (köy) sınırları içinde yer alan tarihi yapılara yer verildiği görülmüştür. Cami, çeşme, okul, değirmen ve yatır bu çizimlere örnektir. Çeşme ve cami mekânsal ögeleri zihin haritası çizmesi istenen tüm katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu ögelerin kültürel peyzaj bileşenleri olarak dikkat çekici özellikte olduğu ve kırsal kimlik algısının oluşumunda etkili olduğu görülmüştür. Bu gibi ögeler mekânsal çalışmalar için nirengi noktası özelliği taşır.

"Geleneksel Kültür Ögeleri" ise kültürel peyzaj bileşenleri sınıflandırmasında el sanatları atölyesi, fırınlar, çamaşırhaneler, samanlık-ambar ve şenlik alanı olarak ayrılmıştır. Zihin haritası değerlendirme formlarında fırın, samanlık-ambar ve restorasyonu yapılmış eski bir bina olan kültür merkezi çizimlerinin yapıldığı görülmüştür.

Son olarak "Ulaşım" başlığı altında ana bağlantı yolu ve köy içi bağlantı yolu şeklinde gruplanmış olan yollar zihin haritası çizimlerinde yer verildiği görülen mekânsal ögelerdir. Erkek katılımcıların zihin haritalarında kadın katılımcılara göre yollara daha fazla yer verdikleri görülmektedir. Yollar da tarihi ve arkeolojik ögeler başlığı altında değerlendirilen mekânsal ögeler gibi nirengi noktası olma özelliği taşır. Bunun yanı sıra haritalardaki yönlendirmeyi de belirler.

Lynch 1960 yılında üç önemli Amerikan kenti olan Boston, Jersey City ve Los Angeles'ta kentlerin görünümüne ilişkin bir çalışma yürütmüştür. Yapmış olduğu çalışmada görüştüğü kişilerden kentlerin eskizlerinin çizilmesini, "alanı hiç bilmeyen birine anlatır gibi" birer harita oluşturmasını istemiştir. Bu haritalamaların sonucunda kent imgesinin içeriğini 5 temel başlık altında toplamıştır. Bunlar; yollar, sınırlar/kenarlar, bölgeler, düğüm/odak noktaları ve işaret ögeleridir. (Lynch, 2011: 15-52). Beydili Mahallesi'nde (köyü) yürütülen çalışmada oluşturulan zihin haritalarında da bu 5 ögeyi destekler nitelikte çizimler yapıldığı görülmüştür. Katılımcılar zihinlerinde oluşturdukları mahalleyi (köyü) çizime aktarırken odak noktalarından, yollar-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dan, sınırlardan, bölgelerden ve işaret ögelerinden faydalanmıştır.

Beydili yerel halkı geleneksel kültürlerini halen yaşatan, kırsal yaşam şeklini sürdüren bir topluluktur. Her yılın Mayıs ayında Hıdırellez şenlikleri yapılmakta, mahalleye (köye) yerel turistler gelmektedir. Yerel halk yerleşimlerinin sahip olduğu doğal ve kültürel özelliklerle birlikte kültürel potansiyelini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu şenliklerin yapıldığı alan onlar için önem teşkil etse de katılımcıların çiziminde buna rastlanmamaktadır. Katılımcıların kırsal kimlik algısı değerlendirildiğinde kendilerine ait ve kendilerini ait hissettikleri kişisel mekânlara daha çok önem verdikleri görülmüştür. Özellikle katılımcılardan zihin haritalarını çizerken referans aldıkları başlangıç noktalarını belirtmeleri istenmiştir. Kadın katılımcıların yarısından fazlası yaşamakta oldukları evlerinden çizime başlamış, erkek katılımcılar ise Nallıhan İlçe merkezinden mahallelerine gelirken izledikleri yolda mahalle (köy) girişini başlangıç noktası olarak belirtmişlerdir. Katılımcıların haritalarında yer verdiği bir diğer mekân da mahalle (köy) meydanıdır. Bu alan yerel halkın daha çok toplanma, misafir karşılama, oturma-dinlenme yeri olarak kullanılmakta aynı zamanda mahallenin (köyün) girişinde yer alması nedeniyle de odak noktası ve mahalle içi yollara dağılma noktası olarak görülmektedir. Mahalle (köy) muhtarlığının ve kahvehanenin de bu meydan üzerinde yer alması, erkek katılımcıların tümünün bu ögeleri çizimlerine dâhil etmelerini açıklar. Katılımcılar günlük hayatlarında kullanmadıkları ve köy yerleşim sınırları içinde olmayan mekânsal ögeleri çizimlerine dâhil etmemişlerdir. Beydili Kayası'nı buna örnek göstermek mümkündür. Beydili Kayası mahallenin tanınırlığı ve turizm potansiyeli nedeniyle önem taşımakta olmasına karşın çizimlerde bu ögeye rastlanmamıştır.

Bunların yanı sıra, zihin haritası değerlendirme formunda katılımcılara mahallelerini (köylerini) en iyi tanımlayan kelimeler sorulmuş ve en fazla 5 adet kelime yazmaları istenmiştir. Buna göre kadın katılımcıların cevapları çeşitlilik göstermiştir. Dokumacılık ve el sanatları en fazla yazılan kelime/tabir olmuştur. Diğer kelimeler/tabirler "yemekler", "orta oyunları", "tarihi Yılman çeşmesi", "Eyrek çamı", "fırın", "düğünler", "şenlikler", "turizm evleri" ve "köy hayatı" olup tümü eşit olarak tercih edilmiştir. Erkek katılımcıların yazdığı kelimeler değerlendirildiğinde, tercih edilen kelimeler kadınların yazdıklarına göre sınırlı ve az sayıda kalmış ve kendi içlerinde ağırlıkları değişmiştir. Erkek katılımcıların tümü "orta oyunları" ve "ekmek" tabirlerini yazmıştır. Bunu "halk oyunları" ve "turizm evleri" takip etmektedir. Ayrıca "çörekler", "türküler", "Beydili Kayası" ve "tarihi Yılman çeşmesi" kelimelerinin/tabirlerinin de yazıldığı görülmüştür.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Elde edilen bulgulara göre zihin haritalarının oluşturulmasında bireyler bu mekânsal ögeleri çizimlerinde kullanarak zihinlerinde oluşan kırsal peyzaj kimliği algısını aktarmıştır. Çalışmanın alt faktörleri öğrenim durumu, meslek ve ikamet etme süresi olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın başında cinsiyet eşitliği göz önünde bulundurularak seçilen katılımcıların, zihin haritalarında cinsiyete bağlı farklılıklar saptanmıştır. Erkekler mahallenin (köyün) İlçe ile bağlantısını kurarak daha bütüncül haritalar oluşturmuşlardır. Fakat erkeklerin sınırlı sayıda ögeye yer verdikleri görülmüştür. Kadınlar ise yerleşimi daha iyi özümseyip daha fazla mekânsal ögeye yer vererek, yaşadıkları alan için farkındalıklarının ve kimlik algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Zihin haritalarını da bu bakış açısıyla oluşturmuşlardır.

Bireyler zihin haritalarını çizerken kendilerini o mekânda dolaşıyormuş gibi düşünür. Kendilerine göre bir sıralama ve referans noktası belirleyerek çizimlerine başlar. Bireyin belirlemiş olduğu sıralama ve seçtiği ögeler algısının oluşma durumu ve bunu etkileyen faktörler hakkında fikir verir. Zihin haritalarının oluşumunda mekânsal-fiziksel etmenlerin dışında sosyo-kültürel etmenler de etkilidir.

Çalışma yapılırken Basit Tesadüfi Örnekleme Yöntemi (Altunışık vd., 2010: 137) kullanılarak seçilen katılımcılara sosyo-demografik durumlarını tespit edebilmek ve bunlara göre farklılıkları gözlemleyebilmek amacıyla belirlenen sorular yöneltilmiştir. Buna göre, yerleşimin ileri gelenlerinden olduğu bilinen katılımcıların aynı yaş grubunda olmaları ve aynı öğrenim düzeyine sahip olmaları çalışmayı kısıtlayıcı faktörlerden olmuştur. Bu çalışmanın farklı nüfus gruplarıyla yapılması durumunda karşılaştırmalı yorumlar yapmaya imkân verecek zihin haritalarının oluşturulacağı ve bu doğrultuda yapılacak yorumların farklılık göstereceği düşünülmektedir.

Bireyler üzerinde etki bırakarak bir kimlik algısı oluşturan mekânsal ögeler, kırsal peyzaj kimliğini oluşturan kültürel peyzaj bileşenleriyle doğrudan ilişkilidir. Yerel halkın kırsal kimlik algısı, zihin haritalarının oluşturulmasıyla somut bir şekilde ortaya konulmuş olur. Kırsal peyzaj kimliği ve algısına yönelik kırsal alanlarda yapılacak mekânsal planlama çalışmalarında; bir araç olarak zihin haritalarının kullanılması önerilmektedir. Planlama sürecine Zihin haritalarının katılması, yerel halkın veya alana gelen ziyaretçilerin zihinlerinde oluşan mekânsal kimlik algısının tespit edilmesinde yararlı olacaktır. Aynı zamanda bu haritalar, planlamanın başlangıcında halk katılımını destekleyen bir araç olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda; peyzaj planlama

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çalışmalarında alanın kültürel özellikleri göz önünde bulundurulurken bu yöntemin de çalışmalara dâhil edilmesi önerilir. Böylelikle, kırsal peyzaj kimliğini oluşturan ögelerden korunması veya koruma-kullanma dengesi içinde vurgulanması gereken ögeler de tespit edilebilir.

KAYNAKLAR

AÇIKSÖZ, S., TANRIVERMİŞ, E., (2000). Planlamada Kırsal Peyzajın Önemi, Sorunları ve Öneriler, Kırsal Çevre Yıllığı, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği Yayını, Ankara, 44-65

ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S., YILDIRIM, E., (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri-SPSS Uygulamalı, 6. Baskı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya

ANKARAKA, (2014). Ankara Kalkınma Ajansı Haberleri, Nallıhan Beydili Köyü Kırsal Turizme Hazır, Ankara Bölge Planı 2014-2023

CENGİZ GÖKÇE, G., AÇIKSÖZ, S., (2014). Turizmin kültürel peyzaj bileşenleri ve kırsal kimlik üzerine etkisi: Nallıhan-Beydili köyü örneği, II. ISEM Bildiriler Kitabı, 24-26 Ekim, Adıyaman, Cilt II, 1059-1068

ÇINAR, M., (2007). Kırsal Arazi Planlamalarında Peyzaj Planlamasının Yeri ve Önemi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 118 s., Erzurum

ÇİVİ, R., EKİNCİ, H., KARAPINAR, Y., ESMEROĞLU, M., (2012). Küçükpark Zihinsel Harita Değerlendirme Çalışması, Ege Üniversite Coğrafya Bölümü Yüksek Lisans Dersi ödevi (basılmamış), İzmir

DOWNS, R. M., STEA, D., (2011). Cognitive Maps and Spatial Behaviour: Process and Products, The Map Reader: Theories of Mapping Practice and Cartographic Representation, First Edition, Edited by Martin Dodge, Rob Kitchin and Chris Perkins. John Wiley & Sons, Ltd. Published, ISBN: 978-0-470-74283-9, 312-317

EMİNAĞAOĞLU, Z., (2004). Kırsal YerleşmelerdeDışMekanOrganizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 305 s., Trabzon

EMİNAĞAOĞLU, Z., ÇEVİK, S., (2006). Doğa-kırsal Yerleşme Birliktelikleri, Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi, 7(1), 28-40

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GHIOCA, S., (2014). The Cognitive Map's Role In Urban Planning and Landscaping, Application to Brăila City, Romania. Cinq Continents 4 (10): 137-157

GÖREGENLİ, M., KARAKUŞ, P., UMUROĞLU, İ., ÖMÜRİŞ, E., (2013). Selçuk Kent Belleği: Dün Bugün ve Geleceğin Zihinsel Temsilleri, Selçuk Belediyesi Selçuk- Efes Kent Belleği Yayınları, İzmir

GÜDER, G., (2003). AB Kırsal Kalkınma Politikaları ve Değişim Eğilimleri, AB Genişleme sürecinde Türkiye: Tarımsal ve Kırsal Politikalar, Ankara, 144-170

KARA, B., (2012). Landscape Design and Cognitive Psychology, Procedia-Social and Behavioral Sciences, 82 (2013), 288-291

KAYIN, E., (2012). Bir "Kültürel Manzara-Kültürel Peyzaj" Öğesi Olarak Kırsal Yerleşimlerin Korunmasına Yönelik Kavramsal ve Yasal İrdelemeler, Mimarlık Dergisi-367

KORKUT, A., ŞİŞMAN, E., ÖZYAVUZ, M., (2010). Peyzaj Mimarlığı. Birinci Baskı, Verda Yayıncılık, İstanbul

LYNCH, K., (2011). Kent İmgesi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 3. Baskı.

NEACŞU, M.C., NEGUT, S., (2012). City Image – Operational Instrument In Urban Space Management – Romanian Sample, 247-274

RESMİ GAZETE, (2012). On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Sayı: 28489

ŞENER M., (2001). Nallıhan. MÜ-KA Matbaacılık Ltd. Şti, Ankara

TUNÇEL, H., (2002). Kentsel Mekânın Algılanması: Elazığ Örneği, V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 233-240

TÜİK, (2014). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Haber Bülteni, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2013 Sonuçları, Sayı: 15974

TÜİK, (2015). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2015 Sonuçları

TÜRKİYE HABİTAT III ULUSAL RAPORU, (2014). Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, http://www.csb.gov.tr/

ÜLKERYILDIZ, E., DURMUŞ ASLAN, Z., AKIŞ, T., (2009). Öğrenci Zihin Haritalarında Kente İlişkin Deneyimle Değişen Çevre Algısı, Balıkesir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, Cilt:11, Sayı:1, 72-82

Yazar Notu: Bu çalışma, "Kültürel Peyzaj-Turizm İlişkisine Yönelik "Kırsal Kimlik Koruma Modeli": Nallıhan Örneği" başlıklı proje kapsamında hazırlanmış, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından desteklenmiştir (Proje No:2014-FEN-C-001).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Aim: The pressure on the cultural structures of rural areas can lead to the loss of identity because of the rapid urbanization. According to Turkey Habitat III National Report (2014), migrations from rural to urban areas have begun to take place because of the rapid population growth after the 1950s in our country. The fact that city population of 25% in 1950 reached 77% in 2012 is stated in a report published by the Ministry of Environment and Urbanism in 2014. It is observed that social and economic structures as well as the natural landscapes of the cities have changed and deteriorated due to rapid urbanization. Today, while the number of metropolises in our country are over 40, the process of urbanization is not carried out in a planned development. For this reason, rapid urbanization brings along certain problems such as the fall of quality in sheltering, wrong land use, inadequacy of infrastructure, destruction in natural and cultural landscapes and social inequalities. With the amendment made in the Metropolitan Act in 2014, the number of metropolitan municipalities has been increased from 16 to 30 with the thought that the urban services will be carried out more effectively and infrastructure investments will be directed from one direction. Additionally, the borders of municipal administrative authority have been extended to the provincial borders including the rural areas. Nevertheless, such practices are gradually destroying the rural areas and the rural landscape identity of these areas is gradually disappearing. While urbanization continues at a rapid pace, rural areas should be able to protect their rural structures in this process; they should be able to exist with their characteristic rural landscape identities within the urban-rural relationship. The influence of local users is great in the creation of rural landscape identity. The maintenance of traditional life means that cultural sustainability has been ensured while it strengthens the existence of characteristic identity of that area and makes it different from others. The importance of characteristic rural landscape identity cannot be denied especially in the conservation of the presence of rural areas. Mind map is one of the tools used for spatial recognition of identity in rural areas. It can be said that mind maps, which are different from the geographical maps, do not mostly reflect the actual space directly and that they are the total of the symbols that people created in their minds about the physical living environment they live in. **Scope:** In this study, Beydili Quarter (formerly Village) of Nallıhan District of Ankara Province is chosen as a research area as it conserves its natural and cultural landscape components, traditional culture structure and the potential of rural tourism that it has. Beydili, which has gained the status of a quarter with the

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

change made in the Metropolitan Act in 2014, faces the danger of deterioration of rural landscape identity. For this purpose, domestic and foreign literature on the field of work and the subject has been searched firstly. A Mind Map Evaluation Form has been created by utilizing the previous studies on the topic in order to spatially determine the rural landscape identity perception of local rural residents. The Mind Map Evaluation Forms prepared previously have been applied face-to-face on selected subjects from local residents based on 5-key-person method in the meeting held in Beydili. When selecting these people, gender equality criteria has been taken into consideration and the Simple Random Sampling Method has been used. Obtained mind maps have been analyzed according to the cultural landscape components reflecting the rural landscape identity. The sub-factors that are thought to be effective in the formation of the mind maps to be used for the assessment of rural identity are determined as learning status, occupation, and residence time for the subjects from the local people. **Findings:** In his study, Lynch (1960) wanted from those whom he interviewed to draw the city sketches so as to produce a map to "describe someone who never knows the area". As a result of these mappings, the contents of the city image are collected under five basic topics. These are paths, borders / edges, regions, nodes / focal points, and markers. In our mind maps study carried out in Beydili Quarter (Village), it has been seen that these 5 elements are supported in participants' drawings. Participants have benefited from focal points, roads, borders, regions, and markers while they are conveying the quarter (village) they created in their minds into their drawings. The rural landscape identity is assessed by analyzing these mind maps. The mind maps requested to be drawn from the local residents are analyzed. As a result of these analyzes, a total of 23 items drawn on maps are identified. Some of these elements are not included in this classification because they cannot be associated with cultural landscape components. Therefore, 15 elements that are considered to be spatially significant to and associated with cultural landscape components have been selected. Cultural landscape components are titled under 5 topics: "Settlement Areas", "Agricultural Areas", "Historical and Archaeological Elements", "Traditional Culture Elements" and "Transportation". Gender-related differences are found in mind maps of participants who were selected by considering gender equality at the beginning of the study. The male ones have drawn more complete maps by establishing connection of the quarter (village) with the district. However, they are found to include a limited number of elements. Females, on the other hand, have shown that their awareness and identity perceptions are higher for the area they live in, by providing better spatial coverage and better settlement elements. They have drawn their mind maps from this point of view. Besides spatial-physical factors, socio-cultural

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:147 K:248
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

factors are also influential in the formation of mind maps. **Result:** Spatial objects that create an identity perception by influencing individuals are directly related to the cultural landscape components that make up rural landscape identity. The perception of rural identity of the local people is presented in a concrete way by the creation of mind maps. The use of mind maps is proposed as a tool in spatial planning studies to be done in rural areas for rural landscape identity and perception. Mind maps will be useful in identifying the spatial identity perception that occurs in the minds of the locals or the visiting minds that come to that area. At the same time, participation of the people in the planning process is ensured via them. Landscape architects should also be encouraged to use this method in their works when considering the cultural features of the landscape in their landscape planning studies. Thus, it will be possible to identify the items to be protected from the elements constituting the rural landscape identity or to be emphasized in the protection-use balance.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

KIRŞEHİRDE SELÇUKLU DÖNEMİNE AİT BİR YAPI KARAKURT HAN-ILICASI [1]

A STRUCTURE IN KIRŞEHIR FROM THE PERIOD OF SELÇUK KARAKURT INN-SPRING

İbrahim YILMAZ

Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bursa / Türkiye

Öz: Selçuklu döneminden günümüze ulaşmış anıt eserler arasında han yapılarının büyük ağırlığı vardır. Araştırmalar arttıkça sayıları da çoğalan bu yapılarda işlevselliğin öncelik taşıdığı bilinmektedir. Bu bağlamda, Kırşehir'de eski tarihlerden beri kullanılan bir geçit yeri üzerinde, Selçuklu döneminde inşa edilmiş Karakurt han-ılıcası da bu örneklerden birisidir. Geniş bir açık avlu etrafında sıralanmış konaklama ve ılıca odalarıyla birlikte, ahır bölümlerinden oluşan yapı, içinden çıkan doğal sıcak su kaynağından dolayı hem han, hem de ılıca tesisi şeklinde planlanmıştır. Karakurt han-ılıcasını Selçuklu dönemi diğer han yapılarından ayıran en önemli özelliği, sıcak su kaynağını işlevselliği çeşitlendiren öğe olarak ele alan bir anlayışla tasarlanıp inşa edilmesidir. Bu çalışmada, günümüze oldukça harap biçimde ulaşmış Karakurt han-ılıcasında makalenin yazarı tarafından gerçekleştirilen belgeleme çalışmaları ile araştırma kazılarında edinilen bulguların ışığında, yapının mimari ve yapısal özellikleri incelenmiştir. Ayrıca, plan şemalarına ve fonksiyon ağırlıklı tipolojilere göre yapılan değerlendirmelerle, yapının Selçuklu dönemi han yapıları arasındaki yeri de belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karakurt, Han Mimarisi, Kervansaray, Selçuklu Dönemi, Belgeleme

Abstract: Among the monument works reaching our time from the Seljuk Period, inn structures have a special place. It is known that functionality is the primary issue as relating to these structures, the number of which keeps on increasing as more research is being done. In that respect, Karakurt inn-spring, which was built on a gateway in Kırşehir which is being used since ancient times, during Seljuk period is one of these examples. The structure which is composed of accomodation and spring rooms being lined around a wide and open yard together with barn, has been planned both as inn and as a spring due to the natural warm water coming from inside. The most important feature of Karakurt inn-spring, which makes it different from the other inn structures of Seljuk Period, is that it has been designed and constructed with an approach taking warm water resource as a particular that diversifies functionality. In this study, the architectural and structural features of the construction have been investigated in the light of documentation works realised by the author of the article at Karakurt inn-spring which has reached our time in big disrepair, and the findings obtained during research excavations. Furthermore, with the evaluations made in accordance with plan schemes and functional based typologies, it is aimed to specify the place of the structure among inn constructions of Seljuk period.

Key Words: Karakurt, Inn Architecture, Caravanserai, Seljuk Period, Documenting

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.009.x

(1) ***Sorumlu Yazar: İbrahim YILMAZ, Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Bursa / Türkiye, ibrahimyilmaz@uludag.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 31.12.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 16.01.2017-29.01.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 18.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Kırşehir'de, Karakurt Kaplıcası ismiyle bilinen ve Selçuklu döneminde inşa edilmiş han-ılıca yapısının belgelenmesi, mimari özelliklerinin incelenmesi ve bulgular ışığında değerlendirilerek han yapıları arasındaki yerinin belirlenmesi çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Karakurt Kaplıcasında, makalenin yazarı tarafından gerçekleştirilen belgeleme ve rölöve çalışmaları, Nevşehir Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 22.05.2015 tarih ve 1632 sayılı kararı ile onaylanmıştır. Onay sonrası, koruma kurulu izniyle Aralık 2015 tarihinde yapı alanında gerçekleştirilen araştırma kazıları ile ortaya çıkartılan bulgular çizimlerle belgelenmiştir. Karakurt han-ılıcasına ilişkin tespit ve mimari özelliklerin anlatımına geçmeden önce Selçuklu dönemi han yapılarını kısaca tanımlamak, mimari yapılarına ve fonksiyonlarına göre değerlendirmek, yapının Selçuklu hanları arasındaki yerinin belirlenmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda, Selçuklu döneminde ticaret yolları üzerinde günlük mesafeler hesap edilerek yolcuların konaklaması için yapılan binalara han, biraz daha büyüklerine ise, sultan hanı veya kervansaray denilmektedir. Genel anlamıyla bu yapılar, kervanlara hizmet eden yol üstü kuruluşlarıdır (Tükel, 1969: 430). Selçuklu döneminde ticari yaşamın gelişmesini ve canlılığını yansıtan hanlar, kervanların güvenle seyahat etmeleri ve barınmaları için yapılmıştır (Uysal vd., 2006: 78). Kervansarayların arasındaki mesafeler ise, deve yürüyüşüyle günde 9 saat, yani 40 km. esas tutularak tespit edilmiştir (Yetkin, 1984: 118). Kervansarayların büyük bir kısmı vakıf malı olduğundan yolculardan ücret alınmaz idi (Ilıca, 2000: 9). Ancak, vakfı bulunmayanlardan ise cüzi bir miktarda ücret alınmakta idi (Kazıcı, 1999: 306).

Diğer yandan, Selçuklu dönemi hanları açık avluların planlarında bazı farklılıklar göstermektedir. Değişimler, boyutların artmasına bağlı olarak daha fazla servis sağlayan açık ve kapalı hacimlerin avluya eklemlenmesinden kaynaklanmıştır. Fakat bilinen bütün hanlar, değişmeyen bir konseptle yapılan işlevsel yapılardır (Kuban, 2002: 77). Hanlar tarihsel geçmişleri, taşıyıcı sistemleri, mimari özellikleri ve yayılma alanları açısından benzerlik ve süreklilik göstermektedir (Uysal vd., 2006: 79). Akozan (1963: 135), seyahat yolları üzerinde inşa edilmiş Selçuklu hanlarını iki farklı tipte değerlendirmiştir. Birinci tip hanlar, içinde zeminden yükseltilmiş yatacak yer, ocak ve hücreler bulunan kare ya da dikdörtgen planlı bir salondan ibarettir (Akozan, 1963: 135). İkinci tip hanlar ise, yolcuların geceyi geçirmeleri için ayrılan salonların önüne bir avlu ve bu avluyu üç taraftan çevreleyen hamam veya odalardan oluşmuştur. (Akozan, 1963: 135). Erdmann (1961: 21-22) ise, Anadolu Selçuklu hanlarını "açık" ve "kapalı"

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bölümlerin varlığını ölçüt alarak sınıflamış ve bu ölçütlere göre hanları; a. Kapalı kısmı ve avlusu olan hanlar, b. Kapalı kısmı olan avlusuz hanlar, c. Açık kısmı olan avlu hanlar olarak üç grupta kümelemiştir. Ayrıca hanlar, işlev ağırlıklı tipolojiye göre de yalnız barınak kısmı olan hanlar, barınak ve servisleri bulunan hanlar olarak iki temel gruba ayrılmaktadır (Yavuz, 1991: 48).

Yavuz (1976: 187), bunların dışında iç içe geçen halkalı planlardan oluşmuş "eş odaklı" hanları da farklı bir tip olarak tanımlamıştır. Anadolu'da bu tipin bilinen örnekleri sayıca azdır. Hanlar, ister sadece barınak, isterse barınak ve servis mekânlarını içersinler, adeta hiyerarşik bir biçimlenmeyle işlev ya da işlev gruplarına ait mekânlar birbirini takip edecek şekilde dizilmektedir. Servis ve barınma mekânları ön cepheye bitişik ve bir avlu etrafında sıralanmaktadır (Yavuz, 1991: 49).

Karakurt han-ılıcası da "açık"lık ve "kapalı" lık ölçütüne göre hem açık hem de kapalı bölümü olan hanlar sınıfında, fonksiyon ağırlıklı tipolojiye göre de, barınak ve servisleri bulunan hanlar grubunda yer almaktadır. Ayrıca, üç halkadan oluşan planıyla da eş odaklı han tipolojisine girmektedir. Karakurt'da geniş bir açık avlu etrafında, barınma ve servisleri içeren mekânlar, ön cepheye bitişik olarak hiyerarşik bir biçimlenmeyle birbirini takip ederek sıralanmıştır. Diğer bir servis hacmi olan ahırlar ise, avlulu kısma güneyden eklemlenmiştir. Ayrıca Karakurt, içinden çıkan doğal sıcak su kaynağını, işlevselliği zenginleştiren bir servis öğesi olarak ele alan anlayışla planlandığından, barınma ve ılıca işlevleriyle birlikte kullanılan Anadolu Selçuklularından günümüze ulaşmış farklı bir han örneğidir.

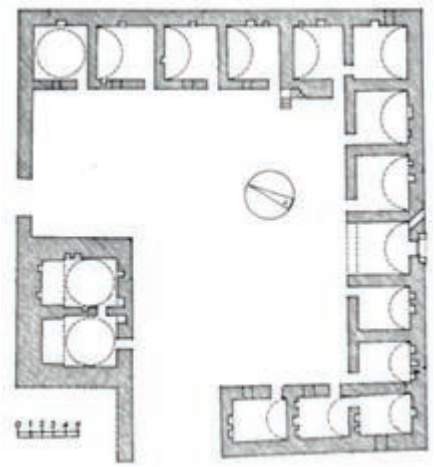
Selçuklu dönemine ait en önemli kervansaraylar, Anadolu'nun doğu-batı istikametinde bulunan ticaret yolları üzerinde inşa edilmiştir (Turan, 1946: 474). Kırşehir'de bulunan Karakurt han-ılıcası da bu istikametteki ticari yollar üzerinde yer almaktadır.

KARAKURT İLE İLGİLİ DAHA ÖNCE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Karakurt han-ılıcasının inşa kitabesi günümüzde mevcut olmadığından, yapım tarihi kesin olarak bilinememektedir. Ancak, yapıyla ve yapım tarihi ile ilgili daha önceden yapılmış bazı çalışmalar bulunmaktadır. (Ünver vd., 1934: 3-4), tarafından 5. Milli Türk Tıp Kongresinde sunulan "Selçuklu Türkleri zamanında Anadolu'da kaplıcalar" isimli makalede, Karakurt Kaplıcası ve buradan çıkan sıcak su hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Yine Ünver (1939: 1514-1516), tarafından Konya Halk Evi Dergisinde yayınlanan "Selçuklular zamanında ve sonra Anadolu kaplıcaları tarihi" isimli makalede, yapının 1136 yılında Süleyman Bin Kutalmış'ın ikinci oğlu Kılıç Arslan tarafından Selçuklu emirlerinden

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Karakurt (Kalender Baba) adına yaptırıldığı ifade edilmiştir. Arseven (1955: 1219), Türk Folklor Araştırmaları Dergisinde yayınlanan "Karakurt Hamamı" isimli kısa yazısında, kaplıca arazisinde yeni kaplıca binalarının inşaatına başlandığını belirttikten sonra kaplıca hakkında söylenen efsanelerden bahsetmiştir. Ayrıca, Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde, Yılmaz Önge tarafından Karakurt'a ait 1970 yılında hatalı çizilmiş restitüsyon planı elde edilmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Önge Tarafından Hazırlanan Restitüsyon Planı (VGM Arşivinden)

Karakurt Kaplıcası, 1970 yılında Semavi Eyice tarafından da incelenmiştir. Eyice bu incelemesinde Karakurt'un, Bizans ılıcası üzerine bir hanikâh olarak kurulduğunu, benzerlerinden farklı olarak bir de şifalı sudan faydalanıldığını belirtmiştir (Eyice, 1971: 251). Orta Anadolu'nun çok eski tarihlerden beri geçit yolu üzerinde bulunan bu doğal sıcak su kaynağının ilkçağlardan beri kullanıldığını, yapının da 13. yy. sonlarıyla 14. yy. başlarında İlhanlılar döneminde inşa edilmiş olabileceğini, Karakurt isminin de yöreye hakim olan Dulkadiroğullarının başı Zeynüddin Karacabey'den gelebileceğini belirtmiştir (Eyice, 1939: 244-245). Kalender Baba vakfına ait olan Karakurt, 1982 yılında Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu tarafından A-3503 sayılı kararı ile eski eser olarak tescil edilmiştir.

YAPININ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

Kırşehir-Koçhisar karayolunun 16. kilometresinde, Karalar Köyü mevkiinde yer alan yapıda giriş, eyvan ve ahırlar güneyde, eyvandan girilen ve avlunun etrafında sıralanmış konaklama mekânları doğu, batı ve güney yönlerinde, servis hacimlerinden olan ılıca mekânları ise kuzey yönünde konumlandırılmıştır.

Karakurt han-ılıcası, plan şeması olarak 4 kısımdan meydana gelmiştir (Şekil 2).

a. Giriş holü ve giriş eyvanı,

b. Açık iç avlu (açık servis alanı),

c. Yolcu mekanları (kapalı barınaklar)

d. Ilıca mekanları (kapalı servis alanları),

e. Ahırlar (kapalı barınak ve servis alanı).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Karakurt Rölöve Planı

Karakurt, 42.35 x 38.20 m. olan dış ölçüleriyle dikdörtgen bir plan şemasına sahiptir. Yapı, mevcut haliyle geniş avlu etrafında sıralanmış yönetici odası, 12 adet konaklama odası ve kuzey cephesinde, birinin içinde sıcak su havuzu bulunan iki adet ılıca odasından oluşmaktadır. Ayrıca, yapıda güney duvarı boyunca eklenmiş ahır bölümleri bulunmaktadır. Yönetici odası ile ılıca odalarının üzeri kubbe, konaklama odaları ile eyvanın üzeri ise beşik tonozla örtülüdür. Yapının dış duvarları tamamen sağırdır. Odaların kapı ve pencereleri ise avluya açılmaktadır. Yapıya güneyden, iki ahır bölümü arasında bulunan giriş holünden kemerli taç kapı görünümünde iç portal kapısı ile önce eyvana, buradan da avluya girilmektedir. Hem açık hem de kapalı bölümlere sahip olan Karakurt han-ılıcasının açık kısmı avludan, kapalı kısımları ise avlu etrafında sıralanmış konaklama ve servis odaları ile ahırlardan oluşmuştur. İşlev ağırlıklı tipolojide yapının sahip olduğu barınak ve servis alanları aşağıda sıralanmıştır:

1. Barınak mekânları;

- Yolcuların barındığı mekânlar (konaklama odaları),
- Hayvanların barındığı mekânlar (at, eşek ahırı ve develik).

2. Servis mekânları;

- Yönetici veya sosyal amaçlı oda,
- Ilıca mekânları (soğukluk ve ılıca havuzu odası),
- Avlu (açık servis alanı).

Diğer yandan, Yavuz (1976 s:199) eş odaklı plan tipine sahip hanların Anadolu Selçuklu mimarisinin en verimli olduğu 13. yy'da yapıldığını belirtmiştir. Yavuz'a göre (1991: 201) eş odaklı planın merkezinde avlu bulunmaktadır. Bu planlarda avlu yalnızca yolculara ayrıldığından, avlu etrafında yolcuların gündüz ve gece kullanıma ayrılmış eyvan ve odaların dışında başka mekânlar bulunmamaktadır. Eş odaklı planlarda hayvanların insanlardan ayırılıp, yolculara daha konforlu konaklama ortamı yaratmak gibi, fonksiyonel açıdan insancıl bir arayışın etkisi söz konusu-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

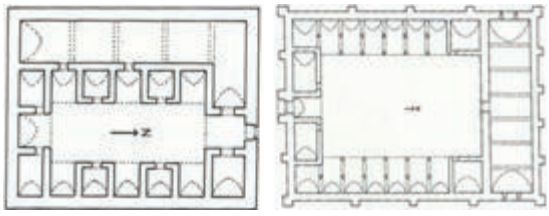
dur. Eş odaklı planlarda en iç halkadan başlayarak,

i. bir avlu

ii. konaklama odaları, eyvan ve servisler

iii. ahırlar bulunmaktadır (Yavuz, 1976: 201).

Bu bağlamda, Karakurt han-ılıcasının da bu tiplemeye uygun olarak üç halkadan oluşan eş odaklı bir plana sahip olduğu görülmektedir. Karakurt'da ilk halkayı planın merkezindeki avlu oluşturmaktadır. Avlunun etrafında sıralanmış konaklama ve servis odalarıyla eyvan, planın ikinci halkasını oluşturmaktadır. Planın son halkasında ise ahırlar bulunmaktadır. Karakurt han-ılıcası eş odaklı plan tipiyle, Maraş'ın Elbistan kasabasında, 1232-1234 tarihleri arasında yapılmış Eshab-ı Kehf Han, Antalya-Burdur yolunda 1236-1246 yılları arasında yapılmış Kırkgöz Han, Alanya-Konya yolu üzerinde 1236-1246 yılları arasında yapılmış Kargı Han ile benzer özelliklere sahiptir (Şekil 3).

Şekil 3. Eshab-ı Kehf Han İle Kırkgöz Han Planı (Bektaş 1999: 66-128)

Karakurt Önge'nin (2007: 54), oturma alanlarına göre yaptığı sıralamada, avlulu tiplerde en büyüğü 4500 m2 alanlı Aksaray Sultan Han ile en küçüğü 850 m² alanlı Eshab-ı Kehf Han arasında, 1621 m²'lik alanıyla orta büyüklükteki hanlar arasında yer almaktadır. Karakurt'un sahip olduğu eş odaklı planın halkalarında yer alan mekânların mimari ve diğer özellikleri, araştırma kazıları sonucu ortaya çıkan bulgular da değerlendirilerek aşağıda açıklamıştır.

i. Avlu; Avluya güneyde giriş holünün açıldığı eyvandan girilmektedir. Avlu "L" plana sahiptir. Avlu etrafında yolculara ait barınma mekânları ile kapalı servis hacimleri sıralanmıştır. Demir'e göre (1985: 6), Selçuklu hanlarında barınma bölümleri kışlık, avlu bölümleri ise yazlık olarak kullanılmıştır. Karakurt'da barınma bölümünün geceleme işlevine karşın, hanın diğer bütün işlevleri avlu etrafında kümelenmiştir. Tüm mekânlara avludan açılan kapılarla girilmektedir. Avlunun doğu-batı yönündeki uzunluğu 25.50m., kuzey-güney doğrultusundaki mesafesi ise 26.90 m'dir. Avlunun "L" yapan kısmıyla birlikte alanı 796.20'dir. Ayrıca, avlunun güney-doğu köşesinde dama çıkan bir merdiven bulunmaktadır (Resim 1).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 1. Avludan Dama Çıkan Merdiven İle Oda Girişleri Görünüşü

Merdivene ait düz kolun uzunluğu 4.75 m., genişliği ise 1.15 m'dir. Avluda yapılan kazıda merdivenin diğer koluna ait kalıntılar ortaya çıkartılmıştır (Resim 2).

Resim 2. Kazı Sonucu Ortaya Çıkan Merdivenin "L" Kolu Taş Kalıntıları

Karakurt'un çevresinde yapılan yeni binaların hafriyat molozları, yapının avlusuna döküldüğünden avlunun özgün kotu bir miktar yükselmiştir. Ayrıca, konaklama odalarının avlu yüzünde yapılan zemin kazılarında duvarların temelleriyle, avluya ait döşeme taşları ortaya çıkartılmıştır.

ii. Konaklama Odaları Giriş Eyvanı ve Ilıca Odaları

A. Konaklama Odaları; Eş odaklı planın orta halkasını oluşturan konaklama odaları, avlunun doğu, batı ve güneyinde dizilmiştir. Planın doğu ve batı kollarının güney koluyla kesiştiği köşelerde, avludan girilen ilk odanın içinden açılan diğer bir kapı ile ikinci odaya girilmektedir. Bu şekilde köşe odaları birbirleriyle bağlantılı iki odalı plan oluşturmuştur (Resim 3).

Resim 3. Köşe Odalarına Ait Girişler

Güneyde sıralanan konaklama odaları ortada yer alan giriş eyvanı ile iki bölüme ayrılmıştır (Resim 4).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 4. Güneyde Sıralanan Konaklama Odaları İle Ortadaki Eyvan

Konaklama odalarıyla eyvanının üzeri beşik tonoz ile örtülüdür. Planın doğu kolunun kuzey ucunda bulunan ilk odanın üst örtüsü ise kubbe olup, üzerinde fenerlik boşluğu bulunmaktadır (Resim 5). Bu nedenle, bu odanın konaklama işlevinden farklı olarak yönetici odası olarak kullanılmış olması gerekmektedir (Resim 6). Akok (1974: 10), üzerinde aydınlık feneri bulunan bu mekânların ayrıcalıklı mekanlar olduğunu belirtmiştir.

Resim 5. Kuzey-Doğuda Bulunan Yönetici Odası Kubbe Fener Boşluğu

Resim 6. Üzeri Kubbeli Yönetici Odası

Yapıda mevcut haliyle 12 adet konaklama odası bulunmasına rağmen, avlunun kuzey-batısında yer alan 12 nolu konaklama odasından, kuzeye doğru yapılan kazıda bu köşedeki konaklama odalarına ait duvar kalıntıları ortaya çıkartılmıştır. Bu şekilde, konaklama oda sayısının 14 olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, konaklama odalarının sekiz âdetinin tek, üç adetinin ise birbiriyle bağlantılı ikili köşe odalar halinde planlandığı anlaşılmıştır. Konaklama odalarının genişliği, 3.40 m. ile 4.65 m. arasında, uzunluğu ise 4.30 m. ile 4.85 m. arasındadır. Avlunun batı kolunda yer alan beş odadan ilk dört odanın, duvar kalınlığından oluşan giriş koridorunun genişliği 1.00 m., yüksekliği ise 1.72 m'dir. Oda girişlerinde ortaya çıkan bu koridorun ilk 32 cm'lik kısmın üzerinde taş lento, kalan 68 cm'lik kısmın üzerinde ise, tuğla tonoz bulunmaktadır (Resim 7).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 7. Oda Giriş Koridoru Üzerinde Taş Lento ve Tuğla Tonozun Görünüşü

Kapıların avludan görünen genişlikleri 0.88 m., yükseklikleri ise 1.60 m'dir. Kapı açıklıklarının üstünde ve yan kenarlarında bulunan kesme taşlar, iç kısımda 6'şar cm. diş yaparak kapı kasaları içten bu dişlere oturtulmuştur. Konaklama odalarının doğu kolunun güneyinde bulunan köşe odanın özgün girişi, doğu cephesindeki diğer dört odanın girişleriyle aynı idi. Ancak, daha sonraki dönemlerde bu odanın girişinin önüne avludan dama çıkmak için bir merdiven eklendiğinden, avludan odaya merdivenin altında basamak genişliğince oluşturulan üstü tonozlu bir koridorla giriş sağlanmıştır. Yapının güney kolunun doğu tarafında bulunan iki odanın avludan görünen giriş genişlikleri 0.78 ve 0.80 m'dir. Ancak, bu odaların da giriş koridorunda kapı kenar taşları 6'şar cm. diş yaparak, diğer odalarda olduğu gibi kapı kasaları bu dişlere oturtulmuştur. Bu dişler sayesinde kapı kasaları avludan görünmemektedir. Güney kolunun batı yönünde yer alan iki adet oda ile doğu yönünde yer alan mevcut iki odanın da girişi ve giriş koridorları, batı kolunda bulunan odalarla aynı özelliklere sahip olup, genişlik ve yükseklik ölçüleri de aynıdır. Yapıda, iki odalı plan oluşturan köşe odaları hariç, diğer odaların avluya açılan birer penceresi bulunmaktadır. Pencerelerin genişlikleri 78 cm., yükseklikleri ise 120 cm'dir. Diğer yandan doğu cephesinde bulunan odaların duvar genişlikleri 85 ile 90 cm., güney ve batı cephesinde bulunan odaların duvar genişlikleri ise, 90 cm. ile 145 cm. arasındadır. Konaklama odalarında, girişin karşısında yer alan duvarların yüzeyinde ocak ile kandillerin ve diğer eşyaların konulduğu küçük nişler bulunmaktadır (Resim 8). Ocakların üst kısmı üçgen yüzeyli olup, ortalama genişliği 75 cm., derinliği ise, 45 cm'dir. Ocakların bacaları dama kadar çıkmaktadır.

Resim 8. Konaklama Odalarında Bulunan Ocak ve Nişler

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

B. Giriş Eyvanı; Eyvan, Karakurt hanılıcasının konaklama odalarını oluşturan "U" planın güney kolunun ortasında yer almaktadır (Resim 9).

Resim 9. Eyvanın Avludan Görünüşü

Eyvanın üst örtüsünün tonoz olduğu kalıntılarından anlaşılmaktadır. Eyvanın genişliği 4.46 m. uzunluğu 5.25 m. olup, zemini taş döşemedir. Eyvana, taç kapı benzeri bir iç portal kapısı ile girilmektedir. İç portal kapısının üzerinde, taş lento ile lento üzerinde çıkıntı yapan düzgün kesim taşlardan oluşmuş kemer bulunmaktadır. Kapının genişliği 0.99 m., yüksekliği 1.58 m'dir. Kapının üst ve yan taşları içten 7 cm. diş yapmıştır. Ayrıca, eyvan girişinin doğusunda, ahırın gözetlendiği 0.62 m. genişliğinde dar ve alçak bir geçit boşluğu bulunmaktadır.

C. Ilıca Odaları; Avlunun kuzeyinde yer alan ılıca kısmı, iç içe iki oda şeklinde planlanmıştır (Resim 10). Avludan açılan bir kapıyla girilen ilk oda soyunmalık, buradan açılan kapıyla girilen ikinci oda ise, ılıca havuzunun bulunduğu odadır.

Resim 10. Ilıca Odalarının Görünüşü

Ilıca havuzu bu odada yapılan kazılar sonucu ortaya çıkartılmıştır (Resim 11)

Resim 11. Ilıca Havuzu Kalıntıları ile Duvarda Ilıca Suyunun Aktığı Boşluk

Mermerden yapılmış bu havuz, Selçuklu dönemi ılıca havuzları hakkında önemli bilgiler vermektedir. Ilıca suyu, odanın doğu cephesindeki duvar yüzeyinde bulunan boşluktan havuza akmaktadır. Soyunma odasının genişliği 4.30 m., uzunluğu 4.35 m., havuzun bulunduğu odanın genişliği 4.30 m., uzunluğu ise, 4.50

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

m'dir. Kare mekânlı bu odaların her ikisinin de üzerinin kubbe ile örtülü olduğu kalıntılarından anlaşılmaktadır. Ilıca odalarında kasnağın oturduğu kemerlerin kesiştiği köşelerde bulunan tuğla pandantifler üzerinde, su buharının tahliyesi amacıyla 10 cm çapında dairesel boşluklar bulunmaktadır (Resim 12).

Resim 12. Tuğla Pandantifler Üzerinde Daire Kesitli Buhar Tahliye Boşlukları

Ayrıca, ılıca odalarında kubbe kasnağın oturduğu kuzey kemer ayakları 1.90 m. kuzeye doğru genişletilerek duvar içinde eyvan oluşturulmuştur (Resim 13).

Resim 13. Ilıca Odaları Kuzey Duvarı İçinde Oluşturulan Eyvanın Görünüşü

iii. Ahır Kısmı; Yapının güneyinde bulunan ahırlar eş odaklı planın üçüncü halkasını oluşturmaktadır. Giriş holü ahırı iki bölüme ayırmıştır. (Resim 14). Ahır odaları bu holün sağında ve solunda yer almaktadır. Giriş holünün genişliği 3.10 m'dir. Ahır odaları doğu batı yönünde dikdörtgen bir plana sahiptir.

Resim 14. Ahır Bölümünü İkiye Ayıran Giriş Holünün Görünüşü

Girişe göre sağ yanda bulunan ahır odasının dış genişliği 7.90 m. dış uzunluğu ise 18.50 m'dir. Sol yanda bulunan ahır odasının dış genişliği 7.85 m. dış uzunluğu ise 16.60 m'dir. Ahır bölümünün üst örtüsü yıkık olduğundan örtü sistemi hakkında yeterli bilgiye sahip olunamamıştır. Ancak, benzer diğer han örnekleriyle karşılaştırıldığında örtünün tonoz olması gerekmektedir.

Cephe Özellikleri

Karakurt han-ılıcasında, dış cepheler ve avluya bakan iç cepheler olmak üzere iki farklı cephe karakteri bulunmaktadır. Dış cepheler

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

gösterişsiz, sade bir görünüme sahip olmakla beraber, iç cephelerde oda giriş kapıları üzerinde yapılan lento ve kemer düzenlemeleri iç cepheleri daha gösterişli hale getirmiştir.

Dış Cepheler

Güneyde açılmış esas giriş portali dışında dış cepheler tamamen sağırdır. Yapının doğu dış cephesi han ve ahır duvarlarından oluşmuştur. Bu cephede han kısmı 34.45 m., ahır kısmı 7.90 m. uzunluğa sahiptir. Doğu dış cephe duvarının kuzey köşesi kesme taşlarla örülerek birbirlerine kenetlenmiştir. Cephede duvarların alt sıraları iri ocak taşlarıyla örülmüş, üst sıralar ise, daha küçük boyutlu taşlarla yapılmış düzensiz örgü sistemine sahiptir (Resim 15).

Resim 15. Doğu Cephesi Kuzey Köşede Kenetli Örgü İle Duvar Örgü Sistemi

Yapının kuzey cephesi de, doğu cephesi gibi gösterişsizdir. Cephenin uzunluğu 37.80 m'dir. Cephe duvarının alt sıraları iri ocak taşları ile sıralı biçimde örülmüş, üst sıralar ise daha küçük boyutlu moloz taşlarla örülmüştür (Resim 16).

Resim 16. Kuzey Dış Cephe Duvarı

Yapının batı dış cephesi, 41.85 m. uzunluğunda düzgün sıralı ocak taşlarıyla örülmüştür sağır bir cephedir. (Resim 17).

Resim 17. Batı Dış Cephe Duvarı

Yapının ahır boşluğuna bakan güney dış cephesi ise, diğer cepheler gibi sade ve gösterişsizdir. Duvar, alt kısımlarda iri boyutta düzgün sıralı örülmüş ocak taşlarından, üst kısımlarda ise daha küçük boyutlu moloz taş örgüsünden oluşmuştur. Duvarın uzunluğu toplam 38.00 m'dir. Güney cephesinin ortasında duvarı doğu ve batı olmak üzere iki parçaya ayıran iç portal kapısı bulunmaktadır (Resim 18).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 18. İç Portal Kapısı Görünüşü

İç portal kapısının her iki yanında, giriş basamağına göre 47 cm. yüksekliğe kadar dolu giden yan duvarlar içe doğru derinlemesine 36 cm., kapı açıklığına doğru 34 cm. girinti yapmaktadır. İç portalin her iki yan duvarlar ile kemer hizasındaki örgü taşları traverten cinsidir. Bu taşlar, kemer hizasında dört, kapı açıklığının yanlarında ise beş sıra halinde örülmüştür. Kapı açıklığının üzerinde yan duvar taşları üzerine oturtulmuş 158 cm.

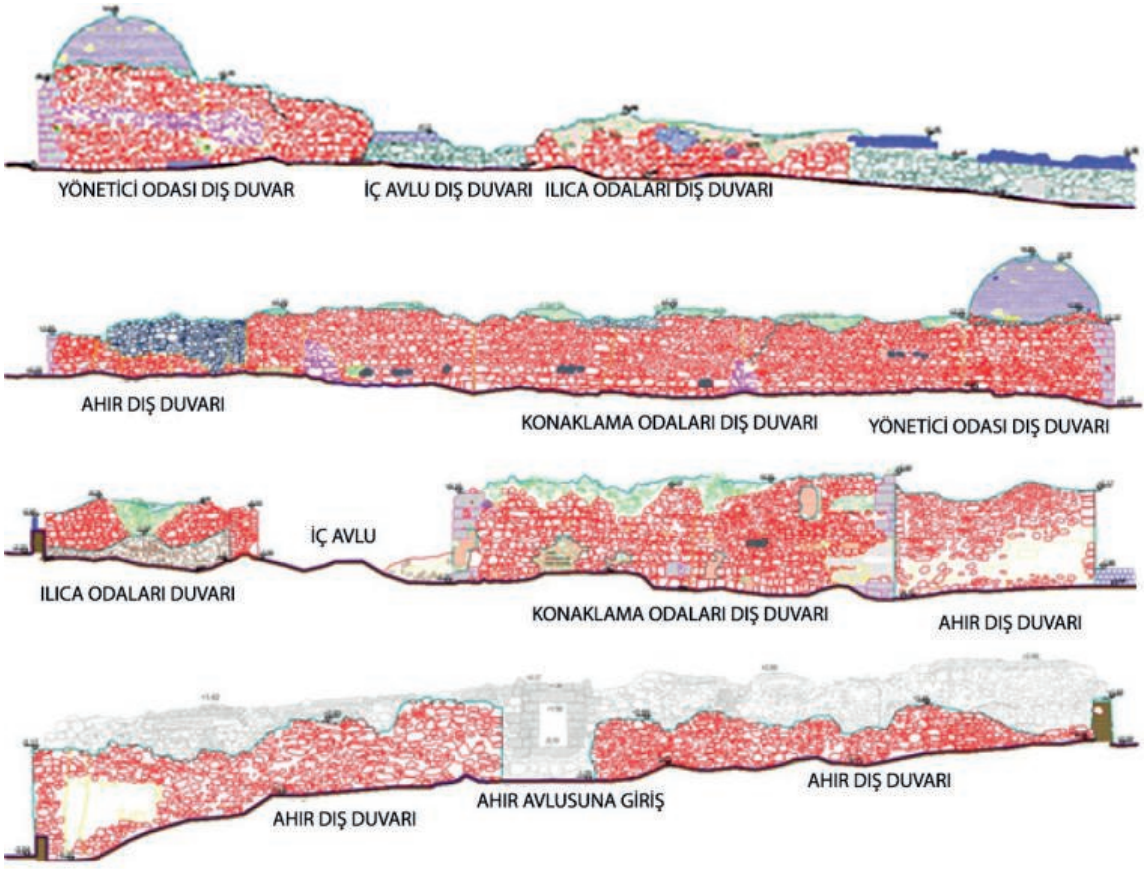
uzunluğunda, 42 cm. kalınlığında bir lento taşı bulunmaktadır. Ön tarafa doğru 19 cm. taşarak örülen 28 cm. genişliğinde kemer taşları ise, yan duvarlarda dışarıya doğru çıkıntı yapan taşlar üzerine oturtulmuştur. Kemer ile lento arasında kalan alın, isodomos derzli ince kesim traverten taşlarıyla örülmüştür. Kapı açıklığının her iki yanında sıralanmış örgü taşları ve üzerinde bulunan lento taşı iç kısımda 7 cm. diş yaparak kapının dış görünüşünü içeriye göre daraltmıştır. Ahır kısmının güney dış cephesi ise, iri ocak taşlarıyla karışık düzende örülmüş, 38.20 m. uzunlukta gösterişsiz ve sade bir görünüme sahiptir (Resim 19).

Resim 19. Güney Dış Cephe Batı Duvarı Görünüşü

Yapının doğu, kuzey, batı ve güney dış cephe görünüşlerini içeren rölöve çizimleri Şekil 4'de gösterilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 4. Dış Cephe Görünüşleri

İç Cepheler

Karakurt'da, avluya bakan iç cephelerde konaklama ve ılıca odalarının girişleri ile pencere boşlukları bulunmaktadır. Giriş kapılarının üzerinde bulunan taş lento ve kemer düzenlemeleri, iç cepheleri biraz daha hareketli ve nitelikli hale getirmiştir.

Yapının avluya bakan doğu iç cephesi; uzunluğu 26.95 m., yüksekliği 3.35 m. olan uzun bir cephedir (Resim 20).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 20. Doğu İç Cephe Görünüşü

Bu cephede yönetici odası ile dört adet konaklama odası bulunmaktadır. Doğu iç cephesi düzgün sıralı moloz taş örgü sistemine sahiptir. Cephede kapı ve pencere açıklıklarından başka boşluk bulunmamaktadır. Pencereler kapılardan daha yüksek kotlarda açılmıştır. Avludan çatıya çıkan taş merdiven bu cephenin güney-doğu köşesinde yer alan konaklama odasının önünde bulunmaktadır. Avluda yer alan bu merdiven daha sonraki bir dönemde buradaki odanın önüne eklendiğinden, odaya merdivenin altından açılmış, avluya bakan yüzü basık kemerli olan bir koridorla girilmektedir (Resim 21). Koridorun üzeri taş tonozdur.

Resim 21. Merdiven ve Odaya Giriş Koridorunun Avluya Bakan Basık Kemerli Yüzü

Bu cephedeki diğer odaların giriş kapısı açıklıklarının üzerinde, kapının her iki kenarında bulunan düzgün kesim taşlara oturtulmuş uzunca bir traverten cinsi lento taşı bulunmaktadır. Lento taşlarının üzerinde 50 cm yüksekliğinde yatay tuğlalar ile örülmüş alın, bunun üzerinde de 25 cm kalınlığında hafif sivri tuğla kemer bulunmaktadır (Resim 22).

Resim 22. Doğu İç Cephe Giriş Kapısı Lento ve Sivri Tuğla Kemer Görünüşü

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Avluya bakan güney iç cephesi giriş eyvanı ile ikiye bölünmüştür. Eyvanın sağında ve solunda ikişer adet konaklama odası bulunmaktadır (Resim 23).

Resim 23. Güney İç Cephe Görünüşü

Duvarın eyvana göre doğuda kalan parçasının uzunluğu 10.24 m., batıda kalan parçasının uzunluğu ise 9.68 m., giriş eyvanının genişliği 4.46 m., derinliği ise, 5.25 m'dir. Duvarların iç avluya bakan yüzleri düzgün sıralı iri moloz taş örgü sistemine sahiptir. Eyvanın doğusunda bulunan konaklama odalarının giriş kapılarının üzerinde, 24 cm. genişliğinde traverten taşlarıyla örülmüş sivri kemerler bulunmaktadır. Kapı açıklığının her iki yan duvarı da düzgün kesim traverten taşları ile örülmüştür. Buradaki ilk odanın avludan görünen kapı genişliği 78 cm., kemer altına kadar olan yüksekliği 136 cm'dir. İkinci odanın avludan görünen kapı genişliği 79 cm., kemer altına kadar olan yüksekliği ise 161 cm'dir. Eyvanın batı yönünde bulunan konaklama odalarının giriş kapıları ise, doğu yönündeki giriş kapılarından faklı olarak, kapı üzerinde traverten cinsi uzun bir lento taşı bulunmaktadır. Lento taşının üzerindeki alın ise moloz taş ile doldurulmuş olup, alının üzeri hafif sivri tuğla kemerle kapatılmıştır. Eyvanın avluya bakan yüzünde iç portal kapısı ile, doğusunda ahıra giren üçgen alınlı dar geçit mazgalı bulunmaktadır (Resim 24). Giriş holüne açılan iç portal kapısının üzeri traverten cinsi diş yapan lento taşı ile kapatılmış olup, kapının her iki yan duvarları yine diş yapan traverten ince kesim taşlarla örülmüştür. Giriş kapısının üst ve yan kısımlarında açılan bu Dişler giriş kapısının içten görünüşünü dışa göre daraltmıştır.

Resim 24. Eyvan, Dar Geçit ve Eyvana Açılan İç Portalin Avludan Görünüşü

Avluya bakan batı iç cephede ise iki adet konaklama odası bulunmaktadır (Resim 25).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 25. Batı İç Cephe Görünüşü

Burada da kapıların yan duvarları düzgün kesim traverten taşlarla, duvar yüzeyleri ise iri boyutlu ocak taşlarıyla örülmüştür.

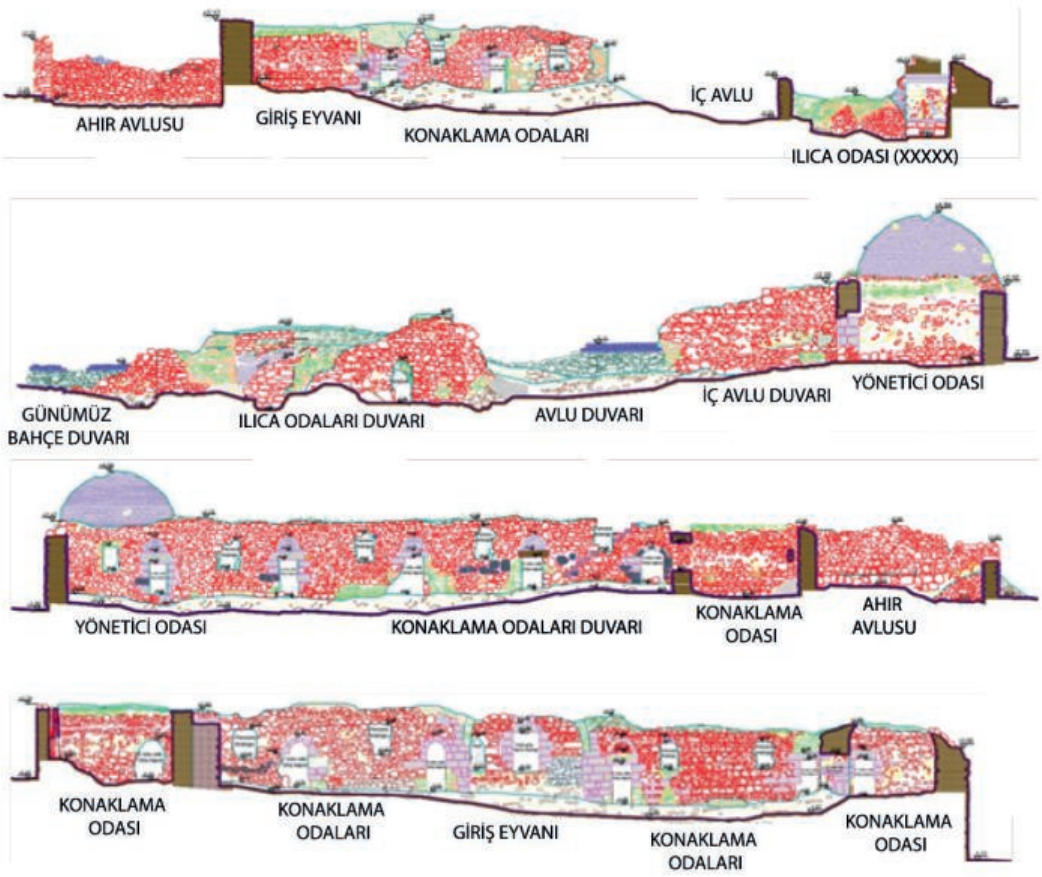
Batı iç cephe duvarının toplam uzunluğu, 10.76 m, yüksekliği 3.05 m'dir. Yapının kuzey iç cephesinde ise, iki adet ılıca odası bulunmaktadır (Resim 26).

Resim 26. Avludan Güneyde Bulunan Ilıca Odalarının İç Cephe Görünüşü

İlk ılıca odasının avluya açılan giriş kapısı tamamen yıkıktır. Bu odadan girilen diğer ılıca odasının avluya açılan herhangi bir pencere ve kapısı bulunmamaktadır. Bu cephede duvar düzgün sıra iri ocak taşları kullanılarak örülmüştür. Oldukça yıkık olan bu duvarın uzunluğu 12.95 m'dir. Ayrıca, ılıca odalarının doğu dış duvarından uzayarak üzeri kubbeli servis odası duvarına bağlanan iç avlu duvarının uzunluğu 12.75 m., yüksekliği ise avlu zemininden itibaren 3.15 m'dir. Yapının, batı, kuzey, doğu ve güney iç cephelerine ait kesit-görünüşlerini içeren çizimler Şekil 5'de verilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 5. İç Cephe Kesit-Görünüşleri

Yapım Sistemi ve Malzeme Özellikleri

Karakurt han-ılıcası tek katlı taş yığma yapım sistemine sahiptir. Duvar kalınlıkları doğu cephesinde yaklaşık 90 cm., diğer cephelerde ise, 145 cm'ye ulaşmaktadır. Yapıda iki adet ılıca odası ile birlikte yönetici odasının üzeri tuğla kubbe ile örtülmüştür. Kubbelerde kasnak geçişlerinde pandantifler kullanılmıştır. Kubbelerin tuğla kalınlığı 50 cm'dir. Diğer on iki adet oda ile eyvanın üzeri ise, beşik taş tonozdur. Tonoz kalınlıkları 40cm'dir. Tonozlar taşıyıcı taş duvarlara oturtulmuştur. Kubbe ve tonozların üzerinde toprak tabakasının bulunması üzerlerinin çamur ile sıvandığını göstermektedir. Yapının beden duvarları genel olarak, alt sıraları düzgün sıralı ve yöreye özgü iri ocak taşları ile üst sıralar ise, daha küçük sıralı moloz taşlarla örülmüştür. Bağlayıcı olarak, küçük taneli pişmiş toprak parçaları, kum ve kilden oluşan kireç harcı kullanıl-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mıştır. Ayrıca, konaklama odalarına ait giriş kapılarının, lentolarında, yan duvarlarında ve duvar köşe kenetlemelerinde kullanılan taşlar yöresel düzgün kesim traverten cinsindendir. Konaklama ve ılıca odalarında giriş koridoru tavanları tuğla tonozdur. Odaların duvar ve tavan iç kaplaması ise kerpiç sıvadır.

BOZULMALAR ve NEDENLERİ

Karakurt han-ılıcası günümüze oldukça harap bir biçimde ulaşmıştır. Kuzey cephede yer alan yönetici odasına ait kubbe hariç, ılıca odalarının kubbeleri ile ahır ve konaklama odalarının tonozları tamamen yıkıktır. Ahırın güney dış cephe duvarları üst kottan itibaren yarısına kadar yıkık durumdadır. Odaların giriş kapısı, pencereleri ve yapının esas giriş portali tamamen, ahır tarafından girilen iç portalin üst kısımları ise oldukça yıkıktır. Diğer yandan, yapının taşıyıcı beden duvarlarında çatlama, kopma, yüzey kayıpları gibi hasarlar bulunmaktadır. Oda giriş kapılarının üstünde yer alan lento ve tuğla kemerlerde de önemli bozulmalar meydana gelmiştir. Odaların iç duvarlarında ve tavanlarında bulunan kerpiç sıvalar da kalkarak taş örgüler ortaya çıkmıştır. Meydana gelen bu bozulmaların en önemli nedenlerinin başında, yapının kullanılmaması sonucu korunamaması, dolayısıyla onarılmayarak kaderine terk edilmesi gelmektedir. Ayrıca, iklimsel koşullara bağlı olarak ortaya çıkan fiziki bozulmalar, zemin oturmaları, aykırı müdahaleler ve Kırşehir'de 1938 yılında meydana gelen şiddetli depremin oluşturduğu yıkımlar hasar nedenleridir.

SONUÇ

Karakurt han-ılıcası, gösterişsiz ve sade bir yapı olmasına rağmen, işlev ağırlıklı planıyla Selçuklu han mimarisinin tüm özelliklerini göstermektedir. Ayrıca, içinden çıkan doğal sıcak su kaynağını işlevselliği çeşitlendiren öğe olarak ele alan bir anlayışla tasarlanması Karakurt'u, Anadolu Selçuklularından günümüze ulaşmış han yapılarından ayıran en önemli özelliği olmuştur. Karakurt, diğer tipolojik sınıflamaların yanında farklı bir tip olarak üç halkadan oluşan eş odaklı plana da sahiptir. Karakurt'da eş odaklı planın ilk halkası olan merkezdeki avlu, "kapalı ve açık" kısmı olan büyük alanlı hanların avlularına yakın boyutlardadır. Planın orta halkası sadece konaklayanlara ayrılmıştır. Konaklama odaları avlu etrafında ve ön cepheye bitişik olarak yerleştirilmiştir. Planın dış halkasını ise ahırlar oluşturmaktadır. Karakurt'da Selçuklu dönemi diğer bazı hanlardan farklı olarak, insanların hayvanlarından ayrı, içinde ocak bulunan mekânlarda konaklaması, yolculara daha konforlu barınma ortamı sağlamak düşüncesinden kaynaklanmıştır. Bu nedenle Karakurt'un sahip olduğu eş odaklı planın merkezinde aslında yolcu bulunduğu, tasarımında işlevsel açıdan insancıl bir arayışın etkili olduğu görülmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Karakurt han-ılıcası günümüze önemli tahribatlar alarak oldukça yıkık bir biçimde ulaşmıştır. Tarihi belge niteliği yüksek olan bu yapıların daha fazla yıkıma uğramadan devamlılıklarının sağlanması restorasyon sürecindeki belgeleme çalışmalarıyla mümkün olmaktadır. Bu amaçla, Karakurt'da gerçekleştirilen belgeleme çalışması, meydana gelen tahribatların günümüzdeki boyutlarını gösterdiği gibi, bundan sonraki restorasyon çalışmalarında da temel teşkil edecektir. Mimarlık tarihimizde, Selçuklu dönemi han örnekleri arasında önemli bir yere sahip olan bu yapı, onarılarak belge niteliğinde geleceğe aktarılmalıdır. Ayrıca, fiziki korumanın yanında, günümüz konfor şartlarına uygun düzenlemeler de yapılarak, yapının ılıca tesisi fonksiyonuyla yeniden kullanılan anıt eser haline getirilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

AKOK, M., (1974). İshaklı Kervan Sarayı, Türkiye Arkeoloji Dergisi, (21) 5-11

AKOZAN, F., (1963). Türk Han Ve Kervansarayları. Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul

ARSEVEN, V., (1955). Karakurt Hamamı, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, VI(77) 1219-1232

BEKTAŞ, C., (1999). Selçuklu Kervansarayları Korunmaları Kullanımları Üzerine Bir Öneri. YEM Yayınları, İstanbul

DEMİR, A., (1985). Anadolu Selçuklu Hanları, İlgi Dergisi, 19(42) 2-7

ERDMAN, K., (1961). Das Anatolische Kervansaray Des 13. Jahrhunderts. Verlag Grbr. Mann., Berlin

EYİCE, S., (1971). Kırşehir'de Kalender Baba Ilıcası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi, (2) 229-254

ILICA, A., (2000).Çorum'da Tarihi bir Yapı: Veliyüddin Paşa (Veli Paşa) Hanı ve Vakfiyesi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 9(9) 5-35

KAZICI, Z., (1999). İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi. Kayıhan Yayınevi, İstanbul

KUBAN, D., (2002). Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı. YKY, İstanbul

ÖNGE, M., (1990). Caravanseraisas Symbols of Power in Seljuk Anatolia. Pisa University Press, (43) 44-69

ÖNGE, Y., (1970). Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Ankara

TURAN, O., (1946). Selçuklu Kervansarayları, Belleten, 10(39) 471- 496

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TÜKEL, A., (1969). Alara Hanın Tanıtılması ve Değerlendirilmesi, Belleten, 33(129) 429-491

UYSAL, M., AYDIN, D., ÇINAR, K.,

ARAT, Y., (2006). Afyon Sultandağı Sahip Ata Kervansarayı, Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, (2) 77-112

ÜNVER, A.S., TURGAL, H.F., (1934). Selçuklu Türkleri Zamanında Anadolu'da Kaplıcalar, 5. Milli Türk Tıp Kongresi, İstanbul, 3-32

ÜNVER, S., (1939). Selçuklular Zamanında ve Sonra Anadolu'da Kaplıcalar Tarihi, Konya Halk Evi Dergisi, 3(30) 1514-1549

YAVUZ, A.T., (1976). Anadolu'da Eşodaklı Selçuklu Hanları, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2(2) 187-204

YAVUZ, A.T., (1991). Mirçinge Han ve Anadolu Selçuklu Dönemi Eşodaklı Kervansarayları Arasındaki Yeri, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 11 (1-2) 41-55

YETKİN, S.K., (1970). Türk Mimarisi. Bilgi Yayınevi, Ankara

Yazar Notu: Bu makale, yazarın 2014-2015 yılları arasında ürettiği bir uygulama projesinden hazırlanmıştır. Bu nedenle, çalışmada kaynak gösterilmeyen mimari çizimler ve fotoğraf çekimleri yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Among the monument works reaching our time from Seljuk period, inn structures have a special place. It is known that functionality is of prior importance as relating with these structures, the number of which keeps on increasing as researches made are increased. The structure which was built in Seljuk period and which is known as Karakurt Spring in Kırşehir, is one of these examples. Due to the natural warm water resource coming from inside, Karakurt has been planned both as an inn and as a spring facility. The most important feature that makes the structure, being composed of accomodation and spring rooms lined around a wide yard and having a barn, different from the other inn structures of Seljuk period, is that it has been designed and constructed with an approach taking the warm water resource as a particular diversifying functionality. In this study, the architectural and structural features of the construction have been investigated in the light of documentary works realised at Karakurt inn-spring, which has reached our time in a ruined shape, and the findings obtained during research excavations. In that respect, by supporting the information obtained from literature research with the data obtained from documentary and relief works realised at Karakurt by the author of article between the dates of December 2015-2016, it was aimed to specify the plan typology of Karakurt and to determine its place among other inn structures of Seljuk period. Since the construction epitaph of Karakurt inn-spring did not reach our time, it is not precisely known when it was established. But it was stated in the literature by some researchers that Karakurt might have been constructed at the end of 13th century or the beginning of 14th century during the period of İlkhanids and that the name Karakurt could have been originated from Zeynuddin Karacabey, as being the head of Dulkadir principality. Besides, in the literature the researchers have taken “open” and “closed” sections of Anatolian Seljuk inns as a measure of classification and according to these criterion, they have grouped inns in three sections as : inns having closed section and yard, inns having closed section without a yard, and inns with open section with yard. Furthermore, they have divided inns as per functional based typology in two main groups as inns having only shelter place and inns having shelter and services. Other than these, parfocal inns being composed of ringed plans one inside another, have been defines as a different type. In that respect, when existence of “open” and “closed” sections is taken as a measure, Karakurt inn-spring can be classifed as an inn having both open and closed sections and as per functional based typology, it is among inns having shelter and services. In the structure, the open section is composed

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of yard and the closed sections are composed of shelter places with accomodation rooms and barns and spring rooms as being service areas. Besides, with its plan being composed of three rings one inside another, Karakurt, is classified within parfocal inn typology. The first ring of the parfocal plan of Karakurt, consists of barn, the second ring consists of accomodation and spring rooms together with iwan, and the third ring consists of barns. With its parfocal plan type, Karakurt inn-spring has features similar to Eshab-ı Kehf Inn in the village of Elbistan in Maraş, Kırkgoz Inn situated on Antalya-Burdur road, and Kargı inn situated on Alanya-Konya road. Karakurt, has a rectangular plan with external dimensions of 42.45 x 38.20 m. In the structure, first it is entered into the hall in between two barn sections, then entry is made to iwan through an internal portal door, and then entry is made from iwan to the barn. Accomodation rooms have been lined as forming an “U” plan in the east, south, and west directions of the yard. Rooms located at the corners of intersection with south part of accomodation rooms coming from east and west directions, have been arranged as double rooms being interconnected with one another. Apart from the management room, there are currently 12 pieces of accomodation rooms in the structure. But during the research excavation realised at the north-west edge of the structure in December 2016, remains of walls of two pieces of accomodation rooms have been discovered. In the accomodation rooms, there are furnaces for heating purposes. At the northern front of the yard, there are two pieces of spring rooms being connected with one another. During the research excavation realised in the eastern direction of spring room, genuine spring pool being made of white marble, has been found out. While the top parts of spring rooms and management room are covered with brick dome, the top part of accomodation rooms and iwan are covered with barrel stone vault. Since more than half of stone walls in the barn section were ruined, no information could be had as regards to the top covering. But as it is compared with the structures of the same time, the top cover should be made of vault. Furthermore, in the south-east direction of the yard, stairs made of stone, leading to the roof, have been discovered and its short section like “L” has been found as a result of excavations. Karakurt inn-spring has been constructed with single floor stone piling system. The thickness of walls are between 0.90 m and 1.45 m. The external walls of the structure are modest and completely dunny. On the internal walls looking toward the yard, there are room door entries and window spaces. At the top part of door entries, there is lento made of travertine stone and on the lento, there are brick arches which are slightly sharp. Karakurt inn-spring has been destructed and it has reached our time as being ruined. Upper vaults of accomodation rooms, iwan, and barns together with the two pieces of brick dome at the top of spring rooms have been completely ruined. Brick dome

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:144 K:240
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

at the top of management room is still solid but there are important damages on the dome. Furthermore, most of the walls of accomodation rooms and spring rooms and more than half of the southern external walls of barn section have been ruined. The most important reason of deterioration that occured at Karakurt inn-spring is that since it has lost its functionality for which reason it was constructed at its time, it was weared off and its functionality has been destroyed. As the structure was not used in time, it was not repaired for a long time and the ruined parts were not repaired while the structure was left aside. In addition to other typologic classifications, Karakurt, is among the few examples of inns reaching our time from the Anatolian Seljuk period with its parfocal plan type. Even though there was yard at the center of parfocal plan of Karakurt, it is seen that in fact the travelers are at the center and being different from the other inns of Seljuk period, as the travelers were accomodated apart from animals inside comfortable places having furnaces, it is seen that there was a humanitarian approach as relating with the design of plan. Documentations and relief works realised in Karakurt, do not only show the level of deterioration but they also have an important role as relating with restoration works to be done. This structure, which has an important place in our architectural history as being a cultural figure, should be restored by keeping its genuine features and it should be handed over to the future as having documentary quality. Furthermore, besides physical repair to be done, by making adjustments as fitting to the comfort conditions of our time, it should be enabled for the structure to become monument work being used as spring facility again.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

ALTYAPI KARARLARINDA ÇATIŞAN GÖRÜŞLER: İZMİR BAZ İSTASYONLARI ÖRNEĞİ [1]

CONFLICTING VIEWS ON INFRASTRUCTURE DECISIONS: İZMİR BASE STATIONS CASE

İlgi ATAY KAYA

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir / Türkiye

Öz: Altyapı kararları her ne kadar teknik konuları içerse de zaman zaman görüş çatışmalarına sebep olmaktadır. Özellikle yakınlarda yaşayanları etkileme potansiyeli olan baz istasyonları, çöp depolama alanları, arıtma tesisleri gibi altyapı türlerinin yer seçiminde ortak görüş her zaman mümkün olmamaktadır. Bu makalenin amacı altyapı kararlarındaki çatışan görüşleri ortaya koymaktır. Bu sayede hem benzer pratiklere yol göstermeyi hem de altyapı gibi teknik konuların sosyal boyutları hakkında Türkiye örneklerinde henüz yeterli araştırmanın bulunmadığı bir alana katkı koymayı hedeflemektedir. Bu amacı gerçekleştirmek için İzmir'de bir devlet üniversitesinde yer seçen baz istasyonları örneğini kapsayan bir vaka çalışması yapılmıştır. Veri toplamak için katılımcı gözlem ve gazete incelemesi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın bulguları bu örnekteki çatışan görüşlerin baz istasyonlarının sağlığa etkileri ve karar verme süreçleri hakkında olduğunu göstermektedir. Değerlendirmede çatışan görüşlerin karar vericiler tarafından dikkate alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Altyapı, Çatışma, Baz İstasyonları, İzmir

Abstract: Infrastructure decisions sometimes causes conflicting views despite involving technical issues. Common opinion is not always possible in site selection of infrastructure types having potential effects on people living nearby such as base stations, solid waste disposals and purification facilities. The purpose of this article is to find out the conflicting views on infrastructure decisions. Thus, it aims both to guide similar practices and to contribute to a field on social aspects of technical issues such as infrastructure which is not sufficiently studied in Turkish examples. To manage this aim, a case study of base stations located in a public university in İzmir is performed. The techniques of participatory observation and newspaper search are used to collect data. Findings showed that conflicting views are related with health effects and decision making processes. The importance of the consideration of conflicting views by decision makers is emphasized in evaluation.

Key Words: Infrastructure, Conflict, Base Stations, İzmir

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.001.x

(1) ***Sorumlu Yazar: İlgi ATAY KAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, İzmir / Türkiye, ilgi.kaya@deu.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 17.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 11.01.2017-29.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 22.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama / Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Yalnızca teknik konuları içermedikleri için mimarlık ve kent planlamada çeşitli ilgi gruplarının görüş çatışmaları görülmektedir (Peltonen ve Sairinen, 2010, 328-337). Bu çatışmalar kimi zaman tasarımcı ile kullanıcı arasında, kimi zaman karar verici ile karardan etkilenen arasında, kimi zaman mimar ile müteahhit arasında, kimi zaman plancı ile yatırımcı arasında oluşmaktadır. Bu alanların süreçlerinde çok çeşitli aktörler yer aldığından farklı görüşlerin ortaya çıkması olağandır.

Planlamanın önemli konularından olan altyapı yalnızca teknik değil aynı zamanda sosyal boyutu olan bir alandır. Kararların toplumun çeşitli kesimlerini etkilediği durumlarda karşı çıkışlar veya anlaşmazlıklar ortaya çıkmaktadır. Altyapı planlamasında karar verme sürecinde çatışan görüşlerin dikkate alınması gerekir. Altyapı projelerinden etkilenen veya sürece dahil olan tarafların ve ilgilerinin profesyonellerce anlaşılması önemlidir; anlaşılmadığı durumlarda proje hataları ve başarısızlıklar meydana gelmektedir (Lam ve Woo, 2009, 851-869; Li vd., 2012, 333-342). Daha pürüzsüz süreçler ve toplumca benimsenen altyapı tesisleri için ilgi gruplarının analizi gereklidir.

Çatışmalara konu olan altyapı tesislerinden biri de baz istasyonlarıdır. Cep telefonu kullanımının ve mobil iletişim teknolojilerine olan talebin hızla arttığı bir dönemde baz istasyonları hem olmazsa olmazlar arasına girmiş hem de olası etkileri nedeniyle şüpheyle yaklaşılan altyapı tesislerinden olmuştur. Sayılarının günden güne artması toplumda kabul sorununu arttırmıştır (Arning vd., 2014, 1359-1384). Baz istasyonları hakkındaki çatışmalar haberleşmenin gelişmesine engel oluşturmaktadır ve hem sosyal hem ekonomik zararlar yaratmaktadır. Bu zararları önlemek ve çatışmaları çözmek için karşı çıkanların bu tutumlarının ardındaki nedenler ve etkileyen faktörler iyice anlaşılmalıdır (Liao ve Chiu, 2009).

Türkiye'de altyapı tesislerinin sosyal yönü ve toplumsal kabulü üzerine yeterli araştırma bulunmamaktadır. Özellikle enerji altyapısının sosyal boyutları henüz yeterince ele alınmamıştır ve daha çok mühendislik alanında kısıtlanmıştır (Peker, 2013, 663-691). Baz istasyonları hakkındaki çoğu çalışma (Demirkılınç, 2010; Yağmur, 2003, 296-297; Uygunol, 2009; Karadağ vd., 2014, 314-318; Amca ve İlkan, 1999 gibi) da sağlığa etkileri ya da kirlilik haritaları gibi teknik konuları incelemektedir. Yerelde istenmeyen arazi kullanımları hakkındaki çatışmaları inceleyen çalışmada (Atay Kaya ve Kaya Erol, 2016, 83-94) ise kısaca değinilmiştir. İtirazlar hakkındaki bilimsel çalışmaların azlığına karşın baz istasyonlarının yer seçimine ilişkin davalar çoğalmaktadır (Uygunol, 2009).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

YÖNTEM

Yerel ve toplumsal kabul, karşı çıkışlar ve çatışan görüşler altyapı planlaması pratiğinde sıklıkla karşılaşılan sorunlar olmalarına rağmen Türkiye örneklerinde yeterince çalışılmadıklarından bu araştırma hem literatürdeki bu boşluğu doldurmak hem de pratiğe yön vermek için yapılmıştır. Makale çatışan görüşleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda gelecekteki benzer süreçleri iyileştirici çıkarımlarda bulunmaktadır.

Araştırma vaka çalışması şeklinde tasarlanmıştır. Araştırmada kullanılan birim İzmir'de bir devlet üniversitesinde yer seçen baz istasyonları hakkındaki toplantıda sunum yapan resmi kurum sorumlusu ve sunumu dinleyerek söz alan ve baz istasyonlarının yerleşkede yer seçmesine karşı çıkan kişileri kapsamaktadır. Sunuma dinleyici olarak katılarak doğrudan gözlem yoluyla tarafların görüşleri toplanmış ve çatışan yönleri ortaya çıkarmak için bu veriler derinlemesine çözümlenmiştir. Katılımcı gözlem yöntemi ile toplanan veriler gazete incelemesi sonucu elde edilen bilgilerle desteklenmiştir.

Makalenin devamında ilk olarak önceki çalışmaların derlemesine yer verilmiştir. Daha sonra vaka çalışmasının bulguları açıklanmıştır. Son olarak araştırma bulguları değerlendirilmiştir.

ALTYAPI KARARLARI HAKKINDAKİ ÇATIŞMALAR

Altyapı kararları şehir planlamanın ana konularındandır. Şehir planlamanın pek çok konusunda olduğu gibi altyapı tesislerinin yer seçiminde de çeşitli çatışan görüşler bulunmaktadır (Keir ve Ali, 2014, 169-189; Lam ve Woo, 2009, 851-869; Liao ve Chiu, 2009; Spang vd., 2012, 552-559; Timmermans ve Beroggi, 2000, 175-192). Bu çatışmalar çoğunlukla yer seçimine karar verenler ile bu karardan etkilenenler arasında geçmektedir (Li vd., 2012, 333-342). Çoğu zaman bu anlaşmazlıklar "benim arka bahçemde olmasın" (not in my backyard, NIMBY) yaklaşımı şeklinde ortaya çıkmaktadır (Arning vd., 2014, 1359-1384; Esaiasson, 2010; Hughes, 1997; Liao ve Chiu, 2009; Rorer, 2004, 213-234). Özellikle yakınlarda yaşayanlara zarar veren ve/ veya vereceği düşünülen katı atık depolama alanları, arıtma tesisleri ve baz istasyonları gibi yerelde istenmeyen arazi kullanımları (locally unwanted land uses, LULU) olarak adlandırılan altyapı tesisleri daha çok çatışmaya sebep olmaktadır (Atay Kaya ve Kaya Erol, 2016, 83-94; Lam ve Woo, 2009, 851-869).

Altyapı kararlarındaki çatışmaların nedenleri çoğunlukla yakınlarda yaşayanlara olası zararları olmakla birlikte sürece dair de anlaşmazlıklar bulunmaktadır (Atay Kaya ve Kaya Erol, 2016, 83-94; Keir ve Ali, 2014, 169-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

189; Lam ve Woo, 2009, 851-869; Larsson, 2014, 163-183). Kimi zaman etkinin olup olmadığı üzerinde tartışılırken kimi zaman da zararların ne kadar bir mesafede etkili olacağı konusunda anlaşmazlık yaşanmaktadır (Keir ve Ali, 2014, 169-189; Larsson, 2014, 163-183). Sürece dair anlaşmazlıklar ise çoğunlukla geç haberdar olma ya da hiç bilgilendirilmeme veya bilgi sahibi olunsa da söz sahibi olamama, tarafların tümünün dikkate alınmaması ve güven eksikliği nedenleriyle ortaya çıkmaktadır (Lam ve Woo, 2009, 851-869; Liao ve Chiu, 2009; Peker, 2013, 663-691).

Çatışan görüşlere sebep olan altyapı tesislerinden biri de baz istasyonlarıdır. Baz istasyonlarında soruna yol açan konular sağlığa etkileri, estetik kaygılar ve taşınmaz değerlerinin düşmesidir (Allmendinger, 2007, 177-196; Bond and Beamish, 2005, 158-177; Drake, 2006, 387-410; Hughes, 1997; Rorer, 2004, 213-234; Salomon ve Borraz, 2005, 113-126; Wikle, 2002, 45-62). Sağlığa en azından uzun dönemde zararlı olduğunu gösteren çalışmaların (Akın ve Margaret, 2014, 7-16; Marsalek, 2005, 157-160; Odunola vd., 2015, 57-64) yanında etkilerin kanıtlanmadığını söyleyen araştırmalar da bulunmaktadır (Hughes, 1997; Law ve McNeish, 2007, 439-456; Rorer, 2004, 213-234). Fransa, Belçika, İsviçre, Birleşik Krallık ve İspanya'daki baz istasyonları hakkındaki belirsizliklerin çözümü için devlet uzman görüşlerine başvurmuştur; ancak içlerinde "sağlığa etkisi kanıtlanmamıştır" diyenler de "riskler için önlem alınmalıdır" diyenler de çıkmıştır (Salomon ve Borraz, 2005, 113-126). Bilimsel araştırmaların bile ortak bir görüşe varamadığı bu konuda uygulama sırasında da çatışan tarafların olduğu örnekler bulunmaktadır (Allmendinger, 2007, 177-196; Drake, 2006, 387-410; Larsson, 2014, 163-183; Liao ve Chiu, 2009). Etkiler kanıtlansa da kanıtlanmasa da toplumun algısında zararlı olması karşı çıkılması için yeterlidir (Bond and Beamish, 2005, 158-177; Drake, 2006, 387-410; Vecchia, 2005, 135-143). Özellikle çocuk oyun alanı, okul, hastane gibi alanların yakınında yer seçmeleri çeşitli protestoların sebepleridir (Arning vd., 2014, 1359-1384).

Önceki çeşitli araştırmaların alan çalışmalarında baz istasyonlarının çeşitli olumsuz etkileri ortaya konmuştur. Nijerya'daki baz istasyonlarının yakınlarındaki konutlarda yaşayanlarda baş ağrısı ve uyku bozukluğu gibi sağlık problemleri yarattığını ve taşınmaz değerlerini düşürdüğünü bulan çalışma (Akın ve Margaret, 2014) bunlardan biridir. Yeni Zelanda'da yapılan bir araştırmada ise katılımcılar baz istasyonlarına yakınsa bir mülke değerinden az ödeyeceklerini söylemişlerdir (Bond and Beamish, 2005, 158-177). Yeni Zelanda'daki başka bir çalışmada da görüntüyü bozan baz istasyonlarının konut değer-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lerini düşürdüğü bulunmuştur (Filippova ve Rehm, 2011, 244-267). Bu tür bulgular bu altyapı tesisine karşı görüştekiler için dayanak olmaktadır.

Diğer altyapı anlaşmazlıklarında olduğu gibi baz istasyonları hakkındaki görüş çatışmalarında da sürece dair konular öne çıkmaktadır. Baz istasyonlarının plansız yer seçmesi, peyzaj elemanlarıyla kamufle edilerek etki alanında yaşayanlardan gizlenmesi, belirsizlikler, süreçle ilgili bilgilendirme eksikliği ve katılımdan uzak süreçlerin yaşanması bunların başlıcalarıdır (Drake, 2006, 387-410; Larsson, 2014, 163-183; Liao ve Chiu, 2009). İngiliz planlama sistemindeki baz istasyonlarına yönelik yasayı değerlendiren çalışmasında Allmendinger (2007, 177-196) baz istasyonu öneri yerlerinin yerel planlama kurumunca incelenmesine, çeşitli parametrelerle kontrol edilmesine ve çevrede yaşayanların posta ve broşür gibi yollarla bilgilendirilmesine rağmen özellikle kamu ve operatör şirketleri arasında bir güven sorunu olduğunu dile getirmektedir (Allmendinger, 2007, 177-196). Baz istasyonlarının Fransa, Belçika, İsviçre, Birleşik Krallık ve İspanya'daki yasal düzenlemelerini araştıran çalışmaya göre (Salomon ve Borraz, 2005, 113-126) bu ülkelerde bu tesisler yasa ile düzenlenen ve merkezi otoriterlerden alınan izinler yoluyla kurulmaktadır. Müzakereye yer vermeyen ve bilgilendirilme sorunları olan teknik bir süreç işlemektedir. Bu durum karşı çıkışlara yansımaktadır. Kaliforniya ve İsviçre örneklerini veren bir çalışmada ise kurulacak baz istasyonları hakkında duyuru olmasına rağmen bilgilendirme için geç kalındığı ve duyuru sonrasındaki itirazların ve protestoların dikkate alınmayarak kurulumun başladığı ifade edilmiştir (de Graaff, 2016).

Altyapı anlaşmazlıklarının çözümleri hakkında lüteratür henüz ortak bir reçete yazamamıştır. Tesislerden olumsuz etkilenenlere tazminat ödenerek sorunun çözüleceğini varsayan çalışmalar bulunsa da (Li vd., 2012, 333-342), çeşitli senaryoları test eden bir çalışmada tazminatların çözüme etkisinin az olduğu ifade edilmektedir (Arning vd., 2014, 1359-1384). Toplumun ve/ veya tüm ilgi gruplarının bilgilendirilmesinin çatışmaları azaltacağı söylenmektedir (Liao ve Chiu, 2009), ancak planlanan tesislerle ilgili bilgiye kolay ulaşılmasının protestolara eğilimi arttırdığı da bulunmuştur (Esaiasson, 2010). Baz istasyonlarının görüntü kirliliği yaratması nedeniyle oluşan anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için heykellerin arkasına yerleştirmek gibi estetik çözümler önerilmiştir (Hughes, 1997). Ancak bu tür uygulamaların da çevredekilerden gizlemek adına yapıldığı görüşü başka bir sorun doğurmaktadır. Bu sorunu ortadan kaldırmak için baz istasyonlarının kamuflajı konusunda sağlayıcı şirketin toplumla beraber çalışması önerilmiştir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

(Rorer, 2004, 213-234). Kablosuz ağ altyapıları hakkında daha barışçıl süreçlerin ancak toplumun bu tesislerin insan sağlığına olumsuz etkisi olmadığı konusunda eğitilmesi ve yerel yönerimlerle şirketler arasında işbirliği yapılması yoluyla sağlanacağı vurgulanmıştır (Hughes, 1997; Rorer, 2004, 213-234). Risklerin ortadan kaldırılacağına dair güven ortamı oluşturulması gerekmektedir (Liao ve Chiu, 2009). Avusturalya, Kanada, Yeni Zelanda ve çeşitli Avrupa ülkelerinde baz istasyonları için limitler belirlemek veya okul, çocuk oyun alanı, hastane gibi hassas alanlardan uzağa yerleştirmek gibi çeşitli önlemler alınmaktadır; ancak bu önlemler toplumdaki endişeleri azaltmak için işe yaramamaktadır, aksine risk algısını arttırmaktadır (Wiedemann vd., 2013, 1788-1801; Vecchia, 2005, 135-143). Çatışma yönetiminde katılımcı ve uzlaşmacı yaklaşımlar pek çok çalışmanın ortak çözüm önerisidir (Keir ve Ali, 2014, 169-189; Larsson, 2014, 163-183; Li vd., 2012, 333-342; Peker, 2013, 663-691). Çözüm için alternatif çatışma yönetimi prosedürlerinden biri olan hakemlerin sürece dahil olmasının daha hızlı sonuçlanma ve düşük maliyet açısından faydalı olacağı belirtilmiştir (Spang vd., 2012, 552-559). Yerel ölçekte tüm tarafların dahil olduğu bir anlaşma yapılmasının daha şeffaf, güven arttırıcı ve başarılı olacağı kaydedilmiştir (Vecchia, 2005, 135-143). Birleşik Krallık'ta örneklerine az rastlanmakla birlikte toplum temsilcileriyle operatörlerin baz istasyonu yer seçiminde ortak çalıştığı uygulamalar bulunmaktadır (Allmendinger, 2007, 177-196).

İZMİR BAZ İSTASYONLARI ÖRNEĞİ

İzmir 4.168.415 nüfusuyla Türkiye'nin üçüncü büyük kentidir (TÜİK, 2015). Kentsel gelişme sanayi, hizmet ve konut yatırımları ile hızla artmaktadır. Buna bağlı olarak altyapı ihtiyacı ve hizmeti de artmaktadır. Ancak kentte katı atık depolama alanı, arıtma tesisi ve baz istasyonları gibi planlama sürecinde çatışmalar yaşanan ve yerelde istenmeyen arazi kullanımları olarak nitelendirilebilen pek çok altyapı tesisi bulunmaktadır (Atay Kaya ve Kaya Erol, 2016, 83-94).

İzmir'de baz istasyonlarına karşı verilen tepkiler çeşitli gazete haberlerine konu olmuştur (Milliyet, 2009; 2011; 2012; 2014; Yeni Asır, 2009; 2010; 2011; 2016_1; 2016_2 gibi). Bu haberlere göre Bayraklı, Karabağlar, Konak, Bornova, Buca ve Balçova ilçelerindeki çeşitli örneklerde baz istasyonlarının kaldırılması için davalar açılmış; Valilik ve belediyelere dilekçeler verilmiş, sözlü uyarılarda bulunulmuş, sokakta eylem yapılmış ve okul bahçesinde pankart açılmıştır. Kimilerinin evlerine ya da okullarına yakın olduğu için kimilerinin reklam panoları, güneş enerjisi depoları ve aydınlatma direklerinin arkasına gizlendiği için karşı çıktığı ve çoğunun baz

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

istasyonlarının sağlığa zararlı olduğunu düşündüğü ifade edilmiştir.

Bu makale 2016 yılında İzmir'de bir devlet üniversitesinde yapılan seminerde ifade edilen görüşleri incelemektedir. Araştırma seminerde sunumu yapan kişi ile dinleyiciler arasındaki diyalogları katılımcı gözlem yolu ile incelemektedir. İnceleme mekansal bir kararın etkileri ve süreci hakkındaki çatışan görüşleri ortaya koymaktadır.

İncelenen görüşlerden biri sunumu yapan Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu sorumlusudur. Onunkilere paralel olmayan, karşı çıkan ve/ veya eleştiren diğer görüşler ise dinleyicilerden soru sormak ve görüş bildirmek için söz alanlardır. Bu kişiler beş ayrı bölümdeki öğretim elemanlarıdır. Ayrıca içlerinden biri sendika adına katıldığını bildirmiştir.

İnceleme sonuçlarında çatışan görüşler iki ana konu altında aktarılmıştır. Bu konulardan biri karşı çıkışlar ve onların başlıca nedeni olan sağlığa etki meselesidir. İkinci konu ise baz istasyonlarına ilişkin süreçtir.

Baz istasyonlarına karşı çıkışlar sunumu yapan kişiye göre basının etkisiyle ve yanlış bilgi nedeniyle ortaya çıkmaktayken, söz alan dinleyicilere göre bilimsel verilere dayanmaktadır. Sağlığa olumsuz etkilerinin kanıtlanmadığının söylendiği sunuma karşıt görüştekiler ellerinde aksini söyleyen makale çıktılarıyla katılmışlardır. Sunumda Dünya Sağlık Örgütü'nün 20 yıllık araştırmasında kanser tespit edilmediği ifade edilmiştir. Aynı zamanda Tübitak'ın 2001 raporundan verilere yer verilmiştir ve buna göre baz istasyonlarının pek çok ev aletinden daha az etki yaptığı söylenmiştir. Ancak söz alan dinleyiciler sunumda değinilen Dünya Sağlık Örgütü ve Tübitak araştırmalarının eski ve yetersiz olduğunu iddia ederek pek çok araştırmada sağlığa olumsuz etkilerin ispatlandığını söylemişlerdir ve Almanya, Brezilya ve Norveç'te yapılan 2009, 2012 ve 2014 yıllarından çalışmaları göstermişlerdir. Ayrıca Tübitak raporundaki tablolarda yer alan tüplü televizyon gibi artık kullanımı azalmış aletlerin örnek gösterilmesinin sunumun ne kadar eski olduğunu gösterdiği vurgulanmış ve eleştirilmiştir. Sunumda etkisi baz istasyonlarından fazla olarak sözü edilen bu ev aletlerinin kullanımının kişiye bağlı olduğu ve istenildiğinde kapatıldığı veya uzaklaştırıldığı ancak baz istasyonları için böyle bir ihtimal olmadığı ifade edilmiştir.

Sunumda baz istasyonlarının sağlığa zararlı olmayan yalnızca ısı etkisi olan 'non-ionizing' radyasyon yaydığı ve kullanılan ortalama 3,5 volt/m'nin insan vücudu tarafından tolere edildiği söylenmiştir. Buna karşılık söz alan bir dinleyici "ortalamanın 3,5 volt/m olması yönetmelikteki 6 volt/m sınırının aşılmadığını göstermez" demiştir. Başka bir din-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

leyici de Uluslararası Kanser Araştırmaları Enstitüsü'nün baz istasyonlarının etkisi olduğunu kabul ettiğini eklemiştir.

Baz istasyonları hakkında yer seçimi, denetim ve/ veya bilgilendirmeyi kapsayan sürece ilişkin de çatışan görüşler ortaya çıkmıştır. Kamu kurumu yetkilisi Ege Bölgesi'nde 30 denetleyici ile yılda bir kez denetim yapıldığını söylemiş ve dinleyicilerden bunun çok yetersiz olduğuna ve kaçak baz istasyonlarının çok uzun süre kontrolsüz kaldığına dair eleştiriler gelmiştir. Sunumda süreçle ilgili ayrıca baz istasyonlarının frekans ve elektrik alan şiddeti için standartlar olduğu, güvenlik sertifikası için 11 m güvenlik mesafesi içerisinde yaşam alanı olmaması şartı arandığı ve Sağlık Bakanlığı'na görüş sorulduğu ifade edilmiştir. Karşıt görüştekiler yaşam alanlarına 11 m'den daha yakın baz istasyonları olduğunu hatta bazılarının binaların üzerine yerleştirildiğini, kaçak işlerin kontrol edilmediğini ve imar planlarında yerlerinin belirlenmemesinin bir eksiklik olduğunu söylemişlerdir. İçlerinden biri etkilerinin kabul edilmediği bir şeye maruz kalma nedeniyle insan haklarına aykırı olduğunu söylerken bir diğeri Çevre Bakanlığı'nın kamu kurumları ve eğitim tesislerine yakın kurulamayacağı genelgesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık sunum yapan kişi bu genelgenin 2001'de iptal edildiğini bildirmiştir ve bu şartlar uygulanırsa cep telefonu ile görüşülemeyeceğini savunmuştur. Ayrıca kendisi yaptığı tüm sunumlarda katılımcıların ve görüştüğü tüm öğretim üyelerinin sağlığa zararlardan bahsederken aynı zamanda cep telefonundan vazgeçemediğini ve bu ikisini bir arada çözen bir sistem öneremediğini söylemiştir. Sürece yönelik ek olarak sendika temsilcisi "nereye yapılacağına dair bilgimiz yok, şirket fizibilite yapıyor, projelendiriyor, sonra görüyoruz" demiştir. Kamu görevlisi ise e-devletten lokasyon seçilince baz istasyonu değerlerinin görülebildiğini hatırlatmıştır.

DEĞERLENDİRME

Araştırma altyapı kararlarında çatışan görüşleri bir üniversite yerleşkesindeki baz istasyonları örneği üzerinden incelemiştir. Bu araştırmanın kapsamı özellikle küçük tutulmuş ve yalnızca bir yerleşke ölçeğindeki bir altyapı kararı hakkında yalnızca küçük bir topluluğun katıldığı bir toplantıda bile pek çok çatışan görüş bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu görüşler pek çok arazi kullanım çatışmasında olduğu gibi yer seçimini yapan ve/ veya izin veren kurum ile o yer seçiminden etkilenen ve/ veya etkileneceğini düşünen kişiler arasında oluşmuştur.

İncelenen örnekte baz istasyonlarının hem sağlığa etkileri hem de süreci hakkında çatışan görüşler olduğu bulunmuştur. Sağlığa etkileri açısından sunumda kullanılan verilerin Dünya Sağlık Örgütü ve Tübitak gibi kurum-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lara da atıfta bulunularak bilgi sahibi olmayan dinleyiciler için 'ikna edici' olabileceği görülürken, gerçekte konu hakkında doktora ve benzeri araştırmalar yapan üniversitelilere etkili olmadığı gözlenmiştir. Aksine bu verilerdeki hatalar ve eskimişlik daha çok göze çarpmıştır. Bu açıdan bu örnek gelecekte istenmeyen arazi kullanımları hakkında ikna toplantıları yapacak olan karar vericilere bir ders olmalıdır.

Baz istasyonları sunumuna katılan kişiler çok çeşitli uzmanlık alanları ve bölümden gelmelerine rağmen toplantıya ellerinde iddialarını güçlendirecek makale ve araştırma raporlarıyla gelmişlerdir. Baz istasyonlarının sağlığa olumsuz etkilerini kanıtlayan bu metinler sadece sunumu yapan kişiye görüş bildirmekle kalmayıp bilgi sahibi olmayan diğer dinleyicileri de etkilemesi yönünden ilgi çekicidir. Bu tür katılım toplantılarında tarafların hazırlıklı gelmesi gerektiğinin iyi bir örneği olmuştur.

Süreç konusundaki eleştirilere kamu kurumu yetkilisinin "siz bir çözüm önerin o zaman" şeklindeki yaklaşımı dikkat çekicidir. Sorumluluk sahibinin eleştirilerle karşılaştığında başvurduğu bir kaçıştır. Bunun yerine uzmanların çözüm önerilerine 'gerçekten' danışılacak bir süreç tasarlanmalıdır. Kararlar alındıktan ve uygulandıktan sonra yapılan bu tür 'ikna' toplantılarının durumu değiştirmediği ve görüş çatışmalarını sonlandırmadığı ortadadır.

Bilgilendirme eksikliği hakkındaki eleştirilere sunumu yapan kurum yetkilisi e-devlet uygulamasını tavsiye etmiştir. Ancak eleştirinin özünde yeni yapılacak baz istasyonları hakkında bilgi verilmediği bulunmaktayken e-devlette yalnızca mevcut baz istasyonlarının bilgileri yer almaktadır. Bu durumda verilen tavsiye sunum sırasında konunun uzamasına engel olmakla birlikte gerçekte sorunu çözememiştir.

SONUÇ

Yalnızca baz istasyonlarının değil diğer 'yerelde istenmeyen' altyapı tesislerinin de sıklıkla çatışan görüşlere konu olduğu bilinmektedir. Çöp depolama alanları, arıtma tesisleri gibi bu altyapı tesislerinin yer seçiminde teknik kriterlerin yanında etki alanına giren sosyal yapının da dikkate alınması gerekir. Dikkat edilmediği durumlarda çatışan görüşler olması kaçınılmazdır.

Baz istasyonu veya diğer altyapı tesislerinin yer seçimi, planlama ve yönetimi süreçlerinde çatışan görüşlerin olması bir olumsuzluk değil, aksine çoğunlukla mekânsal kararları iyileştirici bir durumdur. Karar vericilerin gözden kaçırdıklarının mekan kullanıcıları tarafından hatırlatılması gibi örneklerde daha yaşanabilir ortamlara katkıda bulunur. Planlama ve çatışma çözümü süreçleri için

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

seçilen yöntem merkezden ve uzman görüşlerine dayalı da olsa katılımcı ve uzlaşmacı da olsa önemli olan bu görüşlerin dikkate alınmasıdır.

KAYNAKÇA

AKIN, A. O., MARGARET, A., (2014). Location Adequacy of Telecommunication Masts and Residents Livability in Osogbo, Nigeria. IMPACT: International Journal of Research in Applied, Natural and Social Sciences, 2(11), 7–16

ALLMENDINGER, P., (2007). Mobile Phone Mast Development: The Rise of Third Party Governance in English Planning? Planning, Practice & Research, 22(2), 177–196

AMCA, H. A., İLKAN, M., (1999). Mobil Telefonlar ve Baz İstasyonları Tarafından Yayılan Mikrodalga Sinyallerin İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri, KKTC Sağlık Bakanlığı

ARNING, K., KOWALEWSKI, S., ZIEFLE, M., (2014). Health Concerns Versus Mobile Data Needs: Conjoint Measurement of Preferences for Mobile Communication Network Scenarios. Human and Ecological Risk Assessment : An International Journal, 20(5), 1359–1384

ATAY KAYA, İ., KAYA EROL, N., (2016). Conflicts over Locally Unwanted Land Uses (LULUs): Reasons and solutions for case studies in Izmir (Turkey). Land Use Policy, 58, 83–94

BOND, S., BEAMISH, K., (2005). Cellular Phone Towers: Perceived Impact on Residents and Property Values. Pacific Rim Property Research Journal, 11(2), 158–177

DE GRAAFF, M. B., (2016). Should I be worried? Citizens' experiences and the risk politics of cell site deployment. the University of Amsterdam, Amsterdam, the Netherlands

DEMİRKILINÇ, D., (2010). Measurement and Analysis of GSM Base Station for Human Health Factors. Master Thesis, Dokuz Eylül University, Graduate School of Natural and Applied Sciences

DRAKE, F., (2006). Mobile phone masts: protesting the scientific evidence. Public Understanding of Science, SAGE Publications, 15(4), 387–410

ESAIASSON, P., (2010). Why Citizens (Sometimes) Dispute Public Facility Sitings in Their Neighborhood – An Experimental Account of the NIMBY-syndrome. In Annual Meeting of the

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

American Political Science Association. Washington

FILIPPOVA, O., REHM, M., (2011). The impact of proximity to cell phone towers on residential property values. International Journal of Housing Markets and Analysis, 4(3), 244–267

HUGHES, D. W., (1998). When NIMBYs Attack: The Heights to Which Communities Will Climb to Prevent the Siting of Wireless Towers. The Journal of Corporation Law, 1(Spring), 470–500

KARADAĞ, T., ÖZDEMİR, A. R., ABBASOV, T., (2014). Bir Üniversite Yerleşkesinde Uzun Süreli Elektromanyetik Alan Ölçümleri ve Kirlilik Haritaları. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(8), 314–318

KEIR, L. S., ALI, S. H., (2014). Conflict Assessment in Energy Infrastructure Siting: Prospects for Consensus Building in the Northern Pass Transmission Line Project. Negotiation Journal April, (April), 169–189

LAM, K. C., WOO, L. Y., (2009). Public perception of locally unwanted facilities in Hong Kong: implications for conflict resolution. Local Environment, 14(9), 851–869

LARSSON, S., (2014). What type of knowledge rules where? Legally regulated participation in large-scale mobile infrastructure planning in Sweden. Environment and Planning C: Government and Policy, 32, 163–183

LAW, A., MCNEISH, W., (2007). Contesting the New Irrational Actor Model: A Case Study of Mobile Phone Mast Protest. Sociology, 41(3), 439–456

LI, T. H. Y., NG, S. T., SKITMORE, M., (2012). Conflict or consensus: An investigation of stakeholder concerns during the participation process of major infrastructure and construction projects in Hong Kong. Habitat International, 36, 333–342

LIAO, C.-H., CHIU, S.-H., (2009). Public Attitude toward Mobile Base Station Siting: More than NIMBY. SSRN Electronic Journal, (December), 1–21

MARSALEK, E., (2005). Precautionary measures for base station siting - reaching a consensus between providers, local authorities and public to protect public health. M. Repacholi, E. van Deventer, & P. Ravazzani (Ed.), International Workshop on Base Stations and Wireless Networks: Exposures and Health Consequences (157–160). Switzerland, Geneva

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ODUNOLA, O. O., JELILI, M. O., ASANI, M. A., (2015). Telecommunication Mast Location and It's Health Implication for Residents in Ogbomoso, Nigeria. Civil and Environmental Research, 7(9), 57–65

PEKER, Z., (2013). Yenilenebilir enerji gelişimlerinin sosyal boyutu. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15(4), 663–691

PELTONEN, L., SAIRINEN, R., (2010). Integrating impact assessment and conflict management in urban planning: experiences from Finland. Environental Impact Assessment Review, 30 (5), 328–337

RORER, C., (2005). Can You See Me Now? The Struggle Between Cellular Towers and NIMBY. Journal of Natural Resources & Environmental Law, 19(2)

SALOMON, D., BORRAZ, O., (2005). Regulating the risks of mobile phone base stations: a comparative study in 5 European countries. M. Repacholi, E. van Deventer, & P. Ravazzani (Ed.), International Workshop on Base Stations and Wireless Networks: Exposures and Health Consequences (113–126). Switzerland, Geneva

SPANG, K., RIEMANN, S., KÖNTGES, H., (2012). Cooperative Mechanism for Solving Conflicts in Infrastructure Projects. Organization, Technology and Management in Construction an International Journal, 4(2), 552–559

TIMMERMANS, J. S., BEROGGI, G. E. G., (2000). Conflict resolution in sustainable infrastructure management. Safety Science, 35, 175–192

TÜİK, (2015). Türkiye İstatistik Kurumu. Yıllara Göre İl Nüfusları

UYGUNOL, O., (2009). Coğrafi Bilgi Sistemi Yardımıyla GSM Baz İstasyonlarında Elektromanyetik Alan Kirliliğinin Tesbiti ve Konya Örneği. Selçuk Üniversitesi

VECCHIA, P., (2005). Local policy options for the installation of mobile telephony base stations Paolo. M. Repacholi, E. van Deventer, & P. Ravazzani (Ed.), International Workshop on Base Stations and Wireless Networks: Exposures and Health Consequences (135–143). Switzerland, Geneva

WIEDEMANN, P. M., SCHUETZ, H., BOERNER, F., CLAUBERG, M., CROFT, R., SHUKLA, R., BARNETT, J., (2013). When Precaution Creates Misunderstandings: The Unintended Effects of Precautionary Information on Perceived Risks, the EMF Case. Risk Analysis, 33(10), 1788–1801

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

WIKLE, T. A., (2002). Cellular Tower Proliferation in the United States. The Geographical Review, 92(1), 45–61

YAĞMUR, F., BOZBIYIK, A., HANCI, İ. H., (2003). Elektromanyetik Dalgaların İnsan Biyokimyası Üzerine Etkileri. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 12(8), 296–297.

İNTERNET KAYNAKLARI

MİLLİYET, (2009). Baz Uyanıklığı Halkı Kızdırıyor, 17.08.09. http://www.milliyet.com.tr/diger-kentlerde-durum-bambaska/ozgur-kaynar/ege/yazardetay/17.08.2009/1128959/default.htm, Erişim Tarihi: 05.01.2017

MİLLİYET, (2011). Bir Baz İstasyonunu 15 Aydır Yıkmadılar, 28.01.11. http://www.milliyet.com.tr/bir-baz-istasyonunu-15-aydir-yikmadilar/kemal-onderoglu/ege/yazardetay/28.01.2011/1344998/default.htm, Erişim Tarihi: 05.01.2017

MİLLİYET, (2012). 50 Metre Arayla İki Baz İstasyonu Olur Mu?, 01.05.12; http://www.milliyet.com.tr/50-metre-arayla-iki-baz-istasyonu-olur-mu-/kemal-onderoglu/ege/yazardetay/01.05.2012/1534808/default.htm, Erişim Tarihi: 05.01.2017

MİLLİYET,(2014). Bayraklı'daBazİstasyonu Eylemi, 01.10.2014. http://www.milliyet.com.tr/bayrakli-da-baz-istasyonu-eylemi-izmir-yerelhaber-407689/, Erişim Tarihi: 05.01.2017

YENİ ASIR (2009). Baz İstasyonuna Sazlı Sözlü Tepki, 09.12.09; http://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/fatih_sendil/2009/12/09/baz_istasyonuna_sazli_sozlu_tepki, Erişim Tarihi: 18.09.2012

YENİ ASIR (2010). Komşuluk hakkını kullandı baz istasyonunu kaldırttı, 04.06.10; http://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/fatih_sendil/2010/06/04/komsuluk_hakkini_kullandi_baz_istasyonunu_kaldirtti, Erişim Tarihi: 18.09.2012

YENİ ASIR (2011). Öğrenci Velilerinden Baz İstasyonu Tepkisi, 28.04.11; http://www.yeniasir.com.tr/yazarlar/fatih_sendil/2011/04/28/ogrenci-velilerinden-baz-istasyonu-tepkisi, Erişim Tarihi: 18.09.2012

YENİ ASIR (2016_1). Baz Kuşatması, 22.08.16; http://www.yeniasir.com.tr/yasam/2016/08/22/baz-kusatmasi, Erişim Tarihi: 05.01.2017

YENİ ASIR (2016_2). "Okul önünde baz istasyonu istemiyoruz!", 09.10.16. http://www.yeniasir.com.tr/kentha-berleri/2016/10/09/okul-onunde-baz-istasyonu-istemiyoruz, Erişim Tarihi: 05.01.2017

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Infrastructure is one of the conflict facing subjects in urban planning and architecture, although it mainly concerns technical issues. Disputes are usual because decisions on site selection of infrastructures affect many stakeholders, especially the people living near these facilities and/ or land uses. Understanding conflicting views on infrastructure decisions prevents project failures (Lam ve Woo, 2009, 851-869; Li vd., 2012, 333-342). The contribution of this study is expected to guide decision makers in infrastructure planning practice and to bring attention to a rarely studied field in literature on social aspects of infrastructure issues. **Aim:** This study aims to emphasize the variety in views on infrastructure decisions and analyze the conflicting views in a case study of base stations. **Scope:** The scope of the study includes conflicting views expressed in a public meeting on base stations located in a public university in İzmir. **Method:** The research is designed as a case study. Case study performs an analysis of conflicting views of the speaker from the responsible institution and the participators in the meeting including academic staff from five departments. The data collection techniques used in this research are direct participatory observation and newspaper search. The method also includes in-depth qualitative analysis of the collected conflicting views. The findings are presented by using two subtopics of health effects and procedural issues of base stations. **Literature Review:** Literature involves studies referring to conflicting views on infrastructure decision making processes (Keir ve Ali, 2014, 169-189; Lam & Woo, 2009, 851-869; Liao & Chiu, 2009; Spang vd., 2012, 552-559; Timmermans ve Beroggi, 2000, 175-192). The reason of these conflicts includes both existing or perceived negative effects of the facilities and the deficiencies in their site selection processes (Atay Kaya ve Kaya Erol, 2016, 83-94; Keir ve Ali, 2014, 169-189; Lam ve Woo, 2009, 851-869; Larsson, 2014, 163-183). Base stations are conflict facing infrastructures because of their possible health effects, aesthetical issues and effects of reducing property values (Allmendinger, 2007, 177-196; Bond ve Beamish, 2005, 158-177; Drake, 2006, 387-410; Hughes, 1997; Rorer, 2004, 213-234; Salomon ve Borraz, 2005, 113-126; Wikle, 2002, 45-62). Although there are studies emphasizing the negative health effects of base stations (Akın ve Margaret, 2014, 7-16; Marsalek, 2005, 157-160; Odunola vd., 2015, 57-64), there are also studies reporting that the effects are not scientifically proved (Hughes,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

1997; Law ve McNeish, 2007, 439-456; Rorer, 2004, 213-234). The solution proposals to these conflicts include compensation (Li vd., 2012, 333-342), public informing (Liao ve Chiu, 2009), aesthetical solutions (Hughes, 1997), public participation and consensus building (Keir ve Ali, 2014, 169-189; Larsson, 2014, 163-183; Li vd., 2012, 333-342; Peker, 2013, 663-691), adjudication (Spang vd., 2012, 552-559) and an agreement accepted by all stakeholders (Vecchia, 2005, 135-143). **Findings:** The findings demonstrate the conflicting views on base stations in İzmir. There are newspapers expressing the public opposition including lawsuits, meetings and petitions. The findings of the case study in a public university show that there are two main conflicting issues: health effects and decision making process. On the health effects issue, speaker rejects them whereas the participants insist on them. While the speaker tries to persuade the participators with reports showing that the effects of base stations are not as much as many home appliances, the participants emphasize the control of usage lacking in base stations on the contrary to home appliances. Both parties use scientific documents to defense their views. The speaker states that research of the last 20 years could not find cancer according to the report of World Health Organization. The participants show research examples from Germany, Brazil and Norway proving negative effects of base stations to human health. On the procedural issues, the speaker tells that the base stations are constructed by conforming the legal standards and controlled by public institutions. Adversely, participants list the illegal examples, bad site selection decisions near sensitive areas, lack of information sharing in the process and lack of staff controlling the practices. When the speaker notifies that there are 30 people working in the control department and controlling the base stations in Aegean Region once a year, the participants criticize the amount of controls and controllers. One of the participants tells that it is contrary to human rights to be exposed to the unwanted effects of a facility. Besides, another participant proposes the decisions to be included in development plans of the cities. Whereas the participants criticize the proximity of base stations to public institutions and educational facilities, the speaker says that it would be impossible to use mobile phones effectively with these location criteria. **Conclusion:** The conclusions of the study show that there are conflicting views on base stations despite such a small scale analysis. The public meetings should be organized earlier in the decision making process. Such meetings after decisions are made can hardly be successful in managing conflicts. The presentations should be designed more professionally. The stakeholders should be prepared before this kind of meetings. The decision making processes of infrastructure facilities are not only related with technical issues but also includes an affected social structure. Not only base stations but also other locally unwanted infrastructure facilities

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:146 K:241
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

have possibility to become subject of a public dispute. Conflicting views are not obstacles to the processes, rather they are supporters of the success of the projects by extracting the missed but important issues. Either in traditional or in participatory planning processes, the responsible institutions and decision makers should consider conflicting views.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

MİMARİ TASARIMDA KONSEPT VE BAĞLAM İLİŞKİSİ ÜZERİNE [1]

ON THE RELATION OF CONCEPT TO CONTEXT IN ARCHITECTURAL DESIGN

Onur ERMAN[1], Nur YILMAZ[2]

[1-2] Çukurova Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana / Türkiye

Öz: Mimari tasarım, özel bir alanda, özel bir problem için uygun çözüm arayışı olarak tanımlanabilir. Yapı bulunduğu yere aittir ve tasarımın özgünlüğü ile yapının bulunduğu yerin özellikleri arasında kesin bir bağlantı olduğu açıktır. Yer ile kurulan ilişki şekli çoğu zaman konseptin kavramsallaşmasını sağlayarak, tasarımın şekillenmesinde belirleyici rol oynamıştır. Tasarım problemi yere ait unsurlardan gelen verilerle çözümlenir. Bu anlamda mimari tasarım süreci, yere ait özelliklerden beslenen düşün temelli edimsel bir süreç olarak ele alınabilir. Bu çalışma yere ait bağlamsal koşulların mimari tasarım sürecinde konsept kavramıyla ilişkisini çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda öncelikle konsept kavramı ve konsepti oluşturan bileşenler (tasarımcı, problem ve bağlam) tanımlanmaya çalışılmıştır. Ulaşılan bilgiler ışığında mimari tasarımda konseptin oluşum süreci kavramsallaştırılarak Mimari Tasarımda Konsept Üretme Süreç Modeli adı altında ifade edilmiştir. Ardından konsept bileşenlerinden biri olarak bağlam kavramının konsept ile ilişkisi açıklanmış ve ilişki örneklerle tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen tespitler ışığında bağlamın konsept kavramı ile umursamazlık, karşılıklılık ve çatışma durumuyla ilişkide olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Konsept, Konsept Bileşenleri, Bağlam, Mimari Tasarım

Abstract: Architectural design can be defined as the search of a suitable solution for a specific problem in a specific field. The building belongs to where it is located, and it is obvious that there is a definite relation between the originality of the design and the characteristics of the place. The design problem is solved with the help of the data obtained from the place. In this manner, the architectural design is not free from the place; it is a cognitive process that is fed from the characteristics of the place. This study aims to evaluate the relationship of concept with the contextual conditions of the place in the architectural design process. In this respect, the main three elements (designer, problem and context), which effect concept were defined and the role of the context. "Process of concept production model in architectural design" has been contextualized within the scope of this study with the purpose of providing an insight on how concept is obtained during the design process. Afterwards context, as one of these elements in process of constituting the concept, were tried to determine with the help of the samples. Three different relation types between concept and context have been set forth: indifference state, reciprocity state and conflict state.

Key Words: Concept, Compounds of Concept, Context, Architectural Design

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.012.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Onur ERMAN, Çukurova Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Adana / Türkiye, oerman@cu.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 02.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 10.02.2017-14.02.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 21.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Mimarlık terminolojisinde sıkça kullanılan konsept kavramı, tasarımcının tasarım problemini çözmek üzere geliştirdiği önerinin temsili ifadesi, anahtarı bir bakıma yol haritası olarak mimari tasarım sürecinde kendine yer bulur. Günümüzde bu kavram yalnızca mimarlık ve tasarım ortamına ait olmayıp günlük yaşamda birçok alanda olgunun genel çerçevesini çizmek, hakkında bilgi vermek amacıyla karşımıza çıkabilmektedir. Bu anlamda konsept tasarım alanında veya farklı alanlarda, süreci veya tasarımı özgün kılan ve anlamlandırmaya yarayan bir olgu olarak görülmektedir.

Mimari tasarım, özel bir alanda, özel bir problem için uygun çözüm arayışıdır. Tschumi'ye göre, ütopyalar haricinde bir yapıyı bağlamından ayrı düşünmek olanaksızdır (Tschumi, 2005: 11-16). Yapılar çevresinden bağımsız, bir boşlukta inşa edilemeyeceğine göre mimari tasarım bir *yere* aittir ve tasarımın ait olduğu yerden kaynaklanan verilerle biçimlenmesi ya da yere özgü problemlere cevap vermesi beklenmektedir. Dolayısıyla mimari tasarım yere ait özelliklerden beslenir.

Yapı ve yer ilişkisi mimarlık alanında farklı düşünce sistemleri altında tartışılagelmektedir. Norberg Shculz fenomonolojik açıdan ele aldığı yer ve mimari ilişkisinde, yeri varlığın kesinlikle bütünleyici bir parçası olan total bir olgu şeklinde tanımlar ve basit bir fonksiyon için yere ait kültürel ve çevresel koşullar altında farklı çözümlere ulaşılabileceğini öne sürer (Norberg Schulz, 1980: 6-8). İşleve dönük çözümde yer kavramının somutlaşarak özgün bir mimari kimliği oluşturduğunu ifade eder. Norberg Schulz'un bu yaklaşımı herhangi bir olguyu yere özgü referanslardan uzaklaştırmanın mümkün olmadığını gösterir.

Mimari tasarım sürecinde özgünlük ve yaratıcılık, tasarım konusuna farklı çözümler üretebilme, tekrar ve taklitten uzaklaşabilme tasarımcının kaygıları arasındadır. Bilinen bir probleme yenilikçi ve geçerli bir çözüm üretmede nasıl bir yol izlenebilir? Tasarım metodolojisi konusunda yapılan pek çok çalışma tasarımı bir yöntem olarak ele almakta ve süreç adımlarını izleyerek mimari yapının tasarlanabileceğini öngörmektedir. Analiz-sentez-değerlendirme adımlarıyla özetlenen metodolojiye ilişkin çalışmalar daha çok analiz sürecine odaklanmakta, özgün ve yaratıcı ürünün elde edildiği sentezin nasıl yapılabileceği ve böylece özgün bir ürüne nasıl ulaşılabileceği konusunu eksik bırakmaktadır (Uluoğlu, 1988: 22-24). Güçlü bir değerlendirmenin olduğu ancak zayıf bir sentezin gerçekleştiği durum, bilgiden biçime ulaşan yolda kopukluk ya da eksiklik oluşturmaktadır. Dolayısıyla kavramsal süreçte ulaşılan birikim ile uygulama sonunda elde edilen bi-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

çim arasında anlamlı bir ilişki kurulamadığı düşünülmektedir.

Bu kapsamda çalışmanın amacı; analiz ile elde edilen tasarım bilgisinin konsept aracılığıyla bir bakıma sentezlenerek tasarıma nasıl aktarılabileceği ve bunun sonucu olarak özgün tasarımın nasıl elde edilebileceği konusuna konsept ve bağlam ilişkisini tartışarak açıklık getirmektir.

Bu çerçevede konsept kavramının mimari örnekler üzerinden tartışılarak bileşenlerinin ortaya konulması ve modern mimarinin son dönem ürünleri arasından seçilen örneklerin konsept ve bağlam ilişkisi bakımından incelenmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

YÖNTEM

Özgün mimari tasarım ürünü elde etmede tasarıma ait kavramsal bilginin konsept yardımıyla biçime nasıl dönüştüğü ve konseptin bağlam ile hangi düzeylerde ilişkili olduğu konuları araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Çalışmanın amaçları doğrultusunda; tasarım bilgisinin konsepte dönüştürülmesi sürecini açıklamak ve bu süreci teorik bir modelle ifade etmek, ardından konsept ve bileşenlerine odaklanarak bağlamın konsept ile ilişkisini sorgulayarak, konseptten biçime ulaşan süreçte bağlamın yeri ve önemini belirlemek çalışmanın süreç adımları arasında yer almaktadır.

Mimari tasarımda konsept üretme süreç modelini kurgulayabilmek amacıyla öncelikle konsept kavramı tartışmaya açılmıştır. Bu kapsamda konsept bileşenleri tanımlanmaya çalışılmış ve mimari tasarım süreci içinde bileşenlerin rolü, birbiriyle ilişkisi ve süreç içindeki yeri tanımlanmaya çalışılmıştır. Ardından konsept ve bağlam ilişkisi çözümlenmek istenmiş, bu doğrultuda elde edilen literatür bilgisi yorumlanarak, seçilen örnekler üzerinden değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır.

Çalışmada önerilen modelin geçerliliğinin bir uygulama çalışması ile denenememesi ve az sayıda örnek üzerinden kavramsal tartışmaya yönelik değerlendirme yapılması çalışmanın kısıtlarını oluşturmaktadır.

MİMARİ TASARIMDA KONSEPT KAVRAMI

Mimari tasarım terminolojisinde konsept sözcüğü, ana fikir ve tema kelimeleriyle çoğunlukla aynı anlamda kullanılmaktadır. Ancak İngilizce ″concept″ sözcüğünün Türkçe'ye "kavram" olarak çevrilmesi anlam karışıklığına yol açmaktadır (İnceoğlu, 2004: 63-64). Sözlük anlamı, ″bir nesnenin veya düşüncenin zihindeki soyut ve genel tasarımı″ (Cevizci, 1999: 499-500) olan kavram, genel anlamda insanların zihninde anlamla-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nan farklı obje ve olguların değişebilen ortak özelliklerini temsil eden ve bir sözcükle ifade edilen bir bilgi formu olarak tanımlanmaktadır (Ülgen, 2006: 107). Kavram bu tanımlarla nesnel gerçekliğin insan beynindeki yansıması ve bunun soyut ya da belli bir derecede somut ifadesidir.

İngilizce ″Concept″ kelimesi Latince ″concipere″ yani içine almak, kavramak fiilinden, ″notion″ kelimesi ise Latince ″not″ yani bilmek fiilinden türemiştir. İngilizce'deki ″concept″ ve ″notion″ sözcüğü dilimize kavram olarak çevrilmektedir. Oysa bu iki sözcük arasında anlamsal farklılık bulunmaktadır. Şöyle ki; ″concept″, aklın ürettiği (usun yarattığı) şey; ″notion″ ise aklın elde ettiği (usun edindiği) şey anlamına gelmektedir (Bilir, 2013: 21-22).

Dolayısıyla, bireylerin var olan nesnel gerçekliklerden çıkarımladığı, araştırma sonucunda elde edilen ve öğrenilen olgular kavramlar, bu kavramların öznel olarak yorumlanıp özgün bireysel düşüncelere dönüşmesiyle konseptin oluştuğu söylenebilir (Şekil 1).

Şekil 1. Kavram ve Konsept Sözcüklerinin Anlamsal Farkını Gösteren Şema (Bilir, 2013: 22)

Tasarım sürecinde kavram ve konsept ilişkisi düşünüldüğünde kavramların doğrudan analiz edilerek, konseptin ise kavramların birer veri olarak değerlendirilip yorumlanmasıyla oluşabileceği söylenebilir. Örneğin paylaşma, oyun, eğlenerek öğrenme doğayı deneyimleme vs. tasarım sürecinde probleme ait kavramlar olarak tespit edildiğinde, bu kavramlarla oluşabilecek konseptler çocuk köyü, oyun adası, neşe evi vs. olabilir. Bir kavram pek çok konsepte ulaştırabileceği gibi pek çok kavramla tek bir konsepte de ulaşılabilir.

Mimari tasarımda konsept, soyut mekânsal yaratıdan detaylandırılmış tasarım ürününe ulaşan süreçte tasarımcıya yol gösteren bir fikir olup, tasarlanan öğenin tam anlamıyla anlaşılmasını sağlayan bir anahtar olarak tanımlanmaktadır (Tigges ve Jonson, 2014: 70-71). Tschumi, konseptsiz bir mimari ürün olmayacağını belirterek, konsepti yapıyı herhangi bir yapıdan farklılaştıran, yapının anlamlandırılmasına yardımcı olan ve yapıya kimlik kazandıran bir öğe olarak tanımlamıştır (Tschumi, 2005: 11-16). Dolayısıyla konsept inşa edilmiş bir form aracılığıyla anlamlandırılır (Tigges ve Jonson, 2014: 70-71).

Balkan tarafından, tasarımcının tasarım süreci boyunca, tüm veri ve isteklere vereceği karşılığın yolu olarak tanımlanan mimari tasarımda konsept, bir anlamda tasarımcının, bu süreçte rehber olarak başvurduğu bir yol haritasıdır (Balkan, 2005: 25-28). Mimari

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tasarım sürecinin önemli bir parçası olan konsept geliştirme aşaması, tasarımın altyapısını oluşturan fikirlerin sistematik bir şekilde kurgulanmasına ve ortaya çıkan tasarım ürünün sağlam temellere oturmasına imkan verir. Bielefeld ve El Khouli'ye göre mimari tasarımda konsept yapının kimliği olup, tasarımın üzerinde yükselebileceği sağlam bir temel olarak nitelendirilmiştir (Bielefeld ve El Khouli, 2010: 69-71).

KONSEPTİ OLUŞTURAN BİLEŞENLER

Tasarım süreci 1960'lı yıllarda ortaya atılan ve öncülüğünü Archer ve Jones'un yaptığı analitik ve sistematik tasarım yönteminden önce tasarımın sezgisel ve bir anda ortaya çıkan fikir üzerinden üretildiği bilinmektedir. Ancak tasarımda sistematik yaklaşımın da zaman içinde yetersiz kaldığı, hiçbir zaman tasarımın şemaları adım adım izler şekilde ilerlemediği ve birden çok parametreye bağlı bir olgu olduğu görülmüştür (Yılmaz, 2016: 17-20). Bilinen şudur ki tasarım; zihinde canlandırma, biçimlendirme ve deneme gibi ana aktiviteleri içeren zihinsel bir süreçtir (Uraz, 1993: 1-6). Bu süreç içinde tasarımı özgünleştiren, onun diğerlerinden farklılaşmasını sağlayan unsurların bir bileşeni olarak tasarımcının probleme ilişkin geliştirdiği konsept öne çıkar.

Mimari konsept, sözel olarak birkaç kelime veya görsel olarak eskiz aracılığıyla aktarılan düşüncelerin henüz biçime dönüşmemiş halidir (Wingardh, ve Warn, 2008: 40-44). Bu yönüyle konsept tasarımda binanın öne çıkan özelliklerini oluşturan soyut ya da kısmen somut ifade edilebilen düşünce bütünüdür (İnceoğlu, 2004: 63-64).

Onat tasarım sürecini etkileyen ve süreçten etkilenen her ana unsuru değer olarak tanımlar ve değerleri tasarım ürününün özgün ve yaratıcı yanını destekleyen ögeler olarak ele alır (Onat, 2006: 106-124). Bu anlamda tasarımda sadece kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanmasını hedefleyen süreç ile değerleri keşfedip geliştirme ve yeni değerler üretmeye odaklanan süreç arasında yaratıcı düşünce bağlamında farklılıkları olduğunun altını çizer.

Onat'ın değerler olarak tanımladığı kavramlara yüklediği görevler bakımından, değerlerin konsepti oluşturan unsurlar olduğu söylenebilir. Mimari tasarım yaratıcı düşünme faaliyetidir ve değerler adı altında toplanan konsepte ilişkin unsurlar yaratıcı edimi tetikleyerek mimarinin özgün yanını oluşturur. Yaratıcı düşünme ile ilişkilendirilebilecek konsept kavramı problemin kendinden kaynaklanabileceği gibi çevreden de kaynaklanabilir. Konsepti oluşturmada rol oynayabileceği düşünülen bu değerleri Onat şöyle sıralar (Onat, 2006: 106-124):

a) Konudan kaynaklanan değerler

b) Mimari programdan kaynaklanan değerler

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

c) Yerden/çevreden kaynaklanan değerler

d) Yatırımcıdan ve kullanıcıdan kaynaklanan değerler

e) Tasarımcıdan kaynaklanan değerler

Konsept kavramı bugün sıklıkla tartışılmakla beraber farklı yaklaşımlarla da olsa her zaman mimarlığın konusu olmuştur. Tschumi'nin konseptin soy bilimi altında açıkladıkları, mimarlığın her döneminde kabul edilebilir bir konsept olduğuna işaret eder. Konsept mimarlık tarihi içinde düzen, strüktür, form hiyerarşisi, açık plan, cephede alt-orta-üst düzeni gibi somut kavramlardan oluşup, daha genel karakterde ve yerden bağımsız olarak şekillenirken, değişim geçirerek günümüzde bağlam ve içerikten beslenen daha soyut ifadeler halini almıştır (Tschumi, 2005: 11-16). Bu ifade ile Tschumi konsept bileşenlerini açıkça bağlam ve içerik olarak tanımlar. Bağlam yer ait tüm özellikler ve koşullar, içerik ise tasarım programı ve konusu olarak genişletilebilir.

Buna göre geçmişte ideal geometri ya da ideal güzellik arayışını içeren, genellenebilen, anonim ve tekrara açık kavramlarla oluşan konseptin bugün; bağlam ve tasarım problemine odaklı ve bu iki unsura tasarımcının yorumunun dahil olmasıyla özelleşen soyut kavramlara dönüştüğü söylenebilir.

Belirtilen ifadeler ışığında konseptin bileşenlerini ortaya koymanın mümkün olduğu düşünülmektedir. Buna göre konsepti oluşturan bileşenler şu şekilde sıralanabilir:

a) Problem: Tasarım konusu ve içeriği, tasarım programında yer alan işlevsel gereklilikler ve koşullar.

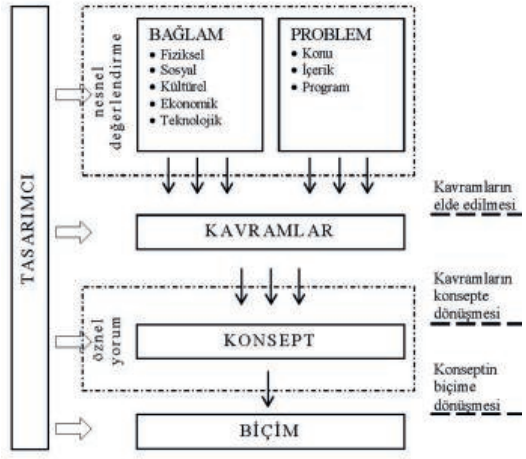
b) Bağlam: Doğal ve yapay çevre koşullarını içeren çevresel koşullarla birlikte sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik ve diğer fiziksel koşullar.

c) Tasarımcı: Tasarımcının deneyimi, mimari üslubu, bilgi birikimi, problemi algılayışı, probleme ilişkin öncelikleri ve problemi ele alış biçimi.

Bu bileşenler farklı kombinasyonlarla bir araya gelerek konsepti oluşturabilir. Ancak yine de konsept; diğer iki bileşenin dışında, sadece mimarın kendi özgün fikri ile de oluşabilir. Tschumi böyle bir durumda konsept ve bağlam ilişkisinin bulanıklaşabileceğini ve konseptin kolaylıkla anlamlandırılamayabileceğini söyler (Tschumi, 2005: 11-16).

Konsept bileşenleri kimi zaman tek başına bütün tasarım sürecini sürükleyerek götürebilirken, kimi zaman tüm konsept bileşenlerinin sürece dahil olabileceği öngörülebilir. Bu bileşenlerin birbirleri ilişkisi ve mimari tasarımda konsept üretme süreci Şekil 2'de kavramsal olarak modellenmeye çalışılmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 2. Mimari Tasarımda Konsept Üretme Süreç Modeli

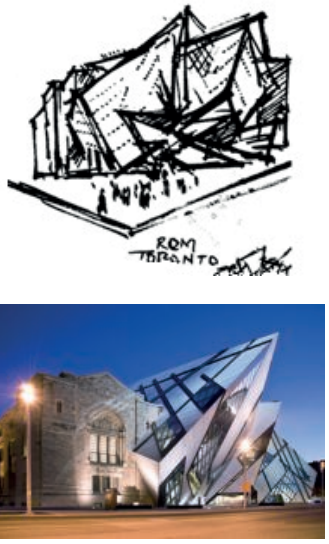
Geliştirilen modele göre probleme (konu, içerik ve program) ve bağlama (çevresel, sosyal, kültürel, ekonomik, teknolojik, fiziksel, zaman) ait unsurlar analiz edilerek kavramlara ulaşılır. Kavramlar yorum gerektirmeden, bu unsurları dikkate alan her tasarımcının somut olarak ulaşabileceği niteliktedir. Ancak kavramların belirlenmesinden sonra tasarımcı tarafından yorumlanarak konsepti oluşturmasında tasarımcının problemi algılayışı, tasarımcının üslubu ve deneyimleri süreçte belirleyici olur. Kavramlar tasarımcıya özgü karakter ile yorumlanır ve bu nedenle her bir problem kendi bağlamı içinde özgün konsept ya da konseptlere sahip olur. Konseptin yine tasarımcının yorumuyla sürece aktarılmasıyla biçime ulaşılır. Konseptin biçime dönüşmesinde tasarımcının yorumu biçimi farklılaştırır, yorum aynı ya da benzer konseptlerin farklı şekillerde biçimlenmesini sağlar. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde konsept bileşenleri tartışılmaya çalışılacaktır.

Probleme Ait Parametreler

Tasarım problemi çevre ile insan arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanan, tasarıma konu olan ve çözüm üretilmesi beklenen sorundur. Bu soruna önerilen çözüm tasarım süreci sonunda mekân ve mekânla oluşan bina olarak somutlaşır. Tasarım problemi tek başına bir olgu olmaktan daha fazlası, pek çok alt bileşeni ve ilişkiyi barındıran çok boyutlu bir kavramdır. Bu nedenle tasarım problemi bir program dâhilinde ele alınır. Program; problemin alt bileşenlerine ait koşulları ve gereklilikleri kapsadığı gibi esas olarak tasarımın içeriğini oluşturur.

Probleme ait parametreler kapsamında dikkate alınabilecek diğer unsurlar ise içerik ve konudur. Tasarım problemi esas olarak tasarımın konusudur ve içerikle tanımlanır. Konunun konsepte dönüşerek biçimi oluşturması farklı şekillerde ele alınabilir. Konu ve konsept ilişkisi bir bakıma nasıl sorusunun cevabıdır. “Nasıl bir ev?” sorusunun cevabı evin sunduğu yaşantıyla beliren kabin ev, mobil ev, modern ev vs. olabilir. Verilen cevaplar konsepti ve ardından biçimi belirler.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 1. Konsept Eskizi ve Royal Ontario Müzesi Ek Binası, D. Libeskind (Url1)

Bir başka yaklaşım ise tasarım konusu ile ilişkili unsurlardan yola çıkmaktır. Örneğin Libeskind tarafından tasarlanan Royal Ontario Müzesi ek binasında mevcut müze koleksiyonu tasarım konusunun içeriği olarak konsepti belirlemiştir. Koleksiyon ağırlıklı olarak değerli taşlardan oluşmaktadır ve konsept biçimsel olarak kristalin formundan elde edilmiştir (Resim 1). Nitekim bu form yapının daha sonra The Crystal (kristal) olarak bilinmesini sağlamıştır (Url1).

Diğer taraftan işlevin salt içerik olarak biçimi belirleyişinden de söz edilebilir. Bu yaklaşım Louis Sullivan'ın "biçim işlevi izler" metaforu ile somutlaşır. Aynı dönemde Corbusier'in mimariyi işleyen bir makineye benzetmesi, biçimsel yorum farklılıklarına rağmen mimarinin özellikle işlevden biçimlenen göstermektedir (Erman, 2016: 30-33).

Tschumi ise Sullivan'ın *"biçim işlevi izler"* yaklaşımına alternatif olarak *"konsept içeriği izler (mi?)"* diyerek, biçimin oluşmasında alternatif bir yolun varlığını tartışır. Tschumi'ye göre konsept programın içeriğinden ya da problemin kendinden kaynaklanabilir (Tschumi, 2005: 11-16). Benzer şekilde Tigges ve Janson bina programından elde edilen kavramlar yardımıyla konsepte ulaşılabileceğini belirtir. Dolayısıyla konsept programın önüne geçerek kavramsal bir fikre dönüşür ve bunun sonucunda programa ait bir veri binayı biçimlendiren konseptin bir parçası haline gelir (Tigges ve Jonson, 2014: 70-71).

Resim 2. Guggenheim Müzesi, İç Mekan Görüntüsü ve Kesit, F.L. Wright (Url2)

Programdan konsepte ulaşan yaklaşımın en belirgin örneği Wright'ın New York'taki Solomon R. Guggenheim müzesidir (Resim 2). Müze programında yer alan kesintisiz do-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

laşım gereği konsept haline gelerek bir rampa ile müze mekanının gezilmesi fikrine dönüşerek biçimi oluşturmuştur (Tschumi, 2005: 11-16).

Bağlama ait Parametreler

Bağlam kavramının mimaride tanımlanarak tartışılmaya başlanması 1950 yılında Venturi'nin Princeton Üniversitensinde sunduğu "Context in Architectural Composition" (Mimari Kompozisyonda Bağlam) isimli tez çalışmasıyla olur. Venturi tasarımda parçacı, içeriden dışarıya, tümevarım odaklı yönteme ve Modernizmin bağlamı reddeden evrensel tasarım anlayışına karşı çıkarak, "bağlam binaya anlam kazandırır" düşüncesini öne sürmüştür (Theunissen, 2010: 53-62).

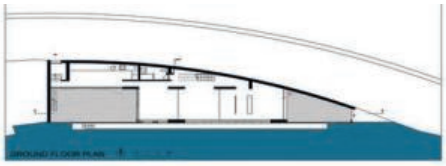
1980-1990'lı yıllarda postmodernizmin etkisiyle yayılım gösteren bağlam anlayışı çevredeki yapılarla görsel ve estetik benzerlik aracılığıyla yere ait olma hissini pekiştiren uyum arayışını içerir. Ancak bugün tartıştığımız bağlam kavramı yer ile görsel ilişkiyi desteklemekle beraber, yere ait pek çok diğer unsuru da kapsamına alır. İlk adımda bağlam mevcut yapı alanın topografyası ve koşulları olarak öne çıkarken daha geniş kapsamda sosyokültürel, ekonomik, yasal, tarihi ve yakın çevreye ait tüm doğal, yapay ve diğer fiziksel koşullar olarak ele alınabilir (Bielefeld ve El Khouli, 2005: 15-32), (Tigges ve Jonson, 2014: 73-75). Bu bakımdan bağlam; tarihi, kültürel, coğrafi, politik ya da ekonomik temelli olabilir (Tschumi, 2005: 11-16). Kimi araştırmacılar için ise çevreye ait fiziksel koşullar ve veriler bağlamı oluşturur. Bağlama ait bu veriler kavramları oluşturarak konsepte ulaşılır. Dolayısıyla konsept bağlam ile tanımlanabilir. Ancak bağlamdan kavrama ve konsepte ulaşırken tasarımcıya ait yorum sonucu değiştirebilir. Bağlama ait özelliklerin nasıl değerlendirileceği, ulaşılacak kavramların önceliği tasarımcıların bağlama bakışıyla değişiklik gösterebilir. Örneğin bağlama ait öncelikli kavramlar turizm tesisi tasarımı yapan bir uzman tarafından doğal güzellikler, tarihi doku, manzara, sanayi yapısı tasarlayan bir uzman tarafından ise ulaşım, enerji kaynağı, mal ve hizmet aktarımı olanakları olarak dikkate alınabilir.

Bunun yanında aynı işlevdeki bir yapıyı diğerinden ayıran ise onun bağlamla ilişkisine yönelik kriterler, amaçlar, öncelikler ve zorunlulukları ele alış biçimidir. Bu noktada tasarımcının bina ve çevre arasındaki bu ilişkiyi nasıl dikkate aldığı tasarımın farkını belirler. Bağlam olarak çerçevelenen bu koşullar yorumlanan bir unsur olarak tasarıma yansır. Tasarımcının bağlamı nasıl yorumladığı ise konsept aracılığıyla ortaya çıkar (Tschumi, 2005: 11-16).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

a) Yapının ön cephesinden bir görünüş

b) Yapının zemin kat planı

Resim 3. Bağlamın Konsepte Dönüşmesi (Url3)

Resim 3'de yer alan örnekte bağlamın konsept aracılığıyla biçimi elde etmede öncelikli rol oynadığı görülmektedir. İstanbul'da Göksu Deresi kıyısında yer alan ofis yapısının su ve sokak arasında kalmış uzun ince arsası mimarın tekne konseptini geliştirmesini sağlamıştır. Tekne konsepti yapı yer ilişkisi içinde "arkadaki eğrisel sokakla bu su arasında incecik bir tekne gibi…" şeklinde yorumlanırken, mimarın ifadelerinde tekne ve su ilişkisinin cephede ahşap ızgaraların etkisiyle iskeleyi andırarak karakterize edildiği belirtilmiştir (Url3). Bunların yanı sıra yere ait tarihi ve kültürel bağlamın konsepte etkisi yapıda yalı çağrışımını yapan biçim ve oranlarla birlikte malzeme kullanımında izlenebilmektedir.

Tasarımcıya ait Parametreler

Geçmiş deneyimleri, kişisel nitelikleri, içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel çevrenin koşulları tasarım süreci içinde tasarımcıyı yönlendirir. Bu koşullar yaratıcı imgelem, davranışlar, soyut ve somut kavramlar olarak tasarım düşüncesinin oluşumuna dahil olur (Uraz, 1993: 1-6). Bu kavramlar tasarımcının problemi algılayışını etkileyerek geliştireceği tasarımın farklılaşmasını sağlar. Ayrıca deneyimlerin ve kişisel özelliklerin etkisiyle beliren mimari üslup ve tasarım anlayışı özgün mimari çözümler için bir diğer kriterdir. Resim 4'de mimarın deneyimlerinin, üslup ve yaklaşımının aynı konuda farklı zaman dilimlerinde inşa edilmiş iki yapısında biçimsel benzerliğe olan etkisi ifade edilmeye çalışılmaktadır.

a b

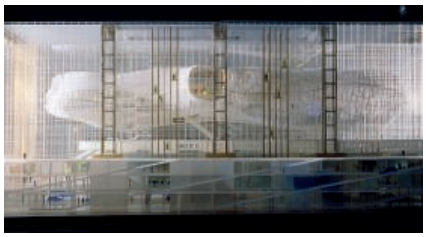
Resim 4. a) Vitra Tasarım Müzesi, 1989, (Url4)

b) Guggenheim Müzesi, 1997, (Url5) , F. Gehry

Diğer taraftan mimarın tasarımına yön veren konsept kimi zaman program ve bağlama doğrudan işaret etmeden kavramları ki-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

şisel olarak yorumlamasıyla sadece mimarın kendinden kaynaklanarak oluşmuş olabilir. Örneğin Fuksas'ın kongre merkezi ve oteli tasarımında kongre salonu büyük bir boşluğun içinde kendi formuyla havada asılı gibi durarak biçimlendirilmiştir. Mimarın adeta bir sinir dokusunu saran ve koruyan doku gibi kongre merkezini saran ve içine alan büyük boşluğu Theca, kongre salonunu ise bulut konsepti ile oluşmuştur (Resim 5), (Url 6). Burada konseptin programdan ya da bağlamdan doğrudan gelmediği, mimarın kendi yorumuyla belirdiği görülmektedir.

Resim 5. Tasarımcıya Ait Konsept (Url6)

Mimarinin amacı mekân yaratmak bunun sonucunda da biçim oluşturmaktır. Biçim iki boyutlu ya da üç boyutlu olarak vücut bulabilir. Biçimin elde edilmesinde konsepti oluşturan kavramlar bakımından içerik ve bağlam aynı olsa da mimarın yorumu biçimin farklılaşmasını sağlar. Resim 6'da verilen görsellerde aynı bağlam ve problem için üç farklı tasarımcının geliştirdiği durak tasarımları görülmektedir. Görsellerde Avusturya, Krumbach şehrinde 2014 yılında yedi mimar tarafından tasarlanan yedi adet otobüs durağından üç tanesi yer almaktadır.

a "Salon"

b "Kolon Ormanı"

c "Alp Dağları"

Resim 6. Aynı Bağlam ve Problemi Farklı Tasarımcıların Yorumlayışı (Url7)

Resim 6'da A görselinde tasarımcı konsepti tasarım probleminin içeriğinden oluşturmuştur. Durağın bir bekleme alanı olmasını, bekleme ve oturma ilişkisi içinde ele alarak tasarım konseptini "salon" olarak belirlemiştir. B görselinde ise tasarımcı konu ve içeriği kendine özgü yorumlayarak bağlamdan bağımsız bir şekilde konsepti "kolon ormanı" olarak tanımlamıştır. Bu örnekte durak için alışılageldik korunaklı bir bekleme alanı oluşmamakla birlikte, kolon ormanında tırmanmayı sağlayan basamaklarla yükselerek taşıtın gelişini görebilmek mümkündür. C görselinde ise konsept tamamen bağlamdan elde edilmiştir. Alplerin eteğinde yer alan şehirde mimar tasarımı için bağlamdan yola çıkarak "Alp Dağları" konseptini belirlemiş ve durağı dağ formunda bir kabuk ile biçimlendirmiştir.

Örneklerden anlaşıldığı gibi her bir tasarımcı problemi ve bağlamı kendince yorumlayarak

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

geliştirdikleri farklı konseptler ışığında biçimi elde etmişlerdir. Ayrıca konseptin kaynaklandığı konsept bileşenine (program, bağlam, tasarımcı) göre nasıl farklılaştığı da örneklerden izlenebilmektedir. Bağlamdan kaynaklanan konseptin daha somut ve anlaşılır olduğu görülürken, tasarımcıdan kaynaklanan konseptin bağlamla ve konuyla ilişkisi daha örtük ve bulanık bulunmuştur. Öte yandan Resim 6'da verilen örneklerde problemden (A) ve tasarımcıdan (B) kaynaklanan konseptin bağlamdan kaynaklanan (C) konsepte göre daha yaratıcı bir tasarıma dönüştüğü söylenebilir. Ancak burada konsept bileşeni ile tasarımın yaratıcı değerinin ilişkisi hakkındaki yargıya kısıtlı bir değerlendirme ile ulaşılmıştır. Daha geçerli bir sonuca varmak için kapsamlı bir değerlendirme çalışması yapılmasının gerektiği düşünülmektedir.

Tasarımcının konsept ile ilişkisi yukarıda verilen bilgilere göre tasarımcının problemi algılayışı, tasarımcının üslubu ve mimari anlayışı, tasarımcının deneyimleri olarak özetlenebilir.

MİMARİ TASARIMDA KONSEPT ve BAĞLAM İLİŞKİSİ

Mimari her zaman bir bağlam içindedir ve bağlam yapının içinde bulunduğu çevreye tutunması için bir araç olarak ortaya çıkar. Tschumi bağlam ve konsept ilişkisinin üç şekilde oluşabileceğini öne sürer. Bunlar sırasıyla umursamazlık, karşılıklılık ve çatışma durumudur (Tschumi, 2005: 11-16).

a) Umursamazlık Durumu (Indifference): Bağlam ve konseptin birbiri ile ilişkisiz olduğu durumdur (Tschumi, 2005: 11-16). Bağlam kaçınılmaz olarak mevcuttur ancak konseptin oluşumu bağlamdan bağımsızdır. Bağlam ve konsept tesadüfi olarak bir araya gelmiştir. Bu durumda yapı için bağlam dışında konsepti oluşturan bir unsurdan söz edilebilir. Tschumi'nin umursamazlık durumu olarak nitelendirdiği konsept ve bağlam arasındaki bu ilişkide tasarımcının bağlamı görmezden gelmesi olarak tanımlanabilir. Bu duruma Resim 7'de yer alan, Bernard Tschumi tarafından tasarlanan ofis binası örnek olarak verilebilir. Yapının çevresel bağlamı, etrafında tarlalar bulunan geniş bir araziden oluşmaktadır ve tasarım sürecinde konsept oluşturma aşamasında yapının bağlamı stratejik olarak değerlendirmeye alınmamıştır. Yapının konsepti konudan elde edilerek, yönetim, tasarım ve üretim arasındaki akıcı ilişkiyi vurgulamak amacıyla sürekli bir kabuk strüktür tasarlanmıştır (Url 8).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

a) Bağlamı içinde yapı

b) Yapının görünüşü

Resim 7. Bağlam ve Umursamazlık Durumu (Url 8)

b) Karşılıklılık Durumu *(Reciprocity):* Mimari bağlam ve konseptin birbiri ile yakın ilişkide olma durumudur. Bu durumda bağlam ve konsept birbirine denk düşerek örtüşür. Bina bağlamı içinde sanki kendiliğinden oluşmuş ve hep oradaymış gibi görünür.

a) Bağlamı içinde yapı

b) Yapının görünüşü

Resim 8. Bağlam ve Karşılıklılık Durumu (Url 9)

Resim 8'de görülen yapı, bir sanayi bölgesi içerisinde yer alan eğitim yapısıdır. Yapının konsepti "eğitim fabrikası" olarak tanımlanmış, konseptin oluşumunda bağlam-sanayi bölgesi etkili olmuş, formun biçimlenişinde yine bağlam birincil olarak rol oynamıştır. Alanın havadan görüntüsünde yapının bağlamsal koşul içinde adeta eridiği, biçimsel, boyutsal ve diğer mimari karakterleri bakımından bağlam ile tam uyumlu olduğu görülmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

c) Çatışma Durumu *(Conflict):* Mimari konsept bilinçli ve stratejik bir şekilde bağlam ile çatışır. Çatışmayla oluşan zıtlıklarla biçim üretilir. Çatışma normal olanı engelleyen ve bozan olgu olarak tanımlanmaktadır. Bu durumun mevcut bağlamsal koşullarla yarattığı çatışma işlevsel ve biçimsel olabileceği gibi bunların bir sonucu olarak sosyal ve kültürel boyutta da çatışmaya neden olabilir (Piquard ve Swenarton, 2011: 1-13).

Resim 9. Bağlam ve Çatışma Durumu (Url 10)

Yeni, modern ve lüks bir yaşantı gibi konseptler üzerinden mevcut bağlamın fiziksel ve sosyal dokusunu bilinçli bir şekilde engelleyen ve bozan kapalı konut yerleşmelerinin bağlamla kurduğu ilişki çatışma durumuna örnek verilebilir (Resim 9).

SONUÇ

Çalışmada, mimari tasarım ürününün özgün karakterini ortaya çıkarmak için uygun bir yöntem olarak görülen konsept ile tasarım konusu, konseptin nasıl elde edilebileceğini ve mimari tasarım sürecine nasıl aktarılabileceğini sorgulamayı gerektirmiştir. Bu amaçla çalışmada konseptin nasıl oluşabileceği bir model üzerinden tartışılmış ve konsepti oluşturan bileşenlerin süreç içindeki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında, mimari tasarımda konsepti oluşturan bileşenler tasarımcının deneyimi ve mimari anlayışı ile şekillenen tasarımcıya ait unsurlar, yapının bulunduğu yerin özellikleri ile şekillenen bağlama ait unsurlar ve tasarım probleminden gelen unsurlar olarak tespit edilmiştir. Farklı konsept bileşenlerinin tasarıma nasıl dönüştüğü örneklerle incelendiğinde, yapılan tespitler bileşenlerin yaratıcı tasarımda farklı etkiye sahip olabileceklerini işaret eder niteliktedir. Çalışmanın bu tespitler yardımıyla "konsept bileşenlerinin yaratıcı tasarım sürecinde farklı değerde etkileri var mıdır?" sorusunu sormayı sağlayarak, bundan sonra yapılacak çalışmalar için farklı bir bakış açısı getirebileceği düşünülmektedir.

Çalışmada mimari ile bağlamın ayrılmaz ilişkisi ortaya konularak, bağlamın konsept ile ilişkisi umursamazlık durumu *(indifference)*, karşılıklılık durumu *(reciprocity)* ve çatışma durumu *(conflict)* olmak üzere üç şekilde ele alınmıştır. Bilinçli bir şekilde yok sayılan, uyum gösterilen ya da çatışılan bağlamın mimari formun farklı şekillerde biçimlenmesini sağladığı görülmüştür.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Yapılan değerlendirmeler sonucunda;

a) Tasarım konseptine, probleme ve bağlama ait kavramlarla, ancak bu kavramların tasarımcı tarafından yorumlanmasıyla ulaşılabileceği,

b) Aynı problem ve bağlam için farklı konseptler oluşturulabileceği,

c) Bağlamın konsepte tasarımcının nesnel değerlendirmesi ve öznel yorumu ile dahil olabileceği, nesnel değerlendirmeden elde edilen verilerin bir kısmının doğrudan tasarım girdisi, bir kısmının ise tasarımcı tarafından yorumlanarak konsepti oluşturan kavramlara dönüşebileceği saptanmıştır.

Bu saptamalara göre mimarinin yerden bağımsız olamayacağı, ancak yere ait koşulların tasarıma nasıl yansıyacağının ise tasarımcının özgün yorumu ile ilgili oluşu kesinlik kazanmaktadır. Tüm bunlara ek olarak bağlam ve diğer bileşenler aracılığıyla ulaşılan konsept yardımıyla özgün ve yaratıcı bir mimariye ulaşılabileceği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

BALKAN, A., E., (2005). Mimari Tasarımda Konsept. Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları, İstanbul, p.90

BIELEFELD, B., EL KHOULI, S., (2010). Adım Adım Tasarım Fikirleri. Yem Yayınları, İstanbul, p. 85

BİLİR, S., (2013). Mekan Tasarımında Kavram Geliştirme Sürecine Analitik Bir Yaklaşım, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, p.143

CEVİZCİ, A., (1999). Felsefe Sözlüğü. Paradigma Yayıncılık. İstanbul, p. 975

ERMAN, O., (2013). Mimarlık Ve Sanat İlişkisi Üzerine. Güney Mimarlık Dergisi, sayı 13, p. 30-33

İNCEOĞLU, M., İNCEOĞLU, N., (2004). Mimarlıkta Söylemler Kuram ve Uygulamalar. Tasarım Yayın Grubu, İstanbul, p.216

NORBERG SCHULZ C., (1980). Genius Loci: Towards A Phenomenology of Architecture. Rizzoli, New York

PIQUARD B., SWENARTON M., (2011). Architecture and conflict: Introduction Learning from architecture and conflict. The Journal of Architecture, Vol. 16, no.1, 2011, p:1-13. Erişim Tarihi: 25/12/2016

ONAT, E., (2006). Mimarlığa Yolculuk. Yem Yayınları, İstanbul, p. 148

THEUNISSEN, K., (2010). Flows From Early Modernism into the Interior Streets of Venturi, Rauch and Scott Brown. Theory arq., vol.14, no.1, p.53-62

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TIGGES, F., JANSON, A., (2014). Fundamental Concepts of Architecture: The Vocabulary of Spatial Situations. E-book, p.379

TSCHUMI, B., (2005). Event-Cities 3: Concept vs. Context vs. Content. The MIT Press Cambridge, Massachusetts Londra, İngiltere, p. 637

ULUOĞLU B., (1988). Tasarım Stüdyosuna Bir Bakış, Planlama, sayı 2, p. 21-25

URAZ, T., U., (1993). Tasarlama, Düşünme, Biçimlendirme. İTÜ Baskı Atölyesi, İstanbul

ÜLGEN, G., (2006). Kavram Geliştirme Kuramlar ve Uygulamalar. Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul, p.210.

WINGARDH, G., WARN R., (2008). Crucial Words Conditions For Comtemporary Architecture. Birkhäuser Verlag AG, İsviçre, p.208

YILMAZ, N., (2016). Konut Tasarımı Sürecinde Kullanıcı Katılımı: Adana Bağlamında Bir Okuma (1960-1980). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. p.137

İNTERNET KAYNAKLARI

URL 1 https://www.rom.on.ca/en/ abo-utus/rom/michael-lee-chin-crystal ErişimTarihi:11/01/17

URL 2 http://www.archdaily.com/ 60392/ ad-classics-solomon-r-guggenheim museum-frank-lloyd-wright Erişim Tarihi: 08.01.2017

URL 3 Ofis, Nevzat Sayın, 2006, İstanbul http://www.nsmh.com/proje_detay.asp?lang=tr&ID=13

URL 4 Guggenheim Müzesi, Frank Gehry,1989, Almanya http://www.arc-hdaily.com/211010/ad-classics-vitra-design-museum-and-factory-frank-gehry Erişim Tarihi: 08.01.2017

URL 5 Guggenheim Müzesi, Frank Gehry, 1997, İspanya http://www.arc-hdaily.com/422470/ad-classics-the-guggenheim-museum-bilbao-frank-gehry Erişim Tarihi: 08.01.2017

URL 6 EUR New Convention Center, M. Fuksas, 2016, Roma

URL: http://www.fuksas.com/en/Projects/ New-Rome-Eur-Convention-Centre-and-Hotel-Rome Erişim Tarihi: 09/01/2017

URL 7 http://www.archdaily.com/ 506961/ bus-stop-unveils-7-unusual-bus-shelters-by-world-class-architects Erişim Tarihi: 04.01.2017

URL 8 Vacheron Konstantin Yönetim Merkezi, Bernard Tschumi,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

2005, İsviçre http://www.tschumi.com/projects/9/ Erişim Tarihi: 04.01.2017

URL 9 İAOSB Nedim Uysal Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, M artı D Mimarlık, İzmir, 2016. http://www.arkiv.com.tr/proje/ozel-iaosb-nedim-uysal-mesleki-ve-teknik-anadolu--lisesi/6650 Erişim Tarihi: 04.01.2017

URL 10 http://www.hurriyetemlak gundemi.com/bomontide-arsa-fiyatlari-artti/) Erişim Tarihi: 04.01.2017

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Architectural design can be defined as the search of a suitable solution for a specific problem in a specific field. The building belongs to where it is located, and it is obvious that there is a definite relation between the originality of the design and the characteristics of the place. Most of the time, the type of relation established with the place has played a determining role in shaping of the design by enabling the concept to be conceptualized. In the concept developing stage, where original ideas about formalization come up in the course of architectural design, the use of one or a couple of the notions obtained by the designer from the context of the building is inevitable. Even if the designer neglects the context, s/he takes a stand against the notions that s/he obtained from the context. In this sense, the notions of concept and context are tied with an inseparable relation in architectural design. Concept, which is defined as the compound of the elements that makes the design original and enables it to differentiate from others during the design process, is the form of design before formalization, consisting of sometimes a schema, sometimes a few words. Originality and creativity, being able to produce various solutions for the subject of design, and being able to abstain from repetition and imitation are among the designer's concerns throughout the design process. What kind of a method can be followed to produce an innovative and effectual solution for a specific problem? A great deal of research done on design methodology addresses to design as a method and foresees that architectural building can be designed by following process steps. Discussing the relation between concept and context, this study aims at clarifying how to transfer the design information obtained by analysis to design by -in a sense- synthesizing through concept, and how an original design can be obtained as a result. For this purpose, it is attempted to indicate the process that extends from information to concept and form through an original conceptual model by questioning how to transform design information into concept. Furthermore, in this study, the place and importance of context within the process from concept to form has been attempted to identify by examining the relation between concept and context. Design is a mental process that contains visualization, formation and experimentation within mind. In this process, the concept developed by the designer for the problem as a compound of the elements that make the design original and enable it to differentiate from others stands out. There are numerous studies that focus on the subject of the relation between concept and architectural design. It is attempted to determine the

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

compounds that constitute the concept as the result of the evaluations made by means of these studies. Accordingly, the compounds of concept can be specified as following:

a) Problem: The subject and content of the design, functional necessities and conditions that take place within the design program.

b) Context: Along with the environmental circumstances including natural and artificial environmental conditions, social, cultural, financial, technological and other physical circumstances.

c) Designer: Experience of the designer, her/his architectural style, fund of knowledge, perception of the problem, priorities regarding the problem and her/his way of addressing to the problem.

A few or all of these compounds listed above can constitute the concept together. That is to say, while concept can be composed of all of these compounds, it can also be achieved by means of only one of them. But still, among the other two compounds, concept can be achieved by the designer's original ideas independently from the problem and context. "Process of concept production model in architectural design" has been developed within the scope of this study with the purpose of providing an insight on how concept is obtained during the design process. According to the model that has been developed, notions are achieved by analyzing the elements related to the problem (subject, content and program) and the context (environmental, social, cultural, financial, technological, physical, and temporal). Notions are the qualities that every designer can tangibly reach by taking these elements into account without necessitating interpretation. However, after the notions have been determined, the designer's way of perceiving the problem, her/his style and experiences are determinant in the process of designer's composition of the concept by interpreting the notions. Notions are interpreted with a character unique to the designer and, therefore, each problem has original concept or concepts in its context. The form is achieved by transferring the concept to the process through the designer's interpretation. Afterwards, the relation between concept and context in architectural design has been examined in this study. Within this framework, three different relation types between concept and context have been set forth: indifference state, reciprocity state and conflict state. In the indifference state, the context and the concept have no relation and they have come together coincidentally. In this state, context exists inevitably; however, the existence of concept is independent from the context. Accordingly, we can mention of the element or elements that

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:154 K:254
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

constitute the concept out of the context for the design. In the reciprocity state, the context and the concept have a close relation. In this state, context and concept correspond by equaling to each other. It seems like it came into being by itself and it has always been there. In the conflict state, on the other hand, the architectural concept conflicts with context consciously and strategically. The form is produced through the contrasts that emerge from the conflict. Conflict can be defined as the phenomenon that obstructs and distorts what is normal. While the conflict that the state creates with the existing contextual conditions can be functional and formal; and as a result of these, it can also lead to a conflict in the social and cultural dimension as well. In this study, it is attempted to make evaluations on the compounds of concept and the relation of context to concept, through discussion regarding the samples. As a result of the evaluations;

a) It has been determined that the design concept can only be achieved through designer's interpretation of the notions related to the problem and the context,

b) That different concepts can be realized for the same problem and context,

c) That the context can be included to the concept through the designer's objective evaluation and subjective interpretation, and that some of the objective evaluations can directly become designing input, while some of them can become the notions that constitute the concept with the interpretation of the designer.

With these determinations, it becomes certain that architecture cannot be independent from the place; but how the environmental conditions will influence the design depends on the unique interpretation of the designer. In addition to all of these, it has been concluded that an original and creative architecture can be attained by means of the concept that is achieved through the context and the other components.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

BİR ANITPARK PROJESİNİN TASARIM SÜRECİ [1]

THE DESIGN PROCESS FOR THE MEMORIAL PARK PROJECT

Özgür YERLİ[1], Sinem ÖZDEDE[2]

[1-2]Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce / Türkiye

Öz: Kişileri, yapıları, olayları, kavramları ve objeleri çeşitli nedenlerle simgeleştirilme eylemi kültürün bir ürünüdür ve bu ürün, anıt olarak anılmaktadır. Anıtsal mimari öğeler; çeşitli temalar, hatıralar, efsaneler, gelenekler ve hatta gerçek olayları temsil edebilmektedir Mezarların anıtlaşması da benzer şekilde önemli kişi ya da kişilerin anısını belleklere taze tutabilmek ve yaşatabilmek adına ortaya çıkmıştır. 2 Temmuz 1993'te Sivas'ın merkezindeki Madımak Oteli'nde düzenlenen Pir Sultan Abdal'ı anma etkinliğinde çıkan olaylarda, otelde bulunanlardan 33 kişi hayatını kaybetmiş ve olay 'Madımak Olayı' olarak tarihe geçmiştir. Çalışmanın amacı, 2 Temmuz 1993 tarihinde Madımak'ta yaşanan olaylarda hayatını kaybedenlerin anısına, anıt niteliği taşıyan bir anıtpark projesinin tasarlanmasıdır. Çalışma alanı Sivas ilinin Şarkışla ilçesine bağlı Ortaköy'dür. Çalışmanın yöntemi ise proje tasarım süreçlerine dayanmaktadır. 2 temmuz olaylarının anısına tasarlanan anıtparkın temel kaygısı, yaşamını yitiren canların bu mekanda sonsuza dek yaşatılması ve mekanın 33 canın ruhunu barındıran simgesel bir anıtmezara dönüştürülmesi fikrini taşımaktadır. Sonuç olarak tasarlanan alan kullanımları ile olaya ve alevilik, bektaşilik kültürüne dair okuma, izleme, bilgilendirme eylemleriyle beraber çeşitli aktif ve pasif rekreasyona imkan sunan fonksiyonlar alana kazandırılmıştır. İnsanların sosyalleştiği kültürlerin paylaşıldığı, barış, dostluk, hoşgörü, ve kardeşlik duygularının pekiştirildiği bir anıtpark kurgulanmıştır. Bu sayede toplumda derin izler bırakan bu olayın akıllarda taze tutulması ve yılın sadece anma günlerinde değil, her günü mekanın kullanılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sivas, Anıtpark, Peyzaj Tasarımı

Abstract: The act of symbolizing people, structures, events, concepts and objects for various reasons is a product of culture and this product is called monument. Monumental architectural factors can represent various concepts, memories, legends, traditions and even real events. The monumentalization of the tombs occur in order to keep the memories of the important person or people fresh and to keep them alive. Events took place on 2 July 1993 in remembrance of Pir Sultan Abdal held in the Madımak Hotel in the center of Sivas. This event where 33 people lost their lives in the hotel passed down to our history as 'Madımak Incident'. The aim of this project is to design a memorial park that has qualifications of a monumental memory for those people who lost their lives during the Madımak Incident on 2 July 1993. The study area is Ortaköy, in the Şarkışla district of the Sivas City. The method of this study is based on project design processes. The main concern of the memorial park designed to commemorate the events of 2 July, is the idea that the lives of those who lost their lives will be kept alive forever in this space and converted into a symbolic monument that houses the spirit of 33 lives. As a result, designed field uses and the functions that provide various active and passive recreation together with reading, monitoring, informing actions on the cultural aspects of the Alevism and Bektashism are gained. A memorial park is fictionalised that allows socialization of people, sharing of cultures, the feelings of peace, friendship, tolerance and brotherhood are reinforced. In this respect, it is aimed to keep this event which left deep traces in the society, fresh on the minds of people, and to design this place to be used every day, not just during the commemorations.

Key Words: Sivas, Memorial Park, Landscape Design

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.003.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Özgür YERLİ, Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Düzce / Türkiye, ozguryerli@gmail.com*** ***Geliş Tarihi / Received: 13.11.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 16.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 19.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Tarih boyunca tüm kültürlerin ölüm karşısındaki ortak inançları, ölümün yalnızca biyolojik aktiviteler sonucunda gelişen bir son olmadığıdır. Özellikle dinlerin de etkisi ile ölüm, bir yaşam biçiminden başka bir boyuta geçiş ya da bir anlamda yolculuk olarak görülmüştür. Bu inanç doğrultusunda, insanoğlu ölülerine yolculukları sırasında barınabilecekleri geçici konaklama yerleri inşa etmiştir (Uslu, 1997:1).

Toplumların ve kişilerin yaşantısında; olaylara, kişilere, yapılara, kavramlara ve objelere çeşitli nedenlerle yapılan simgeleştirilme eylemi, kültür denilen olgunun en ilginç yönlerinden biri sayılabilmektedir. Oluşturulan simgelerin büyük bir bölümünü ise anıtlar oluşturmaktadır. Türkçe sözlüklerde anıt; "tarihsel bir özelliği olan büyük ve önemli bir olayı, ulusça sevilen, sayılan, tarihe geçmiş bir kimseyi gelecek kuşaklara tarih boyunca anımsatmak için yapılan ya da dikilen, göze çarpacak büyüklükte, simge niteliğinde yapı, yontu, gömüt, sütun ya da benzeri bir yapıt" olarak tanımlanmaktadır (Dülgerler ve Karadayı Yenice, 2008: 67-77). Çil (2010:5) ise anıtları, gelecek nesillere aktarılacak kültürel izler olarak tanımlamıştır.

Foxall (2013:167) kültürel, politik ve sosyal coğrafya alanında yapılan birçok yeni çalışmanın, kimlik, bellek ve peyzaj arasında ilişki kurduğundan, bununla beraber tarihçilerin, siyaset bilimcilerin ve sosyologların, anıtları resmi tarihin ve belleğin yansımaları olarak kabul ettiklerinden bahsetmiştir.

ohnson ve diğ. (2004:316-328) de benzer şekilde anıtsal mimari ve anıtların, günlük yaşamın coğrafyasını çerçevelemedeki rolünün, toplumun sosyal hafızası açısından hafife alınamaz olduğunu belirtmiştir.

Alderman ve Dwyer (2009:51), kamusal semboller olarak tanımladıkları anıtların, yalnızca geçmişe yönelik bazı perspektifleri yansıtmakla kalmadıklarını, toplumsal düzenin bir parçası olarak daha büyük kültürel manzaraları tarif ettiklerini söylemişlerdir.

Yaşadığı dönemde önemli olaylarda adı geçmiş insanlara anıt mezar yaptırma geleneği çok eski dönemlerden beri süregelmektedir. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi'nde ülkemizde türbe yapımı olarak ortaya çıkan bu gelenek, daha sonra simgesel özellik taşıyan yapısal materyallerle göze çarpmakta ve "anıt mezar" adını almaktadır. Anıt mezarları diğer mezarlardan ya da mezarlıklardan ayrılan en önemli özellik, özel bir kişi için yaptırılmış olması ve daha gösterişli yapısal ve bitkisel materyaller içermesidir. Ölümün bilinmezliğine, unutmanın ve unutulmanın ezici ağırlığına yönelik bir tür karşı koyuşu simgeleyen anıt mezarlar, hemen hemen bütün kültürlerde önemli bir konuma sahiptir. M.Ö. 4. yüz-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yıldan itibaren yaygınlaşmaya başlayan anıt mezarlar; krallar, soylular ve bazı zenginler için inşa edilmişlerdir. Bu mezarlar, tasarım ve planlama açısından büyük çeşitlilik gösteren, genelde kent dışında büyük yolların yakınında, büyük yapı kompleksleri olarak tasarlanmışlardır (Ak, 2003:1).

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde anıt mezar yapımı konusunda ilk ciddi çalışma Anıtkabir ile ortaya çıkmıştır. Atatürk'ün ölümünün ardından anıt mezar yapımı için araştırmalar başlamış, kurulan komisyonun çalışmaları sonunda Rasattepe olarak anılan bugünkü tepe tercih edilmiş ve istenilen yapının özellikleri belirlenmiştir. Bu özelliklere göre; Anıtkabir bir ziyaret yeri olacaktır. Bu anıt, Büyük Ata'nın; asker Mustafa Kemal, devlet adamı Gazi Mustafa Kemal, büyük politikacı ve bilim adamı, büyük düşünür ve nihayet yaratıcı büyük dehanın vasıflarının, güç ve yeteneklerinin bir timsali olacaktır. Anıtkabir'in ihtişamının uzaktan da görülmesi sağlanacaktır (Ak ve Kesim, 2013:38-55).

Bir başka anıt mezar örneği ise İzmir'in Menemen İlçesi'nde bulunan Kubilay'ın Anıt Mezarıdır. Mezar, Menemen ilçesinin güney çıkışında en yüksek noktada yapılmıştır. Anıtkabir örneğinde olduğu gibi anıt blok, çevreden soyutlanmak için yükseltilmiştir. Anıt mezar çevresini sınırlandırmak için herhangi bir sınır elemanı kullanılmamış, bunun yerine yaklaşık 5.000 m²'lik alan bitkilendirilmiştir. Türkiye siyasetine yön vermiş kişilerden Adnan Menderes ve Turgut Özal'ın Anıt Mezarlarının yer seçimi yapılırken, diğer örneklerde olduğu gibi, kentin büyük bir kısmından algılanabilecek bir alan tercih edilmiştir. Her iki mezarda da anıt bloğunun yükseltilmemiş olması, çevreden soyutlamak ve anıtsallaşmak kaygısının bulunmadığı göstermektedir. Turgut Özal'ın Anıt Mezarında giriş, alle çalışmasıyla desteklenmiş ve anıt odak noktası konumuna getirilmiştir. Adnan Menderes'in Anıt Mezarında ise bir tören alanına yer verilmiştir (Ak ve Kesim, 2013:38-55). Ülkemizden birkaç anıt mezar örneği Şekil 1'de görülmektedir.

Şekil 1. Ülkemizden Birkaç Anıt Mezar Örneği (Anonim, 2017a-b-c)

Çanakkale Savaşları sırasında şehit olan Türk askerleri için yapılan anıt da yine geniş bir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

perspektiften kolayca algılanabilir konumdadır. Ankara'da bulunan Devlet Mezarlığı, Çanakkale Şehitliği gibi fazlaca mezarın yer aldığı fakat vurgunun büyük ve tek bir anıta yapıldığı bir tasarım özelliğine sahiptir. Örnek bir çevre düzenine sahip olan alanda Türkiye'nin ileri gelen devlet adamlarının mezarları bulunmaktadır. Mezarların orta noktasında bulunan anıt, Ankara'nın birçok yerinden algılanabilmektedir. Geniş giriş kısmı ile başlayan ana aks, anıtla son bulmaktadır (Ak ve Kesim, 2013:38-55).

Uslu (1997:210), yaptığı çalışmada anıt mezar planlamasının, aynı zamanda kentsel açık yeşil alan sisteminin bir parçası olarak ele alınması gerektiği vurgulamış, bu tip alanların kenti çevreleyen yeşil doku işlevini de yüklenecek alanlar olarak tasarlanmalarının mutlak zorunluluk olduğunu belirtmiştir. Buna göre tasarım ilkeleri şu şekilde olmalıdır:

* Anıt mezar alanına, bir kontrollü giriş olmalı, birden fazla giriş verilecekse bu girişlerin de kontrollü olması sağlanmalıdır.
* Alanda yer alacak yapısal birimlerden idari yapı, danışma, güvenlik birimi çiçekçi vb. mümkün olduğunca bir arada yer almalıdır.
* Anıt mezar bir defin alanı olmakla birlikte, bu alanlarda tören alanı, oturma ve dinlenme üniteleri de düzenlenmelidir.
* Anıt mezar alanı içerisindeki yapısal düzenlemede, bitkisel doku ile birlikte suyun bulunduğu yapısal unsurlara, çeşme ve kuş evleri gibi bazı ilgi çekici tasarım elemanlarına da yer verilmeli, kuş, kelebek, böcek gibi fauna için oluşturulmuş çekici mekanlarla alanın doğallığı güçlendirilmelidir.
* Anıt mezar giriş kapılarında, yoğun ziyaretlerin gerektiği zamanlarda kullanılacak yeterli sayıda otopark alanına yer verilmelidir.
* Servis araçlı girişler dışında, alana araçla girilmesine izin verilmemelidir.
* Tören alanının büyüklüğü maksimum ziyaretçi sayısına göre belirlenmelidir.
* Tören alanında kürsü bulunacaksa, tüm ziyaretçiler tarafından görülebilecek bir yere yerleştirilmelidir.
* Anıtın büyüklüğü, arazinin büyüklüğüyle doğru orantılı olmalıdır.

Mezarlıklar ve anıtmezarların başka bir özelliğine dikkat çeken araştırmacılar, bu alanların ve yapıların, kültür ve inanç turizmi açısından çok önemli potansiyellere sahip olduklarını vurgulamışlardır (Er, 2016:1439; Akkuş ve Güneş, 2016:83). Sever (2016:2135-2157), inanç turizmi ve kültürel miras arasında ilişkiye atıfta bulunarak yöre ve bölge ekonomisine olumlu katkılarından bahsetmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Benzer şekilde Chiesura (2004:129-138) da kente ait estetik, tarihi ve rekreasyonel değerlerinin, kentin cazibesini artırdığından ve onu turistik bölge olarak tanıtarak istihdam ve gelir yarattığından bahsetmiştir.

Anıtsal mimari, bir fikrin anlamını sembolize edebildiği gibi bir rejim tarafından, toplumda birlik ve amaç duygusu oluşturmaya yardımcı olabilecek bir araç olarak kullanılabilmektedir. Anıtsal mimari öğeler aynı zamanda çeşitli temalar, hatıralar, efsaneler, gelenekler ve hatta gerçek olayları temsil edebilmektedir (Adams, 2013:280-303).

Yukarıdaki ifadenin somutlaşmasına neden olacak bir örnek 2 Temmuz 1993'te Sivas'ın merkezindeki Madımak Oteli'nde yaşanmış, Pir Sultan Abdal'ı anma etkinliğinde çıkan olaylarda, otelde bulunanlardan 33 kişi hayatını kaybetmiştir. Dönmez ve Özaltunoğlu (2014:43-74), 'Madımak Olayı' olarak tarihe geçen bu olayın, birçok gazeteci, yazar, müzisyen ve tiyatrocu için de önemli bir gereç olduğundan bahsetmiştir. Bunlara ek olarak tasarım disiplini açısından da konu gereç haline gelmiş ve 2010 yılında hem olayın hem de hayatını kaybedenlerin anısına bir anıtpark tasarımı yarışması organize edilmiştir. Yarışmanın organizasyonunu ORVAK (Ortaköylüler Sosyal Yardımlaşma, Kültür, Eğitim ve Sağlık Vakfı) ve TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi üstlenmiştir (Şartname, 2010:1).

Çalışmanın amacı, 2 Temmuz 1993 tarihinde Sivas Madımak'ta yaşanan olaylarda hayatını kaybedenlerin anısına, anıt niteliği taşıyan bir anıtpark projesinin tasarlanmasıdır. Amaç yarışma şartnamesinde "benzer olayların bir daha yaşanmaması, ülkemiz insanının karakterini yansıtan barış, dostluk, hoşgörü, ve kardeşlik duygularının pekiştirilmesi" şeklinde tanımlanmıştır (Şartname, 2010:1). Ortaya konan alan kullanımları ile okuma, izleme, bilgilendirme eylemlerinin yanı sıra çeşitli aktif ve pasif rekreasyona imkan sunan fonksiyonlar alana kazandırılmıştır. Bu sayede toplumda derin izler bırakan bu olayın akıllarda taze tutulması ve yılın sadece anma günlerinde değil, her günü mekanın kullanılması amaçlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma alanı, Sivas ilinin Şarkışla ilçesine bağlı Ortaköy'dür. Köy, bulunduğu yörenin en büyük ve en gelişmiş köyü olup Sivas iline 108, Şarkışla ilçesine 21 km uzaklıktadır (Anonim, 2017d). Ortaköy'ün güneyinden Kaplan Deresi geçmekte, kuzeydoğusunda Çiçekliyurt, güneydoğusunda Karakuz, güneyinde Ortatopaç, batısında Hüyükköy yerleşimleri yer almaktadır. Proje alanı ise Ortaköy'ün güneydoğusunda bulunan tepedir. Proje alanının kuzeybatısında Ortaköy, batısında Kaplan Deresi, doğusunda ise Şarkışla-Ortaköy Karayolu bulunmaktadır. Proje alanının üzerinde yer aldığı tepe, bu-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

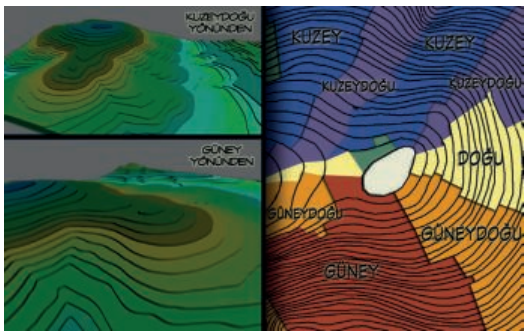
lunduğu konum itibarı ile 4 yönde de manzara hakimiyeti olan yüksek bir noktadır. Sivas ve Ortaköy ile proje alanı ve yakın çevresinin konumu Şekil 2'de, proje alanına ilişkin arazi modeli ve bakı haritası Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 2. Proje Alanı Ve Yakın Çevresi

Çalışmanın yöntemi ise proje tasarım süreçlerine dayanmaktadır. Bu kapsamda aşama aşama yapılanlar şu şekilde sıralanabilmektedir:

* Alana ait doğal ve kültürel mevcut verilerin elde edilmesi ve bunlara yönelik çeşitli analizlerin yapılması,

Şekil 3. Proje Alanı Arazi Modeli Ve Bakı Haritası

* İhtiyaç programının oluşturulması,
* Konsept (ana fikir) çalışmasının tamamlanması,
* Alan işlev diyagramının hazırlanması,
* Kesin projenin ve görsellerin oluşturulması.

Turgut (2011:185-198), Şişman ve diğ. (2008:119-129), Çelikyay (2013; 11-22) ile Yerli ve diğ. (2015:34-47) tasarım disiplinini konu ettikleri çalışmalarında, bu çalışmadakine benzer şekilde tasarım süreçlerini yöntem olarak ele almışlardır.

BULGULAR

Yöntemin ilk aşaması olan alana ilişkin doğal ve kültürel verilerin incelenmesi sonucunda çalışmanın omurgası niteliği taşıyan konsepte altlık oluşturan Bektaşilik kültürü ile karşılaşılmıştır. Bektaşi kültürünün temelinde ise semah olgusu yer almaktadır. Güray (2010;1-34), Semah kavramının, Tanrıya yakınlaşmak ve hatta kavuşmak için yapılan bir döngüyü anlattığını vurgulamış, İslam uygarlığının dini müzik ve dans kültürünü en betimleyici yapıları arasında sayılabilecek semahın, adeta bu sonsuz döngünün günümüze dek ulaşmış bir izi olduğundan bahsetmiştir.

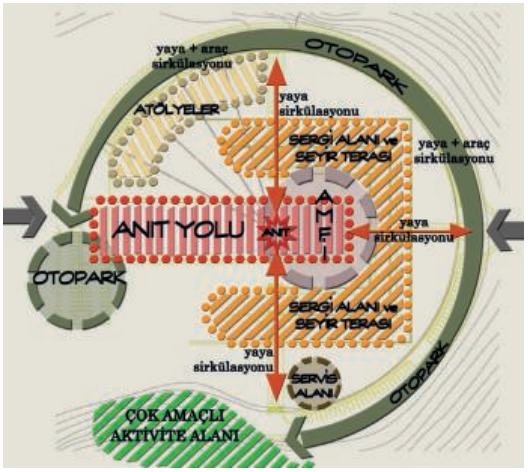
Bektaşi kültürünün temelindeki semah olgusunun; yarışmanın amacını da oluşturan hoşgörü, sevgi, barış, dostluk ve kardeşlik

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

temaları ile kopmaz bağları bulunmaktadır. Çalışmanın konsepti de buna dayanmaktadır. Bahsi geçen dönüş bir devinimi ve sürekliliği çağrıştırmaktadır. Bu çağrışım ise dünyanın dönüşü, gecenin güne, günün geceye dönüşü ile bütünleşmekte, kısaca yerkürenin döngüsünü, yaşamın devamını ve hayatının sürekliliğini ifade etmektedir. Anıt, projedeki en temel ve merkezi figür konumundadır. Dolayısı ile bu dönüş anıtın etrafında olmalı ve anıtla son bulmalıdır. Bu noktadan hareketle proje alanı etrafından dolanan ve anıtparkı çevreleyen yuvarlak formlu bir yol kurgusu ortaya çıkmıştır. Bu yol, kültürün de temelini oluşturan semahı, dönmeyi, sürekliliği simgelemektedir. Ziyaretçiler, en yüksekte bulunan anıta ulaşmak için bu döngüde yol alacak adeta bu dönüşün bir parçası olacaklardır. Yol, ağaçlarla desteklenerek üçüncü boyutta da bir vurgu öğesi haline getirilmiştir. Döngünün sonunda yer alan "Anıt Yolu" ise artık anıta yani sona ulaşıldığını ifade edercesine güçlü bir aks şeklinde çözülmüştür. Dairenin merkezinde bulunan anıt, yaşam döngüsünün de merkezini simgelemektedir. Projenin konsepti ve buna dayalı olarak kurgulanan alan işlev diyagramı sırası ile Şekil 4 ve Şekil 5'te verilmiştir.

Şekil 4. Projenin Konsepti

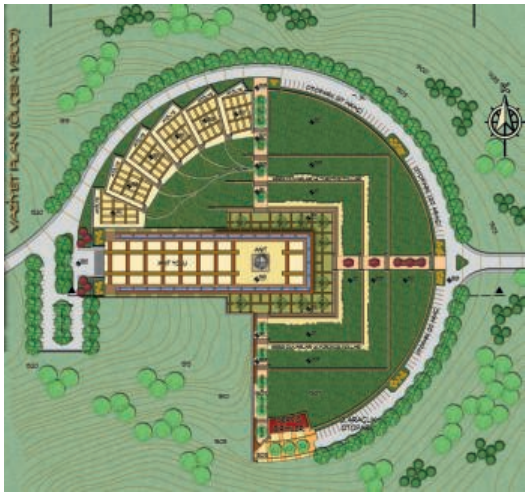
Şekil 5. Alan İşlev Diyagramı

Teraslar, Sergi Duvarları ve Yürüyüş Yolları

Proje alanına doğu yönünden ulaşılmakta ve 1505 kotundan Anıtpark'a giriş yapılabildiği gibi anıtın etrafında dönüşü sağlayan araç yolu kullanılarak 1520 kotundaki 49 araçlık batı otoparkının bulunduğu bölgeden de direk anıt yoluna ulaşılabilmektedir. Dönüşü simgeleyen araç yolu üzerinde 86 araçlık otopark yer almaktadır. 1505 kotundan alana girildiğinde 1507, 1509 ve 1511 kotlarında toplam 3 adet terasla karşılaşılmaktadır. 2'şer metre kot farkı ile yükselen teraslar, amfi tiyatronun yer aldığı 1513 kotundaki platforma ulaşmak-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tadır. Terasları çevreleyen duvarlara, 3 metre genişliğinde yürüyüş yolları eşlik etmektedir. Terasların yükünü tutan 2,5 metre yüksekliğindeki duvarlar üzerinde girintili ve çıkıntılı şekillerde olmak üzere, 2 Temmuz olaylarını ve Bektaşi kültürünü simgeleyen fresk ve rölyefler yer almaktadır. Böylelikle terasları çevreleyen duvarların ve yürüyüş yollarının tamamı bir açık hava sergisine dönüşmüş olmaktadır. Anıtpark vaziyet planı Şekil 6'da görülmektedir.

Şekil 6. Vaziyet Planı

Üzerinde amfi tiyatronun yer aldığı 1513 kotundaki platform, anıt yolunun hemen altında bulunmaktadır. Amfi tiyatro yaklaşık 1000 kişi kapasiteli olup çeşitli toplantılar, konserler, tartışma ortamları, gösteriler, tiyatro ve sinema gösterimleri gibi çok çeşitli kullanım alanı olan bir mekandır. Perde olarak işlev gören duvar aynı zamanda anıt yolunun en büyük taşıyıcısı görevini de üstenmektedir. Perdenin diğer tarafı ise alanın doğu girişinden başlayarak amfi tiyatronun olduğu platforma ulaşan ziyaretçilere, 2 Temmuz 1993 olaylarını anlatan yazı ve figürlerin yer aldığı bir duvar şeklinde hizmet vermektedir. Teraslar, sergi duvarları ve yürüyüş yollarına ilişkin görseller Şekil 7'de görülmektedir.

Şekil 7. Teraslar, Sergi Duvarları ve Yürüyüş Yolları

Er (2016:1439), Akkuş ve Güneş (2016:83), Sever (2016:2135) ve Chiesura'nın da (2014:129) belirttikleri gibi buraya gelecek ziyaretçiler sayesinde alanın turizm potansi-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yeli artacak, bununla beraber yörede istihdam da sağlanacaktır.

Anıt Yolu ve Anıt

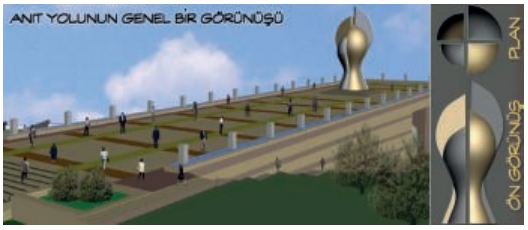
Anıt yolu ve üzerinde bulunduğu anıt en yüksek kotta yer almaktadır. Zaten anıtpark için seçilen alan, çevresine nispeten en yüksek bölgedir. Ortaköy, teraslar ve anıt yolunun yükseklik farklarını gösteren grafik ifade Şekil 8'de yer almaktadır.

Şekil 8. Yükseklik Farkları Grafiği

Anıt yolu üzerinde 2 Temmuz olaylarında hayatını kaybeden 33 şair, sanatçı ve yazarı temsil eden 33 simgesel mezar taşı bulunmaktadır. Bu taşlar, 2 metre genişliğinde, 25 cm yüksekliğinde ve neredeyse anıt yolunu boydan boya çevreleyen bir su yüzeyinin üzerinde konumlandırılmıştır. Taşların kökleri sudadır ve adeta suların içinden çıkıp yükseliyor hissini vermektedir. Burada suyun canlandıran, yaşatan, yaşanım kaynağı, hayatın yapıtaşı özelliği vurgulanmıştır. Simgesel mezar taşları üzerinde bulunan levhalarda, ölen kişilerin isimleri ve kısa hayat hikayeleri yazmaktadır.

Anıt 4 elemandan oluşmaktadır. Bunlar şekil olarak birbirine doğru kenetlenmek üzere olan elleri andırmaktadır. Farklı büyüklükteki ve yükseklikteki her bir parça farklı dinden, dilden ve ırktan insanları temsil etmektedir. İnsanlar her ne kadar farklı din, dil ve ırktan olsalar da bir aradadırlar ve beraber yaşamaktadırlar. Bu farklılıkları bir arada tutan harç, kültürün de temelinde yatan kardeşlik, dostluk, aşk, hoşgörü ve birliktelik olgularıdır. Anıt, etrafında yer alan 33 simgesel mezar taşı ile ele alındığında, boyut olarak dikkati kendine çekmekte, kurgu ve fikirsel anlamda çevresiyle birlikte bütünlük sağlamaktadır. Anıtın barındırdığı yuvarlak formlar ve plan görüntüsündeki bütünlük, konsepti destekler niteliktedir. Anıt, farklı bakış açılarından farklı görüntüler sunmakta, parçaların bir bütün halindeki görüntüsü konseptteki dönüş ve birlik temasına atıfta bulunmaktadır. Anıt yolunun genel bir görünüşü ile anıta ait plan ve görünüş Şekil 9'da yer almaktadır.

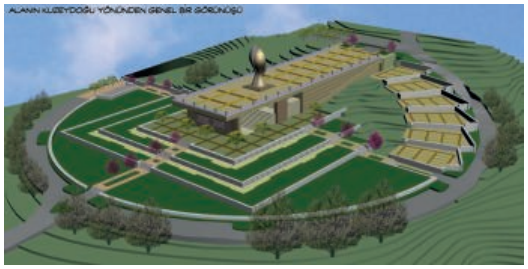
Şekil 9. Anıt Yolu ve Anıt

Atölyeler ve Diğer Kullanımlar

Anıt yolunun kuzeyinde, kuzey girişi ile ilişkini atölyeler yer almaktadır. İkişer metre yükseklik farkı ile konumlanmış toplam 6 atölye sırasıyla 1507 ve 1517 kotları arasın-

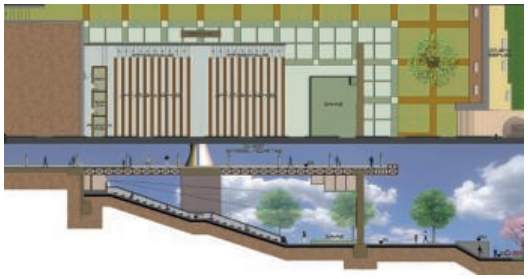
MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

da yer almaktadır. Atölyeler aynı anda ya da farklı zamanlarda konser, tiyatro, el işleri gibi çeşitli sanatsal etkinliklere, eğitimlere, toplantılara, sergilere, yöresel sunumlara, aktif ve/veya pasif rekreasyona imkan sunmaktadır. Anıtpark çevresinde toplam 155 araçlık otopark çözülmüştür. Anıt yolunun başında bulunan 49 araçlık otoparkın 4'ü protokole ayrılmıştır. Anıtparkın ve atölyelerin kuzeydoğu yönünden genel bir görünüşü Şekil 10'da görülmektedir.

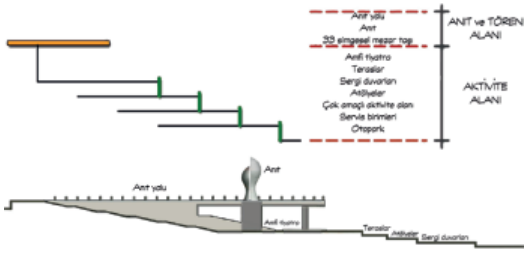
Şekil 10. Anıtparkın Kuzeydoğu Yönünden Görünüşü

Anıt yolunun altında bulunan amfi tiyatro kullanımı içerisinde projeksiyon odası, depolar ve teknik hacimlere yer verilmiştir. Bunların dışında alanın güney girişinin bulunduğu bölgede tuvalet, depo, büfe, jeneratör gibi servis birimleri çözülmüştür. Amfi tiyatroya ilişkin plan ve kesit görüntüsü Şekil 11'de verilmiştir.

Şekil 11. Amfi Tiyatro Plan ve Kesiti

Proje alanının güney batısı başta olmak üzere yapısal alanlar dışında kalan tüm açık ve yeşil alanlar, çok amaçlı yeşil alan olarak değerlendirilmiştir. Bu alanlar anıtpark içerisinde yer alan kullanımlar dışında, ziyaretçilere uçurtma, koşma, dinlenme gibi alternatif rekreasyon alanları sunmaktadır. Anıt ve tören alanı ile diğer kullanımların ilişkilerini gösteren mekânsal kurgu grafiği ile anıt, anıt yolu, teras ve diğer kullanımları gösteren kesit Şekil 12'de yer almaktadır. Buna göre Uslu'nun (1997:210) yapısal düzenleme ilkelerinde belirtmiş olduğu kullanımların çoğu bu projede de yer almaktadır.

Şekil 12. Alan Kullanımlarının Mekansal Kurgusu Ve Kesit

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Bu çalışmada, kültürü, yaşanmışlıkları ve geçmişi yansıtmayı, onları geleceğe taşımayı amaç edinmiş anıtların, çağdaş kentlerin olmazsa olmazlarından olan açık ve yeşil alanlarla nasıl bütünleştirilebileceğine dair somut bir örnek gündeme getirilmiş, peyzaj ve bellek kavramları sentezlenmeye çalışılmıştır.

Proje alanı, kullanımlar açısından zengin bir mekâna dönüştürülmüştür. Sergi duvarları niteliğindeki küçük istinat duvarları, pano, levha gibi kullanımlarla olaya ve Alevilik, Bektaşilik kültürüne dair okuma, izleme, bilgilendirme eylemlerinin yanı sıra gezinti yolları, atölyeler, amfi tiyatro gibi kullanımlar ile aktif ve pasif rekreasyona imkân sunulmuştur. Kullanımların zenginliği alanın bir panayır havasına sokulduğu anlamına gelmemektedir. Çeşitli etkinliklerin, toplantıların, söyleşilerin, tartışmaların, eğitici-öğretici faaliyetlerin, sergi vb. paylaşımların bol olduğu, insanların sosyalleştiği, kültürlerin paylaşıldığı bütün halinde bir mekân hedeflenmiştir.

2 Temmuz olaylarının anısına tasarlanan anıtparkın temel kaygısı, yaşamını yitirenlerin bu mekânda sonsuza dek yaşatılması ve mekanın 33 kişinin ruhunu barındıran simgesel bir anıtmezara dönüştürülmesi fikrini taşımaktadır. Fakat alanın bir anıtmezar gibi algılatılması, "ağlama-ağıt yakılma" mekanına dönüşmesi demek de değildir. Amaç, yılın belli günlerinde yapılan anma törenlerinin dışında, önerilen çeşitli alan kullanımları ve elemanlarıyla birlikte yıl boyu kullanılan bir mekan oluşturulmasının sağlanmasıdır.

KAYNAKÇA

ADAMS, J. S., (2013). Monumentality in Urban Design: The Case of Russia, Eurasian Geograpyh and Economics, 49(3), 280-303

AK, M. K., (2003). Anıt Mezarların Peyzaj Mimarlığı Yönünden İncelenmesi ve İzzet Baysal Anıt Mezarı Çevre Düzenlemesi Örneği. A.İ.B.Ü. Fen Bilimleri Ens. Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

AK, M. K., AKINCI KESİM, G., (2013). Anıt Mezarların Peyzaj Mimarlığı Yönünden İncelenmesi: İzzet Baysal Anıt Mezarı Çevre Düzenlemesi Örneği. Ormancılık Dergisi 9(2), 38-55

AKKUŞ, O., GÜNEŞ, G., (2016). Mersin-Aydıncık İlçesi ve Çevresinin Kültür Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 16(2), 73-98

ALDERMAN, D. H., DWYER, O. J., (2009). Memorials and Monuments. International Encyclopedia of Human Geography, 51-58

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ANONİM, (2017A). Anıtkabir. https://www.anitkabir.com.tr/Dosyalar/Sistem/Slayt/Anitkabir-Slayt2.jpg, Erişim tarihi: 02.01.2017

ANONİM, (2017B). Turgut Özal. http://www.komarinsaat.com.tr/wp-content/uploads/2013/04/ozal1.jpg, Erişim tarihi: 02.01.2017

ANONİM, (2017C). Adnan Menderes. http://static.panoramio.com/photos/large/32353949.jpg, Erişim tarihi: 02.01.2017

ANONİM, (2017D). Ortaköy, https://tr.wikipedia.org/wiki/Ortak%C3%B6y,_%C5%9Eark%C4%B1%C5%9Fla, Erişim Tarihi: 02.01.2017

CHIESURA, A., (2004). The Role of Urban Parks For The Sustainable City, Landscape and Urban Planning, 68(1), 129-138

ÇELİKYAY, S., (2013). Bartın Üniversitesi Yerleşkesinde Rektör Konutu Tasarım Süreci Ve Mimari Projesi, İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi, Cilt/Vol.1 Sayı/No.1 (2011): 11-22

ÇİL, H., (2010). Kamusal Alanda Heykelin Çevreyle İlişkisi ve İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, s: 86, İzmir

DÖNMEZ MUSTAN, B., ÖZALTUNOĞLU, M. O., (2014). Geleneksellik ve Modernite Geriliminde "Sivas Rock Scene". Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 17(1), 43-74

DÜLGERLER, O. N, KARADAYI YENİCE, T., (2008). Türklerde Anıt Mimarisinin Bir Örneği; Konya Atatürk Anıtı, Selçuk Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 23(1), 67-77

ER, O., (2016). Bitlis Eren Üniversitesi Takvimlerine Kültürel Değerler Açısından Bir Bakış. A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı:56, 1425-1440

FOXALL, A., (2013). A Contested Landscape: Monuments, Public Memory And Post-Soviet Identity In Stavropol, Russia. Communist and Post-Communist Studies, 56, 167-178

GÜRAY, C., (2010). Sema'dan Semaha Bir Sonsuz Devir. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, sayı:56, 1-34

JOHNSON, N., DUNCAN, J. S., SCHEIN, R., (2004). A Companion to Cultural Geography. Wiley-Blackwell, 316-328

SEVER, R., (2016). Battalgazi (Eski Malatya) İlçesinin Kültürel Peyzajında Tarih ve İnanç Turizmi. International Journal of Human Science, 13(1), 2135-2157

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ŞARTNAME, (2010). Murat Gündüz - 2 Temmuz Canlar Anıtpark Ulusal Proje Yarışması Şartnamesi

ŞİŞMAN, E. E., KORKUT, A., ETLİ, B., (2008). Tekirdağ Valiliği Tören ve Park Alanı Peyzaj Tasarım Süreci, Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 5(2):119-129

TURGUT, H., (2011). Erzurum Büyükşehir Belediye Binası Ön Cephe Peyzaj Tasarım Çalışmasının Tasarım İlkeleri Bağlamında Değerlendirilmesi. Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. 12(2)185-198

USLU, A., (1997). Tarihi Süreç İçerisinde Anadolu Mezarlıkları ve Çağdaş Bir Yaklaşımla Ankara Kenti İçin Örnek Bir Mezarlık Planlaması Üzerinde Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Basılmamış Doktora Tezi. Ankara

YERLİ, Ö., ÖZDEDE, S., KAYA, S., ÖZDAL, S., DURSUN, İ., (2015). Bir Üst Sokak Önerisinin Tasarım Süreci. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi. 3(1)34-47

<u>Yazar Notu: Proje Tasarım Grubu:</u>

İrfan DURSUN (Mimar)

Sinem ÖZDEDE (Peyzaj Mimarı)

Özgür YERLİ (Peyzaj Mimarı)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Throughout history, all cultures have common beliefs regarding death. This belief, especially with the influence of religions, sees death as a journey. Therefore mankind has built temporary accommodation where they can stay during their journey to the other side. The act of symbolizing people, structures, events, concepts and objects for various reasons is a product of culture and this product is called monument. Monumental architectural factors can represent various concepts, memories, legends, traditions and even real events. The monumentalization of the tombs occur in order to keep the memories of important people alive and fresh. Memorial tombs of Atatürk, Kubilay, Turgut Ozal, Adnan Menderes, and the Turkish soldiers martyred during the Dardanelles Campaign can be seen as examples in our country. During the events took place on 2 July 1993 in remembrance of Pir Sultan Abdal held in the Madımak Hotel in the city center of Sivas, 33 people lost their lives in the hotel. This passed down in our history as the 'Madımak Incident'. The aim of this project is to design a memorial park that has qualifications of a monument for those people who lost their lives during the Madımak Incident on 2 July 1993. **Objective and Scope:** The study area is Ortaköy, in the Şarkışla district of Sivas. The village itself is the largest and most developed one in the region, where it is 108 km from Sivas and 21 km from Şarkışla districts. The project area is a hill located in the southeast of Ortaköy. The hill is a high point, dominating its landscape in all 4 directions. The method of study is based on the design processes of project itself. In this context, all steps can be listed as follows:

* Obtaining and analyzing existing natural and cultural data

* Programming

* Completing the concept of the study

* Preparing the area functional diagram

* Completing final projects and visual products.

Findings: Bektashi culture has been encountered as a result of examining the natural and cultural data related to the first step of the method. At the core of the Bektashi culture is a concept called "Semah". The whirl of Semah evokes mobility and continuity. This metaphor is integrated into the rotation, the day-night cycle of the world. Briefly, this similarity represents the con-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tinuity and eternal nature of life. The monument represents the most basic and central figure in the project. Therefore this rotation must be around the monument and end with the monument. Based on that, the creation of a round-shaped road that goes around the project area surrounding the monument has occured. This road symbolizes the “Semah”, the cycle, the continuity that constitutes the foundation of that culture. Visitors will take part, even be a part of this rotation, in order to reach the monument at the top. The “Memorial Road” at the end of the rotation is designed in the form of a strong axis, indicating that the final point, the monument, has been reached. The monument in the center of the circle symbolizes the center of the life cycle. In addition to this main concept of the project, other uses that provide completeness in design are also included. Terraces were built on the ground, where 3 terraces with a difference of two meters in height, were established. The walls surrounding the terraces are accompanied by 3 meter width walkways. There are frescoes and reliefs symbolizing the Bektashi culture and the events of the 2nd of July, with on the walls of 2.5 meters high holding the burden of the terraces. Thus the walls and walkways surrounding the terraces are transformed into an open air exhibition. There are 86 parking lots around the monument. The amphitheater with a capacity of about 1000 people has various uses such as various meetings, concerts, platforms, shows, theater and movie screenings. The monument and its road is located at the highest elevation. On the memorial road there are 33 symbolic tombstones representing 33 poets, artists and writers who lost their lives in the events of 2nd July. These stones are positioned 2 meters width, 25 centimeters high, and almost on the surface of the water surrounding the monument. The roots of the stones are in water, and they give the feeling of rising from the water. At this point, water is emphasized the property of activator, life source and constituent of life. Names and short biographies of the people who lost their lives were written on the symbolic tomstones placed on the tablets. The monument consists of 4 elements. These shapes are reminiscent of the hands that are about to hold one another. Apart from these, there are service units such as 6 outdoor atelier, storages, toilets, sales units and generators located in the field with a height difference of 2 meters. All open and green areas outside the structural component are utilized multi-purpose green areas. Besides its main use associated with the monument, these alternative recreational areas such as kiting, running, relaxing, etc. **Result:** The main concern of the memorial park designed to commemorate the events of 2nd July, is the idea that 33 people who lost their lives will be kept alive forever in this symbolic monument. As a result, together with informing actions on the cultural aspects of the Alevism and Bektashism, various active and passive recreational uses such as reading, monitoring were provided. A memorial park is fictionalised that allows socialization

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:148 K:220
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

of people, sharing of cultures, the feelings of peace, friendship, tolerance and brotherhood are reinforced. In this respect, it was aimed to keep this event which left deep traces in the society, fresh on the minds of people, and to design the same place to be used every day, not just during the commemorations.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

"NON-PLACE" UNDER THE DOMINATION OF CONTROL MECHANISMS [1]

KONTROL MEKANİZMALARININ EGEMENLİĞİNDE "YOK-YER"

Sebla ARIN

Ph.D. (M.Arch), Bursa, TURKEY

Öz: Bu çalışma "yok-yer" kavramı ve bu kavramın somutlaştırıldığı mekânlar, "yok-yer" algısının kullanıcıya bağlı öznelliği üzerine odaklanmaktadır. Bu kapsamda "yok-yer" olgusunun gelişmesine neden olan sosyal ve kavramsal faktörlere yönelik teorik altyapının oluşturulmasının ardından, kontrol mekanizmaları aracılığıyla biçimlenen somut "yok-yer" örnekleri ele alınacaktır. Söz konusu örneklerin oluşumu, içinde bulunan bireyin konumu ve bunları takiben "yok-yer" kavramı üzerine geliştirilen farklı bakış açıları irdelenecektir. Son olarak "yok-yer"de ortaya çıkan kontrol mekanizmalarına ilişkin bireysel algı ve karşı durma biçimleri; kişinin mekân algısında "yok-yer"i "yer"e dönüştüren dinamikler tartışmaya açılacaktır. Kontrol mekanizmalarının "yok-yer"deki kaçınılmaz varlığı ve bu durumun söz konusu kavramın anlamsal sürekliliği üzerindeki etkisinin yanı sıra, "yer" ve "yok-yer" arasındaki kullanıcının mekan içerisindeki rolünün belirleyici olduğu kaygan zemin ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yok-Yer, Yersizlik, Kontrol Mekanizmaları, Bireysel Algı

Abstract: This study focuses on the concept of "non-place", embodiment of this notion and subjectivity of it depending on the user. A literature review on social and conceptual factors which prepared the rise of "non-place" will be followed by concrete examples of non-place generated through control mechanisms. The formation of non-places and the position of the individual existing in them will be examined. Afterwards various interpretations on the notion of non-place will be discussed. Finally the individual perceptions and the counteractions against the control mechanisms of non-place; and also the dynamics affecting the individual's tendency to convert "non-place" into "place" will be brought into question. The inevitable existence of control mechanisms in "non-place" and the effects of this situation on the semantic sustainability of the concept will be presented along with the slippery ground between "place" and "non-place" in which the role of the user is the determinant force.

Key Words: Non-Place, Placelessness, Control Mechanisms, Individual Perception

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.010.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Sebla ARIN, Serbest Mimar, seblaarin@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 17.09.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 13.01.2017-04.02.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 20.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

Throughout the history of architecture "place" has been defined in various ways. According to Norberg-Schulz (1980: 6), *"the existential purpose of building is to make a site become a place, that is, to uncover the meanings potentially present in the given environment."* He defines place as *"the space where life occurs"*. Relph (1976: 4-7) explains place as some part of the environment that has been claimed by feelings. According to the phenomenological approach, place cannot be assumed as a point on the linear schema. It embraces the past, the present and the future potentials of the space. Bachelard claims that a place has to be loved in the first place in case there is an intention to make phenomenology of it. Place is the way of *"being-in-the-world"* as Heidegger has mentioned.

Space has been considered to be absolute and unlimited till the beginning of philosophy whereas place is limited, particular and local. As cited in Özmetin (2008: 136), the space becomes a place with the *"attachment of meaning"*, because *"this meaning makes place belong to us"* as there has to be a relation-ship between person & place. In the relationship of the person and the place; the space evaluates into "place" slowly through experiences and the expectations for the future. Place is the mediator between object and subject. This point of view can be supported by Augé's (1995: 102) definition by which he propounded that *"there has to be some recurrent encounters establishing in our minds through complex integrations for a space to become a place"*.

The consumption culture which is consequential to capitalism has created its spaces which were real but cannot be sensed as the places that the individual used to relate with. These spaces were different from the places and had diverse qualities. This revealed a need to name them with a new terminology. By this way the term "non-place" came into use.

In the scope of this paper, first of all the notions related with "non-place" will be examined based on the Augé's description of the term. Different perspectives on the subject and various qualities of "non-place" will also be examined. Meanwhile the factors effecting the change in the perception of place and non-place will also be considered. Depending on some of its qualities, non-place might be the stage of control mechanisms on some occasions. Thus, the attempts of the users' to make sense of these non-places, due to their personal experiences in them, might change their nature. The embodiment of control mechanisms and their use of non-places will be examined in this sense. Their potential of transforming the existential qualities of non-places is another matter of discussion.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

FORMATIVE NOTIONS of the CONCEPTUAL FRAMEWORK of NON-PLACE

The term "non-place" was first cited by Webber (1964: 79) in "Urban Place and the Non-Place Urban Realm". He used this term in order to define a new era in which accessibility is much more important than "propinquity". This was seen as liberation from the ties of traditional place.

Augé (1995: 77-78) emphasizes that *"if a place can be defined as relational, historical and concerned with identity, then the space which cannot be defined as relational, or historical, or concerned with identity will be a non-place. ...Place and non-place are rather like opposed polarities: the first is never completely erased, the second never totally completed"*. The properties that Augé determines in order to explain "non-place" can be listed as follows:

- Non-places are the spaces which a person cannot settle a relationship with. It is the space of alienation of the person both to society and to himself.
- An individual does not live in non-places but just passes through it. They are devoted to temporary activities. The time that the individual stays at a non-place is limited with the time needed for the activity that should occur there. During this temporal relation, the user is just a member of the mass. He is not the "one" that he becomes in his relation-ship with the place. This is the reason why non-place cannot be internalized. The difference of the place and non-place is that the individual does not stay long enough at a non-place to grow feelings for it.
- There is a purpose, an object to be realized in non-place. Because of this there is a contract between the non-place and the individual and everything happens in the scope of this contract.
- The special activity which is happening in non-place is directed by written instructions. The individual is guided what to do, where to go by those signs.
- There is no need for human contact in a non-place because everything has been settled and programmed by specific schedules. So, the individual might stay alone in the crowd without any need to say a word during his time in non-place. In this respect it can be said that non-places are the spaces of solitude.
- Being a member of supermodern society, anyone can find his way or subconsciously know what to do in a non-place regardless of his nationality, because non-place is a nationless, global form. Non-place is the space of anonymity. (Augé says that *"The*

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

space of non-place creates neither singular identity nor relations; only solitude and similitude"). This might be the reason why a stranger might feel at home existing in a non-place in a foreign country.

- The entrance to a non-place is under control. Anyone has to prove that he is innocent or equipped with the required qualities in order to enter there.

- Anyone who exists in a non-place is role-playing. He is expected to act according to the necessities of his role which specifies his aim of being there. This feature of non-place resembles Sartre's "waiter" example. From Sartre's point of view the whole world is a theatre stage and everyone is acting his role. But indeed there is no need to "be" that role-person at all (Akarsu, 1994: 225-234). A waiter knows how to seem like a waiter and acts according to this model during his working hours. But when he puts away his costume and exits the restaurant he leaves his role and impersonates a new role as a father, or a son, or a student, or a driver, and so on. Like the waiter of Sartre, an individual enters a non-place with the expectations of the society on his shoulders, and without thinking much about it he acts according to those templates.

Emphasizing the properties discussed in the former chapter, Augé mentions some spaces of capitalist supermodernity as non-places. These are: Motorways, airports, railway stations, shopping malls, supermarkets, hotel chains, large retail outlets, leisure parks, and so on. In order to enlarge the number of these examples and investigate if these examples fulfill the properties above or if they can be criticized from different perspectives, some interconnected concepts that are cherishing and related to the notion of "non-place" will be examined in this section.

Supermodernity

Augé (1995: 24-41) uses the term of "supermodernity" in order to refer to the current situation. Instead of using "postmodernity" which is recalling an end, he prefers to call this present era as "supermodernity" which has many differences from modernity, but not a completely separated time-zone, more likely a transformation of modernity which is qualified by the excesses of some values. Those are:

- Excess of Time: With the developments in the digital technology the number of the events that are accessible increased enormously and every individual of the supermodern society is responsible of having information about all of those. This is a kind of "acceleration of history", and in-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

versely proportional to this velocity, the importance of every single event is being decreased. No one has a chance to concentrate on thinking about a thing as far as a new one is coming immediately. As a result of this situation everything loses its meaning.

- Excess of Space: Our planet is not the only "home" for the human race any more. Extraterrestrial travel is possible now. With the new means of travel, it is not a big issue to have three different meals in three different cities on the same day. There is a huge distortion of scale in the current era which affects the spatial perceptions. Arefi (1999: 179-183), being influenced by Trancik's and Newman's thoughts, explains this situation as *"the prevalence of accessibility over proximity has created an imbalance in the urban setting: the disruption of place-based communities accompanied by the loss of meaning and physical as well as historical connectivity, proliferation of indefensible and lost spaces and the loss of sense of place."*

- Excess of Individuality: The capitalist system limits the collective life and creates an environment where the person is working on his own, following her/his daily routine alone and this circumstance makes the individual become self-sufficient. This situation cherishes her/his self-ego causing an individualization and solitude. Gamet & Cova (1999: 37-45) claim that the modern community is the reason of this solitude. The inventions like washing machine, TV, fax, tumble dryer replaced the places that constitute social interaction such as wash-house, cinema, mail, washing lines between houses.

Placelessness

Another term which is important in identifying "non-place" is placelessness. The loss of place which is caused by the excesses of supermodernity brought the sense of placelessness. Edward Relph (1976: 45) claims that placelessness comprises look-alike landscapes which are the result of increasing mobility and imitation in his book entitled "Place and Placelessness". This is not a sudden constitution, but rather there has always been such kind of a phenomenon which became widespread in due course.

Inauthenticity that is a result of mass production and industrialization is one of the main attitudes that constitute the feeling of placelessness. The individual started to find his value in possessing the goods applauded by the society. The capitalist system paradoxically makes people believe that they will become unique if they buy, they become or they behave on the route of popular (Buchanan, 1999: 393-398).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The meaning of "home" is changed by immobile communities. There is a new working class in the modern society. We cannot talk about life-long stable professions. People are more likely to have "project-based" occupations. This might be related to the rise of "creative class" that Florida (2004: 1-17) has mentioned. According to this point of view, as the machinery has taken the work load from people, creativity and brain-work became superior to body power. The digital technologies make it possible to reach and sell ideas to the other side of the planet and this opened the way to delocalize and settle down in different places for the span of the project. Pallasmaa (2008: 144-156) calls this situation as "existential nomadism" which is an experience of life itself in constant transition without roots and domicile. This prevents the individual from having a sensible relationship with the place where s/he lives, to nourish the feeling of belonging and causes the individual to lose the sense of home. This loss has started with the modernist inclination of seeing the dwelling as a machine to live in according to Relph (1976: 140).

Placelessness which can also be seen as the weakening of identity of place is encouraged by media that includes mass communication, mass culture, big business, powerful central authority and the economic system (Relph, 1976: 64).

Deterritorialization

Deterritorialization is not an issue of demolishing territory, but it is the change in the relation between the individual & place (Ekincioğlu, 1996: 88-93). It is a process in which the individual is alienated from her/his environment. It is about breaking the connections with the nation, the city, the identity and it ruptures the commitment to the land, family and territory. It is the feeling of "not belonging to anywhere", being in-between. In this respect it is highly related to mobility. But this mobility is not an issue of only a privileged mobile high class, but also a reality of the whole community. For example the seasonal workers are also affected from mobility.

Deterritorialization should not be understood as a demolition. In this respect it is similar to the concept of deconstruction it is more like gaining a new perspective. According to Derrida (1978: 1-35) deconstruction is criticizing the contradictions, turning inside out, unraveling the text so as to bring out all of the possible meanings which have already been there. Derrida believes in deconstructing all contradictions that have been protected, as if ripping out knitting.

Meanwhile, Deleuze & Guattari explain deterritorialization as a chance to get rid of dilapidated structures and claim that it is always followed by reterritorialization which is

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

putting new concepts in the place of the old ones (Koçyiğit, 2012: 98-113). This might be interpreted as liberation and in this respect Capitalism can be considered to be the most opened and the most closed period to deterritorialization. Because Capitalism seems to be promoting the increase of the new, but this is always a "new" rising on the base of exchange principle (Colebrook, 2009: 82-99).

Another interpretation about deterritorialization is that it is the loss of the natural ties between the every-day life culture and the geographical & social ground (Tomlinson, 2004: 147-204). In other words, deterritorialization is not the end of local, but the transformation of the local into a complicated cultural space.

Depending on all of these ideas, the concept of "deterritorialization" might be explained as not belonging to anywhere, but everywhere.

Digital Age

Another notion related with non-place is the digital age which has been shown as the cause disappearance of the borders, making any place or any event accessible. But beyond these characteristics, it brought new expansions of space. Kaçmaz (2004: 8) specifies these digitally supported spaces as cyberspace, hyperspace and exospace and signifies all of them as *"the other of architecture"*. They all have spatial qualities but cannot be considered to be architectural spaces as nobody really lives in them. Cyberspace is the intangible world of digital information that can be accessed through the Internet. Hyperspace is created where the user observes reactions to his movements in real-time as a result of his physical connection to the computer by some tools. Exospace is a digitally supported extraterrestrial space. Kaçmaz (2004: 42) argues that industrial revolution has given architects the concept of space whereas digital revolution its opposite. These non-architecturally spatial entities cause decentralization and so that the power is non-localized. Hence this situation brings mobility.

Coyne (2007: 26-38) compares virtual reality and non-places and emphasises some similarities between them. He argues that whereas rich, meaningful or just everyday places are cognitively enabling and facilitate thinking; non-places and spaces of virtual reality do not evoke the individual to think. In both of them the person is instructed by some commands, therefore they become cognitively deficient spaces. There is no need for personal thought in them. Even though virtual reality has the potential of being cognitively very rich, it generally serves like a container of cognition. Cognition does not attend to its material fabric. Virtual reality is generally criticized by missing out on the subtleties of spatiality that enable thought to take place. Non-place and virtual reality resemble in this aspect, they

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

both cannot use the potentials of becoming a place. Another resemblance is the feeling of detachment, social dislocation and placelessness they nourish.

THE CONTROL MECHANISMS in NON-PLACE

Throughout Modernity the power mechanisms tried to find an effective way of keeping the masses under pressure. The aim of this discipline mechanism is to achieve the normalization of the members of the community. After the Industrial Revolution, in order to keep the system going, the ruling classes tried to keep other classes that are inclined to revolt under control by social discipline and alignment. In this system the object lost his individual importance and became a harmonious member which is necessary for the survival of the system. According to Foucault, the power is everywhere and nowhere in modern liberal communities (Touraine, 2010: 210-220). There are micro-centers which are the reflections of power and when they come together they form the system. These disciplinary societies are depending on watching and punishment. The ideal form of this conceptual basis is Bentham's panopticon according to Foucault (Gutting, 2010: 117-137). This form, which is simply a watching tower in the center surrounded by cells housing individuals, was first used for prison design. Later this principal became popular in many control spaces such as military schools, hospitals, mental institutions, university campuses, and so on briefly in every space where the control over a group is in question. The main issue about the panopticon is not literally being watched, but the potential of being watched and punished.

Non-places can be assumed as panopticons as being spaces of control. The entrance to a non-place is under a contract. The user needs to have a ticket to enter an airport or high-way, there has to be a reservation to stay in a hotel or holiday village, s/he has to be detected first in order to enter a shopping-mall. The control mechanism keeps on going also inside the non-place by digital technologies. There are many cameras watching whatever is done. Nobody might know if s/he is simultaneously being watched from a control room, but the potential of being watched keeps her/him away from doing anything opposing to the contract. S/he can exactly be sure that s/he will be punished in case of breaking the speed-limit in a high-way, stealing or doing anything inconvenient in a shopping mall or carrying any forbidden stuff at an airport. What is expected from an individual in a non-place is to obey according to her/his "role", just as being a regretful prisoner, obedient patient, good student, loyal soldier in a panopticon. S/he would be dismissed or punished if s/he dares to go beyond these expectations.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Therefore, non-place is designed as a reflection of a panopticon in order to strengthen the role-play. Its architecture is shaped to enforce the assimilation on the object by the power mechanism.

EMBODIMENT of NON-PLACE

Being affected by the formations of the capitalist system which are explained above, non-places confront us in many fields. The spaces of mobility, tourism and leisure are some examples of these fields. Holiday villages are good examples of non-place. The individual stays there during a definite time stated on the contract and everything he will do in the holiday village depends on the time-schedule. When s/he will have his meals or attend to animation shows are all arranged. There are instructive signs showing where to go, what are inhabited to do in the borders of the village. Relph (1976: 145) claims that tourism is not about experiencing but it is about collecting. The tourist does not have the option to choose anymore. As a result of the package tours the places that s/he will stay or visit are decided by another authority.

Tanyeli (2004: 74-77) interprets this situation as the tourist becoming statistical rather than being the object. The individual does not experience or internalize the places that s/he is visiting anymore. The aim became to put maximum number of ticks on the tourist guidebook in the limited tour-time as if s/he is in a race. The architecture of holiday-village as a non-place is also standardized.

Photo 1. Holiday Village Routine

Relph (1976: 80) states that Harrison framed *"the modern mania is carrying our life style where we go instead of accepting the one that we find on the spot"* in 1887. After more than a century this inclination didn't change, even more exaggerated. Touristic places are designed in order to create an illusion. According to Korstanje (2009:105) modern tourism represents a tendency oriented to create a false-consciousness of otherness. Architecture of the holiday village is shaped to satisfy the tourist's expectations, but not to reflect the local values. They are designed like a movie set fitting to the "local image" or "paradise image" in the tourist's mind so that s/he can consume as much as possible in a limited time. In this respect holiday villages of mass tourism are fake places which can never get historicized but get older like all other non-places.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

This is a kind of "Disneyification" which can be observed in theme parks, miniature cities like Miniatürk which are also examples of non-place. The history becomes a part of the spectacle in them. The scale factor is totally distorted and the connection between architecture and body is turned upside down. By the loss of spatial perception, being out of context, being a platform of control these places carry the characteristics of non-place.

Photo 2. Miniatürk

Even though Augé was not the first one to mention non-place, this term became a matter of debate widely after the publication of his book *"Non-Lieux, Introduction à une anthropologie de la surmodernité"* in 1992 (It was translated into English as *"Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*" in 1995). There were and still are many followers and supporters of him, besides the opponents of his ideas. One of these opponents is Merriman (2004: 145-167) who criticizes Augé on overstating the novelty and difference of place and failing to acknowledge the heterogeneity and materiality of the social networks. He also states that "non-place" is not such a new concept as Augé suggests by linking the term to supermodernity. He argues that the disconnection of the traveler from the place because of the velocity and rapid movements of the scenery dates back to 19th century when the railway travel started to disorient the individual. According to Merriman claiming that people do not have any sensual relation-ship with non-place is also not correct. Because the feelings like boredom, isolation and detachment are also spatial experiences that cannot be dismissed from human experience.

Another criticism on non-place is whether there is a possibility of the existence of an absolute non-place. In other words, whether the opposition of place and non-place can be interpreted as a subject of Descartian dualism or not. Actually, these dualities depend on each other to exist. The meaning of each term is established through its relationship with the other. They cannot be thought as two independent notions. Augé (1995: 75-116) also acknowledges that *"In the concrete reality of today's world, places and spaces, places and non-places intertwine and tangle together. The possibility of non-place is never absent from anyplace"*. But the opposite is also va-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lid. There is a potential of becoming a place in every non-place.

The interchangeability of place and non-place is related to the main criticism that is made about non-place. The concept of non-place totally depends on personal perspective of the individual (Seamon & Sowers, 2008: 43-51; Tomlinson, 2004: 147-204; Merriman, 2004: 145-167). A driver passing by a highway or a shopper spending few hours in a shopping-mall, a vacationer in the holiday village, a customer in the supermarket might not feel himself attached to the space and perceive it as a non-place; but what if the individual is a lorry-driver spending most of his life on the roads or a sales clerk in a shop, an animator in the holiday village, a cashier in the supermarket? Can any of those stay detached from the space in this condition? The non-place of the passer-by becomes the place for the permanent worker in it. Indeed the individual does not need to be a worker in order to feel attached. It is about personality and feeling as an insider or outsider. Under some conditions the individual might not feel attached even to his home or country, the most accepted forms of place. For example, if he is a victim of family violence in his house or he is forced to live stateless because of a life-danger in his country he might see them as non-places. In case of such a danger, an embraced place suddenly becomes a non-place.

The human-being has a tendency to create "place" and give a meaning to it. As Pallasmaa (2008: 144-156) quotes from Weil, *"To be rooted is perhaps the most important need of the human soul"*, there are many examples of personal initiative in turning a non-place to place. Foucault believes that the outsiders and drop-outs are the potential opponents in the normalization society. The "self-technology" that the object creates against the domination and control mechanism has the aim of liberation and gaining autonomy. The protagonist Viktor Navorski in the movie "*The Terminal*" (2004) is an extreme example of converting a non-place into a place. But it is not an extraordinary situation to see people making up their own places by using their belongings, setting their territory in the case of long delays at airports. Also if the object is a constant traveler, the usual bus-stop or terminal might not feel as a non-place.

Photo 3. "The Terminal" Movie, 2004. [1]

1 (http://www.reelingreviews.com/theterminal.htm)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The opponent soul of the human-being is the reason of the revolt against the control mechanism which is set up by the authority. Members of the society sometimes reject the roles that were given to them by the contract of the non-place and risking to be punished, they choose to play a different role that might not be seem proper for the non-place by the majority. They find a marginal way to convert the non-place into place. Being examples of non-place from Augé's point of view, service areas become places for hitch-hikers, "business" travelers, terrorists, guide-book writers and architectural commentators. Also in terms of a strike, funeral cortège, site protest, the motor-way becomes a place for the group (Merriman, 2004: 150). Another example of bringing place identity to a non-place is the case of "Minibar" that Altay (2004: 65-69) mentions. This is a protesting attitude of the university youth in Ankara. They broke the settled rules of non-place according to their own choices and convert the non-place (the garden walls or stairs of an apartment block, side streets) into a socializing place. When the forces of authority remind them the rules and threaten them by punishment, they defend their place and revolt against control by converting another non-place into place. A similar situation can be observed in shopping-malls, too. They are not only spaces of shopping but also socializing where people settle relationships with the others and the environment.

CONCLUSION

The concept of non-place is a product of consumption society. As the disciplinary mechanisms are the main fuel of the system, the micro-centered authoritarian power uses non-place as a tool of control. By making the individual believe that s/he is unique, in reality the system makes the individual assimilated and plays the role found suitable to become an obedient citizen. But as the sense of place is very experiential and intimate; the sense of non-place is also that way. Even though there is a huge scaffolding of the authority to detach and dislocate the individual from space in order to keep her/him under control, at the end its individual's own perception to regard a space as place or non-place. Actually, the personality of the user, the aim and frequency of using the space mentioned are the factors determining the place attachment which is the main criteria of space quality; whether place or non-place. As long as the system tries to form non-places, the individual's effort to liberate himself out of control will find a way to constitute places. In other words it might be claimed that the effort of keeping "non-place" under control might be paradoxically turn it into a "place". The people who are in charge of the non-place, the people who are using and experiencing these spaces in dif-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ferent ways start to constitute attachment to them. In this paper it is argued that even though they are generally temporary spaces and depend on several regulations, "non-place"s also have place identity. This identity is relativistic and unpredictable as it is established according to the person who experiences the relevant non-place. The so called "non-place"s are generally under control for several reasons explained in previous chapters. The way of behaving, using, passing-by are all pre-determined in these spaces. But the unpredicted usages and perceptions add place-value to them. Also, in the case of over-control reactional processes might take place that reveal personal attachment, which is obviously a quality of "place". Therefore it might be claimed that control mechanisms have a critical role in the constitution of non-place and its semantic sustainability.

REFERENCES

AKARSU, B., (1994). Çağdaş Felsefe, İnkılap Yay., İstanbul, 225-234

ALTAY, D., (2004). ""Minibar" ve Kentte Yeniden Tanımlanan Marjinal Mekanlar". Arredamento Mimarlık, (100+73), 65-69

AREFİ, M., (1999). "Non-place and Placelessness as Narratives of Loss: Rethinking the Notion of Place". Journal of Urban Design, 4(2), 179-193

AUGÉ, M., (1995). Non-Places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity. Verso, London

BUCHANAN, I., (1999). "Non-Places: Space in the Age of Supermodernity". Social Semiotics, 9(3), 393-398

COLEBROOK, C., (2009). Gilles Deleuze. Doğu Batı Yay., İstanbul, 82-99

COYNE, R., (2007). "Thinking Through Virtual reality: Place, Non-Place and Situated Cognition". Techné: Research in Philosophy and Technology, 10(3), 26-38

DERRIDA, J., (1978). Writing and Difference. The University of Chicago Press, London and Henley, 1-35

EKİNCİOĞLU, M., (1996). "Yersiz Yurtsuzlaşma ve Deleuze Üzerine". Tasarım, 63, 88-93

FLORIDA, R., (2004). The Rise of Creative Class. Basic Books, New York, 1-17

GAMET, V. A., COVA, B., (1999). "Servicescapes: From Modern Non-Places to Postmodern Common Places". Journal of Business Research, 44, 37-45

GUTTING, G., (2010). Foucault. Dost Kitabevi, Ankara, 117-132

KAÇMAZ, G., (2004). Architectural Space in the Digital Age: Cyberspace, Hyperspace

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:119 K:197
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

and Exospace Through Science Fiction Films. PhD Thesis, ITU, Institute of Science and Technology, İstanbul

KOÇYİĞİT, R. G., (2012). Mimarlıkta Yersizleşme ve Yerin Yeniden Üretimi. Tasarım + Kuram 8(13), İstanbul, 98-113

KORSTANJE, M., (2009). Non-places and Tourism: Towards an Understanding of Travel. Antrocom, 5(2), 103-106

MERRIMAN, P., (2004). Driving Places Marc Augé, Non-Places, and the Geographies of England's M1 Motorway. Theory, Culture & Society, 21(4/5), 145-167

NORBERG-SCHULZ, C., (1980). Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture. Rizzoli Press, New York, 6

ÖZMETİN, Y., (2008). Genealogy of "Place" in Architecture: History, Current Interpretations and Insights. Master Thesis, METU, Graduate School of Natural & Applied Sciences, Ankara

PALLASMAA, J., (2008). "Existential Homelessness – Placelessness and Nostalgia in the Age of Mobility". The Ethics of Mobilities: Rethinking Place, Exclusion, Freedom and Environment, Bergmann, S. ; Sager. T. (eds.), Ashgate Pub., Burlington, 144-156

RELPH, E., (1976), Place & Placelessness. Pion Limited, London, 4-7

SEAMON D., SOWERS, J., (2008). "Place and Placelessness, Edward Relph". Key Texts in Human Geography. Hubbard, P.; Kitchen, R.; Vallentine, G. (eds.), Sage, London, 43-51

TANYELİ, U., (2004). "Kitle Turizmi ve "Yok Mekan" Mimarlığı". Arredamento Mimarlık, (100+71), 74-77

TOMLINSON, J., (2004). Küreselleşme ve Kültür, Ayrıntı Yay., İstanbul, 147-204

TOURAINE, A., (2010). Modernliğin Eleştirisi. YKY, İstanbul, 210-220

WEBBER, M. M., (1964). "The Urban Place and the Non-Place Urban Realm", Explorations into Urban Structure. Webber, M. M. (ed.), University of Pennsylvania Press, Pennsylvania, 79-153

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

POSTMODERNİZMDE SKANDAL YAPITLAR [1]

SCANDAL WORKS IN POSTMODERNISM

Semra DOĞAN AK

Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Adıyaman / Türkiye

Öz: Modernizm ile estetik kavramı tartışılmaya başlandığı zamandan günümüze, izleyiciyi galerilerde ve sergilerde Greenberg estetiği karşıtı nitelendirebileceğimiz sanat nesneleri ve imgeleri ortaya çıkmaktadır. Her birinde seyirciyi şok etme amacı güdülürken, izleyiciler tahammülsüzlük göstermeye başlamışlardır. Peki, bu bir başarı mıdır? İktidarın tahakkümleri sonucu sanatçılar tepki gösterme, söz söyleme, diyaloga girme ihtiyacı duymuşlardır. Avangard ve Dada akımların ömrü kısa olmuş ancak, sonraki kuşakların etkileri uzun sürmektedir. Sanatçıların tahrikleri, izleyici, sanat alımlayıcıları ve yorumlayıcılar üzerinde tahammülsüzlüklere sebep olmuştur. İzleyicilerin refleksleri, sanatçıların hedeflediği diyalogların başarısı mıdır? Eleştirmenler imge bolluğundan ya rahatsız olmuşlardır, ya da bunu fırsat bilip metinler üzerine metinler yazmışlardır. Metinlerin sanat eserleri önüne geçmiş olması, sanat yapıtlarının özgünlüğü hakkında rahatsızlıkları palazlandırmaktadır. Sanatta skandalın bir gereklilik olup olmadığını, sanat tarihinde örnekler ile belgelemeyi amaçlayarak bir açıklık getirme güdüsüyle yazılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Estetik, Anti-Estetik, Postmodern, Güncel, Tahammül, Tahrik, Tahakküm

Abstract: From the time till the concepts of aesthetic in art has been argued on, the art works qualified as anti-Greenberg aesthetic images and objects are seen by the observers. Each of them aim to shock the spectators and observers that has started to intolerate. All right, is that an accomplishment already? Due to domination of power, artists have been in need of showing discussions, reaction or disargeement. Avangard and Dada has longed short, but had a specified length on the latter undeniable grandeur. Provocations of the artists, have aroused impatience on audience, art spectators and critics. Are three aims of artists to reach a dialogue by the way of audience reflections. Critics are both disturbed with the multitude of images, or have written many critics owing to them. The importance of critics, have aroused disturbance from uniqueness of art images. Aimed to write this essay to prove as if art is in need of scandalous projects, by examples in history.

Key Words: Aesthetic, Anti-Aesthetic, Postmodern, Contemporary, Endurance, Provocation, Domination

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.015.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Semra DOĞAN AK, Adıyaman Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü, Adıyaman/ Türkiye, semraak@adiyaman.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 11.11.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 31.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 17.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Sergilerde izleyicileri rahatsız etmeyi amaçlayan sanatçılar hep olmuştur ve bu tip sergiler hala düzenlenmektedir. Sanatçıların izleyicilerin, ellerinde kadehler eşliğinde fonda bilinen bir klasik müzik parçası ile tuval üzerine yağlıboya işler izleme beklentilerini, alay edercesine boşa çıkarma amaçları nedir peki? Bir başarı mıdır? Bir başarı amaçlanmakta mıdır?

Postmodernizmi, modernizmden ayıran başlıca nedenlerden birisi fikir ve temsillerin "yüksek" ve "alçak" kültür ile açıklanamaz oluşudur. İfadeler, artık kendinin farkında olan, kendini sorgulayan ve altını oyan anlayışlar hakim olmuştur. Sanatçıların, bu rahatlığı, izleyicilerin tahammülsüzlüğü ile sonuçlanmaktadır. Modernizm, artık tarihe mal oldu der Bedri Baykam. "Birbirine bağlı akımları, tatlı anıları, kahramanları, unutulmaz rastlantılarıyla birlikte sanat tarihi kitaplarına girdi bile. Vincent'in kesik kulağı, Kandinsky'nin atölyesinde baş aşağı duran tual, Jackson Pollock'u öldüren araba kazası, Warhol'un Leo Castelli tarafından galerisinde geri çevrilişi; hepsi de 130 yıllık öykünün önemli anlatılarından birkaçı." (Baykam, 1999: 222)

İzleyicilerin hop oturup, hop kalkmasına sebep olan bu işleri, bir Rembrandth tablosu veya bir Cezanne tablosu yerine satın almayı tercih ettiren sebepler neler olabilir diye düşünmekteyiz. Satın almak bir kriter midir? Sanatçı, satılma kaygısı olmayan işler de sergilemektedir şüphesiz, fakat buna razı olabilecek galeriler (satış komisyonu ile geçinen) oldukça azdır. Tabii skandal yapıtın başarısı galeriye kazandıracağı reklam ile komisyondan çok daha değerli olabilirse.

MARCEL DUCHAMP

Her ne kadar tarihte pek çok örneği olsa da, 1917 yılı gerçek bir kırılma noktası olmuştur. Marcel Duchamp ünlü *'Çeşme'* adlı, *R.Mutt* imzalı hazır-yapıt eserini sergilemek istediğinde jürinin tepkisi oldukça sert olmuştur elbette. Ancak Duchamp eseri hakkında söylediği şu sözler ile seyirciyi estetik nesne konusunda düşündürmeyi amaçlamaktadır. 'Pisuara sanat eseri olarak yaklaştığınız anda eser olmaktan sıyrılmaktadır. Ona bir pisuar olarak baktığınız anda ise sanat eseri olmaktadır' bu ikilem karşısında seyirci şok edilmektedir. Tabii Duchamp'ın amacı estetik dışı objenin sanat eseri olarak kullanılabilirliği ve estetik değer verilen eserin sanat eseri olmasının sorgulanabilirliğidir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. Marcel DUCHAMP, Çeşme / Fountain, 61x36x48 cm, Sırlanmış Seramik, 1917

Andre Breton da desteklercesine; '(…) hazır nesneye 'sanatın itibarı ve statüsü 'verilir verilmez kaçınılmaz olarak estetik duygu yaratır (…)' demişti. (D. Kuspit, 2006: 38)

Danto'ya göre ise, modern sanatın bayrağını taşıyan eleştirmen Greenberg'in yaklaşımı ile postmoderni alımlamak imkansızdı. Bu görüşünü şu cümleler ile kanıtlamaktadır: "(…) Duchamp'ın işlerinin, beğeni kaygısının yokluğunda ya da askıya alınması durumunda başarıya ulaşan bir sanatı içeren *ontolojik* başarısı, estetiğin aslında sanatın özsel ya da tanımlayıcı niteliklerinden biri olmadığını göstermektedir. Bu benim gördüğüm kadarıyla, salt modernizm çağını sona erdirmekle kalmamış; sanatın özsel niteliklerini rastlantısal niteliklerinden ayırmayı, sanatı temsil, yanılsama ve benzerlerinin kirletici niteliklerinden, simyacılık tabiriyle, "arındırma"yı amaçlamak suretiyle modernizmi tanımlayan tüm tarihsel projeyi sonlandırmıştır." (Danto, 2010: 145) Danto'ya göre Greenberg'in materyalist sanat estetiği, Duchamp'ın sanat estetiğine cevap vermekten uzaklaşmıştır.

Cabanne, Duchamp'a hazır yapıtları nasıl seçtiğini sorduğunda şu cevabı vermiştir. "Bu tamamen objeye bağlıydı. Genel olarak görünüşe dikkat ediyordum. Herhangi bir nesneyi seçmek çok zor, çünkü 15 günün sonunda ya onu sevmeye başlıyorsunuz, ya da ondan nefret ediyorsunuz. Bir şeye kayıtsızca, hiçbir estetik duygulanıma kapılmadan yaklaşmak zorundasınız. Hazır-yapıtların seçimi her seferinde görsel bir kayıtsızlığa, aynı zamanda iyi ya da kötü zevki tam anlamıyla dışlayan bir tavra dayanıyor." (Cabanne, 1971: 47-48) Sergiye kabul edilmeyen pisuar, Alfred Stieglitz'in çektiği bir fotoğraf eşliğinde ilk kez The Blind Man'ın birinci ve ikinci sayılarında bir metin eşliğinde yayımlandı. Metinin yazarı bilinmemesine rağmen sorumlusunun Duchamp olduğu bilinmektedir. Bu metinde verdiği açıklamalarda:

"Bay Mutt'ın çeşmesini reddetmenin dayanakları: 1- Bazıları onun ahlakdışı, kaba olduğuna inanıyordu. 2- Bazıları, onun intihal olduğuna, basit bir tesisat malzemesi olduğuna inanıyordu. Bay Mutt'ın çeşmeyi kendi eliyle yapıp yapmamasının bir önemi yok. O onu SEÇTİ. Ayrıca ona tesisat malzemesi demek de saçma. Amerika'nın ortaya koyduğu

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sanat eserleri onun tesisatlarından ve köprülerinden ibaret." (Harrison ve Wood, 2011: 283)

Duchamp, hazır yapıt terimini de ters yüz etmeyi sürdürmüştür. Bir sanat eserine eklemeler yaparak yardım edilmiş hazır yapıt terimini kullanmıştır. Her boya tüpünün kimya sanayinin ürettiği, hazır-yapım bir mal olduğu dikkate alınırsa, dünyadaki bütün resimlerin yardım edilmiş hazır-yapımlar olarak görülmesi mümkün olmaktadır. Hazır-yapımların sanatın biricikliği ve özgün yapıt olma konusu yok etmesi Duchamp'ı fazlasıyla mutlu ediyordu. (Baykam, 1999: 238)

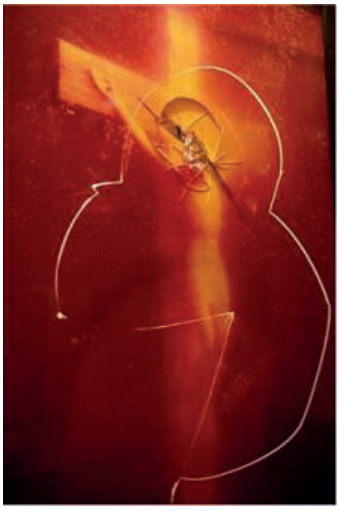
Peki, günümüz zaman diliminde eleştiri üslubunu sertleştirmiş ve seyirciyi nerdeyse pornografi izlercesine röntgencilikle suçlayacak denli irrite eden sanat yapıtları neden üretilmektedir? Sanat eserinin her zaman en uç noktada olma zorunluluğu var mıdır, diye sorgulamaktayız.

Postmodernizmin birçok anlamı ortaya çıkmıştır. Ancak, günümüz zamanlarda çağdaşı anlatan ironik ve muğlak bir tavır gösterirken, aynı zamanda dönemin ruhunu (Zeitgeist) karşılayan genel bir ad da olabilmektedir.

Bir diğer örnek olarak aklımıza Richard Serrano gelir. Kilise, Tanrı ve İsa üçlemesiyle 1985 yılında '*Kanlı Haç'* isimli eserini gerçekleştiren sanatçı, haç şeklinde fleksiglas tankın içine inek kanı doldurarak stüdyoda fotoğrafını çeker. Bir diğer işi '*Piss Crist' (İsa'ya işe*) oldukça tepki toplamıştır. Resimde, tuval üzerinde İsa sarı bir ışık halinde kırmızı fonda görünmektedir. Üzerinde sarı baloncuklar dikkati çeker. İlginç olan ise, bu baloncukların sanatçının kendi idrarı olmasıdır. Fotoğrafta çarmıha gerilmiş plastik İsa ikonası sanatçının idrarının bulunduğu cam bir kabın içine daldırılmış şekilde görülüyor. Eser Serrano'nun dini objeleri süt, kan, idrar gibi çeşitli sıvıların içine batırarak yarattığı serinin bir parçası olarak yapıldı. Fotoğrafın ismi ve sanatçının açıklamaları dışında aslında kullanılan sıvının idrar olduğunu belli eden bir işaret yok. Serrano, "Çişli İsa"ya ve serideki diğer eserlere açıkça politik bir anlam atfetmiyor, tersine müphemliğini vurguluyor. Sanatçı bir röportajında, eserin dini aşağılama amacı gütmediğini, çağdaş kültürde Hristiyan simgelerinin ticarileştiği ya da itibarının düşürüldüğü algısına gönderme yaptığını söylemişti. Ona göre, çarmıh simgesi artık gerçek anlamını yitirmiştir. Çarmıhta, saatlerce çarmıhta bekletilen ve işkence edilen bir insan olduğunun unutulmaması gerektiğini hatırlatır. O dönemde İsa'nın sadece kanayan vücudu değil, aynı zamanda tüm vücut salgılarının fışkırdığı bir adam olduğunu unutmamak gerekir. Bu sebeple, "Çişli İsa" izleyicilerde tahriklere sebep oluyorsa, gerçek anlamına daha yakın olduğu içindir. 17 yüzyıl başlarında sadece dini sanat öncelikliydi. Bundan sonra çok az

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

sanat yapıtı hem sanat hem de dini olabilmiştir.[1] Serrano'nun ABD'de sanatçılara devlet desteği sağlayan The National Endowment For the Arts tarafından desteklenmesi 1989 yılında tartışmalara yol açmıştı. 2011 yılında ise Hristiyanlar tarafından Paskalya'dan önceki son Pazar günü kutlanan Palmiye Pazarı bayramında, "Çişli İsa"nın baskılarından biri Avignon'da sergilendiği müzede Hıristiyan protestocular tarafından onarılamayacak şekilde tahrip edilmişti.

Resim 1. Andres SERRANO, Çişli İsa / Piss Crist, 152x102 cm, Plastik Kap, İkona, İdrar, 1987

DAMIEN HIRST

Çok popüler ve performansa dönüşmüş bir başka sergileme ise Damien Hirst'a aittir. Sanatçı Eyestorm Galerisi'nde "Painting by Numbers" adlı sergide uyguladığı enstalasyonunu serginin en etkili işi olarak duyurmuştu. Eser arı dolu kahve fincanları, sigara izmaritleriyle dolu kül tablaları, boş bira şişeleri, üzerinde boya bulaşığı bir palet, şövale, merdiven, fırçalar, boş bira şişeleri, yarım kalmış kahve bardakları, şeker ambalajları ve yere yayılmış gazetelerden oluşmaktaydı. 54 yaşındaki temizlik görevlisi Emmanuel Asare (isminin tüm yazılarda zikredilmesi ilginçtir) eseri çöp zannedip toplar. Bu olay tüm sanat dünyasında geniş bir yankı bulur. Temizlikçinin ifadesi her manşette aynen aktarılır, "Bana buradakiler hiç de sanat eseri gibi görünmedi. Ben de hepsini toplayıp attım." Sanatçının tepkisi ise şaşırtıcı olacaktır. Sanatçı bu haberi aldığında herkesten çok güler. Çünkü eseri ile günlük hayat arasında kurduğu bağlantıda başarıya varmıştır. Günlük hayat nesnelerinin galeride ne işi vardır? Galeride sunulmaları onlara estetik anlam yüklemekte midir? Bize temizlik görevlisinin gazeteleri açıklaması çok anlam ifade etmez. Fakat, "en başarılı" sanat eleştirisini yine de o yapmıştır. Sonuç başarıya ulaşmıştır, eser yeterince reklamını yapmıştır. Eserin yok olması önemsizdir, önemli olan sonuçtur ve varılan noktadır. (Damien Hirst'ün eskiden borsacı olduğunu unutmamak gerekir bu arada, paranın nerede olduğunu elbette bilmektedir). Eser yok edilerek sonuçlanmıştır, tıpkı Marcel Duchamp'ın Büyük Cam işinin

1 http://www.huffingtonpost.com/udoka-okafor/exclusive-interview-with-_18_b_5442141.html (erişim tarihi: 26.01.2017)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

kırılıp, nihayetinde tamamlanması gibi. Peki, günümüzde de bu başarıyı hedefleyen sanatçılar ülkemizde olmamış mıdır?

Resim 2. Damien HIRST, Eyestorm Galerisi Enstalasyonu, 2001

Damien Hirst gibi Postmodern çağda popüler kültür imgelerini kullanan sanatçıların ortak meselesi, imge sağanağının kutsal metinlerle aynı arındırıcı rolü oynayıp oynamadığıdır. Kutsal metinler yerine, modernizmin kalıpları ve kurallarının olup olmadığı da söylenebilir. Julia Kristeva'ya göre: "Kitle medya kültürü daha az şifrelenmiştir, o kadar evrensel değildir, imge ve biçimlere sokacak tek bir kitabımız yoktur, birkaç tane vardır; bu yüzden bu imge ve biçim patlamasını yaşıyoruz. Bize yaşam ve ölümden bahseden büyük mitlere kıyasla ortalama kalabilirler, ama analistin sedirinde ve televizyonda aktarılan "küçük ayrıntılar" bizim günlük hastalıklarımız üzerinde, tıpkı kutsal imgeler gibi etki bırakır. İmgelemin parçalanmasını yaşıyoruz. Bir katedral kadar görkemli değil, o kadar etkileyici değil, ama ruhsal aygıtta aynı mekanizma çalışıyor." (Harrison ve Wood, 2011: 1107)

BEDRİ BAYKAM

Türkiye'de unutulmamış en çarpıcı iki örnek ise, Bedri Baykam ve Şükran Moral tarafından yapılmıştır.

Bedri Baykam 14 yaşında (ilk ilişkisi sonrası diye etiketlemiştir) sildiği ve 35 yıldır sakladığı peçeteyi sergiledi. Dolayısıyla büyük bir tartışma yarattı bu durum. Gazetelerde sayfalar dolusu yazılıp çizildi. Sanattır diyen azınlık ve buna şiddetle karşı çıkan bir çoğunluk ağzına geleni söyledi, döküldü. Baykam'ın açıklaması şöyle olmuştur: Dünyaya 'erkekler böyle yaşardı' diye bir belge bırakıyorum, diyen Baykam, başlık örneği olmayan bir şey yapmak istediği için de 35 yıl önce spermini sildiği peçeteyi sakladığını itiraf ediyor. Bu karara varmasını ise şöyle anlatıyor: "Bunun şu anda örneği yok ve olamaz da. Çünkü bunun üç sebebi var. Birincisi: bu kitabı okurken 15 yaşında olan ve 'ben de yapayım' diyen biri 35 yıl bunu saklayabilecek mi? İkincisi: Saklaması önemli olan birisi sayılabilecek mi? Üçüncüsü: Bunu yapsa bile, bu artık yapılmış bir şeydir." Sperm izini taşıyan ilk peçetenin şu anda kendi sanatsal hinterlandında (yaşam alanı) değeri olan bir kağıt parçası olduğunu da ifade eden Baykam, "Biri bana, 'bu Van Gogh'un spermini taşıyan mendildir' deseydi onun, benim için değerli olurdu. Bir

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

müzede Picasso'nun spermi olsun istedim" diye konuşuyor.[2]

Bin iki yüz sayfalık otobiyografisinde 35 yıl önce sakladığı spermini sildiği peçetesi olduğunu yazdığında ve ardından bunu 2006 yılında sergilediğinde "teşhircilik" suçundan dava da açılmıştır. Sanatçıların tahrikleri izleyiciler ve medyanın da pompaladığı tepkiler ile karşı karşıya kaldığı önemli örneklerdendir.

Bedri Baykam, sık sık yapılmış olanı yeniden sunmaktadır. Ve pek çok işinde şu yazısına -bir not gibi iliştirilmiş halde rastlamaktayız; '..this has been done before' (bu daha önce yapılmıştı).

Resim 3. Bedri BAYKAM, Peçete, 2006

ŞÜKRAN MORAL

2013/4 yılında Casa Dell Arte Galerisinde, özel bir azınlığa sunum olarak performans sergileyen, ve İtalya'da yaşamını sürdüren Şükran Moral gibi. Sanatçı, *"Amemus"* (Latince sevmek anlamındadır) adlı performansında bir bayan ile küçük bir grup karşısında galeride yerleştirdikleri yatakta sevişti. Lezbiyen bir ilişkiyi seyirci karşısında (onlara röntgenci bir rol üstlendirerek) gerçekleştirip videosunu ertesi gün gelebilecek saldırılardan korumak amacı ile kaldırttı. Videoların kalması önemli miydi, bence değil. Ancak gazetelerde yeterince yer kaplayan yazılar yazıldı. Galeride bu gösteriyi izleyebilecek azınlığın tepkileri ve sanatçı ile duygularını yansıtan röportajlar yapıldı. Galerinin veya sanatçının reklamı amaçlanmıştı ve sonuç yeterince başarılı oldu.

Güncel Sanat, artık belirli bir zaman diliminde görülebilmesiyle bilinmektedir. Performans böyle bir uygulamadır. Sanat yapıtı, artık 'evrensel' bir kitleye açık, 'anıtsal' bir zamansallık çerçevesinde tüketilmeye elverişli değildir, sanatçı tarafından çağrılmış olan bir seyirci kitlesi için bir olay-zamanı içerisinde olup biter. Tek kelime ile özetlemek gerekirse, yapıt kendi zamansallığını yöneterek karşılaşmalara zemin hazırlar, randevular verir. (Bourriaud, 2005: 47)

2 arsiv.sabah.com.tr/2006/04/30/gny/gny107-20060430-200.html (erişim tarihi: 20.12.2016)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 4. Şükran MORAL, Amemus, Casa Dell Arte Galeirisi, 2010

İlişkisel sanat, insanların karşılıklı-eylemlerini ve bunun toplumsal içeriğini hedefleyen bir sanattır. İletişim çağında karşılaşma mekanlarının artmasına rağmen insanların daha az ilişki içerisinde olduğu, ilişkiler gerçeklik alanından çıkıp birer temsile dönüştüğü söylenebilir. Bu, Guy Debord'un, insan ilişkilerinin artık 'doğrudan yaşanmadığı', ama yerlerini 'heyecan verici' temsillerine bırakarak insanların birbirinden uzaklaştığı bir toplum olarak tarif ettiği 'Gösteri Toplumu'na doğru dönüşümün son evresidir. Örneğin reklamlar "İki kişilik bir huzur mu arıyorsunuz? Öyleyse kahvemizin tadına bakın." gibi söylemler üretmektedir.[3]

TRAYCEY EMIN

Akla gelen bir diğer çarpıcı sunum ise; Tracey Emin'in (Kıbrıs'lı Türk asıllı sanatçı) ilk New York sergisinde bir yerleştirmesidir. Galeriyde kanlı petlerini ve tamponlarını gözler önüne serdi. Tüm özel hayatı gözler önüne seren bu yatak yerleştirmesi, Amerika'da muhafazakâr kesimden *beklenen* tepkiyi gördü. İzleyicinin çöp olarak gördüğünü sanat nesnesini sunmak izleyicileri öfkelendirmiştir. Çünkü, gelen izleyici bir avangard sergi ile karşı karşıya kalacağını bilse bile, yine de bir beklenti içerisindedir. Duchamp'ın pisuarı, Andy Warhol'un Brillo kutuları, Damien Hirst'ün yerleştirmesi ile aynı kadere sahip olmuştur.

Postmodernizmde kimlik anlayışı sanatçıların seslerini yükseltmeleri ile sonuçlanmıştır. "Derin olmayan yüzeylere duyulan ilgi, kişisel kimliğin kültürel parçaların gevşek bir birleşimi olarak görülmesine dönüşür. Modernist kimlik, birçok kod ve bağlam tarafından oluşturulan ve parçalanan bir kimlik haline gelir. Bu "post-hümanist" yaklaşım, kimliği çeşitli şekillerde sunar: hibrid, siberbenzer, akışkan, göçebe, sürekli bir "oluş" halinde veya edimsel ve maskeli." (Ward, 2014: 10)

O döneme dek, ezeli öğreti olan mimesis üzerinden anlamlandırılmış sanat hüküm sürmekteydi. Platon'un idealar ve form olarak,

3 http://www.lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=6&articleID=1293&bhcp=1 (erişim tarihi: 24.01.2017)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir marangozun yapabileceği bir şey olarak ve sonra da formu taklit eden marangozu taklit eden ressamın yapabileceği şey olarak adlandırılmaktaydı yaratım süreci. Taklit ettiği şey hakkında hiçbir şey bilmedikleri için, diyordu Platon, sanatçılar bilgiden yoksundular. Sanatçılar ona göre gerçeğin görüntüsünü bilirler sadece. Şimdi ise, bir anda, insan altmışların sanat dünyasında gerçek yataklar görmeye başlamıştı. Sanatçılar sanat ile gerçeklik arasındaki uçurumu kapatmaya başlamışlardı adeta. Böylece bir soru çıkıyordu ortaya: Bunlara eninde sonunda birer yatak ise, bu yatakları sanat yapan nedir? Warhol'un Brillo kutuları ve Tracey Emin'in "yatak"ı, insanın artık sanat ile gerçeklik arasındaki salt farkı görsel bağlamda kavramayacağını ya da "sanat yapıtı"nın anlamını örnekler aracılığıyla öğretemeyeceğini açık bir biçimde ortaya koyuyordu. Böylece sanat yapıtı ile sanat yapıtı olmayan şey arasındaki fark şuydu: "Sanat"ın anlamı örnekler üzerinden öğretilebilir iken ya da sanat ile gerçeklik arasındaki ayırım, tıpkı bir yatağın bir vazo üzerindeki resmi ile gerçek bir yatak arasındaki fark gibi algıya bağlı görünürken asla ortaya çıkmayacak bir soruydu bu. (Danto, 2010: 158-159)

Resim 5. Tracey EMIN, Yatağım/My Bed, Yatak, Yastıklar, Çarşaf, Farklı Objeler, The Duerckheim Koleksiyonu, 1999

Chris Ofili ise, Fil dışkılarını malzeme olarak kullanarak Meryem'in tablosunu yaptı. Brooklyn müzayedesinde gerçekleştirdiği *Sensation* adlı sergide tablolarında fil dışkılarını malzeme olarak kullanmıştır.

Resim 6. Chris OFILI, Kutsal Bakire Meryem/Holy Virgin Mary, Kağıt Kolaj, Yağlı Boya, Yaldız, Polyester Reçine, Harita İğneleri, 243.8x182.9 cm, 1996

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Esasında, dışkı sanatçıların her zaman ilgisini çekmiştir. Çünkü skandal bir nesnedir.

Elias Canetti, için dışkı her kültürde iktidarın dışladığı, dışladığı sürece önemsediği malzemedir. " İktidar, avını yiyip çözümleyendir. Yani yiyenin gövdesine karışmasıdır. Yabancı bir şey ele geçirilir, yenip özümsenir, küçük parçalara ayrılır. İnsan sadece bu süreç boyunca yaşar. Süreç durursa ölür. Dışkı kan dökücülüğün izidir. Pis kokar ve göklere haykırır." (Canetti, 2006: 68)

PIERO MANZONI

Piero Manzoni kendi dışkısını içerdiği teneke kutulara etiket yapıştırıp market reyonu ürünü gibi sergileyip '*Artist's Shit' (Sanatçının Boku)* adı ile sundu. Manzoni'nin bu işi oldukça etkileyicidir aslında. Sanat eserinin pazarlana bilirliğini sorgulayarak sadece imza taşıyan nesneyi sanat eseri sayma ve estetik kabullenebilme amacını sorguladı. "Dışkı ve sanatın zaten belirli bir karizmatik çekiciliği vardır- dışkının karizması olumsuz, sanatınkiyse olumludur. Bunların her birine bir diğerinin statüsü verildiğinde, yani bulunmuş dışkı, hazır-nesne sanatı olduğunda – standart Duchampvari edim- her ikisinin de karizması hızla artar. Deyim yerindeyse ikisinin de iğrenç kokusu her yanı sarar, yani karizmaları kozmikleşir: İlişkileri ikisinin de kurtuluşudur." (Kuspit, 2006: 98)

Şekil 2. Pierro MANZONI, Sanatçının Dışkısı, 4.8x6.5 cm, 90 Teneke Kutu, 1961

Gilbert&George, dev dışkı kurabiyeleri sergileyerek, dışkı konusunun bitmediğini göstermişlerdir.

"Dışkının eğlenceli bir biçimde sergilenmesi –gösteri, bizi gösterdiği şeyden uzaklaştırdığı için, dışkını gerçek doğasının (ayrıca simgelediği hiçliğin ve anlamsızlığın) unutulması amacıyla bir gösteriye dönüştürülmesi- entropik modern sanatın ve postsanatın başlangıcının kusursuz bir ironik örneğidir." (Kuspit, 2006:133)

MARC QUINN

Marc Quinn, kendi kanının 4,5 litresi ile her beş yılda bir yenilenen ve devam etmekte olan projesinde oto-portrelerini yapmaktadır. Bu proje ile kendi bedenine ait malzemeyi kullanarak, ölümsüzlük, kalıcılık terimlerine gönderme yapmaktadır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Marc QUINN, Oto-Portre/Self, Sanatçının Kendi Kanı, Çelik, Perkspleks, Dondurucu, 208x63x63 cm, 2001

Quinn, 1999'da açtığı "Aklın Uykusu" sergisinde, başlangıç olarak kendisine Goya'nın 'The Sleep of Reason Produces Monsters' (Aklın Uykusu Canavarlar Üretir) başlıklı gravüründen esinlenilerek yapmıştır. Serginin en ilgi çekici eserlerinden biri olan *Self* ise, izleyicinin tahammüllerini zorlayan bir iş olmuştur. Ölüm ve ölümsüzlük sanatçıların sık sık ele aldığı temaların başında yer alırken, izleyiciler ilk "memento mori"leriden bu ana gelen temsillerle karşı karşıya kalmışlardır.

BULGULAR

Postmodern sanatçılar, modern sanatçılardan farklı olarak, sonuçları belirsiz de olsa simyasal deneylerle ilgilenmezler –sanat eserlerinin simyasal mucizeler yaratabileceğine inanamayacak kadar hayal kırıklığı yaşamışlardır; kendilerini popülerleştirecek bir izleyici kitlesine sahip olmakla ve sanatçı olarak hak ettiklerine inandıkları üne ve karizmaya kavuşmakla ilgilenirler. Ne var ki, kendilerini izleyici kitlesinin gündelik arzularını (eğlencenin tanımlarından biri) yansıtan eğlendiriciler olarak gördükleri ana, varoluş nedenlerini de kaybetmişlerdir; böylece kitlelerle birlikte eğlenen ünlüler haline gelirler- gündelik gerçekliğin kalıntılarını arıtarak yüksek sanatın altınına dönüştürmeye çalışan münzevi simyacılar değillerdir artık. Gerçek yaratıcılık için gerekli olan içsel yalnızlıklarını –gerçek gizli atölyeyi- terk ettikleri an, belirsiz, rastgele bir izleyici kitlesinin reklamcısı haline dönüştüler. İzleyicileri gibi geleneklerine bağlı, sıradan insanlar oldular. Geleneklere boyun eğmeyen yaratıcılıklarıyla kendi başlarına kazanamadılar kimliklerini- yöneldikleri kitleden aldılar. Postmodern dönemde amaç avangard sanatçı olmak değil, medya sanatçısı olmaktır- yani günümüzde medyanın önünde olan, ama medyanın çabucak yetişip geçici bir toplumsal olgu haline dönüştürdüğü sanatçı. Postmodern medya sanatçısı modern sanatın simyasal deneylerini

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

klişeleşmiş, sığ bir biçimde yineler; modern sanatı gündelik göstererek kendi kendisinin karikatürüne çevirir. Böylece yaptığı eserler, varoluşa ve gerçekliğe yeni bir bakış açısı sunmamasına rağmen – modern sanatın en iyi örnekleri başarmıştır böyle bir bakış açısı sunmayı – kitleleri kendine hayran bırakacak sihirli dokunuşu elde etmiş olur; bu sayede, kitlelerin kendilerini rahatsız hissetmelerine ve kendilerine olan güvenlerini yitirmelerine neden olmaz. Gerçekten de içsel ve dışsal gerçeklik algısı modern sanat tarafından bir kez sarsılan izleyici bir daha kendini rahat hissedemez. Ne var ki postmodern sanatçı, izleyiciyi rahatsız etmek istemez; bunun yerine ona ayna tutarak onu onaylamak ister; böylece sanki olası tek bakış açısı buymuş gibi söz konusu izleyicinin kendisine olan inancını, gerçekliğe ve yaşama olan bakış açısını doğrulamış olur. Postmodern sanatçıya göre sanatsal deprem diye bir şey yoktur. Modern sanatın açtığı derin boşlukları doldurur; modern dünyada sanki başka sorun kalmamış gibi çevre düzenlemesiyle uğraşır. Postmodern sanatçılar, sanatçı karikatürleridir, çünkü sanatçıyı kalabalıktan biri haline, başkaları gibi sıradan bir işi olan, sıradan biri haline dönüştürürler.” (Kuspit, 2006: 71-72)

Günümüz sanat eleştirmenlerinin postmodern sanatçı ve modern sanat hakkında düşündükleri özetle böyledir. Ancak yine de ses getirmek amacı taşıyan pek çok avangard eylem popüler olabilme amacına yönelmiştir. Sonuç olarak, sanatın tüketilen nesne olması kaçınılmaz olmuştur. Tüketilen nesne, sonradan anlamsızlaşmaya ve daha iyisinin yerini almasını beklemesiyle yüz yüzedir. Pop art sanatçısı Andy Warhol tüketimin bu amacı ve sonunu zamanında görmüştür ve söylemiş olduğu ; *‘herkes bir gün 15 dakikalığına ünlü olacaktır’* sözü ile belirtmiştir (modern pazarlamanın üretim ve dağıtım yöntemleri). Zaten yapmış olduğu sayısız serigrafi çoğaltma baskıları ile de kendisinin bir makine olduğunu ve olabildiğine eserlerini çoğaltmak istediğini belirtmektedir. Allan Kaprow’un savunduğu gibi , ‘yüksek sanata ve özgün sanatçılara ihtiyaç yoktur. Post sanatçı çok daha popülerdir, bu yüzden de günümüzde herkes post sanatçı olmak ister- zaten olsa da olmasa da günlük yaşamı olan herkes post sanatçıdır.’ (Kuspit, 2006: 90) diyerek, gündelik olanın sanata dair olduğunu pekiştirir. “Toplumsal olaylar ‘şeyler’ gibi görülmelidir… Çünkü sanatsal ‘şey’ bazen kendini bir ‘olay’, ya da (onu bir form, bir dünya haline getiren) bütünlüğü tartışma konusu edilmeksizin, zaman ve uzamda meydana gelen bir olaylar bütünü gibi gösterir. Çerçeve genişliyor; yalıtık bir nesnenin ardından, artık bütün bir sahneyi olduğu gibi kucaklayabiliyor.” (Bourriaud, 2005: 31)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

TARTIŞMA

Sanat, bugün yaratıcılık edimi ön planda olan değil, başarılı bir paketleme biçimidir. Bir nevi kendisinin tekrardır aslında, ancak kendini sunabilen pazarlama nesnesidir.

Sanatın bu denli para ile özdeşleştirilmesi kavramsal olarak oldukça ilginçtir. Para değiştirildiği eşya ile değer kazanır. Kullanılmadığı sürece değersizdir. Sanat eserinin para ile değer kazanması manevi itibarını yitirmesine sebep olmaktadır.

Bu tespite Bedri Baykam da katılmaktadır. Ona göre para-sanatçı ilişkisi o denli sıkı fıkı olmuştur ki, galerici, metin yazarı, küratör ve sanat alıcısının dikkatini çok çekmiştir. Jeff Koons (eskiden bir bankacı olduğunu unutmamak gerekir) birilerini yollayıp basket topu satın aldırıyor, götürüp bir galeriye yerleştirmelerini söylüyor, sonra da adamlarını bu sanatsal eylemin karşılığında yazılan çekleri bozdursunlar diye bankaya gönderiyor. Bu arada, kredi kartıyla çektiği paraları bazen kendi Cicciolina'sı, bazen de Cinecitta'nın yeni yıldızlarıyla yiyor. (Baykam, 1999: 298)

Ian Burn, "Sanat Piyasası: Bolluk ve Yozlaşma" adlı makalesinde piyasanın sanat eserleri üzerinde belirleyiciliğini şöyle anlatmaktadır: "1960'lardaki refah duygusu kaybolup gitti. Sanatçılar olarak, sanat piyasasını sadece ödül olanaklarıyla anlamaya çalıştık, ekonomi gibi "kasvetli bir bilimi" göz ardı etmeyi yeğledik. Ama artik böyle olmayacak anlaşılan. Bir zamanlar sanat eserlerini "sadece" ekonomik alışveriş metaları olarak görmek ekonomik belirlenimciliğin abartılması olarak görülse de, artık bütün yaşamımızın bu şekilde yapılandırıldığı ve artık başak türlüsünü düşünemeyeceğimiz açıkça görülmektedir. Sadece sanat eserlerinin mal haline gelmesi sözkonusu değil, aynı zamanda sanat eserlerinin *daha en baştan* mal olduğu duygusu yaygınlaşıyor." (Harrison ve Wood, 2011: 983-984)

Sanat moda olan olmuştur artık. Eski dönem sanat akımlarına göre daha kısa ömürlüdür ve kitleleri hızlı etkilemek zorundadır. Çünkü, sanat kısa bir dönem sonra normalken anormal ve absürt olacaktır. Bu da moda olduğunun kesin kanıtıdır. Sanat bir eğlence nesnesine dönüşmüştür ve bu onun içinin boşaldığını göstermektedir. Aslında ilk can çekişen çığlıkları Dada sanatçıları haykırdılar 'sanat ölüyor, yaşasın sanat' demişlerdir.

'Kültür' genel olarak belirli bir toplumdaki her tür inancı, davranışı, değeri ve nesneyi içine alan ve onu temsil eden bir terim olmak dışında bir şey ifade ediyor mu? Eğer bir toplumdaki her şey o toplumun kültürünün bir parçasıysa, toplum ve kültür sözcükleri birbirinin yerine kullanılabilir, zaten maddi kültür ve görsel kültür anlayışlarının da gösterdiği budur, öyleyse kültürün bundan böyle özel bir önemi yoktur. Eşsiz biçimde kültürel olan

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bir nesne yoktur. Para, medya ve finans artık içerisinde kültür geçen her anlamı biçimlendirip bize sunuyor.

Sonuç olarak günümüz postmodern sanatı geldiği noktayı pop sanata borçludur.

"Popüler kültür, güzel sanatların mit yaratma potansiyelini elinden almıştır.(…) kendine özgü bir işlevin bu anlamda sınırlandırılmasının sanatçı tarafından hevesle karşılanması, sanatın geri kalan birkaç işlevinden biri olan dekorasyonun gereğinden fazla önem kazanmasına neden olmuştur. (….) Resim sanatındaki odalık temasının bugünkü en yakın eşdeğeri, Playboy'un dağıttığı 'ayın güzeli' afişleridir. Otomobil tasarımcıları, uzay çağının simgelerini herhangi bir sanatçıdan çok daha başarılı içselleştirmişlerdir. Toplumsal meselelerse, televizyona ve karikatür bantlarına kalmıştır. Bugün epik dediğimizde aklımıza belli bir tür film gelmekte, kahraman arketipi ise sinema dünyasının derinliklerinde yatmaktadır. Eğer sanatçı, geçmişteki amaçlarını korumak istiyorsa, kendi meşru imgelerini yeniden ele geçirebilmek için popüler sanatları talan etmelidir." (Antmen, 2009: 164)

Andy Warhol, Pop Art sanatının manifestosunu tek başına özetlemektedir. Amacı, kuramları ve sebepleri tamamen bu yazıda geçmektedir. Günümüz avangard sanatına yansımaları ne denli büyüktür fark etmekteyiz.

SONUÇ

Modern sanat sonrası estetik kaygıları yok sayan tavırlar sanatta bugün içinden çıkılmaz noktalara gelmiştir. Sanat olabilen ve olamayacak ile arasında çizgiler tamamen silinmiş, her şey iç içe girmiştir. Sanat galerileri ve müzeler günlük hayatımızı geçirdiğimiz odalar haline dönüşmüşlerdir. Sanatta sarsıcı olan iyidir denilerek şoke edici ve hatta rahatsız edici sunumlar görülmektedir. Avangard yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Pop Art ile sanat artık satılabilir meta kimliğine tamamen bürünmüştür. Fiyat kıstaslarını belirleyen, sanat borsası piyasasını elinde tutan galeriler, galericiler, müzeler, küratörler, sanat tacirleri olmuşlardır. Sanat sadece belli azınlığın zevklerine hitap eden haline gelmiştir. Ancak, bu küçük kitleyi doyurmak için hep kendisini yenilemek ve dinamikler taşımak zorunda olmuştur. Sanat moda ile eşanlamlı bir işlev üstlenerek içeriği boşaltılmış *Kitch* bir nesneye dönüşme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Skandallar para ve reklam adına yapılması tercih edilir olmuştur.

ÖNERİLER

Sanat (büyük S ile yazılan SANAT) daha seçkin gruplara, yani seçkin azınlıkları hedeflemekteydi. Şimdi ise çok yönlü ve dönem dönem taraf değiştirmektedir. Ancak, halen daha seçkin zümrenin (satın alabilecek kesimin) zevkine yöneliktir. Sergi açmak, sa-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tış, kuratörlük, bienaller ve fuarlar tümüyle hepsi satın alabilen bu azınlık kitleye yönelik düzenlemelerdir. Ve Şükran Moral'in performansı da –sadece belli kişilere galaya katılıp canlı performansı izleme şansına sahip olabilen- sadece seçilmiş kişilerin ayrıcalığına ait-bir zevk sunumudur. Onlara hitap etmektedir, başka kişilere ise sadece bu konuda konuşup tartışmak düşmektedir. Tıpkı zengin kesimlerin, evlerinde özel defileler düzenlemeleri gibi ayrıcalıklı eğlenceler. Sanat da bu popüler zevklere alet edilmiştir. Bir tür sokak atığı olmuştur. Galeriler sonuç olarak tam anlamıyla çöplüğe dönüşmüşlerdir.

Sanat sırça köşklerin aristokratlara ve burjuvaya ait olan sanat olmaktan çıkarılıp sokağa çıkması, modern sanat ile başarılmıştır. Yani halka karışmıştır. Halk sanatı kendini geliştirip, kendini yüksek sanat gördüğünde ise artık estetik, kavramsal, sanatsal anlamlar taşımaktan çok ekonomi piyasasının bir para mülkü haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

ANTMEN, A., (2009). 20. Yüzyıl Batı Sanatında Akımlar, 2. Baskı, Sel Yayıncılık, İstanbul

BAYKAM, B., (1999). Maymunların Resim Yapma Hakkı, 1. Baskı, Literatür Yayıncılık, İstanbul

CABANNE, P., (1971) Dialogues With Marcel Duchamp by Pierre Cabanne, trans: from French by Ron Padgett, D. A. Capo Press, Inc, Özgün Baskı: thames. Hudson, London

CANETTI, E., (2006). Kitle ve İktidar, çev: Gülşat Aygen, 3. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

CLARK, T., (2004). Sanat ve Propaganda Kitle Kültürü Çağında Politik İmge, çev: Esin Horuşçu, Ayrıntı yayınları, İstanbul

DANTO, A. C., (2010). Sanatın Sonundan Sonra, çev: Zeynep Demirsü, 1. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

EROĞLU, Ö., (2005). Sanat1, 1. Baskı Nelli Sanatevi, İstanbul

HARRISON, C., WOOD, P., (2011). Sanat ve Kuram 199-2000 Değişen Fikirler Antolojisi, çev: Sabri Gürses, 1. Baskı, Küre Yayınları, İstanbul

KUSPİT, D., (2006). Sanatın Sonu, çev: Yasemin Tezgiden, 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul

LUCIE-SMİTH, E., (1977). Art Today, Phaidon Yayınları

RAGON, M., (2009). Modern Sanat, çev: Vivet Kanetti, 1. Baskı, Hayalbaz Yayınevi, İstanbul

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

WARD, G., (2014). Postmodernizmi Anlamak, çev: Tufan Göbekçin, 1. Baskı, Optimist Yayınevi, İstanbul

İNTERNET KAYNAKLARI

arsiv.sabah.com.tr/2006/04/30/gny/gny107-20060430-200.html

http://www.huffingtonpost.com/udo-ka-okafor/exclusive-interview-with-_18_b_5442141.html (erişim tarihi: 26.01.2017)

http://www.lebriz.com/pages/lsd.aspx?lang=TR&sectionID=6&articleID=1293&bhcp=1 (erişim tarihi: 24.01.2017)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

After the modern art, anti-aesthetic attitudes in art has become into an inexticable position. The line between artistic and non-artistic has been unvisible, and everything became more and more complicated. Art galleries and museums are now our everyday living spaces as well. It is told that staggering is good, in conclusion shocking and even irritating is seen everywhere, shown as avangard. At this point, the most fascinating and the most disconcertinginventor in contemporary art is known to be Marcel Duchamp. The Post-Duchamp era has used a more revolutionary language and this is the break point. Duchamp has achieved to be in serenity from which he never departed and which gave his teorems an undeniable grandeur; one divined a man not only detached, but 'preserved'. Some ruptures, as former is Duchamp, are exemplified by some artists' most scandallous works. Shouldn't be forgotten that Duchamp was a great saboteur, the relentless enemy of painterly paintings. No wonder he smiled at art history, while making sure his work ended up in museums. As Picasso and Matisse did in the past. Picasso, in questioning himself what art is, immediately thought, "What is not?". They all had in common a sort of progressive refusal of traditional means. They established a new plastic function in space, on the other words. The second work was "Piss Christ" from Andres Serrano. Religious themes and representations, are all around in everydaylife. It's not only about composition or formal aesthetic but a sense of solitude, of emptiness that you can find even in the church. Religious objects have become stil life objects in art. His *Bodily Fluid* series, he used the fluids like paint to make purely abstract works. But this work was a real bomb blast, which arose great reaction in public. Third and very extraordinary performance was Damien Hirst's installation being dumped by a cleaner working in the Eyestorm Gallery. The cleaner having mistaken it for rubbish after the opening of the exhibition. The gallery owner and Hirst himself, calimed that the cleaner (Emmanuel Asare) added a positive outcome by encouraging debate of what art is and what isn't, which was really healthy. This event was not the last, which avoke thought of in art as in life, garbage relates to power struggles. Rubbish has then occupied a noteworthy place within art. Fourth and fifth warks are performed by two Turkish artists, one man and the other Italy living female performance artist. Bedri Baykam, has exhibited his napkin which was used after his first sexual experience after 35 years, within his auto-biographic notes. This performance, exploded in newspapers and art critics. He was sued of exhibitionism and porongraphy in public. But his explanation was that it was 'a brief of how men live' on earth. Şükran Moral

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

second Turkish artist that was threatened of disturbing public and power. Moral received death threats after her sensational performance at the Casa Dell'Arte Gallery in Istanbul in 2011, titled "Amemus" (Lovemaking), which included live sexual intercourse with a female partner. Because of the harsh public reactions and criticism in media reports, and also for security reasons, Moral had to cancel her exhibition of the same name, which was to feature photos from the performance. Sixth example is from Cyprus born artist Tracey Emin, who has exhibited a bed with which she revealed intimate details from her life to engage the viewer with her expressions of universal emotions. She showed her own bed in all embarassing glory. Empty booze bottles, fag butts, stained sheets, worn panties, bloody aftermath of nervous breakdown. She presented her most personal space, insecure and imperfect as the rest of the world. 'My Bed' has received criticism on the grounds that it is 'self-indulgent' or "not real art!". By some art critics, 'My Bed' and Emin herself have been described as 'self-degrading', 'exhibitionist' and even 'self-flagellating': nothing that amounts to much praise. So why would she display such personal things, such as her used underwear or empty bottles of vodka, to the general public? Many critics have found fault with this 'exhibitionism', but there's nothing really innately wrong with it. For thousands of years, men have been using women as their subject, and Emin has reclaimed herself, her body and her life and turned the male gaze upside down. Her artwork is for herself, and those willing to understand it. Seventh was Chris Ofili's shit material used work. In this lustrous yet provocative work, Ofili presents a black Madonna surrounded by fluttering putti against a yellow-and-orange background. In the tradition of Western paintings of the Madonna nursing her baby, her blue robe is parted to reveal one exposed breast. On closer inspection, it becomes apparent that the putti actually consist of material cut from pornographic magazines, enhancing the overall voluptuousness of the image. It was printed theat it was a picture of Holy Virgin Mary splattered with elephant dung. Many chritics wrote that it really offended them. Eighth was from Italian artist Piero Manzoni. The use of shit as an artistic medium continued on. Takin advantage of his father's canning factory, he produced the work he came best known for: Artist's Shit, a series of 90 cans, each numbered and signed which, according to Manzoni, contained 30 grams of the artist's own excrement. The 48x65x65 mm cans carried details of their contetnts in three languages: "artist's Shit, contetnts, 30 grams net, freshly preserved, produsedand tinned in May 1961." Manzoni priced these acoording to the gold market, literally selling his own waste for its weight in gold - $37 at the time. Last is the extraordinary work of Marc Quinn, known as "Self", a continuing project instantiated every five years from blood made self portraits. This self-portrait is cast with eight pints of Quinn's

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:143 K:236
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

frozen blood. Described by the artist as a 'frozen moment on lifesupport', the work is carefully maintained in a refrigeration unit, reminding the viewer of the fragility of existence. Art has had identity of sold out meta with pop-art. The ones rating art, galleries ruling the art market, gallery managers, museums, curators, have all become art dealers. Art has become gusto of a minority of coterie. But, has to renew itself all the time and be dynamic, to satisfy this minority. Art has faced a danger to be *Kitsch* object with the synonym for fashion. Scandals opt to be done fort the mondey and commercial.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

KENTSEL MEKANLARIN KAMUSALLAŞTIRILMASINDA GRAFİK TASARIMIN ROLÜ [1]

THE ROLE OF GRAPHIC DESIGN IN CONVERTING URBAN SPACES TO PUBLIC SPACES

Elif ATAMAZ

Yakın Doğu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Lefkoşa / TRNC

Öz: Günümüz kentlerinin en büyük sorunlarından biri, küreselleşme ve hızla gelişen teknoloji ile birlikte değişen, çok-kültürlü ve gittikçe yalnızlaşan toplum yapısıdır. Bireylerin yalnızlığından sıyrılıp sosyalleşmesi için yaşadığı yere sahip çıkabilmesi ve böylelikle kendisini kentin bir parçası hissetmesi gerekir. Bu da; kent mekânlarının kamusallaştırılması ile mümkündür. Kamusallaşma için, bireylerle mekân arasında etkileşim önemlidir. Sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, uzmanlar ve sanatçılar kamuya açık mekânlarda çeşitli etkinlikler, konserler, gösteriler, sergiler ve atölye çalışmaları organize ederek izleyicilerin çevresi ile farkındalığını arttırmayı ve böylelikle kent mekânlarını topluma kazandırmayı amaçlamaktadır. Grafik tasarımda sanatsal etkinlik; akıl ile biçimlenmiştir ve mesaj iletme boyutu ile diğer sanat etkinliklerinden daha etkilidir. Grafik tasarım ile kentli ve kent ziyaretçileri mekân hakkında bilgilendirilir, yönlendirilir ve aynı zamanda bazı konularda eğitilip, uyarılabilir. Kentlerin kullanıcıları ile doğru iletişimi kurmasında, grafik tasarım en yalın ve dolaysız anlatım dilidir. Bu makalede, gittikçe kalabalıklaşan ve karmaşıklaşan kentlerde, kent mekânlarının kamusallaştırılmasının önemi ve grafik tasarımdan nasıl ve hangi sebeplerle faydalanılacağı örnekler üzerinden yorumlanarak irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Tasarım, Kamusal Mekân, Mekan Grafiği, Grafik Tasarım

Abstract: One of the most important problems in today's urban cities is the multi-cultured and increasingly alienated social structure, caused by globalization and fast-growing technologies. Individuals should own their living areas and consider themselves as part of the city in order to socialize and get rid of their loneliness. This is only possible by converting urban spaces into public areas. Interaction is an important factor for creating such desired spaces. Civil community organizations, local governments, experts and artists organize various activities, performances, shows, concerts, exhibitions and active workshops on the streets and squares aiming to increase awareness for the living environment and consequently to reclaim the public spaces. In graphic design; the artistic activity is shaped by rational thinking and due to its ability to transmit messages, is more effective and striking than other forms of art. By using graphic design elements on the public areas, citizens and visitors can be informed, navigated and at the same time can be educated and even warned in some respects. In the formation of the correct communication with the users of the cities, the graphic design is the most simple and direct language. In cities which are day by day becoming more crowded and complex, the importance of converting urban spaces into public areas is pointed out, and how and why graphic design methods can be used will be evaluated by interpreting examples in this article.

Key Words: Urban Design, Public Space, Graphic Design, Environmental Graphic

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.008.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Elif ATAMAZ, Yakın Doğu Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Lefkoşa / TRNC, elif.atamaz@neu.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 13.10.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 08.01.2017-11.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 16.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

From the early 20th century to the present day, rapid revolution in production forms, technological advances, the increasingly shrinking world caused by globalization and the Internet and different ideologies developed from all these changes have caused modern cities to become crowded and complex, leading to difficult problems. Of course, the community as a whole is most affected as a result of these phenomena. Individuals in society exist between buildings that are greater than the human scale: they are stuck in their routines, isolated from other members of the community and uprooted from their own cultural habits which represents a threat to cities. The Internet seems to promise freedom, but is actually isolating individuals and similarly, technology is increasing the distances between people while increasing the speed of transportation. All social life is based on consumption. "The public spaces of modern cities are limited by consumption and only put consuming on stage or they are limited by touristic life and put tourism on stage" (Sennet, 1999:14). The Open spaces in the cities are no longer a reflection of the inner life. The buildings and their surrounding open spaces, which appear to be open to the public, are serving capital and spurning public interest. Hovewer, research in recent years points out that the presence of public spaces in a city is extremely important to improve the social life of citizens. The individuals can reach them easily on foot and are able to roam freely in public spaces, may become friends by interacting with other people, can socialize and can get rid of their loneliness by feeling a part of the city. In this way, happier and more effective people can grow up in such cities.

CONVERSION of OPEN CITY AREAS to the PUBLIC SPACES

To be able to accept the open city areas like plazas and streets as public spaces; Habermas (2004) explained that "free access", "equal participation" and "social equality" must be obvious. These properties should be combined with "interaction". Because, when the people interact with each other, share common activities and even project their own ideas onto these spaces, they will feel more a part of the community.

Public Art for the Public Spaces

The most effective tool is of course "art" bringing communities together, providing interaction and building a bridge between people from different cultures. Art activities embracing people of all ages can be organized in various forms in the public spaces in the cities. These can be combined with technological installations such as light, laser and projection and different disciplines such as the performing arts and sculpture can be com-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

bined for these art activities. All art facilities that are oriented towards the public and are open to spontaneous, friendly interaction, are defined as "public art". The example of "The RedBall Public Art Project"—(an invitation to engage and to collectively imagine.), ignites a sense of wonder, curiosity, community engagement, and is just plain fun (Blank Space 2016). The project has been touring for several years making its way through all the capitals of the world (Figure 1). In this example, both audience and artist can interact with each other and the people start to become aware of things around them by watching, listening and/or touching. "These interventions of art interrogate the quality of life, the social awareness and the spatial memory and force the audiences to have an intellectual understanding of visuals" (Ergin, 2005:111).

Figure 1. The RedBall Public Art Project

The aim of artistic activity is to create awareness of the citizens about the environment they live in. It may not convey any message. People walking with haste to reach somewhere, without self-will, uninvited and even a little forced, can witness these activities. Those who want to watch will stop, while others will keep going. Being loved or hated is of no importance, hence the citizen would be affected in such a way by experiencing the art. To make public art more effective, the artist must surprise people, entertain and be very creative.

GUERRILLA MARKETING on the STREETS and GRAPHIC DESIGN

The characteristics of public art have attracted the interest of marketing firms. The variety of products in the global market, public weariness towards of advertising and publicity bombardment, and the high costs spent on marketing have encouraged marketing firms to find new methods. The necessity to develop more specific strategies has enhanced the importance of guerrilla marketing. The general definition of "Guerrilla Marketing", first defined by Jay Conrad Levinson in 1984, in America, is the effort to influence people by catching them in unexpected places and times (Figure 2). The messages of portrayed in guerrilla marketing also create a viral advertising effect by enthralling the target group with amazing ideas, provocative action and creativity. (Dadaart 2015).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 2: The Sample for Guerrilla Marketing

It is possible to see graphic design in the art of guerrilla advertisements throughout cities. These activities are implemented by businesses in order to generate revenue and have no social intensions. There may be similarities with public art having an artistic view, surprising people and sometimes even disturbing them. Hovewer, all these efforts must not be confused with public facilities (Figure 3).

Figure 3. The Sample for Guerrilla Marketing (Avansas blog 2016).

It is possible to find examples of guerilla advertisements aiming to educate and orient the public, to help them feel a sense of belonging for the city they live in and graphic design becomes a public art tool on the streets. These types of advertisements and activities are mainly operated by municipalities, NGO's or volunteers. One of the most effective example of this is the Project "See how easy feeding the hungry can be?" (Adeevee 2016), a campaign organized in South Africa (Figure 4).

Figure 4. The Campaign "See how Easy Feeding the Hungry can be?"

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GRAPHIC DESIGN in PUBLIC SPACES

Graphic design is a sub-discipline of art but its rational and functional properties bring it much closer to the design discipline. It designs the desired message by using an aesthetic language and than offers it to viewers. Artistic activity is shaped by the mind. This aspect of graphic design makes it more effective and striking compared with other art events. By using well-designed graphics, citizens and visitors can be informed about city locations, are guided and also they can be educated and informed about some aspects of the city.

Graphic design applications in public spaces can be grouped under three headings:

1. Notification feature of graphic design

2. Navigation feature of graphic design

3. The feature affecting societal behaviour.

Notification Feature of Graphic Design

Every city has a story to tell. Today cities are very complex and have multi-cultured structures. Therefore, people often need an assistant to guide their experiences in the city. Three dimensional designs like exhibition stands and kiosks, interactive touch panels and other technological techniques and materials together with function schemes and information graphics can easily explain the city for everyone using simple and globalized language. Thereby, citizens and visitors alike can get information about the best locales, points of interest; transportation network etc. and they will gain more enjoyment fom living in that city as a result.

Cities have historical values, legends and important heroes. By using the richness of visual language, different levels of the history can be experienced and the people can feel a connection with the space by creating an effective bond with it.

A multidisciplinary art installation in Chicago named “Witnesses” involved the projection of large-scale texts from and on to two buildings that face each other on Chicago Avenue (SEGD 2016). These dynamic, historic billboards suggest a dialogue between factions in the community: elderly survivors of the 1932-33 Ukrainian Famine (Us), outsiders such as Soviet Officials and recent Latino immigrants (Them) and local Chicago schoolchildren. The work explored the commodification of land, crops, labour, real estate and history itself, while drawing parallels between the historic genocide and the tenacious survival of urban children. The texts incorporated into this project came from writing workshops held at the Ukrainian Cultural Center (Figure 5).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 5. "Witnesses"

Navigation Feature of Graphic Design

One of the fundamental motivation factors motives of humanity is fear. Today, urban problems such as individualism and loneliness engender the fear of becoming lost in the city streets. Between the tall skyscrapers on the wide streets, people need helpful signs to help them find their way. These signs must be designed and located on the streets so that they are easily perceptible from different angles with appropriate dimensions, colours and forms. If possible, global meanings of pictograms and colours must be selected but, when absolutely necessary words must be repeated in different languages. For example, Brisbane's new pedestrian wayfinding system incorporates, five languages (Figure 6). In addition, chosen words must be short, simple, clear and easy to read.

Figure 6. Brisbane's Wayfinding System (SEGD 2016)

Graphic designs on the streets, like guerrilla advertisements and public arts, should be attractive and creative. This can be vitally important. In the modern cities where people are surrounded by too many images, selective perception may cause the viewers to miss important aspects. As Dutch information designer Paul Mijksenaar said (2008:204), "information must be configured to hold people's attention and so perception must be open", effective information and navigation designs must keep the perception higher. In addition, they must be fit for purpose and designed intelligently so that different orientations and

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

incorrect perceptions can be prevented so that people do not lose their ways.

One of the best examples of information design is the Wayfinding Sign in Melbourne Docklands. Batman's Hill was the starting point from which Melbourne was mapped. The Hill was removed to make way for the extension of the railway system to Spencer Street in the mid-19th century. This marker, of monumental scale, identifies the location and height of the original Batman's Hill, which is now located in the Docklands redevelopment area. Interpretive panels on the nearby pedestrian bridge illustrate the significance of Batman's Hill and the development of the Docklands area. A system of brightly-coloured festive wayfinding signs was developed for circulation around the public domain of the docklands development to link a series of residential and commercial developments (Figure 7).

Figure 7. Wayfinding Sign of Melbourne Docklands (SEGD 2016)

The Feature of Affecting the Behavior of Society

Graphic design is the art of describing a message explained by long sentence, in a quicker and more effective manner by using simple

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

visual elements. Berger emphasizes the importance of visual perception (1999:7) by saying "we find our own place by seeing the world around us". Graphic design creates a more powerful language, than all oral or written expression, through which human behaviour can be easily directed.

The master's thesis by Wagle finalized at the Rochester Institute of Technology in 2013, has advocated that, by using environmental graphic design, city dwellers will get information faster, targets will be realized more quickly and a more permanent effect will be left in the memory. His field work aimed to increase the attention of the public regarding the difficulties faced with the protection and feeding of both pets and stray animals using a number of graphic designs (Figure 8). This work produced important results on how social messages should be implemented and planned in urban spaces.

Figure 8. Two of Graphic Design Examples Discussed in the Thesis

Perhaps the most successful social art project made in recent years is the "Speaking of Home", that sought to reimage the use and experience of the Twin Cities skyway system beyond its function as a utilitarian above-ground pedestrian thoroughfare (SEGD 2016). It was conceptualized to give voice to Minnesota's growing immigrant population. It was realized as a 150-ft.-long installation that tells the stories of 23 new Americans living in the Twin Cities area, represented by 13-by-10-ft. photographs mounted within the skyway bridge's large windows, accompanied by silkscreened translucent text panels (Figure 9). The panels featured excerpted quotes, describing the immigrant's journeys to the U.S., the reasons for leaving their native countries, and their individual perceptions for the word "home." Additionally, each subject's word for home—in their native language—was installed on a panel overhead, adjacent to their photograph (Figure 10).

Figure 9. Speaking of Home Project

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 10. Each Subject's Word for Home—in Their Native Language—was Installed

Other graphic elements included freestanding introductory panels, with project brochure dispensers at the end of each skyway. (Figure 10). More than 60,000 brochures were distributed during the installation.

"Speaking of Home" was designed to be experienced both inside and outside the skyway bridge. The installation mixed and intermingled individual histories and stories with the surrounding dynamic character of the city. Seen from the street below, the images appeared to change from opaque to transparent, depending on the time of day and the angle of the sun. At night the image-filled skyway resembled a monumental light box suspended over Nicollet Mall. (Figure 11)

Figure 11. Night View

Designed to symbolically invert the relationship between the city's native-born citizens and its recent arrivals, the installation situated the immigrants as stationary onlookers as locals passed by and moved through the city. During each of its 100 days on display, approximately 90,000 people were impacted by the project—16,000 inside the skyway and 75,000 pedestrians on Nicollet Mall. Because of its success, the Project was recognised by SEGD - The Society for Experiential Graphic Design.

One of the examples of design for changing the habits of society in a positive way is the People Powered Project. The United States consumes nearly 20 million barrels of oil a day, more than four times that of any other nation. People Powered is an idea that offers the average Chicagoan an opportunity to help his or her nation become less dependent on fossil fuels. The project uses graphics to compare parallel transit modes, highlighting human and environmental benefits (Figure 12).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Figure 12. People Powered Project

Along Chicago's lakefront, where cyclists and motorists co-exist, a graphic system reveals contrasts and benefits. The system consists of sequentially coordinated metal signs, transparent panels and pavement stencils (Figure 13). The metal signs offer factual comparisons while transparent panels frame the cycling activity and lake view with motivational messages (Figure 14). The signs are attached to the crosswalk/streetlight poles in the median between the north and southbound motorist traffic at designated traffic lights. The signs are read during rush-hour gridlock, or any time of day when motorists are waiting for the light.

Figure 13. Stencil Graphics on the Pavement

Figure 14. Motivational Messages

EVALUATION

In order to love his/her living area, urbanities must, in the first place, know their city well, walk around without getting lost and feel safe. Within the crowded mega cities, these feelings have been replaced by negative emotions like loneliness, fear of loss and isolation. Activist artists, noticing this negative trend want to influence public life by organizing various art facilities and shows on the streets. In today's multi-disciplined environment the

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:123 K:210
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

borders between different art forms are blurred and it is very difficult to separate graphic design from the other disciplines. However, with its global language giving message directly, city dwellers can be informed, navigated and even their behaviours and habits can be changed. Because of these aspects, graphic design will gain the value it deserves in the coming century. As urban life grows and becomes more complex, there will be a greater need for graphical forms of assistance that that can guide people in their daily lives.

REFERENCES

ADEEVEE, (2016). http://www.adeevee.com /2008/01/feed-sa-trolley-media/ (11.06.2016)

AVANSAS BLOG, (2016). http://blog.avansas.com/pazarlamacilarin-keske-biz-yapsaydik-dedigi-5-mukemmel-gerilla-pazarlama-ornegi (11.06.2016)

BERGER, J., (1999). Görme Biçimleri. Çev. Yurdanur Salman. MetisYayınları, İstanbul

BLANK SPACE, (2016). http://getblankspace.com/3448/an-invitation-to-engage-to-collectively-imagine-is-the-essence-of-the-redball-public-art-project/ (11.06.2016)

DADAART (2016). http://www.dadatart.com/2012/01/01/gerilla-reklam-nedir (11.06.2016)

ERGİN, N., (2005). "Kamusal Alanda Geçici Sanatsal Uygulamalar" Sanat ve Sosyoloji, s.109-119, Bağlam Yayıncılık, İstanbul

HABERMAS, J., (2004). "Kamusal Alan", Kamusal Alan, Editör: Özbek, M. Hil Yayınları, İstanbul

MİJKSENAAR, P., (2008.) Signage to the Rescue. Information Design Workbook, haz. Kim Baer, Rockport Publishers, Massachusetts

NARDALI, S., (2009). "Gerilla Pazarlaması ve Uygulamadaki Bazı Örnekleri". Yönetim ve Ekonomi Yıl:2009 Cilt:16 Sayı:2 Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. MANİSA http://www2.bayar.edu.tr/yonetimekonomi/dergi/pdf/C16S22009/107_119.pdf

SEGD, (2016). https://segd.org/ (11.06.2016)

SENNETT, R., (1999). Gözün Vicdanı, Kentin Tasarımı ve Toplumsal Yaşam. Çev. Süha Sertabiboğlu, Can Kurultay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul

WAGLE, S., (2013). Integrating Site-Specific Environmental Graphic Design within an Urban Context. Rochester Institute of Technology, Thesis/Dissertation Collections. http://scholarworks.rit.edu/theses (11.06.2016)

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

A BUILDING ENERGY PERFORMANCE EVALUATION PROGRAM (EnAd) FOR ARCHITECTURAL DESIGN PROCESS [1]

MİMARİ TASARIM SÜRECİ İÇİN BİNA ENERJİ PERFORMANSI DEĞERLENDİRME PROGRAMI (EnAd)

Fatma Zehra ÇAKICI[1], Arzu GÖNENÇ SORGUÇ[2]

[1] Department of Architecture, Faculty of Architecture and Design, Ataturk University, Erzurum / Turkey
[2] Department of Architecture, Faculty of Architecture, Middle East Technical University, Ankara / Turkey

Öz: Binalarda enerji performansı çağdaş mimarlığın en kritik konulardan biri haline gelmiştir. Hesaplamalı araçlardaki teknolojik gelişmeler sayesinde, inşaat başlamadan önce binaların enerji performanslarının analizi mümkündür. Ancak, karmaşık katı modeller ve yazılım üzerine uzmanlaşma gerektiren enerji performans değerlendirme araçlarının çoğu tasarım sonrası süreçte kullanılabilmektedir. Tasarım kararlarının binaların enerji performansı üzerinde önemli etkileri olduğundan, bu tür değerlendirme araçlarının tasarım sürecinin başından itibaren kullanılması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, yasalar ve bina tasarım süreci göz önüne alınarak, binaların enerji performansını değerlendirmek amacıyla EnAd isimli bir bilgisayar programı geliştirilmiştir. İleri uzmanlık gerektirmeyen bu program, tasarım sürecinin herhangi bir aşamasında kullanılmak üzere tasarlanmıştır. TS EN ISO 13790 tarafından belirlenen aylık hesaplama yöntemini kullanan program, Avrupa Birliğinin Binalarda Enerji Performansı Direktifi ve konuya ilişkin mevcut Türk mevzuatına dayanılarak geliştirilmiştir. Geliştirilen tasarım-destek aracının kullanılabilirliği, geçerliliği, güvenirliği ve hassasiyeti kullanılabilirlik ve yakınsama testleri ile kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Enerji Performansı, Binalarda Enerji Performansı, EPBD, Performans Değerlendirme Programı, Aylık Hesaplama Yöntemi, TS EN ISO 1379

Abstract: Energy performance in buildings has become one of the most broadly debated subjects in contemporary architecture. Although technological advances in computational tools, make possible the analysis of a building energy performance before construction starts; most of these performance evaluation tools, developed by different countries based on different building codes and standards, requiring complex solid models and high technical knowledge in the field, can only be used during the post design phases. However, it is evident that any design decision in any phase of the design process directly affects the energy performance of a building. Therefore the use of such evaluation tools from the very beginning of the design process has an outmost importance. In this context, a building energy performance evaluation program, entitled as Energy Performance Advisor (EnAd), is developed for evaluating the energy performance of buildings considering not only the legal framework of Turkey, but also the building design process. The program does not require advanced expertise, and is intended to be usable in any phase of the design process. EnAd, using the monthly calculation method of TS EN ISO 13790, is developed based on the European Union Directive on Energy Performance in Buildings (EPBD) and the current Turkish legislation on the subject. The validity, reliability, precision and usability of EnAd as a design-support tool has been proved through the usability and convergence tests conducted.

Key Words: Energy Performance, Energy Performance in Buildings, EPBD, Performance Evaluation Program, Monthly Calculation Method, TS EN ISO 1379

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.011.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Fatma Zehra ÇAKICI, Atatürk Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü Erzurum / Türkiye, fzehra.cakici@atauni.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 07.09.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 18.01.2017-29.01.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 20.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

It has already been acknowledged that buildings are responsible for about 40% of all energy consumption around the world, and this rate has been showing an increasing trend as buildings become more complex in response to the various comfort needs of the "users" (EIA, 2012:20; Yılmaz, 2009:950-951). Today, civil and governmental authorities at both national and global scales are taking actions to reduce energy consumptions, and to control and minimize the adverse impacts on the environment (COM, 2006:3-6; Kibert, 2002: 379-394; Lee and Yik, 2002:251-253). One of the most important action came from the European Union (EU), which issued the Energy Performance in Buildings Directive (EPBD) (2002). The directive requires all member states to adopt their national calculation methods for the evaluation of energy performances of buildings. Accordingly, each and every government has re-organized its policies, laws, standards and regulations to define their methods.

Furthermore, the governments have been developing their own national assessment tools and labelling systems such as BREEAM in the United Kingdom, LEED in the United States, HK-BEAM in China, Green Star in Australia, DGNB in Germany, CASBEE in Japan, etc. to control the performance of buildings. The need to reduce the energy consumed by the buildings as well as all the environmental problems that are encountered more and more brings out the idea of performance based design in the architecture, which can be defined as a design optimization process regarding any imposed design criterion and heavily depends on the soft tools incorporated in the design process (Kolarevic, 2005:3). The use of such tools starting from the very early phases of the design process in an integrated way is expected to improve the convergence of the design to the design goal(s) i.e. performance (Çakıcı, 2013: 1-14).

One of the highly recognized design performance is the energy. Although there are several soft tools employed in the evaluation of building energy performances, their use and their integration to the design processes have certain difficulties which can be summarized as follows:

- The first is related with their structures and the database they use, in that each is developed by different countries for different regions and climatic conditions. Accordingly, each uses different building standards and calculation methods, and each makes different assumptions and defaults in the evaluations, limiting their validity.
- The second is the requirement of technical expertise in the field. Since these tools

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

have been developed primarily for use by engineers, they require very high level of technical knowledge on the subject.

- The third is the requirement of complex solid models; however, a 3D model of a building can mostly be developed in the late phases of the design process.

Moreover, the main focus of these tools is on performance evaluation rather than guiding the designer to support design decisions. However, they should be a part of the architectural design process, so as to improve the design and to achieve the desired performance goals in compliance with the local legislations, standards and database. In this regard, energy performance assessment tools should be re-designed to integrate a performance evaluation concept that can be applied throughout the entire architectural design process.

It is obvious that there is a need for decision-supports tools, which can easily be used in every phases of the design process. In this context, to fill this gap in the literature, a building energy performance (BEP) evaluation program, entitled as Energy Performance Advisor (EnAd) is developed for evaluating the energy performance of buildings. EnAd is developed based on the requirements of the EPBD, TS EN ISO 137901 Thermal Performance of Buildings, the Turkish Regulation on Energy Performance in Buildings (2008) and other related Turkish standards, laws and regulations. The monthly evaluation method proposed by TS EN ISO 13790 is employed in the analysis. In the scope of this research paper, after a brief introduction of the conceptual framework and structure of the program, validity, reliability, precision and usability of EnAd are explained, and the use of the program is exemplified with the help of a case study.

EnAd as ENERGY PERFORMANCE EVALUATION TOOL

Building performances especially energy performances can be evaluated by several programs and building information modelling (BIM) tools through complex 3D solid models, which can only be created towards the end of the design. There are about 400 building analysis software (As of February 2, 2016, Building Energy Software Tools Directory) for the evaluation of energy efficiency, renewable energy and sustainability in buildings listed on the official website of the US Department of Energy (DOE)[2]. A number of programs have been developed to carry out a building performance analyses on the entire building while others are intended to address a specific part of the building or process, or developed for code compliance. However, most tools require 3D model for the analysis, which can be created to the end of the design

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

when it becomes difficult to change design decisions.

The most crucial decisions affecting the energy performance are taken in the pre-design and design phases, including orientation, building envelope, window/wall ratio, form and material properties etc. In this respect, these soft tools should be capable of being used in entire design process even in the pre-design. EnAd, being a computer program, aims to fill this gap and designed to support the architect throughout the design process. The tool is capable of computing monthly and annual energy requirements of a building for heating, cooling, domestic hot water (DHW) and lighting, and assesses the building's energy performance through evaluations while providing feedback to improve the design. To use this program, it is not necessary to complete the project, or even to have a project at all. Another significant feature of EnAd is that, it features a flexible user-friendly interface (Figure 1) that does not require any advanced expertise.

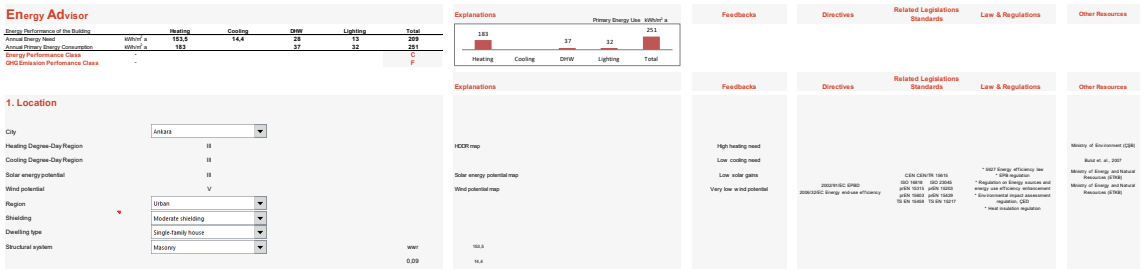

Figure 1. EnAd User Interface for Data Inputs

EnAd uses Turkish (TS and TS ISO) standards, laws and regulations to determine the constraints and objectives of the design "guides" designers for energy-conscious design, but also serves as a "diagnostic tool," determining inconsistencies/deficiencies in the legal framework. Thus EnAd can be considered as a design and evaluation interface, providing a schema for performance-based design, having performance objectives and constraints derived from the legislations and standards. EnAd is also intended to motivate users to re-think the building design process, considering energy as the performance criterion. The objectives for the program are as follows:

- To operate as an evaluation tool for the assessment of the energy performance of buildings that can be used even in the early phases of the design process.
- To help the designer determine the level of energy performance at any stage of the design process, which will be shown on

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

the energy performance certificate of the building.

- To be flexible and easy to use.
- To be used recursively in the design of new buildings as well as in retrofitting practices.
- To guide the designer towards achieving higher energy performances with the help of explanations related to design decisions and feedback, both on legislation and the design decisions made for each step, if possible.
- To evaluate the energy requirements, energy consumption, primary energy need, and accordingly, CO_2 emissions of a building.
- To help design buildings with high energy performance and low CO_2 emissions.
- To assess the energy performance class and greenhouse gas (GHG) emission class according to consumption data.

Program Structure of EnAd

EnAd is a soft tool for the evaluation of the energy performance of residential buildings considering the energy requirements for the four energy parameters: space heating, cooling, domestic hot water and artificial lighting. Heat transfer calculations within EnAd are derived based on EPBD, Turkish BEP Regulation and the related standards and documents. The general program structure of EnAd is illustrated in Figure 2. As in many other evaluation programs, EnAd requires the selection of location or weather data, building form, material properties, and options for service systems with a schedule of use.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

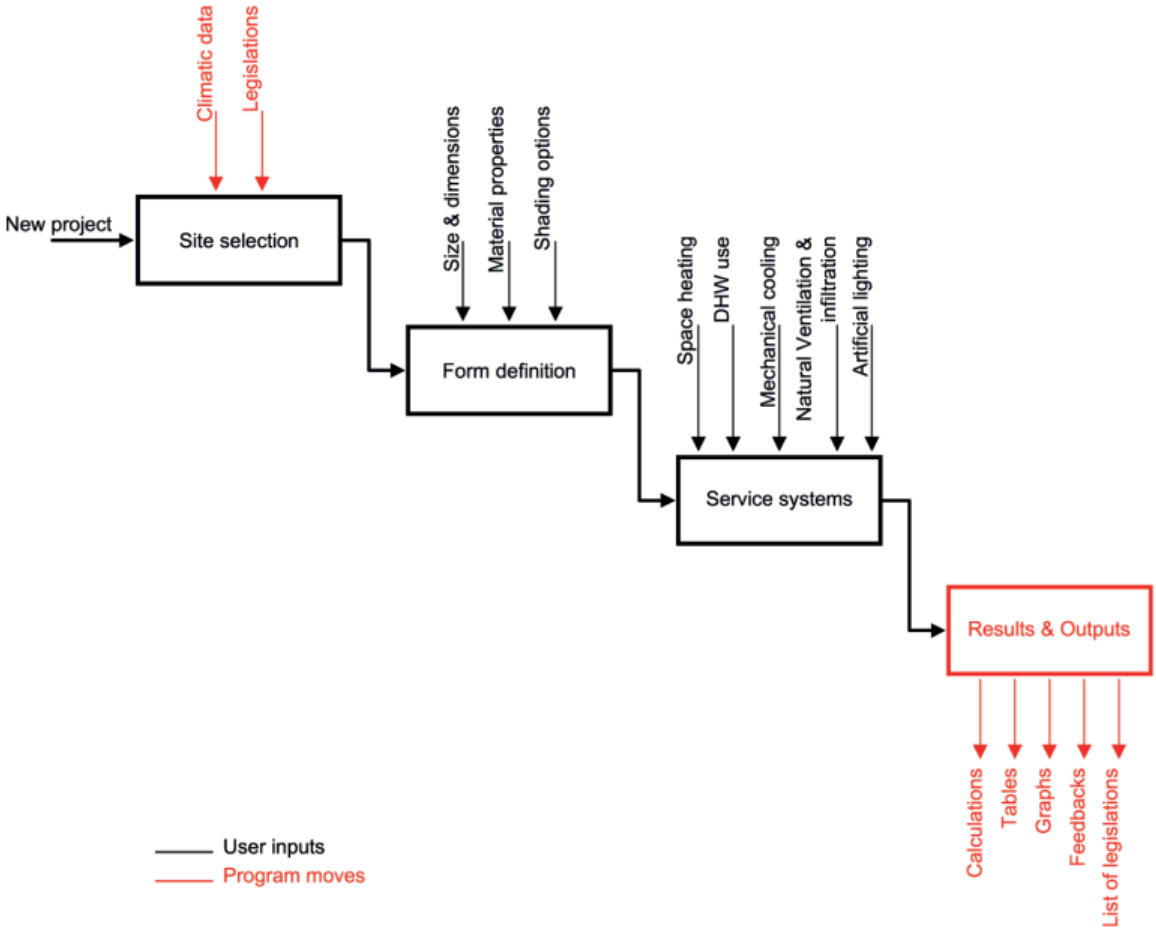

Figure 2. Program Structure of EnAd

Data Structure of EnAd

In EnAd, design decisions and factors affecting the energy performance of buildings defined by TS EN 15217[3], including thermal characteristics of buildings, space heating, domestic hot water supply, air conditioning, ventilation, lighting, passive solar heat sources, solar protection and energy production; and TS 825[4], including thermal characteristics of the building, types of heating system, indoor air quality, climatic conditions, inner heat gain resources and solar radiation form the bases of the tool.

These decisions and factors are taken into consideration to produce an outline that will form the conceptual structure of EnAd, which suggests investigating them under four main headings:

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- **Site-related characteristics:** Location
- **Form-related decisions:** Definition of the building form
- **Construction-related decisions:** Properties of the building envelope
- **Energy-related decisions:** Building systems

The second step of the development process of EnAd is to investigate the relationship between design decisions and factors affecting the energy requirement of buildings and legislation, which includes directives, standards, laws and regulations. To this end, the Turkish legislation regarding the energy performance of buildings is reviewed and grouped according to the design decisions as shown in Figure 3.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

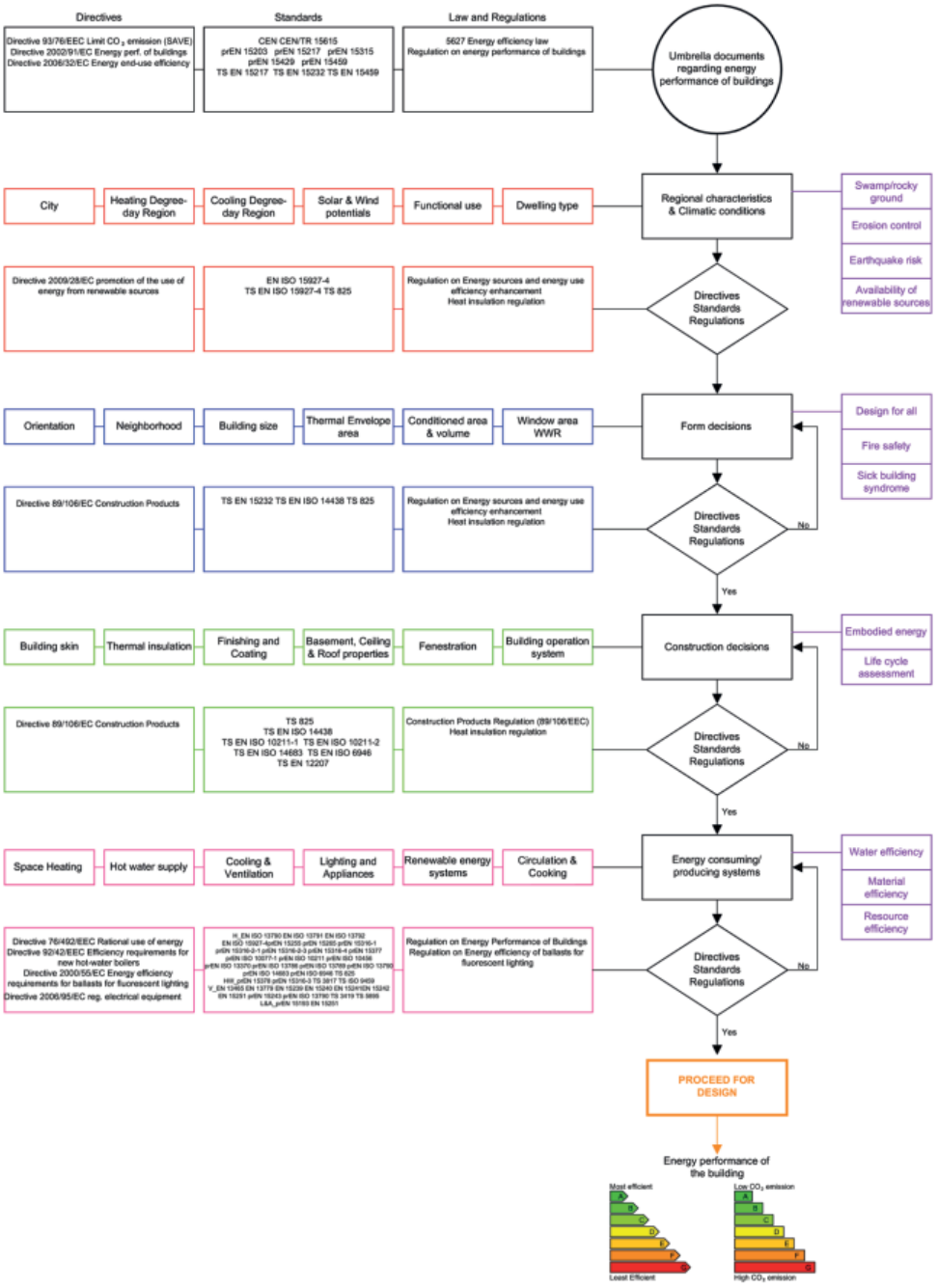

Figure 3. Flowchart Showing the Design Decisions in Relation to Turkish Legislation

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Legislations and Calculation Method Used in EnAd

The core document in the assessment of energy performance of buildings is Directive 2002/91/EC on Energy Performance in Buildings (EPBD). For the implementation of EPBD objectives, the directive addresses several standards, including CEN/TR 15615[5], EN 15217, EN ISO 13790 and EN 15603[6]. General relationship between these standards is illustrated in Figure 4. The development of EnAd is based on TS EN 15217, TS EN 15603 and TS EN ISO 13790, as well as the Turkish BEP Regulation, with several assumptions in accordance with the specific conditions of Turkey. These documents are accepted as the umbrella documents of EnAd, while the standards related to inspections of heating and cooling installations are not included in the program.

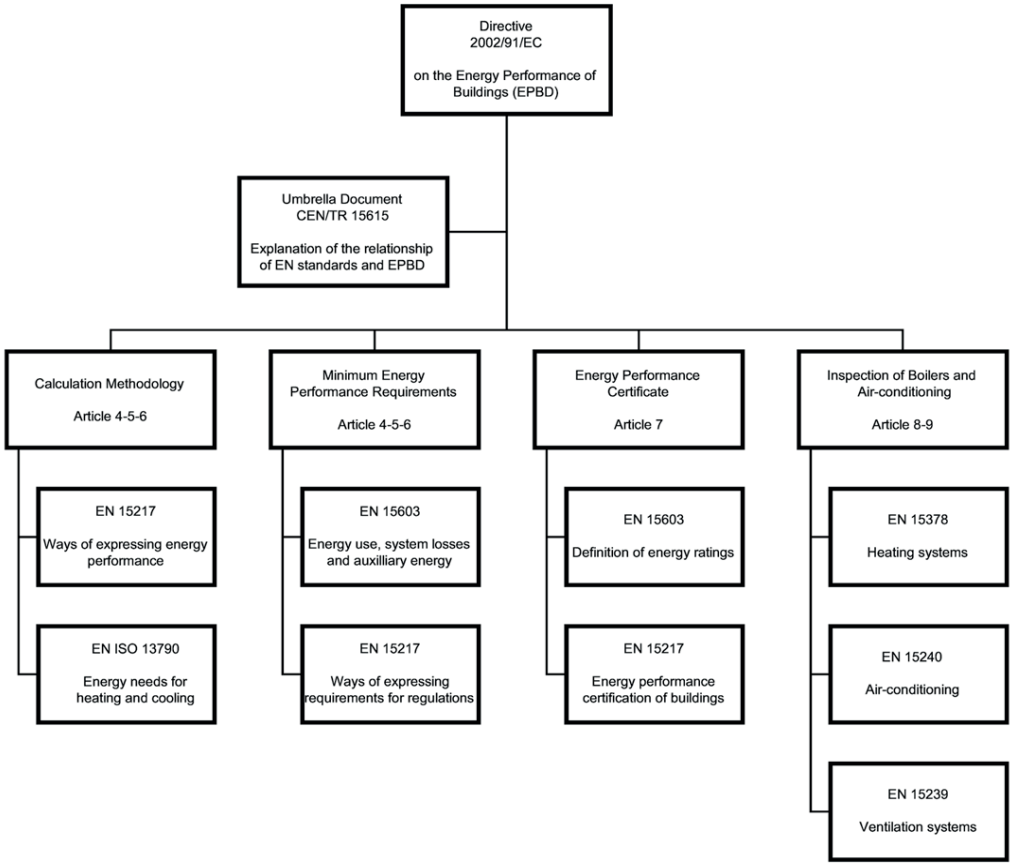

Figure 4. General relationship between EPBD and European Standards regarding the Energy Performance of Buildings (adopted from CEN/TR 15615: 2008)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

In EnAd, for the energy used in space heating and cooling, the monthly calculation method based on TS EN ISO 13790 is preferred. The reason is that, although the simple hourly method makes a comparison of hourly changes in the building, the monthly method is accepted to give more reliable and accurate results for annual calculations. Furthermore, the simple hourly method is based on direct calculations and the results cannot be controlled by the user; whereas the monthly method offers to use convergence coefficients, allowing the control of subsequent calculations in the evaluations[1].

Data Handling and Decision Making

The program requires the uploading of input data, which are directly related with the design decisions. According to the location selected, the program automatically provides a reference building, on which the designer is informed with related legislations, standards as well as can observe how the decisions evolve the design affecting the performance. EnAd provides feedback through the reference building, showing the objectives/constraints as described by the legislations, standards and etc. The program calculates the energy need, evaluates the energy performance, and makes an assessment of the energy performance class of the building by comparing the results with the reference building and the improved case. If the user follows the feedback provided, s/he can improve the design in terms of optimum energy performance. The data flow and general structure of the program is presented in Figure 5.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

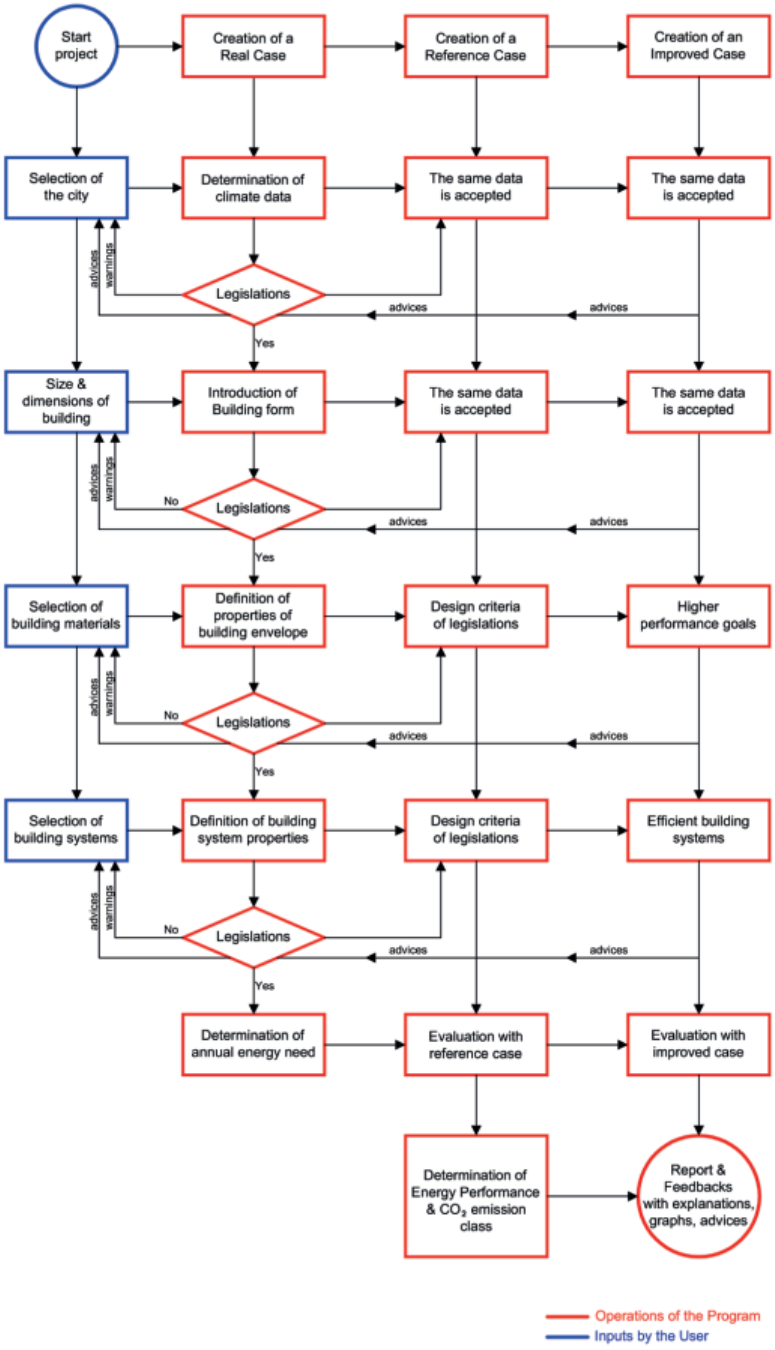

Figure 5. Data Handling and Decision Making in the Program

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Input and Outputs

The program interface comprises the following parts:

- Data input page, which is the main screen of the program, and includes data inputs, explanations, feedbacks and the legislations related to the design decisions.
- Weather data page, presenting the climatic data for 81 cities of Turkey, and allowing the addition of data for new cities,
- Calculations page, providing the tables and graphs showing the calculation steps of the evaluation,
- Results page, presenting the results of the energy performance evaluation of the building, and
- Feedback page, providing feedback related to the design.

The interface layout of the data input sheet is presented in Figure 6.

Figure 6. Interface Layout of the Data Input Sheet

The location input requires an evaluation of the climatic conditions and immediate surroundings of the building (Figure 7). According to the location selected, the tool presents data and feedback related to the city selected, which helps to define the limit values for the city based on current legislation.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

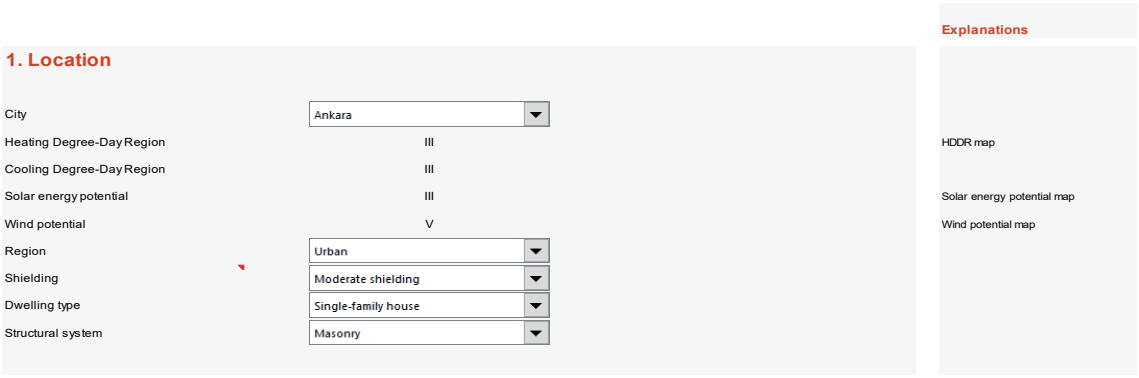

Figure 7. Example of Input Data for Location

The second step of data inputs is the definition of the building form. Considering the orientation of the building, the dimensions of each façade and window are entered for different types of floors as shown in Figure 8. The general properties of the basement and roof are also defined in this step as well. According to the data provided, the program calculates the construction area, the conditioned area and volume, the thermal envelope area and compactness ratio, etc.

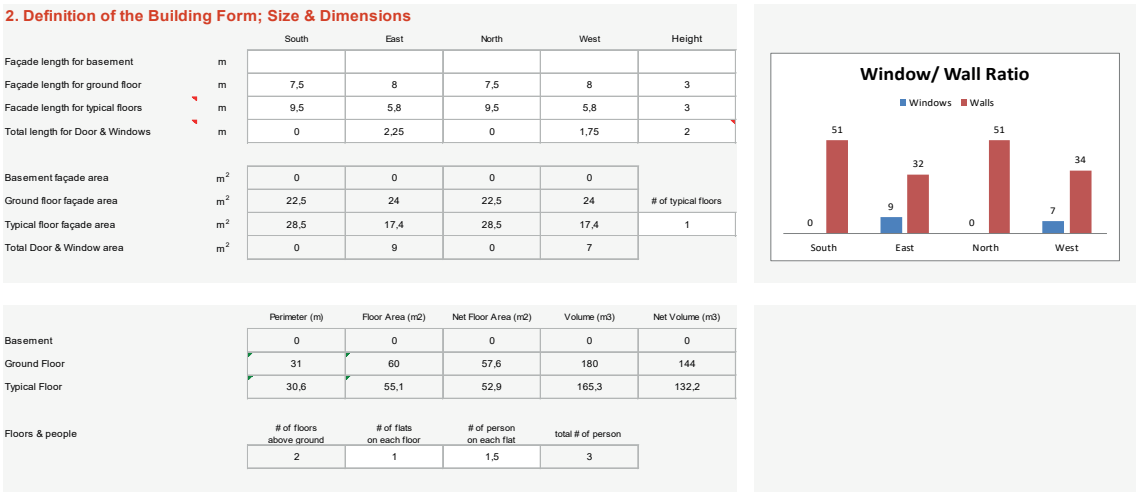

Figure 8. Data Input Example for Form Definition

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The properties of the building envelope are determined in the third step (Figure 9). Since EnAd has been developed especially for use by architects, paramount importance is given to design decisions. For this reason, unlike the other tools, which prioritize the mechanical systems, the main focus of this tool is on the pre-design phase. The program allows a definition of the properties of all surfaces of the building envelope, including the four façades, the below-ground basement walls earth and above-ground walls, the ground floor, the basement floor, any cantilever floors, ceilings or flat roofs, inclined roofs, windows and doors. Several options are provided in the program for each surface, such as default construction type, the manual definition of layers, as well as adjacency to conditioned or unconditioned spaces and interior surfaces. As shown in Figure 9, the user can select different material layers from editable dropdown menus provided for each material. Options for windows and shading are also defined in this step in the program, including single, double and triple glazing with different types of window frames.

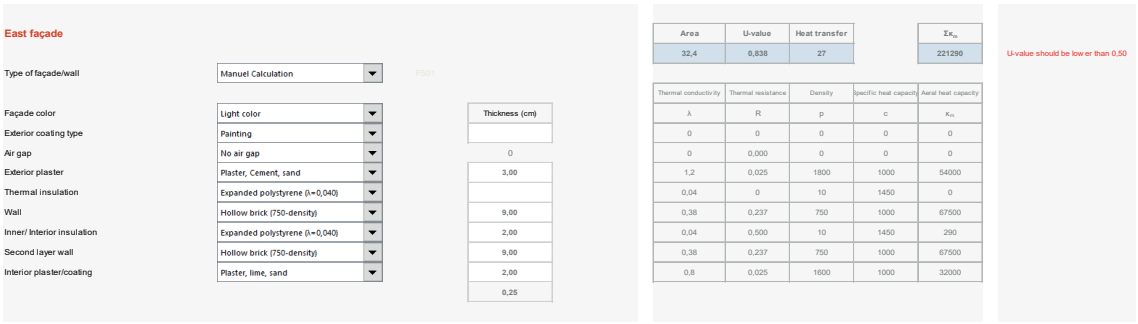

Figure 9. Definition of Properties of the Building Envelope

The final step in the data input phase is the determination of the natural and mechanical systems used in the building. Contrary to many other tools, this phase is kept brief, since the tool has not been developed for system design or sizing. The primary goal of such an informative step is to give the designer an idea of building systems, and their approximate effects on the results, and in turn, on the energy performance of buildings. The program provides several options for space heating, mechanical cooling and water heating systems (Figure 10). The space heating systems include community heating systems, central heating systems, warm air systems, room heaters, electric under-floor heating, electric ceiling heating and air conditioners. The list of cooling equipment consists of three types of air conditioner with ten energy efficiency classes, as described in EU

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Directive 2010/30. The water heating equipment can be selected from among stand-alone water heaters, or it can be provided by space heating system if required. The user can also define the properties of natural ventilation and mechanical ventilation in EnAd. Similar to ventilation, infiltration, which can be defined as the airtightness level of the building envelope, can be activated or deactivated in the evaluations. The last step in the data input phase is the definition of artificial lighting.

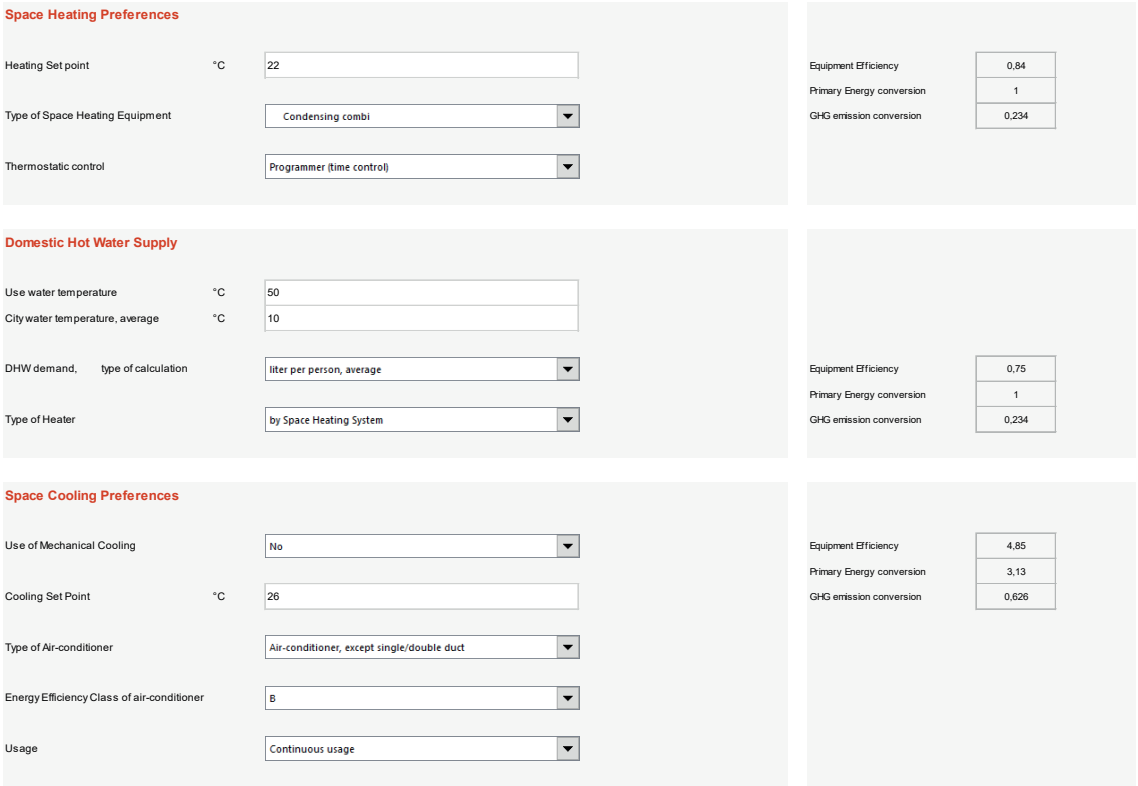

Figure 10. Definition of Properties of Building Systems

In order to maintain flexibility and speed when using EnAd, four output groups are provided by the program: quick results, shown on the data input sheet, as well as calculations, results and feedback. Since the program has been developed to be informative and to raise the consciousness of the designers, the quick results on the input page have great significance, aiming to provide feedback information that relates to the design decisions and performance goals, from which the user is expected to adjust her/his decisions accordingly. The quick results include an 'information bar', 'explanations, 'feedback', 'related

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

legislation' and 'other resources'. The interface features an information bar at the top of the data input screen, which shows the annual energy requirement and primary energy use for heating, cooling, DHW and lighting, as well as the energy performance class and GHG emission class of the building (Figure 11). The explanations section provides maps, tables and graphs to summarize and illustrate the current situation; while the feedback part provides information and warnings related to the performance goals to be achieved. These quick outputs are updated after each change in the design, and show the effects of each decision on the results.

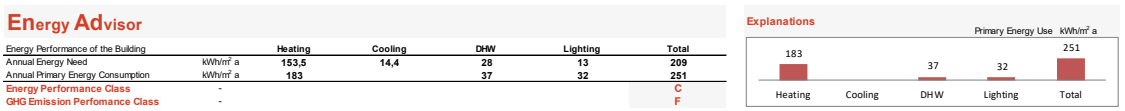

Figure 11. Information Bar at the Top of the Input Page

The second type of output provided by the program is the Calculations. The user can follow the calculation steps and the intermediate steps of the evaluation, as well as the monthly results in detail. The Results page is not as technical as the calculations section, as its function is to present a summary of the calculations. One of the most important outputs in the results is the indication of performance classes. As shown in Figure 12, the results sheet presents the energy performance class and GHG emissions class of the original building, the reference building and the improved case, as well as A and G limits of the legislation in both table and graphical forms. These performance tables and graphs notify the user of the status of the design and give indicates suggested actions for the achievement of better results.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

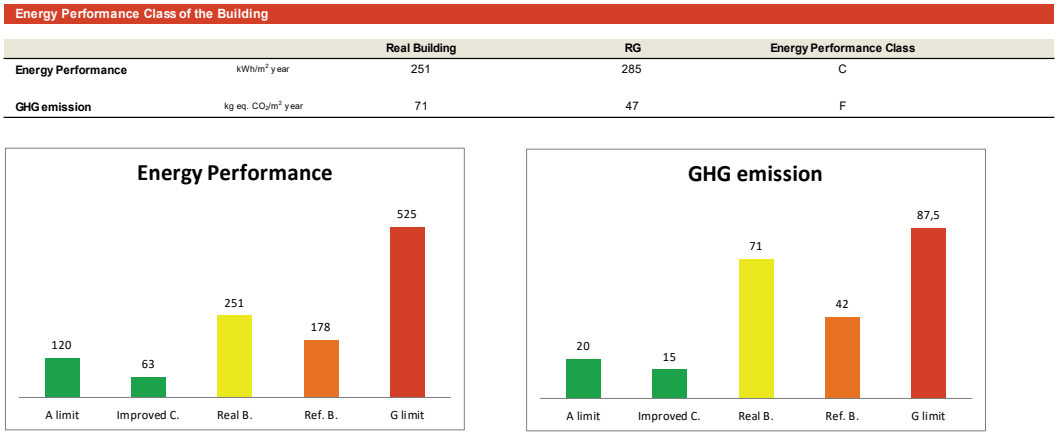
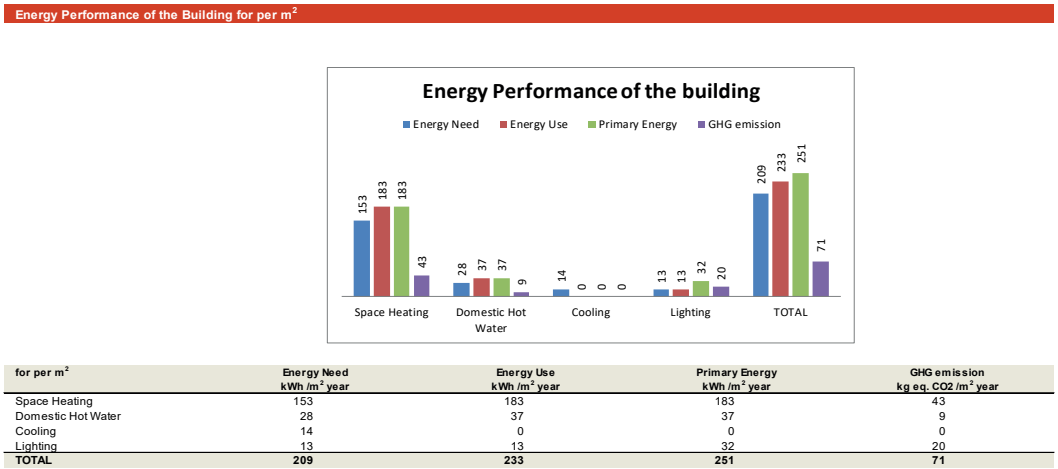

Figure 12. Presentation of Performance Class of the Building

The Results sheet also presents the monthly and annual energy requirements, the energy use and the primary energy requirement for heating, cooling, DHW and lighting. Although results for each unit are preferred to permit ease in comparison, the results are provided for both the entire building and for each unit. The monthly and annual results are presented as both tabulated numerical outputs and graphical outputs, as presented in Figure 13.

for per m²	Energy Need kWh /m² year	Energy Use kWh /m² year	Primary Energy kWh /m² year	GHG emission kg eq. CO2 /m² year
Space Heating	153	183	183	43
Domestic Hot Water	28	37	37	9
Cooling	14	0	0	0
Lighting	13	13	32	20
TOTAL	**209**	**233**	**251**	**71**

Figure 13. Presentation of Energy Performance of the Building per Unit

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The most important output provided by the program is the Feedback, which is compiled and presented on the feedback page in tabular form, and also on the data input sheet to facilitate design decisions. The feedback page provides summary information about the design decisions, making a comparison with the performance criteria defined in a provided list of legislation, and making recommendations related to the decisions.

USABILITY, VALIDITY, RELIABILITY and PRECISION of EnAd

Validity, Reliability and Precision of EnAd

As in many other evaluation tools, the validity, reliability range and precision of EnAd is explored in detail through several case studies including a reference case that is the worked example in TS EN ISO 13790; generic cases, in which the major features of buildings affecting energy performance are studied in order to observe the validity of EnAd; and existing building projects for which the energy consumption data is known so as to observe the convergence of the results of EnAd with those of the other programs.

For comparative studies, three different BEP evaluation tools are selected: DesignBuilder, which is a comprehensive simulation tool with embedded CAD modelling and a rich library; HAP, which is a text-based simulation tool used for the design of HVAC systems; and EnerCalc, which is a calculation tool based on German standards. These three programs, developed by different countries and using different methods of calculation, are internationally acknowledged for their accuracy. Around 150 generic cases are developed by changing one feature for each step to examine the effect of each parameter/assumption on the results. For the benchmarking study, one existing building is assessed by the tools.

Considering the results obtained from all generic cases including extreme conditions as well, 156 in total, evaluated by the four programs, the precision and reliability of EnAd in the calculation of heating, cooling, lighting and DHW requirements is proven. It can be noted that EnAd gives consistent results in itself and for many cases gives average results for energy requirements for heating, cooling, DHW and lighting.

The convergence of the results is shown in Table 1. As can be seen from Table 1, the convergence of the results of EnAd with respect to those of DesignBuilder, HAP and EnerCalc for heating is found to be between -18 – 5%, for cooling between -22 – 8%, for DHW between -28 – 9%, and for lighting between -8 – 17%. These discrepancies in the results can be attributed to the different energy models and calculation methods employed by the four programs, and also differences both in the data input and the databases used by the

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

programs related to climate, net area and volume assumptions and construction type, as well as the defaults of each program, such as correlation coefficients and average values.

Table 1. Convergence of the Results of EnAd for Heating, Cooling, DHW and Lighting

	DesignBuilder	HAP	EnerCalc
Heating	-18%	3%	5%
Cooling	-22%	8%	1%
DHW	9%	-4%	-28%
Lighting	17%	10%	-8%

Usability of EnAd

Usability tests are also conducted to test the flexibility and ease of use of EnAd. The usability of the program is tested by means of a prepared protocol, designed to check the circumstances under which users have trouble with questions, options, values, explanations and activities. The results of the usability test reveal that the program is proven in its usability, understandability, efficiency and sufficiency, while also being informative for the user. They validate the usefulness of the explanations and feedback provided by the program in improving the design. The results also show that using EnAd to assess the energy performance of a building is not a time consuming process, and can be done without the need for complex models. As a part of the usability test, Figure 14 presents time spent for each step of data input (steps 1-4) and improvement of the design (steps 5-10) in EnAd.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

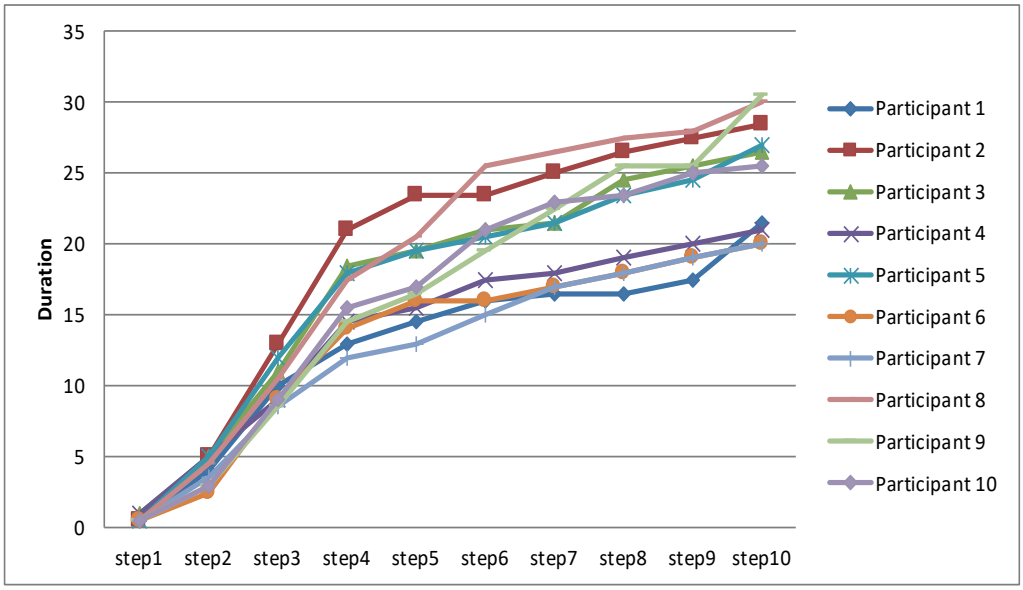

Figure 14. Time Spent for Each Step of the Design in EnAd

CASE STUDY: EVALUATION of a LOW-RISE BUILDING

Description of the Case Study

In this section, the use and major features of EnAd has been exemplified on a single-family house, which is located in the western part of Ankara. The house selected for the case study is a terrace house, inhabited since 1994. The terraces on the site feature between three and five houses; and the house selected for the study is the center dwelling in a terrace of three houses, oriented in an east-west direction. The total floor area of the house is 115 m^2, of which 60m^2 is the ground floor while the upper floor is 55m^2. The ground floor contains a living room, kitchen and toilet, and upstairs there are three bedrooms and a bathroom. The house features one meter wide cantilever floors on the first floor, and there are no balconies. The house is constructed using a sandwich wall system and has an unconditioned pitched roof. The ground floor is in contact with the earth, having no basement. It has low insulated walls with a U-value of 0.80 W/m^2K, and a moderately insulated ground floor (0.60), ceiling (0.35) and cantilever floors (0.40). The windows are the standard type for Turkey having a U-value of 2.20 while a very low window-wall ratio (WWR) is used, which is about 8%. Architectural drawings of the building are provided in Figure 15.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

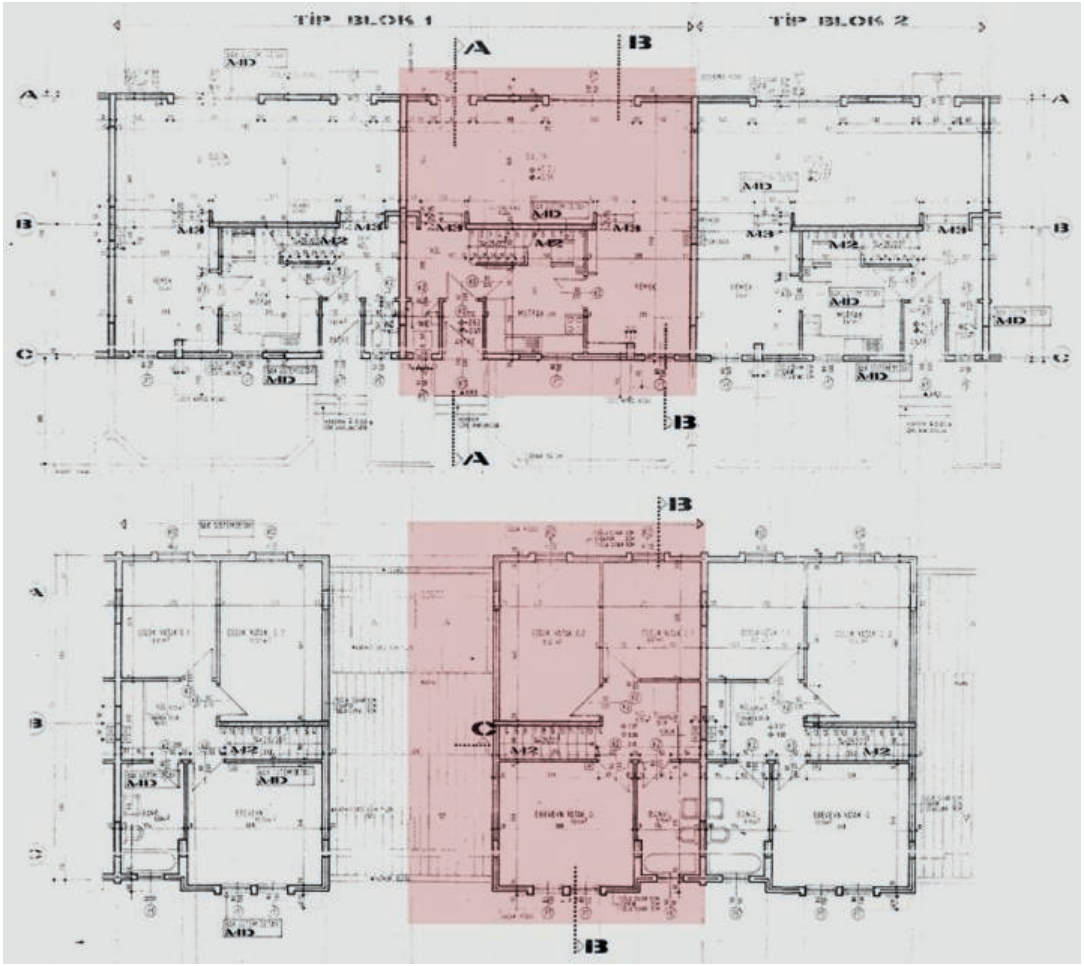

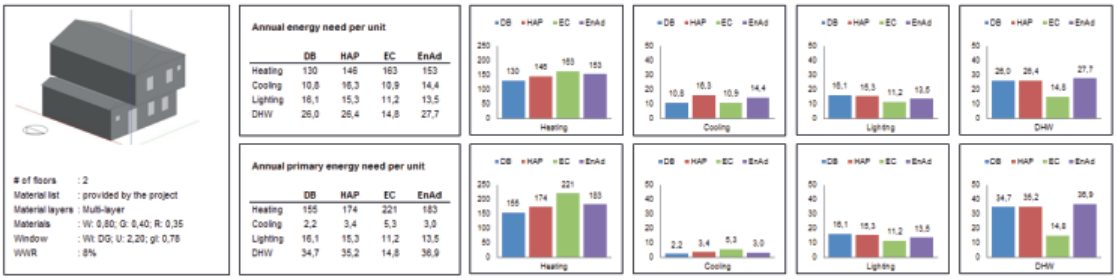
Figure 15. Ground Floor Plan (top) and Upper Floor Plan (below)

Evaluation Results

The owner of the house provided architectural drawings, as well as data on natural gas and electricity consumption for the last four years in the form of bills. The house is heated by a non-condensing combustion boiler without a programmer or thermostatic valves that also provides DHW. The property is naturally ventilated and has no air-conditioner for mechanical cooling. Based on the data provided by the owner and the architectural project, the house is evaluated by EnAd and other three programs. Although the building is not cooled mechanically, the energy requirement for space cooling is evaluated for comparison among the results of the programs. The evaluation results are presented in Table 2.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 2. Evaluation Results for the Terrace House in Ankara

The evaluation results of the annual energy need and energy use of the building are presented in Table 2. Among other three programs, EnAd shows average results for energy need for space heating, cooling, DHW and lighting. The closest results to EnAd is observed in HAP, and followed by EnerCalc. DesignBuilder, on the other hand, shows the most diverse results for all conditions. The result of EnAd for energy need for heating differs from HAP by 5%, EnerCalc by 7%, and DesignBuilder by 15%. For cooling, it is lower than HAP as 13% while being higher than EnerCalc as 24% and DesignBuilder as 25%. The result of EnAd for energy need for lighting differs from HAP by -13%, EnerCalc by 17% and DesignBuilder as -19%, while that for DHW supply is higher than HAP as 5%, EnerCAlc as 47% and DesignBuilder as 6%. Regarding the energy use of the building, the difference between the results is getting higher as a result of the conversion coefficients used by the programs. The convergence of the results of EnAd to the other three programs for energy use for heating is about -21% – 15%; for cooling about -77% – 27%; for lighting about -19% – 17%; and for DHW supply about 5% – 60%.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

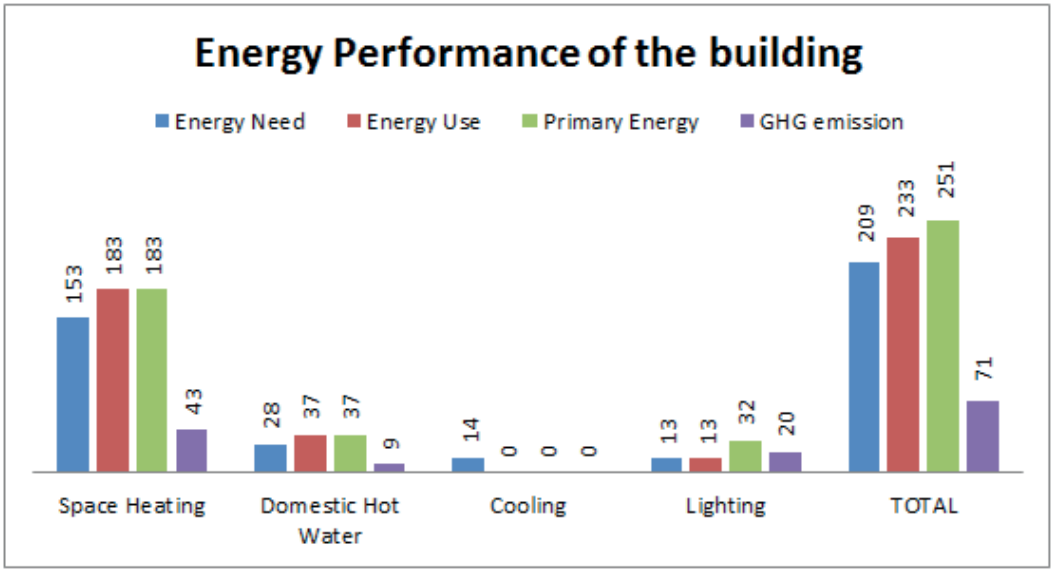

Figure 16. Output of EnAd for Energy Performance per Unit

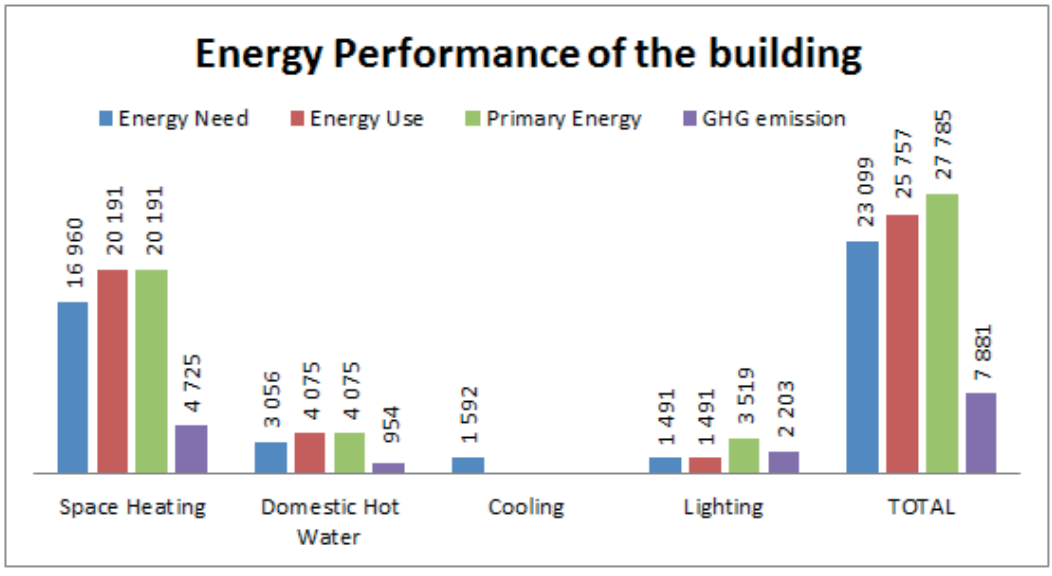

Figure 17. Output of EnAd for Energy Performance of the Entire Building

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

As shown in Figure 16 and Figure 17, the annual energy consumption for space heating of the building is found by EnAd to be 20,191 kWh, and 4,075 kWh for DHW for the entire building. Based on these results, annual natural gas consumption is calculated at 1,898 m^3 for space heating and 383 m^3 for DHW, meaning about 2,281 m^3 in total. These results are very close to the data taken from the utility bills, which showed about 2,429 m^3 of natural gas consumption annually. Regarding electricity consumption, EnAd only gives results on energy requirements for lighting, disregarding the requirements for other electrical equipment in a building. According to the results provided by EnAd, the building requires 1,491 kWh of electricity for artificial lighting, and so the remaining annual electricity consumption of 3,275 kWh may be attributed to other home appliances. Differences in results may be attributed to the thermal bridges, window shading, shading from outside objects, occupant behaviors as well as the schedules of the building systems and occupancy.

CONCLUSIONS

In this paper, it is aimed to discuss the importance of integration of energy evaluation tools to the whole architectural design process as well as the possible role of legislative framework in improving the energy performance of buildings through the soft tool introduced in this study. EnAd as the soft tool developed to respond to such discussions has been described and illustrated on a case study. The most important contribution of the tool development process and the tool itself to the literature is that EnAd enables the determination of missing documents in the legislation, inconsistencies between the documents (including overlaps or contradictions), and missing values and performance criteria in the documents and in the national database that are necessary for the evaluation of the energy performance of buildings. Another contribution relates to the information provided during the use of the program. EnAd, provides warnings and feedback based on current legislation, the reference building and the improved case for the improvement of the design, while allowing the designer to follow the effect of each design decision on the results and on the energy performance class of the building. The conducted usability tests reveal the informative nature of EnAd, and prove its usefulness with the explanations and feedback provided for improving the design. In this respect, the program brings a unique and highly informative function to the field.

Schlueter and Thesseling (2009:153-154) assert that it is very important for a design-support tool to give tendencies for design decisions instead of giving very precise results in early design phases, which has also been

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

accomplished by EnAd. Usability tests show that energy performance evaluation of buildings can be performed easily and quickly, and the tool can be used recursively for the improvements of the design while informing about the design limits and the related legislation on the subject. Other advantages the program offers include easy to use, usable in all phases of the building design process while providing numerical and graphical outputs for the energy performance.

As a conclusion, decision makers, from students to designers, and from architects to engineers, should be fully aware of the effects of their decisions on the energy performance of buildings. While legislation is the means by which international and national policies are put into practice, all legislation should be organized as a "guideline" to the architectural design process to assist the decision makers in their assigned tasks. Legislation aims to satisfy minimum targets; however they should also provide optimum values/criteria for the optimization of design. As shown in the case study, the existing building studied only satisfies the maximum limits of the legislation. Rather than being satisfied with achieving the minimum requirements, decision makers should be encouraged to aim for the best possible solution.

REFERENCES

BUILDING ENERGY SOFTWARE TOOLS DIRECTORY, (2016). http://apps1.eere.energy.gov/buildings/tools_ directory/, Accessed on: 02.02.2016

ÇAKICI, F.Z., (2013). The Development of a Building Energy Performance Evaluation Program (EnAd) for Architectural Design Process, PhD dissertation, Middle East Technical University, Department of Architecture, Ankara

COM, COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. (2006). Final Report on Action Plan for Energy Efficiency: Realizing the Potential, report number 545, Brussels, 19.10.2006

DIRECTIVE 2002/91/EC of the European Parliament and of the Council of 16 December 2002 on the Energy Performance of Buildings, Official Journal of the European Communities, 04.01.2003, L 1/65-71

DIRECTIVE 2010/30/EU of the European Parliament and of the Council of 19 May 2010 on the Indication by Labelling and Standard Product Information of the Consumption of Energy and Other Resources by Energy-Related Products, Official Journal of the European Communities, 18.6.2010, L 153/1-12

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:121 K:205
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EIA, ENERGY INFORMATION ADMINISTRATION. (2012). Annual Energy Outlook 2012, Washington, DC, February 2012

KIBERT, C.J., (2002). Policy Instruments for a Sustainable Built Environment, Journal of Land Use & Environmental Law 17(2): 379-394

KOLAREVIC, B., (2005). Performative Architecture Beyond Instrumentality, Branko Kolarevic and Ali M. Malkawi, eds., Spon Press, London, p.3

LEE, W., YIK, F.***W.H., (2002).*** Regulatory and voluntary approaches for enhancing energy efficiencies of buildings in Hong Kong, Applied Energy 71: 251-274

REGULATION ON ENERGY PERFORMANCE IN BUILDINGS (Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği), the Ministry of Environment and Urbanization (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) Resmi Gazete (Official Gazette), date: 05.12.2008, issue number: 27075, Ankara

SCHLUETER, A., THESSELING, F., (2009). "Building Information Model Based Energy/Exergy Performance Assessment in Early Design Stages", Automation in Construction 18: 153-163

YILMAZ, A.O., (2009). Renewable Energy and Coal Use in Turkey, Renewable Energy 33: 950-959

NOTES

1. TS EN ISO 13790 Thermal Performance of Buildings.
2. The US Department of Energy (DOE) develops, promotes and invests in new tools and software programs related to energy efficiency and renewable energy technologies.
3. TS EN 15217 Energy Performance of Buildings - Methods for Expressing Energy Performance for the Energy Certification of Buildings.
4. TS 825 Thermal Insulation Requirements for Buildings.
5. prCEN/TR 15615 Explanation of the General Relationship between various European Standards and the Energy Performance of Buildings Directive (EPBD) - Umbrella Document.
6. TS EN 15603 Overall Energy Use and Definition of Energy Ratings.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

PEYZAJ MİMARLIĞI, ŞEHİRCİLİK VE PARAMETRİK ÜSLUP ETKİLEŞİMİNİN KENTSEL TASARIMA YANSIMALARI [1]

THE REFLECTIONS OF INTERACTIONS AMONG LANDSCAPE ARCHITECTURE, URBANISM AND PARAMETRIC STYLE ON URBAN DESIGN

Veli İLKE[1], E. Figen İLKE[2]

[1] İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul / Türkiye
[2] Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara / Türkiye

Öz: Kent planlama ve peyzaj mimarlığı, planlama ve tasarım arasındaki boşluğu doldurmayı amaçlayan, uyum sağlayabilir süreç tabanlı planlama ve tasarım yöntemleri geliştirmek son yıllarda üzerinde sıklıkla durulan araştırma konusudur. Bu bağlamda, geleceğin kentsel peyzajlarını şekillendirecek melez disiplinler üstü ortamın tarif edilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, peyzaj şehirciliğinin eksik vaatlerini ve parametrik dönemin biçimsel kaygılarının ötesinde, sosyo-ekolojik süreçler ile ilişkilendirilmiş kentsel tasarım sentezi oluşturmak amaçlanmıştır.Bu kapsamda, peyzaj mimarlığı ve şehircilik etkileşiminin, kent ekolojisinin bilimsel birikimi ve parametrik dönemin teknolojik araçlarının rehberliğinde kentsel tasarım alanındaki etkileşimlerine tanımlama getirilmiştir. İlk olarak, günümüz kentsel mekân algısındaki değişim ve peyzaj şehirciliğinin temelleri ve mevcut uygulamaları incelenmiştir. İkinci olarak: parametrik üslubun temelleri ve şehircilik alanındaki uygulamalarına değinilmiştir. Üçüncü olarak, kentleri insan egemen karmaşık ekosistemler olarak kabul eden kent ekolojisi üzerinde durulmuştur. Son olarak, kentsel ekosistemlerdeki akışları yöneten altyapı olarak peyzaj fikrinin kentsel tasarım alanına yansımaları ve parametrik araçlarla oluşturulan ilişkisel alan tanımlanmıştır. Böylece, geleceğin kentsel mekân algısını şekillendirecek melez alana ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Şehirciliği, Altyapı Olarak Peyzaj, Kent Ekolojisi, Parametrik Üslup

Abstract: Improving adaptable process-based planning and design methods that aims to fill the gaps between urban planning and landscape architecture, planning and design has been frequently emphasized as a research subject over the last decade. In this context, defining the hybrid transdisciplinary field that shapes future urban landscapes is important subject. Beyond the deficient commitments of landscape urbanism and stylistic concerns of parametricism, the research aims to constitute the synthesis of urban design approaches associated with socio-ecological processes. Within the scope of the research, the interaction between landscape architecture and urbanism defined under the guidance of the scientific knowledge of urban ecology and digital technologies of parametric era: Firstly, the change of present urban space perception, the fundamentals of landscape urbanism and the practices in the field of urban design have been investigated. Secondly, the fundamentals of parametricism and the practices in the field of urban design have been mentioned. Thirdly, urban ecology that accepts cities as human dominated ecosystems has been emphasized. Lastly, the idea of landscape as infrastructure that conducts the flows of urban ecosystems on urban design and the relational field comprised by parametric technologies have been defined. Thus, we have given suggestions concerning the hybrid field that can form the future urban landscapes.

Key Words: Landscape Urbanism, Landscape As Infrastructure, Urban Ecology, Parametricism

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.014.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Veli İLKE, İstanbul Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul / Türkiye, ilkeveli@gmail.com*** ***Geliş Tarihi / Received: 11.08.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 01.11.2016-09.12.2016-17.01.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 21.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Değişen / dönüşen şehircilik anlayışına tanımlama getiren peyzaj şehirciliği, *"peyzajın çağdaş şehirciliğin temel yapıtaşı olarak mimarinin yerini aldığı mevcut durumda süregiden yaklaşımın bir tarifidir"* (Waldheim, 2006: 11). Charles Waldheim tarafından McHarg'ın ekolojik savunuculuğuyla, James Corner'ın kentsel tasarım vizyonunu bütünleştirerek tanımladığı bu ortak zemin (Steiner, 2011: 333) son on yıldır kentsel tasarım alanında önem kazanmaktadır.

Corner (2003: 58), peyzaj şehirciliğini *"yeni bir melez disiplin önermek üzere iki farklı kavramı bir araya getiren karmaşık bir alaşım"* olarak tanımlar. Tanım itibarıyla peyzaj şehirciliği disiplinler arasıdır. Yaklaşım, çağdaş kentsel dinamiklerin karmaşıklığından hareketle kentsel tasarımın mirasını genişleterek; kent ekolojisi, peyzaj mimarlığı, mimarlık, kent planlama ve inşaat mühendisliğinin bilgi ve teknikleriyle bütünleştirmektedir

Günümüz kentlerinin ele alınmasında peyzajın hızla değişen kapsamı, peyzaj şehirciliği yaklaşımını ortaya çıkaran biçimlendirici etkendir. Temelinde, bizim kültürel imgemize hakim olan dikey yoğun kent yerine, çoğu yönden peyzaja vurgu yapan bir kent fikri yer alır. Bir yaklaşımın ötesinde; kentleri anlama, analiz etme ve tasarlamada disiplinler üstü bir alan olarak öne çıkmaktadır. Bu yeni melez alanı yaratmak için; kent planlama ve peyzaj mimarlığı, planlama ve tasarım arasındaki boşluğu birleştirme girişimde bulunur. Böylece kentler, yapısal durağan bir modelden çok, ağların oluşturduğu bir süreç modeli olarak yeniden ele alınmaktadır.

Peyzaj şehirciliğini anlamanın en iyi yolu, beliren (emergent), gerçekleştirici (performative) ve üretken (generative) süreçleri anlamaktan geçer. Bu süreçler kentsel peyzajlar gibi karmaşık uyum sağlayabilir sistemlerde, sistem bileşenleri arasındaki etkileşimlerin ürünüdürler. Bu süreçler tarafından yönetilen kentler, zamanla değişen parametrelere sahiptir. Herhangi bir basit yapıya indirgenemez; daha çok zamanla, yeni yapılar üretmeyi sürdürür. Bu nedenle, peyzaj şehirciliği durağan bir tasarımdan çok, uyum sağlayan hareketli süreç tabanlı bir planlama duruşudur. Peyzaj şehirciliğini bir moda terim veya değişen planlama ve tasarım anlayışını tarif eden bir paradigma olmaktan bir sonraki aşamaya taşımanın yolu, yaklaşımın doğadakine benzer kendinden organizasyonlu biçimler üretme iddiası bulunan araçlarla buluşturulmasından geçmektedir. Kent ekolojisi bilimsel birikimini tasarıma aktaran kural tabanlı - etmen tabanlı -gerçekleştirici - üretken - parametrik tasarım araçların peyzaj şehirciliği söylemi ile buluşması şehircilik ve peyzaj mimarlığı alanını bütünüyle yenileyecek yeni ufuklar vaat etmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

AMAÇ

Kent planlama ve peyzaj mimarlığı, planlama ve tasarım arasındaki boşluğu doldurmayı amaçlayan, uyum sağlayabilir süreç tabanlı planlama ve tasarım yöntemleri geliştirmek son yıllarda üzerinde sıklıkla durulan araştırma konusudur. Bu bağlamda, geleceğin kentsel peyzajlarını şekillendirecek melez disiplinler üstü ortamın tarif edilmesi önem taşımaktadır. Bu çalışmada, peyzaj şehirciliğinin eksik vaatlerini ve parametrik dönemin biçimsel kaygılarının ötesinde, sosyo - ekolojik süreçler ile ilişkilendirilmiş kentsel tasarım sentezi oluşturmak amaçlanmıştır.

KAPSAM

Araştırma kapsamında, peyzaj mimarlığı ve şehircilik etkileşiminin, kent ekolojisinin bilimsel birikimi ve parametrik dönemin teknolojik araçlarının rehberliğinde kentsel tasarım alanındaki etkileşimlerine tanımlama getirilmiştir. Bu kapsamda, her bir kavramın temelleri ve kentsel tasarım alanındaki uygulamaları ele alınmıştır.

YÖNTEM

Araştırmada her bir kavram kentsel tasarım bağlamında ayrı ayrı ele alınmış, etkileşimleriyle oluşan melez alana ilişkin senteze varılmıştır: İlk olarak, günümüz kentsel mekân algısındaki değişim incelenmiş, peyzaj şehirciliğinin temelleri ve mevcut uygulamaları incelenmiştir. İkinci olarak: parametrik üslubun temelleri ve şehircilik alanındaki uygulamalarına değinilmiştir. Üçüncü olarak, kentleri insan egemen karmaşık ekosistemler olarak kabul eden kent ekolojisi üzerinde durulmuştur. Son olarak, kentsel ekosistemlerdeki akışları yöneten altyapı olarak peyzaj fikrinin kentsel tasarım alanına yansımaları ve parametrik araçlarla oluşturulan ilişkisel alan tanımlanmıştır. Böylece, geleceğin kentsel mekan algısını şekillendirecek melez alana ilişkin öneriler getirilmiştir.

YENİ PARADİGMA: PEYZAJ ŞEHİRCİLİĞİ

Peyzaj şehirciliği, günümüz kentlerinin planlanması ve tasarımında yetersiz kalan geleneksel tasarım ve planlamaya tepki olarak doğmuştur (Corner, 2003: 58). Dolayısıyla, 1980'lerin başında ortaya çıkan ve günümüzde halen işler bir yaklaşım olarak başvurulan yeni şehircilik yaklaşımından çoğu yönden farklı ve güçlü söylemlere sahiptir. Merkezden çepere doğru kademeli olarak azalan yoğunlukta bölgelemeyi esas alan yeni şehircilik yaklaşımı; yürünebilirlik, bağlantılılık, karma kullanım, kentsel estetik, akıllı ulaşım ve sürdürülebilir bir çevre önermiştir (Grant, 2015: 810). Çağdaş yapısal çevreyi tanımlamakta yetersiz kalan yaklaşım, kentleri insan egemen ekosistem olarak kabul eden peyzaj şehirciliği söylemi karşısında etkinliğini yitirmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Peyzaj şehirciliği yeni melez disiplinler arası alanı oluşturmak üzere; kent planlama ve peyzaj mimarlığı, planlama ve tasarım arasındaki boşluğu birleştirme girişiminde bulunur. Sabit bir tasarım yaklaşımından çok, uyum sağlayan hareketli süreç tabanlı bir planlama ve tasarım duruşunu savunur.

Kentsel Mekan Algısındaki Değişim

Geleneksel şehircilik, peyzajı mimari öğelerin iskeletini oluşturduğu dikey peyzajın görsel arka perdesi olarak kullanıyordu. Ancak, günümüzde bu ilişki değişmekte, "*geleneksel mimari öğelerin yerini üretken yüzeyler almaktadır*" (Gray, 2005: 43). Günümüz kentlerinde peyzaj, arka plan görünüşü yerine, kentsel mekanın tanımlayıcısı olmuştur. Geleneksel peyzaj yaklaşımında kentsel mekanlar keskin sınırlara sahipken, peyzaj şehirciliği yaklaşımında ise kentin kendisi peyzajın oluşturduğu doğal akışların mekanıdır.

Peyzaj Şehirciliğinin Ortaya Çıkışı

Günümüzde peyzaj, zamanla değişme, birbirini takip eden süreçlerle dönüştürme ve uyum sağlama yeteneği olan bir araç olarak kabul edilmektedir. Bu özellikler peyzaja günümüz kent koşullarını beklentilerine uyum sağlayabilme gücü katmaktadır. 1982 yılında düzenlenen Paris Parc de la Villette yarışmasına Mimar Bernard Tschumi ve Rem Koolhaas tarafından sunulan projeler peyzaj şehirciliğinin adı konmamış ilk örnekleri olarak kabul edilir. Hem birincilik ödülü alan Tschumi'nin hem de ikincilik ödülünü alan Koolhaas'ın önerileri, bitmiş bir tasarımdan daha çok taktik içerir. Her iki proje de peyzajın uyum sağlama, kentsel kullanımları harekete geçirebilme, ilişkiler kurabilme ve kentsel süreçleri yönetebilme gücüne vurgu yapmışlardır. Parc de la Villette ile başlayan peyzajın değişen algısı, ilk kez 1990'ların ortalarında peyzaj mimarı Corner tarafından formüle edilmiştir. Corner (Peyzaj Mimarı-Pennsylvania Üniversitesi), Stan Allen'la (Mimar-Princeton Üniversitesi) çeşitli tasarım disiplinlerinin yeni bir sentezini gerçekleştirmek üzere Field Operations firmasını yönetmiştir (Waldheim, 2002: 10-17).

Uyum sağlayabilir, kendinden organizasyonlu açık bir sistemin tasarlanması için çağrıda bulunan 2000 yılında düzenlenen Toronto Downviews Park tasarım yarışmasına, Corner ve Allen "işletimsel bir matrise dayalı uyum sağlayabilir, evrimsel stratejisi - Beliren Ekolojiler" (Emergent Ekolojiler) adıyla proje sunmuşlardır. Bu yeni yaklaşım bitmiş bir plandan çok tasarımcının kontrolünde olmayan, ilerideki ekolojik ve sosyal durumlardaki etkileşim ve değişime izin veren çalışan bir sistem önerir (Muir, 2010: 55).

Corner ve ekibi bu yaklaşımlarını New York Staten Adası'ndaki Fresh Kills düzenli atık depolama alanı için açılan yarışmada sundukları öneriyle bir ileri noktaya taşınmış-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tır (Muir, 2010: 55). Bir zamanlar dünyanın en büyük düzenli katı atık depolama alanı olan Fresh Kills'in Central Park'dan üç kat büyük bir parka dönüştürmek üzere çağrıda bulunan yarışmaya, Corner'in başını çektiği Field Operations, peyzaj şehirciliğinin ekolojik temellerini kullanarak otuz yıllık bir plan dahilinde ekolojik restorasyon önermişlerdir (Steiner, 2011: 333–337) (Şekil 1). Corner'in Fresh Kills stratejilerinde; tohumlar, biyota, insan etkinlikleri için erişim ve hareket olanaklarının en üst düzeye çıkarıldığı bir matris aracılığıyla yeniden kolonizeleşme süresinin hızlandırılması amaçlanmaktadır. Bu olasılıklar matrisi, ekolojik performans düzeyini arttırırken alanın güçlü bir kimliğe sahip olmasını sağlayacaktır (Muir, 2010: 56).

Şekil 1. New York Fresh Kills Park - Field Operations (Steiner, 2011: 333–337)

Field Operations'ın peyzaj şehirciliği kavramı ile gerçekleştirilen bir diğer projesi High Line Park projesidir (Şekil 2). NewYork kentinin içinden geçen eski bir demiryolu viyadüğünün yükseltilmiş park olarak kullanıma açılması, terk edilmiş alanların kentsel yaşama yeniden kazandırılmasının en güzel örneklerindendir.

Şekil 2. NewYork High Line Park - Field Operations (Steiner, 2011: 333–337)

Toronto'da eski limandan boşalan 121 ha'lık alanda 2007 yılında düzenlenen Lower Don Lands kentsel tasarım projesi yarışmasını kazanan Chris Reed (Stoss LU), öneri projesinde peyzaj şehirciliği kavramından hareketle yapılar, açık alan sistemi ve altyapılardan oluşan çok katmanlı bir sistem önermiştir (Şekil 3).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 3. Toronto Lower Don Lands StossLU (Steiner, 2011: 333–337)

YENİ ÜSLUP : PARAMETRİKİZM

Parametrikizm, 1990'ların ortalarında geliştirilen sayısal animasyon tekniklerinden kaynağını almasına rağmen, tamamen ortaya çıkışı fikri parametrik tasarım sistemlerinin gelişimi ile son on yılda olmuştur. Özellikle mimari projelerde gittikçe yaygınlaşan parametrik tasarım araçları; Mimar Zaha Hadid ve Patrik Schumacher tarafından kazanılan geniş ölçekli kentsel tasarım yarışmalarıyla şehirciliğe, dolayısıyla da peyzaj şehirciliği alanına etki etmiştir. Bu yeni biçim mimariden geniş ölçekli kentsel tasarıma iç mimariye kadar bütün ölçeklerde ilişkiyi savunur (Schumacher, 2009: 14–23). Schumacher (2010: 20), parametrik düşünceyi *"Modernizmin monoton izlerinin kalıntıları ve Modernizm sonrası çoğalan kentsel kaosun yerine doğanın kendinden organizasyonlu süreçlerinden esinlenen yeni kentsel düzen"* olarak tanımlar.

Parametrik tasarım sürecinin temelinde çeşitlenme ve bağıntılılık vardır. Tasarımcı doğa yasalarına benzer bağıntılar ve kurallar aracılığıyla, çevresel girdi parametreleri ve morfolojik çıkış değerleri arasında algoritmalar oluşturur. Karmaşık, akıcı, doğa benzeri uyarlanabilir düzenleme, kentsel çevrenin algılanması ve okunaklılığını kolaylaştıran organik bir estetik verir. Uyarlanabilir, bağıntılılık ve çeşitliliğin aynı ilkeleri kentsel yaşam sürecini etkinlik ve olay parametrelerine uyarlanabilir (Schumacher, 2010: 20).

Schumacher (2009: 14–23), parametrik paradigmanın geleceğini belirlemek için beş konuya vurgu yapar:

Alt sistemler arası parametrik eklemlenebilme: Örtü, yapı, iç bölümler, yollar, boşluklar gibi çoklu alt sistemin basit sistem farklılaşmasından hareket edilmelidir. Herhangi bir sistem içinde meydan gelen bir farklılaşma diğer sistemlerin farklılaşmasıyla ilişkilidir.

Parametrik vurgulama: Bağlantılar yoluyla organik bütünleşmenin genel anlamı güçlendirilmelidir. Bu da göze çarpan sapmaların dengeli uyumuyla sağlanabilir.

Parametrik betimleme: Hassas değişkenlere sahip, çoklu okumalar yapabilen karmaşık yapılandırmalar sunar. Parametrik çeşitlen-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

meler, yani parametrelerdeki nicel değişimler algılanan bütünün niteliğini de değiştirir. Nesnenin parametresinin ötesinde, ortam parametreleri ve gözlemci parametreleriyle, parametrik sistemleri bütünleştirir.

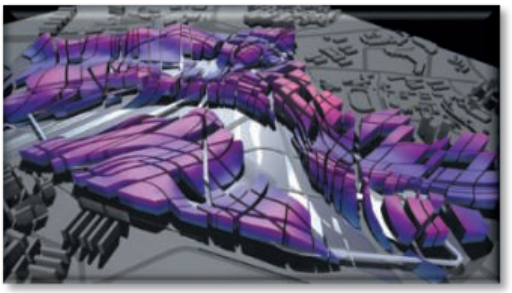
Parametrik duyarlılık: Kullanılan desenin gerçek zamanlı kaydı ile sisteme gerçek zamanlı uyum sağlanır. Böylece yapısal çevre desen ve süreç ilişkisini okuyabilen duyarlı bir vasıta elde eder.

Parametrik derin ilişkisellik: Kentsel morfolojilerin sistematik modülasyonu güçlü bir kentsel etki yaratır. Böylece, alanın kendi içinde ve çevresiyle olan uyum sağlama gücünü kolaylaştırır. Derin ilişkisellikte anlatılmak istenen, yapı morfolojilerinin detay yapısal eklemeler ve iç organizasyonunun tümüyle bütünleştirilmesidir. Alt sistemler arası parametrik eklemlenebilme, parametrik betimleme, parametrik duyarlılık ve parametrik vurgulamayı içeren güçlü diyagramlar ile kentsel sistemler arasındaki parametrik derin ilişkisellik ortaya çıkarılır.

Parametrik Şehircilik

Parametrik şehircilik, Zaha Hadid - Patrik Schumacher Mimarlar ve AA DRL - Tasarım Araştırma Laboratuvarı katkılarıyla ortaya çıkan bir kentsel tasarım yaklaşımıdır. Bu yeni kentsel tasarım modeli, bilimsel, çevresel ve işlevsel değişkenlere dayalı, yenilikçi bir geometri ve sosyal hareketliliğe sahip bir plan elde etmeye yönelik sayısal morfogenezi içeren ileri teknolojileri kullanır (Canuta ve Amorim, 2012: 2).

Bu paradigma, kent biçimini dinamik, doğrusal olmayan ve yerel özelliklere güdümlü morfogenetik süreçlerin sonucu olarak karmaşık ve yeni biçimler üretmelerini sağlar (Milena ve Ognen, 2010: 175-180). Singapur One - North (Şekil 4), Beijing, Sho City, İstanbul Kartal - Pendik (Şekil 5) kentsel tasarım yarışmaları parametrik şehirciliğin ilk uygulamaları olarak değerlendirile bilinir.

Şekil 4. Singapur One North - Zaha Hadid Mimarlar (Schumacher, 2009:16)

Şekil 5. İstanbul Kartal - Pendik, Zaha Hadid Mimarlar (Schumacher, 2009: 21)

Parametrik tasarım süreçlerindeki basitleştirilmiş durum ve gerçek dünyadaki mevcut

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

karmaşık kentsel sistemler arasındaki boşluk, uygulamada parametrik şehircilik tasarım sürecine yönelik soru işaretleri oluşturur (Tang, 2011:661–668). Sonuçta, kentsel ve ekolojik süreçlere ilişkin, bağlamsal bilgilerin parametrik ifadesinden yoksun çözümler üretilmektedir. Ancak, parametrik şehircilik, uyum sağlama yeteneğiyle ani değişikliklere hızlı cevap verebilen, sistemin bütünlüğünü bozmadan kendinden organizasyonlu süreçlerle peyzaj desenini kent içinde yeni bir konuma getirebilecek bir tasarım ve planlama anlayışının önünü açacaktır. Bu nedenle, yaklaşımın "derin ilişkisellik" söylemi, kentsel peyzaj merkezli olarak ileri noktalara taşınmalıdır.

KENTSEL EKOLOJİ

Spirn (2013 : 557-571) kentleri insanlar ve diğer türler için yaşam alanı oluşturan habitat; kentsel ekosistemleri ise organizmaların birbiriyle ve fiziksel çevreyle etkileşime girdikleri ekosistemler olarak kabul eder. Alberti (2009 : 1), kentsel ekosistemleri insanların ekosistemlerin baskın değiştiricileri olduğu, böylece melez sosyo - ekolojik peyzaj desenleri ve süreçleri üreten karmaşık insan ve doğal sistemlerin birlikteliği olarak tanımlar. Bu çerçevede *"kent odaklı ekolojik çalışmaların bir sonucu olarak kent ekolojisi, kentsel ve kentleşen peyzajlar ile ilişkili olarak kentsel itici güçler, desenler ve süreçleri anlamaya çalışan disiplinler arası yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır"* (Steiner 2011: 336). Kent ekolojisi, insanların diğer insanlarla ve türlerle, aynı zamanda kendi yapılı ve doğal çevreleriyle etkileşim içinde olduğunu belirtir. *"Kentler insan-egemen ekosistemlerdir"* (Steiner 2011: 336). Ekolojinin bir dalı olan kent ekolojisi üzerine araştırmalar genellikle insan faaliyetlerinin yoğun olduğu yapılı alanlardaki bitki ve hayvanlar üzerine odaklanmış olsa da; *"kentsel ekosistemlerin çok yönlü boyutlarını incelemek ve açıklamak üzere uygulamalı doğal ve sosyal bilimleri"* (Douglas ve James 2015: 9) bütünleştirmektedir.

PEYZAJ ŞEHİRCİLİĞİ, KENT EKOLOJİSİ ve PARAMETRİKİZMİN YENİ SENTEZİ

Geleneksel şehircilikte, kentsel gelişme yalnızca yapısal unsurlara dayanmakta; yapılaşmaya uygun olmayan alanlar, yeşil alan olarak ayrılmaktaydı. Allen (2002: 125)'e göre peyzaj, bu günün şehirciliği için yalnızca biçimsel bir model değil, daha önemlisi bir süreç modelidir. Burada peyzaj, bir perspektif sanatı, kentlerin güzelleştirilmesi, yeşertilmesi, doğallaştırılması değil, kentin karmaşık ve beliren ekolojiler olarak kabul edildiği zamanla değişen modelini tanımlamaktadır.

Peyzaj şehirciliği ile birlikte, doğal ve kültürel süreçler kent biçimini belirlemekte tasarımcıya yol göstermektedir. Böylece, *"kentler ekosistem hizmetlerini azaltmak bir yana,*

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ekosistem hizmetleri arttırılarak tasarlanabilir" (Steiner 2011: 337).

Peyzaj zamansal değişimlere ve uyum sağlamaya cevap verebilen benzersiz bir araçtır. Waldheim (2016:15)'e göre peyzaj, kentsel bağlamda karmaşık doğal ve ekolojik süreçlerin toplum tarafından algılanmasını kolaylaştırır. Kentsel tasarımın bütünleştirici öğesi olarak peyzaj, kentsel mekânın nasıl göründüğünden çok nasıl çalıştığına odaklanır. Bu bağlamda, *"altyapı olarak peyzaj"* Belanger, 2009 : 79–95 yaklaşımı kentsel altyapı, insan faaliyetleri, ve ekolojik süreçlerin bütünleştiği melez kentsel ortamın oluşmasına katkıda bulunur.

Kentsel ortamda insanları harekete geçiren ve canlı sistemleri destekleyen taşıyıcı ve dağıtıcı bir çeşit ağ olarak rol oynadığında, peyzaj kendisi ağ olarak değerlendirilebilir (Hung vd. 2012 : 9). Kentsel ekosistemlerin insanlara sağladığı destekleyici, düzenleyici ve kültürel ekosistem hizmetlerini kolaylaştırmaya ve arttırmaya yönelik bütünleşik bir ağ olarak *"peyzaj altyapısı tasarımı değişime açık sağlam sistemler oluşturur"* (Nijhuis ve Jauslin, 2015 : 25).

Yeşil, peyzaj veya ekolojik sıfatlarıyla altyapı, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım alanında giderek önem kazanmaktadır. Peyzajın kendisinin kentsel ortamda akışları yöneten bir altyapı olduğundan hareketle, ekosistem fonksiyonlarını koruma ve ekosistem hizmeti sağlamada bir araç olarak değerlendirilmektedir. Böylece, altyapılar doğal ve kültürel süreçlerin iç içe geçtiği bütünleştirici öğe olarak, insanların ekolojik okuryazarlığını arttıran, fiziksel görünümleriyle kentsel mekana kimlik kazandıran peyzaj öğelerine dönüşmektedir.

Kentsel tasarım alanında peyzajı altyapı olarak vurgulayan çalışmalar peyzaj şehirciliği söylemini güçlendirmektedir. Özellikle Field Operations, Turenscape, SWA, StossLU, Groundlab gibi peyzaj mimarlığı alanındaki öncü firmalar bu melez alana ilişkin yenilikçi tasarım ve uygulamalarıyla katkı sunmaktadırlar. Trenscape'in kurucusu Konjian Yu'nun çalışmaları (Saunders, 2012: 17-203), değişim ve uyum sağlama yeteneğine sahip yaşayan ekosistem oluşturarak, peyzajı onarmayı ve ekosistem hizmetleri sağlamayı temel alır. En düşük derecede tasarım çözümleriyle peyzajda çarpıcı değişimler sağlarken, yerel vejetasyonun uyum sağlama yeteneğini ve tarihi mirası ortaya çıkarmada akıllıca çözümler üretir. Doğa ve insana ait süreçleri bir araya getirerek özellikle su kontrolüne yönelik yenilikçi ekolojik altyapı örnekleri sunar (Şekil 6).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 6. Quaoyuan Sulak Alan Parkı, Tianjin, Çin - Turenscape (Saunders, 2012: 118)

Bu yeni melez ve disiplinler üstü alanın gücü ekolojik süreçleri tasarıma aktarabilme yeteneğinde yatmaktadır. Bu noktada, peyzaj şehirciliği ve kent ekolojisi rehberliğinde üretilen bilgi ve ilkeleri *"fiziksel biçime aktarmada, bir tasarım problemine verilen bir dizi değişken ve parametrelerin kullanılması kaçınılmazdır"* (Hung vd., 2012: 14). *"Sıkı sıkıya karmaşık ekolojiler ile örülmüş altyapı ve yerleşimler oluşturmada araç olarak"* (Holzman ve ve Cantrell, 2014: 709–718) kentsel ekosistemlerin dinamik süreçlerini ve karmaşıklığını taklit etmek için parametrik araçlara ihtiyaç duyulmaktadır. Performansa dayalı parametrik simülasyon araçları ile tasarımcılar oluşturdukları yapay ekolojik süreçler kullanarak tasarımlarını ürettikleri gibi olası etkilerini ve performanslarını da test edebilmektedirler.

"Yapay ekolojilerle çalışırken tek bir çözüm, belirli bir sınır ve tanımlanmış biçimler yoktur (Grose, 2014 : 76). Zira parametrik teknolojiler tasarımcının etkileri önceden görmesi için sınırsız sayıda biçim ve çözüm üretmesini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca parametrik teknolojiler *"çoklu ölçeklerde çalışabilir tasarım teknikleri"* (Weinstock, 2013: 33). sunduğundan tasarımların bağlamla ilişkilendirilmesini kolaylaştırmaktadır. Böylece planlama ve tasarım arasında köprü kurmaya yardımcı olmaktadır. Groundlab tarafından Longgang kenti için 2008 yılında önerilen proje, ekolojik olarak bilgilendirilmiş parametrik yöntemler kullanılarak kent ölçeğinden insan ölçeğine kadar ilişkisel tasarım için örnek sunmaktadır (Şekil 7).

Şekil 7. Longgang City, Shenzhen, Çin - Groundlab[1]

1 http://groundlab.org/, 2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

AA DRL ve P-REX gibi tasarım laboratuvarları peyzaj şehirciliği, kent ekolojisi ve karmaşıklık biliminin bir araya geldiği bu melez ve disiplinler üstü alanda parametrik araç ve yöntemlerin geliştirilmesine katkı sunmaktadırlar. Araştırma alanında üretilen yöntem ve ürünler kentsel tasarım alanında karar verme süreci için sayısız seçenek sunmaktadır. Böylece, tasarım bütünlüğü bozulmadan farklı gelişim stratejileri sunarak, sağlıklı bir kentsel gelişim sağlanmaktadır.

SONUÇ

Geleneksel şehircilikte kentsel gelişme yalnızca yapısal unsurlara dayanırken, yapılaşmaya uygun olmayan artık alanlar yeşil alan olarak belirleniyordu. Ancak, günümüzde bu ilişki değişmekte, geleneksel mimari öğelerin yerini üretken yüzeyler almaktadır. Peyzaj kentsel mekânın bütünleştirici ve tanımlayıcı unsuru olarak önem kazanmaktadır. Geleneksel peyzaj yaklaşımında yeşil alanlar kentten mekân olarak ayrıyken, peyzaj şehirciliği yaklaşımında ise kentin kendisi doğal akışların mekânıdır ve insan varlığı bu akışın içine yerleşmiştir. Kentsel, doğal ve toplumsal sistemler, süreç içinde enerjik bir sentezle etkileşirler ve birbirini değiştirirler.

Peyzaj şehirciliğinin yenilikçi söylemlerinden hareketle, günümüz kentlerinin karşı karşıya olduğu çevresel, sosyoekonomik sorunların üstesinden gelebilmek için, kentsel tasarım aktörleri çağdaş kentlerin taleplerine cevap verebilecek esnek ve uyum sağlanabilir süreçleri benimsemek zorundadırlar. Bu nedenle, yalnızca sabit tasarım çözümleri üretmekten çok, tasarım sistemleri geliştirmeye yönelik araştırmalar önem taşımaktadır.

Parametrik teknolojiler ve bilimsel yöntemlerle, kentsel ekosistemlerin karmaşıklığını tasarıma aktaran çok sayıda uygulama geliştirilmiştir. Kentsel peyzaj desenini biçimlendiren ilişkilerin belirlenmesi, yeni desenler ve tasarım sistemleri üretmemiz için eşsiz olanaklar sunacağı açıktır.

Bugün mekânsal tasarım ve planlama disiplinleri, kentsel mekâna ve tasarıma bakış açısını kökten değiştirecek, çığır açıcı bir gelişmenin eşiğindedir. Peyzaj desen ve süreçlerinin ilişkisel temsiline dayalı planlama ve tasarım yaklaşımı, parametrik üslubun derin ilişkisellik söylemini ileri noktalara taşıyacaktır. Bölgesel ölçekten mimari ölçeğe kadar ilişkisel tasarım sistemlerinin geliştirilmesi, planlama ve tasarım arasındaki kayıp halkayı ortaya çıkaracaktır. Kentsel peyzaj desen ve süreçlerinin sosyo - ekolojik süreç ilişkileri ile etkileşimi üzerine odaklanma, geleceğin kentsel mekan algısını şekillendirecektir.

ÖNERİLER

Kentsel tasarım alanında geliştirilen parametrik araçlar, nesneler arası ilişkiler ve bağ-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lamla ilişkilendirilmiş biçim arayışına yönelik önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Ancak, sosyo - ekolojik süreçler ile biçimlendirilmiş kentsel ekolojik altyapı fikri daha fazla teknolojik araç ve yönteme ihtiyaç duymaktadır: Planlama ve tasarım arasındaki boşluğu doldurmak için kural tabanlı ve parametrik araç ve yöntemlerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile bütünleştirilmesi önem taşımaktadır. Geliştirilen tasarım sistemlerinin hücresel özdevinim ve etmen tabanlı modelleme gibi simülasyon araçları ile bütünleştirilmesi sosyo - ekolojik süreçlerin tasarıma aktarılmasını kolaylaştıracaktır. Yalnızca belirli parametreleri değiştirerek değil, aynı parametrelerle sınırsız tasarım alternatifleri üretebilen ve eş zamanlı olarak etki analizi yapabilen karar destek sistemleri geliştirilmesi önümüzdeki on yılın öncelikli araştırma konusu olmalıdır.

KAYNAKÇA

ALBERTI, M., (2009). **"**Advances in Urban Ecology: Integrating Humans and Ecological Processes in Urban Ecosystems", Springer, pp: 1

ALLEN, S., (2002). "Mat Urbanism: The Thick 2-D" in CASE: Le Corbusier's Venice Hospital and the mat building revival, ed. Hashim Sarkis. (Munich; New York : Prestel), pp: 125

BELANGER, P., (2009). **"**Landscape as infrastructure", Landscape Journal, 28(1), pp: 79–95

CANUTO, R., AMORIM, L., (2012)." Establishing Parameters For Urbanity", Paper Ref # 8109, Proceedings: Eighth International Space Syntax Symposium, Edited by M. Greene, J. Reyes and A. Castro. Santiago de Chile: PUC, pp: 2

CORNER, J., (2003). Mostafavi, M. and Najle, C. (ed). "Landscape Urbanism: a manual for the machinic landscape", Architectural Association, pp: 58, London

DOUGLAS, I., JAMES, P., (2015). **"**Urban Ecology: An Introduction", Routledge; pp: 9

GRANT, J. L., (2015). New Urbanism, International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences, 2nd edition, Volume 16, pp: 810

GRAY, C., (2005). **"**From emergence to divergence: modes of Landscape Urbanism", Masters of Architecture Degree, University of Edinburg, pp: 43

GROSE, M. J., (2014). "Gaps and futures in working between ecology and design for constructed ecologies", Landscape and Urban Planning 132, pp: 69–78

HOLZMAN, J., CANTRELL, B., (2014). "Synthetic Ecologies: Protocols, Simulation, and Manipulation for Indeterminate Landscapes." ACADIA 2014 Proceedings, Design Agency. pp: 709–718

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

HUNG, Y. Y., AQUINO, G., WALDHEIM, C., (2012). Landscape Infrastructure: Case Studies by SWA". Basel: De Gruyter, pp: 9-14

MILENA, S., OGNEN, M., (2010). **"**Application of Generative Algorithms in Architectural Design", 12th WSEAS (World Scientific and Engineering Academy and Society) International Conference on Mathematical and Computational Methods in Science and Engineering, Stevens Point, Wisconsin, USA, pp: 175-180

MUIR, L., (2010). **"**Mapping Landscape Urbanism", Master of Landscape Architecture, The Faculty of Graduate of The University of Manitoba, pp: 55-56

NIJHUIS, S., et. al., (2015). "Urban Landscape Infrastructures-Designing Operative Landscape Structures for the Built Environment." In Flowscapes-Designing Infrastructure as Landscape, edited by Nijhuis, S., Jauslin, D., and Van der Hoeven, F. Delft: Delft University of Technology, pp: 25

SAUNDERS, W., (Ed.), (2012). **"**Designed ecologies: The landscape architecture of Kongjian YuBirkhäuser", Basel, pp: 17-203.

SCHUMACHER, P., (2009). **"**Parametricism - A New Global Style for Architecture and Urban Design", In Leach, N. and Castle, H. (eds.), AD Architectural Design: Digital Cities, Vol. 79(4), pp: 14-23

SCHUMACHER, P., (2010). "The Parametric City", Published in: Zaha Hadid – Recent Projects, A.D.A. Edita, Tokyo, pp: 20

SPIRN, W., 2013. Ecologıcal Urbanısm: a Framework for The Desıgn of Resılıent Cıtıes (Pickett STA, Cadenasso ML, McGrath B) Resilence in ecology and urban design: linking theory and practice for sustainable cities. Springer, Netherlands, pp: 557-571

STEINER, F., (2011). **"** Landscape ecological urbanism: Origins and trajectories", Landscape and Urban Planning, Volume 100, Issue 4, 30 April, pp: 333–337

TANG, M., (2011). **"**Information Urbanism Parametric urbanism in junction with GIS data processing & fabrication", ARCC - Considering Research: Reflecting upon current themes in Architectural Research, Detroit, MI, 20-24 April, pp: 661-668

WALDHEIM, C., (2002). **"**Landscape Urbanism: A Genealogy, Praxis" 4, pp: 10-17

WALDHEIM, C., (ED.), (2006). **"**The La ndscapeUrbanism Reader",New York: Princeton Architectural Press, pp: 11

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

WALDHEIM, C., (2016). Landscape as urbanism: A general theory. Princeton, NJ: Princeton University Press, pp:15

WEINSTOCK, M., (Ed.), (2013). "System city: infrastructure and the space of flows" Architectural Design, July/ August, pp: 33

İNTERNET KAYNAKLARI

http://groundlab.org/, 2016

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Aim: Improving adaptable process-based planning and design methods that aims to fill the gaps between urban planning and landscape architecture, planning and design has been frequently emphasized as a research subject over the last decade. In this context, defining the hybrid trans-disciplinary field that shapes future urban landscapes is important subject. Beyond the deficient commitments of landscape urbanism and stylistic concerns of parametricism, the research aims to constitute the synthesis of urban design approaches associated with socio-ecological processes. **Scope:** Within the scope of the research, the interaction between landscape architecture and urbanism defined under the guidance of the scientific knowledge of urban ecology and digital technologies of parametric era. In this context, the principles of each concepts and the practices in the field of urban design have been mentioned. **Method:** In this research, each concept has been investigated separately and the hybrid field that comprises of their interactions have been synthesis: Firstly, the change of present urban space perception, the fundamentals of landscape urbanism and the practices in the field of urban design have been investigated. Secondly, the fundamentals of parametricism and the practices in the field of urban design have been mentioned. Thirdly, urban ecology that accepts cities as human dominated ecosystems has been emphasized. Lastly, the idea of landscape as infrastructure that conducts the flows of urban ecosystems on urban design and the relational field comprised by parametric technologies have been defined. Thus, we have given suggestions concerning the hybrid field that can form the future urban landscapes. **Findings:** In traditional urbanism, urban development had been consisted of solely structural component; inappropriate areas for settlements had been allocated for green areas. According to Allen (2002: 125) "*landscape is not only a formal model for urbanism today, but perhaps more importantly, a model for process*". Herein, landscape has defined as time-varying model that accepts cities complex emergent ecologies, not as perspective art or beautification, greening and naturalize of cities. Landscape is a unique medium that can response to adaptation and temporal changes. According to Waldheim (2016: 15), landscape facilitates to be perceived complex ecological processes in urban context by people. As an integrating component of urban design, landscape focuses how urban space works, rather than how it is seen. In this context, *"landscape as infrastructure"* (Belanger, 2009: 79-95) approach has contributed to hybrid urban environment, in which urban infrastructure, human activities and ecological processes is integrated. The infrastructure with prefix of landscape, ecological or green

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

has come into prominence in the field of landscape architecture and urban design. On the basis of landscape itself is a infrastructure that conducts urban flows, it has considered as a medium for conservation ecosystem functions and providing ecosystem services. Thus, infrastructures as integrating components in which natural and cultural processes interlace have been turn into landscape components that create identity to urban environment with their physical appearances and increase ecological literacy of citizens. The practices that emphasizes landscape as infrastructure in the field of urban design has leveraged landscape urbanism discourse. The prominent landscape architecture firms such as Field Operations, Turenscape, SWA, StossLU, Groundlab has contributed to this hybrid field with innovative design solutions and practices. The studies of Konjian Yu, founder of Turenscape (Saunders, 2012: 17-203), ground on landscape restoration and providing ecosystem services by creating living ecosystems that have the ability of change and adaptation. While he provides dramatic changes on landscape with minimum design solutions, he finds smart solutions on using the adaptation ability of local vegetation and revealing cultural heritage. By integration of human and natural processes, he provides innovative ecological infrastructure samples for water control. The power of the new hybrid and transdisciplinary field has lied behind the ability of transfer ecological processes to design. At this point, Translating the knowledge and principles, produced under the guidance of landscape urbanism and urban ecology into physical form increasingly relies on the use of parametric processes, in which a set of variables or parameters is given to a design problem (Hung vd., 2012: 14). *"As a means of developing infrastructures and settlements that are more tightly entwined with complex ecologies"* (Holzman *ve* Cantrell, 2014: 709 – 718), parametric technologies have been needed to mimic complexity and dynamic processes of urban ecosystems. Through performance based parametric simulation tools, designers can produce design solutions by using digital ecological processes and can test possible impacts and performances design solutions. *"There are no single solutions to working better together in our growing constructed ecologies, no specific boundaries, no defined shapes, no set forms"* (Grose, 2014: 76). Because parametric technologies facilitate to produce limitless forms and solutions in order that designers can foresee their impacts. Also parametric technologies facilitate to relate designs with the context via "design techniques capable of operating across a number of scales" (Weinstock, 2013: 33). Thus, the technologies assist to bridge between planning and design. **Result:** During the recent years, landscape has come into prominence as the integrative component of urban space. Urban, natural and social systems interact with energetic syntheses and change each other. On the basis of innovative discourses of landscape urbanism, urban design actors need to adopt flexible and

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:127 K:214
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

adaptable processes that can response to demands of contemporary cities in order to overcome environmental and socio-economic problems. Therefore, the researches for improving design systems have importance rather than generating solely fixed design solutions. A large number of applications that transfer complexity of urban ecosystems by parametric technologies and scientific methods have been developed. Determining the relations that shapes urban landscape pattern will provide unique opportunities to generate new patterns and design systems. The design and planning disciplines has been on the verge of path-breaking development that will shift the perspective of urban space and design. The planning and design approach based on the relational representation of landscape pattern and process will move the relationality discourse of parametricism forward. Improving design systems from regional scale to design scale will reveal the missing link between planning and design. Focusing on interactions of urban landscape pattern and process with socio ecological processes will shape future urban environment.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

ESKİMİŞ ENDÜSTRİ ALANLARINA KENTSEL DEĞERİ ARTIRMA ADINA İŞLEV KAZANDIRMA - BURSA MERİNOS KÜLTÜR MERKEZİ VE PARKI [1]

GIVING FUNCTION OF OBSOLETE INDUSTRIAL ZONE FOR IMPROVING URBAN VALUE - BURSA MERİNOS CULTURAL CENTER AND PARK

Meryem ALAGÖZ[1]

[1]*Necmettin Erbakan Üniversitesi, Mimarlık Bölümü, Konya/ Türkiye*

Öz: Endüstri yapıları ve içinde bulunduğu alanlar, mimari ve teknik nitelikleri, sosyal ve kültürel verileri ile önemli kaynaklardır. Bu kaynakların belgelenmesi, korunması ve geleceğe aktarılmak üzere yeniden kullanımı, kentsel değeri artırma adına endüstri mirasının çalışma alanı içinde yer almaktadır. Bu alandaki çalışmaların nitelikli olması, yapıları uygun bir işlevle kent hayatına kazandırmanın yanı sıra, özgün kimliklerini de korumaya bağlıdır. Bu çalışmada, Cumhuriyet döneminin ilk sanayileşme atılımlarından biri olan ve Bursa'nın fiziksel gelişiminde etkin bir rol oynayan Bursa Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası ve bu binanın değişen fonksiyonu ile Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı olma süreci karşılaştırmalı olarak incelenmiş, mevcut endüstri mirasının gelecek kuşaklara aktarılmasında geliştirilen öneriler tartışılmıştır. Bu endüstri binasına, sürekli yenilenen sosyo – kültürel ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte ve eski kimliğini de yansıtarak kültür merkezi işlevi kazandırılmıştır. Kentlerimizde atıl durumda olan bu yapıların korunması ve yaşatılması, kent belleğinin ve kimliğinin canlı tutulması ve teknik bilgilerin geleceğe taşınması açısından önem teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri Alanları, Yeniden Kullanım, İşlev Kazandırma

Abstract: Industrial buildings and the located area are significant resources with architectural and technical qualifications, social and cultural data. Documentation of these resources, conservation and reuse to be transferred to the future are located in the industrial heritage in the name of the workspace for improving urban value. The studies in this field are qualified, not only saves the life of appropriate function structures of the city, as well as the original ID depends on to protect them. In this study, Bursa Merinos Cultural Center And Park, one of the first industrialization breakthrough in the Republican period and playing an active role in the physical development of Bursa, and changing the function of this industrial building, the process of Merinos Cultural Center And Park, examined in a comparative perspective. Also, developed recommendations are discussed for transfer of the present industrial heritage for future generations. This industrial building can meet the contemporary social and cultural needs of the growing city because of the location in Bursa. Also, old identity of the factory is reflected the preference of refunction that is cultural centre. Protecting and maintaining of these industrial structures constitute significance in terms of alive the urban memory and identity and moving technical information into the future.

Key Words: Landscape Industrial Area, Changing The Function, Reuse

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.004.x

(1) ***1Sorumlu Yazar: Meryem ALAGÖZ, Necmettin Erbakan Üniversitesi Mimarlık Bölümü Konya/Türkiye,malagoz@konya.edu.tr,*** ***Geliş Tarihi / Received: 17.09.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 01.10.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 18.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Koruma kararını verme, uygulama ve yeniden işlevlendirme gücüne sahip yerel yönetimlerin gündeminde, kültür mirası öğeleri yerini almaştır. Hanlar, camiler, medreseler, eski konaklar, tarihi çeşmeler restore edilmekte, envanterleri çıkarılmakta ve müze, kültür merkezi, sergi salonu olarak vb. işlevlerde kentte yaşayan mekânlara dönüştürülmektedir. Yakın zaman öncesine kadar, değişimin hızı ve yeni teknolojiler karşısında verimliliklerini yitiren sanayi yapıları ile araç gereç ve donanımları unutulmaya terk edilmiştir. Günümüzde, unutulmaya yüz tutan endüstri mirası yapılarının çağdaş kentlerle ilişkilendirilerek kentlilerin ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde yeniden düzenlenerek yaşatılması konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

Endüstri yapıları çoğunluk tarafından konut, ticaret, eğitim, kültür, spor yapıları gibi mimarlığın alışılmış uğraş alanlarının dışında sayılmakta, sadece makineleri barındıran yapılar olarak algılanılmaktadır. Gerçekten de işlevleri nedeni ile kentlerin dışında organize bölgelerde ya da kırsal alanlarda yerleşen endüstri yapıları, başka yapı türleri gibi kent merkezlerini süsleyip zenginleştirememektedir. Sanayileşme ile kentlerin değişen fiziki, ekonomik ve sosyal yapısıyla birlikte kent merkezlerinde kalan, işlevini yitirmiş endüstriyel alanlar, üretim sistem ve teknolojilerinin değişmesi, kenti kirletici unsurları barındırması ve diğer ekonomik nedenlerle terk edilmiştir (Bilgin ve Bağbancı, 2015:149). Kent içerisinde kalmış bu atıl yapıların, zamanla kent hayatına kazandırılmasına yönelik yeniden işlevlendirme çalışmalarının yapılmasının kentleşme bakımından önemi büyüktür. Kentlilik bilincine sahip aktörler eliyle çok çeşitlenen işlevlerde kullanılan bu yapılar, kent imgesine kattıkları değerle ön plana çıkmaktadır (Aydın ve Gyte, 2014).

Bu süreçte, endüstri yapılarına nasıl müdahale edilebileceği konusundaki uzmanlık tartışmaları ortaya çıkmaktadır. Anıtsal, sanatsal ekonomik tüm koşullar göz önüne alındığında, endüstriyel alanların yeniden işlevlendirilmesi planlanırken üzerinde durulması gereken birtakım genel ilkeler ortaya çıkmaktadır (Özden, 2002: 147; Koçan, 2011: 128-129). Yeniden işlevlendirme başarılı olduğu zaman, endüstriyel alanlar yeni işleviyle yaşamını devam ettirmekte ve böylece verilecek kentsel değeri artıran işlevler ile ekonomik, sosyokültürel ve çevresel anlamda sürdürülebilirlik sağlanmış olmaktadır (Kariptaş, Erdinç ve Dinçer, 2015 :514).

AMAÇ

Kent içinde yer alan bazı endüstri binalarının zaman içinde geçirdiği fiziksel değişimle beraber gerek çevresine verdikleri kirletici etkiler, gerekse konumundan dolayı ihtiyaçlara cevap verememesi sorunsalı, kentsel değeri

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

artırma adına bu binaların fonksiyonunun değişimi ve yeni ihtiyaçlara cevap verebilen binaların oluşumu ile çözülmüştür. Cumhuriyet döneminde önemli bir yere sahip olan Bursa Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası ile fonksiyonu değiştirilerek kültür merkezi ve park olarak yeniden kullanılan aynı binanın ve çevresinin karşılaştırmalı olarak irdelenmesi ve kentte meydana getirdiği değer artışının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

KAPSAM

Çalışma kapsamında eskimiş endüstri binalarını yeniden işlevlendirmek için uyulması gereken ölçütler ve kentsel değer ile bu ölçütlerle yapıya yüklenen yeni fonksiyonların ilişkisi anlatımıştır. Örneklem alan olarak ise, Cumhuriyet tarihi içinde sanayileşmenin sembollerinden birisi olan Merinos Fabrikası ve çevresi seçilmiş, anlatılan ölçütlere uygunluğu tartışılmıştır.

YÖNTEM

Karşılaştırma ve değerlendirme yöntemi referans alınarak yapılan bu çalışmada, söz konusu endüstri binasına önerilen aşamalar ile yeni fonksiyonlar belirlenerek, tayin edilen yeni işlev alternatiflerinin kent belleğindeki ve kimliğindeki etkisi saptanmıştır.

ESKİMİŞ ENDÜSTRİYEL BİNALARIN TANIMLANMASI, ÇÖZÜMLENMESİ ve DEĞERLENDİRİLMESİ

Yeniden işlevlendirilmede endüstriyel yapıların ilk önemli vurgusu 1950'lerde İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Bu kavram "Industrial Archaelogy" olarak, sanat tarihçisi Alois Riegl tarafından ortaya atılmıştır (Ercivan, 2004).

Eskimiş endüstri alanlarını çözümleme süreci, tasarım özellikleri saptamak ve taşıyıcı sistem, yapım tekniği ve malzeme özelliklerini belirlemek için tüm dönemleri kapsayan bir belgeleme tekniği ile başlamaktadır. Bozulma nedenlerinin ve sorunların analizi yapılarak yapı değerinin teşhisi yapılmaktadır. Korunan ve yeniden işlevlendirilen yeni yapı için bu değerleri tehdit eden etkenleri ortadan kaldırılması veya denetim altına alınması gerekmektedir. Kısacası, endüstriyel mirasın içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel ortamın değişimi göz önünde bulundurularak endüstriyel alanın kültürel, teknolojik ve sosyal tarihi araştırılmaktadır (Icomos - Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, 2013).

Türkiye'de endüstri mirası sayılma ölçütleri;

- Dönemindeki teknolojik gelişmeye öncü olması, başarılı ve yüksek kaliteli bir teknik uygulama olması,
- Teknik donanım ve üretim sistemi tamamen korunmuş ve/veya işlevini sürdüren dünyadaki ilk veya tek örnek veya örneklerden birisi olması,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Endüstriyel üretimle birlikte, etrafında yeni bir yapılaşmanın başlamış olması,
- Bölgenin sahip olduğu doğal maden kaynakları ile ilgili önem kazanması ve gelişmesiyle birlikte bu süreçte maden üretimi için yapılar inşa edilmesi,
- Endüstri Devrimi'nin oluşması veya gelişmesinde önemli bir rol oynaması,
- Endüstri alanında daha sonra inşa edilmiş yapılara örnek olması,
- Döneminde dünyanın önde giden üretim yerlerinden biri olması

şeklinde sıralanabilmektedir (TMMOB, 2007).

ENDÜSTRİYEL BİNALARINA YENİ İŞLEV KAZANDIRMA

Endüstri mirasının gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, yapıları uygun bir işlevle kent hayatına kazandırmanın yanı sıra, özgün kimliklerini de korumaya bağlıdır (Özer ve Özer, 2010: 61).

Sanayi yapılarının işlevlerini yitirmelerinde de etken, mevcut yapıların yeni üretim tekniklerine cevap verememeleridir. Teknolojik gelişmelerin dışında, başka etkenler de işlev kaybına neden olmuştur. Bunlar arasında, hammadde temininin güçleşmesi, Uzak Doğu ülkelerinden daha düşük maliyetle bitmiş ürün alımı, kent içinde kalan fabrikaların artık genişleyememesi, çevreye zarar verir hale gelmeleri gibi çeşitli nedenler sayılabilir. Dolayısıyla mevcut sanayi yapıları artık mekân, konum olarak, ya da işlevsel eskime nedeniyle yetersiz olmaya başlamıştır. Bu durum, çağdaş endüstri toplumunu simgeleyen anıtsal sanayi yapılarının işlevlerini yitirmeleri ile sonuçlanmıştır.

Eskimiş endüstri alanlarını yeniden işlevlendirme üç farklı ölçekte gelişebilir:

- Mimari-kentsel-bölgesel ölçekler; büyük bir endüstriyel kompleksin tüm bölgenin çehresini, toplumsal yaşamını ve ekonomisini dönüştürecek rekreasyon alanları olarak yeniden yapılandırılması,
- Orta ölçekler; bir gazometrenin dalış okuluna ya da deneysel müzik laboratuvarına dönüştürülmesi,
- Küçük ölçekler; eski depoların konutlara (soho – loft) dönüştürülmesi,

bu ölçeklere örnek gösterilebilir (Uçkan, 2000:36-37).

Tüm bu ölçeklerde sürece katılan birçok etken bulunmaktadır.

- Mimari estetik kaygılar,
- Maliyetlerin düşürülmesi,
- Yeni sürdürülebilir ekonomik dinamiklerin yaratılması (kültür turizmi, zanaatkar-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

lığın yeniden değerlendirilmesi, ekolojik üretim parkları vb.),

- Bölgenin kentsel dokuya geri kazandırılması,
- Kentsel ekoloji sistemlerinin oluşumu

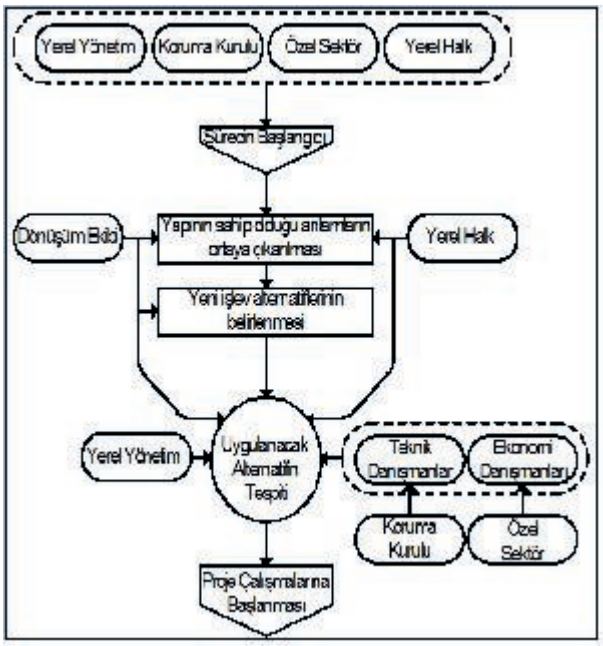
bu etkenlerden bazılarıdır (Uçkan, 2000:36-37).

Bu bağlamda, işlevini yitirmiş ve eskimiş bir binanın ya da bölgenin yeniden işlevlendirilmesinde eşzamanlı olarak farklı düzlemlerde birçok ölçüt sürece katılır:

- Mekanın ruhunu mimari egoya kurban etmeme,
- Bölge halkının uyum dinamiklerini hesaba katma,
- Ekolojik dengeye katkıda bulunma,
- Yeni ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik dinamikler yaratma vb.

Bu planlama müdahalelerine olumlu ve olumsuz bir çok örnek verilebilir. Her ne kadar henüz tüm dinamikleri belirlenmemiş ve tartışılmaya devam eden bir yaklaşım olsa da, burada önemli olan "sürdürülebilirlik" ölçütü ve toplumsal/sivil katılım modellerinin işlerliğidir (Uçkan, 2000:36-37).

Bu ölçütler ışığında, Şekil 1'de bir endüstri binasının yeniden kullanımını planlama sürecinde çalışma ekibi programı gösterilmektedir.

Şekil 1. Yeniden Kullanım Sürecine İlişkin İş Programı (Tümer, 2003)

Yeni işlev alternatiflerine ulaşıldıktan sonra, sanayi yapısının kent ile olan anlamsal bütünleşmesinin ön koşulu belirlenmiş olmaktadır.

Her binanın kendine özgü bir karakter olarak daha esnek bir yaklaşıma ihtiyacı vardır. Yapı mirasının; teknolojik, tipolojik ve resmi niteliklerini koruyarak daha fazla esneklik, mümkün olduğunca kullanıcılara yönelik, entegre bir yeniden kullanım olması kontrollü dönüşüm planlama sağlayacaktır (Aydın ve Aksoy, 2012: 40).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KENTSEL DEĞER ve YENİDEN İŞLEVLENDİRİLEN ENDÜSTRİ ALANLARI İLİŞKİSİ

Koşulların, kullanıcıların, toplumların değer yargılarının ve ihtiyaçların hızla değiştiği, bu nedenle de endüstri alanlarının yeni bir düzenlemeye gerek duyulduğu bir dönemde yapılar strüktürel olarak ayakta kalmasına rağmen işlevlerine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle terk edilmektedir. İşlevsiz ve köhneleşmiş binalar beraberinde tarihsel ve kültürel yok olma gibi birçok sorunu da getirmektedir. Bir başka deyişle, endüstri yapıları, günümüzün değişen sosyo-ekonomik koşulları karşısında hem içinde bulundukları toplumsal yapı karakteri, hem de yaşanılan mekânların günün değişen şartlarına cevap vermemesi bakımından çeşitli zorluklar yaşamaktadır (Göçer,2003:80-83). Bu zorluklar sonucunda eskimiş sanayi yapılarının ya yıkılması ya da yeni işlev kazandırılarak kullanılmaya devam edilmesi gerekmektedir. Bu alternatifler değerlendirilirken kentsel değeri artırmada en etkin çözüm olarak mevcut olanı sürdürebilmek karşımıza çıkmaktadır (Büyükarslan ve Güney, 2013:34).

Mevcut eskimiş endüstriyel alanları dönüşüm süreci kentin gelişimi ile ilişkilendirilmektedir. İşlevini ve önemini yitiren endüstriyel alanlarda, kentsel dönüşümü hedef alan bütüncül planlama yaklaşımlarıyla yeni işlevli mekanlar oluşturularak, bu alanların modern yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesi amaçlanmaktadır (Roberts ve Skyes, 2000, 8-34).

Küresel boyutta eskimiş sanayi alanlarını yeniden işlevlendirilirken kentsel değeri artırmak adına şu temel stratejiler göz önünde bulundurulmaktadır:

- Sanayinin kentte yaptığı tahribatın ortadan kaldırılmasını sağlamak,
- Üretim sürecinde kentten uzak kalan bölgeyi kentle bütünleştirmek,
- Bunları sağlarken de işlevini yitirmiş sanayi mirasını koruyarak gelecek nesillere görsel ve deneysel olarak doğru aktarılmasını sağlamaktır.

Yeniden işlevlendirilen endüstri alanlarının kentler arası rekabette kentin tanıtımına ve sosyal çevreye katkıda bulunması da hedeflenmektedir (Tolga, 2006).

Eskimiş endüstri alanlarına işlev kazandırma eylemleri fiziksel çevrenin dönüşümünü sağlamakla kalmayıp o alanda ve etkilenen alanda yaşayan insanların yaşam koşullarını da değiştirmektedir. Bu değişim genelde getirilen yeni işlevlerle birlikte alandaki donatı alanlarını fazlalaştırmakta dolayasıyla kamusal alanların artmasını sağlayarak olumlu bir nitelik taşımaktadır (Özden, 2012: 823 – 827; Oğuz, Saygı ve Akpınar, 2010: 159).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dönüşüm projeleriyle birlikte yeni ulaşım aksları oluşturularak mevcut trafik sorunları çözümlenmekte, yeni yeşil alanlar oluşturulmakta, çevre, hava ve ses gürültüsüne sebep olan fonksiyonlar yenileriyle yer değiştirmekte, insanlar için yeni sosyal ve kültürel mekanlar oluşturulmakta ve tüm bu sayılan işlevlerle kentsel değerin arttırılmasında öncü adımlar atılmaktadır. Dolayısıyla bilinçli ve programlı yapılan ve alana özgü niteliklere göre hazırlanan dönüşüm projeleri sonucunda kentsel kalite ve değer artışları beklenmektedir (Gemici, 2011: 37; Torlak, 2013: 705-706).

ENDÜSTRİYEL BİNALARA YENİ İŞLEV KAZANDIRMA ÖRNEĞİ, BURSA MERİNOS KÜLTÜR MERKEZİ VE PARKI

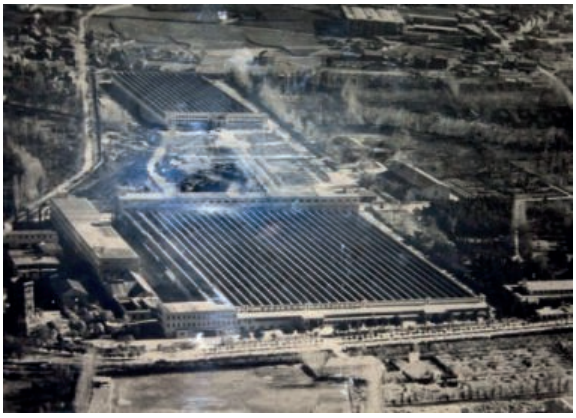
Cumhuriyet tarihi içinde sanayileşmenin sembollerinden birisi olan Merinos Fabrikası ve çevresi, Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından yeniden kullanım ile kentin sosyo-kültürel ihtiyacına cevap verecek biçimde kültür merkezi olarak projelendirilmiştir.

ENDÜSTRİYEL ALANIN TARİHÇESİ

Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası, Ortadoğu ve Balkanlar'ın en büyük, Avrupa'nın da 5'inci büyük dokuma fabrikası olarak kurulmuştur. Temeli 28 Kasım 1935 tarihinde dönemin Başbakanı İsmet İnönü ve bakanı Celal Bayar tarafından atılan fabrikanın yapımını ünlü işadamı ve girişimci Nuri Demirağ üstlenmiştir. İki yıla yakın bir sürede tamamlanan Merinos Fabrikası'nın açılışı, 2 Şubat 1938 tarihinde, Bursa'ya yaptığı 17. ziyaretinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk tarafından yapılmıştır. İlk açıldığında sadece iplik üretimi yapılırken, 1944'te dokuma, 1946'da apre tesisleri ilave edilmiş ve 1963 yılından sonra hızlanan sanayileşme sürecinin başlamasından gelişimine dek Bursa ekonomisine en önemli katkıyı sağlayan kurum haline gelmiştir (Merinos AKKM, 2015). Bununla birlikte, fabrikanın bünyesinde bulunan futbol sahası, sinema, tiyatro, konser salonları, kreşler ile dönemin sosyo-kültürel gelişimine öncülük etmiştir. Ayrıca, fabrikanın elektrik santrali şehrin elektrik ihtiyacının bir kısmını da karşılamıştır (Bozkurt, 2015).

Resim 1'de fabrikanın eski dönemlerdeki durumunda görüldüğü üzere, fabrikanın bulunduğu alanda yerleşim alanları mevcut değildir. Henüz fabrika kent içerisinde bulunmamaktadır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 1. Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası (Merinos AKKM, 2015)

Merinos Fabrikasının, 314 bin 569 metrekarelik arazisi ve üzerinde bulunan taşınmazların eğitim, halka açık kültür, sanat, spor ve rekreasyon amaçlarında kullanılması için kamu yararı göz önüne alınarak, Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na bedelsiz devredilmiştir (Merinos AKKM, 2015).

Resim 2. Merinos Kültür Merkezi ve Parkı (Merinos AKKM, 2015)

Resim 2'de günümüzdeki fabrika alanının yerleşim yerlerine yakınlığı görülmektedir. Kentin gelişimi ile birlikte, fabrika alanı artık kent merkezinde kalmıştır.

ENDÜSTRİYEL ALANA YENİ İŞLEV KAZANDIRILMASI

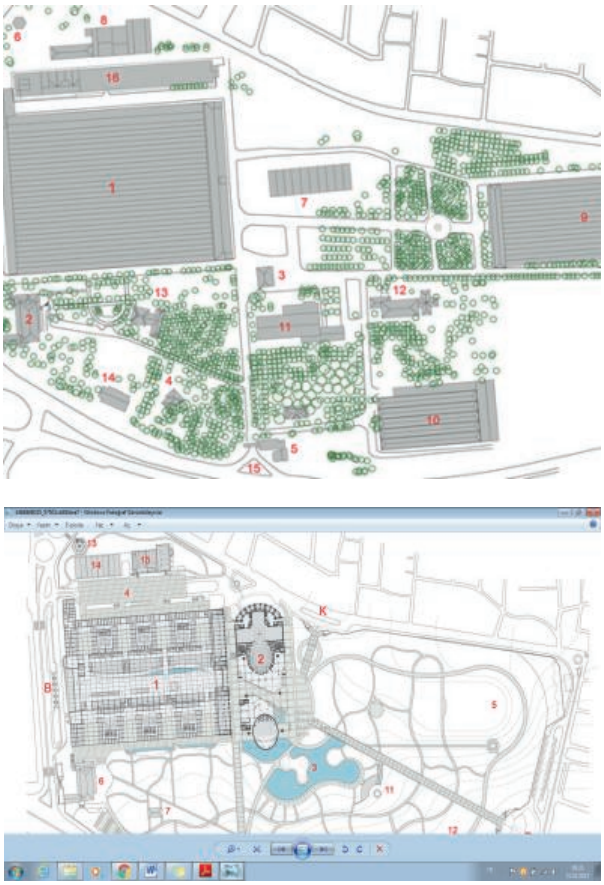
Bu proje, Merinos Parkı düzenlenmesi, Merinos Fabrikası'nın Kültür Merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesi ve yeni bir Atatürk Opera binası ve Konser Salonu tasarımı olmak üzere üç temel başlıktan oluşmaktadır Bununla birlikte proje 2007 yılında, Tarihi Kentler Birliği "Başarı Ödülü"ne layık görülmüştür (Bozkurt, 2015).

Merinos Fabrika Binası ve Parkı, yakın çevresinde Osmangazi Belediyesi ve Bursa Atatürk Stadyumu bulunduğu için Bursa Kenti'nin merkezi olarak kabul edilebilecek bir konumda yer aldığından, Bursa halkının günümüzdeki kültürel ve sosyal ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikteki yeni bir Kültür Merkezi tasarımı olması uygun görülmüştür (Gallery – Merinos, 2015).

Grafik 1'de görüldüğü üzere, eskiden salaş ambarlarının olduğu kısımda (7) Atatürk Kültür merkezi (2) yer almaktadır. Malzeme ambarı (16) açık sergi salonu (4) haline getirilmiş, bu kısma sanayi müzesi ve kafeterya işlevleri (14,15) eklenmiştir. Tabldot binasına (2) nikah salonu (6), müdür evine(4) restoran(8) ve salaş ambarlarına (7) kafeterya (2) fonksiyonları yüklenmiştir. Bununla birlikte, dokuma apre işletmesine afet yönetimi ve açık gösteri

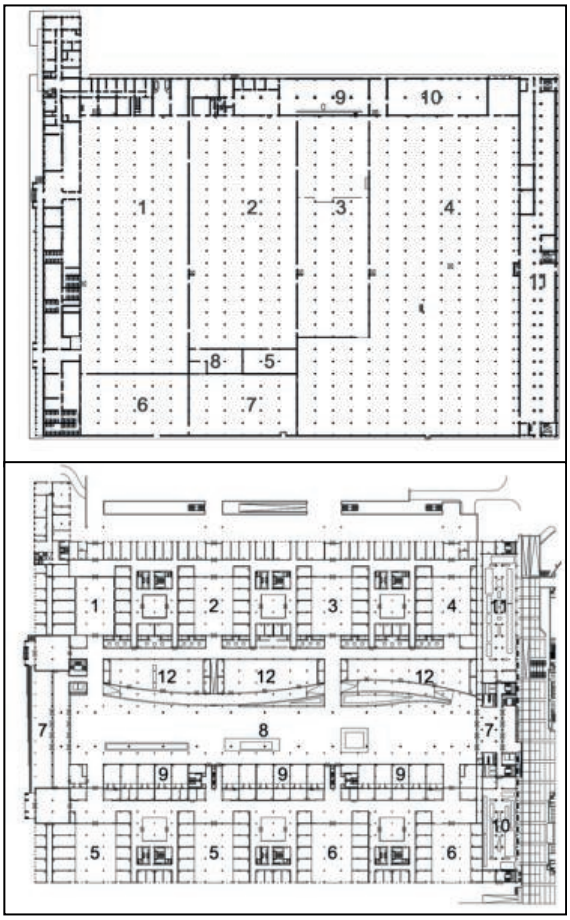
MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

alanı işlevi yüklenmiş, konfeksiyon işletmesi oyun bahçesi haline getirilmiştir. Böylece, büyük bir açık alan mekanı ile yeni işlevlendirilen fabrika alanı, insanların sosyo-kültürel ihtiyaçlarını giderici bir adım atmıştır.

Grafik 1. Alanın Eski ve Yeniden Düzenlenmiş Vaziyet Planı (Arkitera, 2011)

Grafik 2'de ise, fabrika üretim bloğu iç mekan düzenlemeleri görülmetekdir. Ana üretim binasının her iki aksı da türk halk müziği, bando bölümü, mehter ve türk sanat müziği odaları haline gelmiştir (1,2,3,4,5,6). Baskı ve iğne odası ile trafonun (5 ve 8) olduğu bölüme alışveriş (9) fonksiyonu yüklenmiştir. İplik şefliği (1), iplik işleme alanı (2), imalat alanı (3) ve tek büküm alanı (4) mekanları orta aksına, bir iç sokak (8) oluşturularak sanat galerisi (12) haline getirilmiştir. Üretim bloğuna yüklenen yeni fonksiyonlar ile mekan olması gereken optimum alanla kullanılmıştır. Yeşili içine alan bir iç sokak ile insanların sosyalleşmesini sağlayan ferah alanlar oluşturulmuştur.

Grafik 2. Fabrikanın Eski ve Yeniden Düzenlenmiş Planı (Arkitera, 2011)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İç mekânlar, fonksiyonel gereklilikleri gözeten teknolojilerle donatılmış, boyutsal koordinasyon modüler olarak sağlanarak, geleneksel yapımdan çok endüstrileşmiş yapımı ön planda tutan bir anlayışla ele alınmıştır (Resim 3), (Forum Yapısal Net, 2015).

Resim 3. Fabrika Üretim Biriminin Eski ve Yeni Durumu (Forum Yapısal Net, 2015)

Fabrika güney ve kuzey cepheleri, cephe kaplama malzemesi ile kaplanarak modern çağa uygun bir mimari anlayışda yapılmaya çalışılmıştır. Üretim bloğuna yeni yüklenen fonksiyonların (sanat odaları ve sanat galerisi), bir fabrika bloğundan daha fazla ışığa ihtiyaçları olmasından dolayı mevcut pencereler yeniden boyutlandırılarak düzenlenmiştir (Resim 4), (Forum Yapısal Net, 2015).

Resim 4. Fabrikanın Eski ve Yeniden Düzenlenerek Kültür Merkezi Haline Getirilmiş Cephesi (Forum Yapısal Net, 2015)

Merinos Parkı, Bursa Kenti için merkezde yer alan önemli bir rekreasyon alanı olarak düzenlenmiştir.

İçinde binlerce yeni ve eski ağaç, gölet, koşu yolları, bisiklet yolları, oturma-dinlenme mekanları, çocuk oyun alanları ve kafe-büfe gibi donatıları olan Merinos Parkı, aynı zamanda Fabrika Binası ve Kültür Merkezi'nin de yakın çevre nüfuz alanını oluşturmaktadır (Resim 5), (Forum Yapısal Net, 2015).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 5. Fabrika Alanının Eski Hali ve Yeniden Çevresinin Düzenlenmesi (Forum Yapısal Net, 2015)

Merinos Fabrikası'nın yeniden işlevlendirilmesinde fabrikanın orijinal yapısındaki batı girişi ve batı-doğu aksı esas alınmıştır. Bu aks kentle ve yeni Kültür Merkezi ile bütünleşmeyi sağlayan yeni bir kentsel mekan aksı yaratmaktadır (Resim 6), (Forum Yapısal Net, 2015).

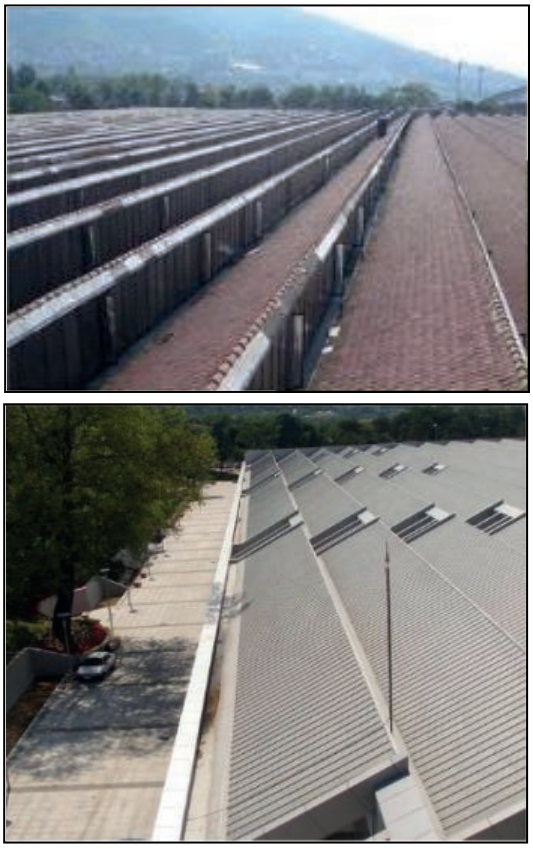

Resim 6. Fabrikanın Eski ve Yeniden Düzenlenen Girişleri (Forum Yapısal Net, 2015)

Restorasyon ve renovasyonda kabuk niteliğindeki çatı ve dış duvarlara bütünlüğü zedelemeyecek müdahalelerde bulunulmuştur (Resim 7), (Forum Yapısal Net, 2015).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 7. Fabrikanın Eski Hali ve Yeniden Düzenlenen Çatı ve Dış Duvarı (Forum Yapısal Net, 2015)

BULGULAR

Model alanda bulunan Merinos Kültür Merkezi ve Parkı, yeniden işlevlendirme bağlamında "Mimari-kentsel-bölgesel" ölçekte geliştirilmiş olduğu görülmektedir. Çünkü, büyük bir alanı kaplayan kompleks tüm bölgenin çehresini, toplumsal yaşamını ve ekonomisini değiştirmiştir. Ayrıca, model alanda incelenen örnek proje, kent merkezinde sıkışmış, belirli ölçekteki post-endüstriyel alanların yeniden değerlendirilmesi yaklaşımları bağlamında yüklenen yeni tasarım ve yaşam programının hedefleri;

- Çevrenin ekolojik açıdan temizlenmesi. Altyapı ve üstyapının aşamalı ve bağlantılı olarak iyileştirilmesi,
- Sosyal ve fiziksel dokunun, bu bağlamda kimliğin sürdürülmesi,
- Sosyo-kültürel bağlamda yeniliğin ve çeşitliliğin desteklenmesi. Demokratik, iletişim ve etkileşime açık kentsel yaşam oluşturma,
- Ekonomik bağlamda yeniliğin ve çeşitliliğin desteklenmesi. Yeni iş alanları yaratma ile farklı ölçeklerde yatırım çekme,
- Yerel ve küresel kültürün üretilmesi ve zenginleştirilmesi,
- Esnek ve çeşitli işlevlerde açık ve kapalı alan kullanımının iç içe geçirilmesi,
- Kamunun tasarım süreçleri ve gelecek işlevlerin oluşumunda etkili olması. 'İnsanların mekânları' ve bireylerde aidiyet duygusu yaratılması.

şeklinde özetlenebilir. Bu anlamda, işlevini yitirmiş ve eskimiş binaların ya da bölgenin yeniden işlevlendirilmesinde bağlı kalınan ölçütlere dikkat edildiği görülmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ

Bu çalışmada, yeniden işlevlendirmenin değerlendirilmesi için uyulması gereken ölçütler ve kentsel değer ile bu ölçütlerle yapıya yüklenen yeni fonksiyonların ilişkisi anlatımıştır. Yeniden işlevlendirmenin gerek mimari olarak, gerekse sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan sürdürülebilir olmadaki avantajları, açıklanmıştır. Bu doğrultuda yeniden işlevlendirilen yapıların sağladığı toplumsal etkiler, kentin sahip olduğu değerlerin yaşatılması ve korunarak sürdürülmesi açısından, tek tipleşmenin yaşandığı günümüzde daha da önem kazanmaktadır.

Ülkemizin teknoloji tarihinin önemli bileşeni ve kentlerin fiziksel gelişiminde etkin rol alan işletmelerin önemli kısmı, 1980'e kadar tam kapasiteyle işletilmiş, bu tarihten sonra işlevini yitirmiş, kapatılmış, çoğu çeşitli nedenlerle yıkılmıştır (Özdemir, 2009: 73-86). Pek çok sanayi tesisi 1990 yıllarda, hammadde üretiminin desteklenmemesi, üretimin az çeşitle ve yetersiz düzeyde yapılması, yerli mal kullanımını teşvik eden girişimlerde bulunulmaması vb nedenler, terk edilmiş, ekonomik, fiziksel, sosyal çöküntü bölgesi konumuna gelmiştir.

Endüstriyel miras yapı ve alanları kentin mimari kimliğine ait tarihsel göstergeler olmalarının yanı sıra, işlevi ve yapımını sağlayan değerlerle ekonomide üretimin hakim olduğu bir dönemin mekânsal kurgusunun, yaşantısının ve kültürünün izlerini yansıtmaktadırlar. Dolayısıyla birçok açıdan değer taşıyan endüstriyel mirası yapı ve alanları aynı zamanda toplumsal bellek, yaşam tarzı ve yerel kültürü tanımlayan referanslar içermektedirler.

Kent kimliğini mekansal, bağlamsal, ekonomik boyutlarıyla ve çok katmanlı olarak algılayabilmek, kent içerisinde yer alan endüstriyel yapıların katkısı ile gerçekleşebilmektedir. Yeni bir işlevle yaşatılması öngörülen bir yapıda, işlevsel değişiklik tek başına düşünülebilen bir kavram değildir. Bu noktada yeniden işlevlendirme için yapının gerekli olan tüm analizlerinin yapılması gerekmektedir. Belirlen ölçütler ile yapılan incelemeler sonucunda yapıya en uygun işlevin belirlenmesi ve tasarımın yapılması yapının karakterini ve gösterge olma durumunu bozmayacak nitelikte müdahaleleri içermelidir. Yapıya başarılı bir işlevin kazandırılması için sadece yapı bazında değil aynı zamanda içinde bulunduğu konumsal durum ve işlevsel durum bağlamında da doğru değerlendirilmesi de gerekmektedir.

Model alan Bursa Merinos Kültür Merkezi ve Parkı, açık alanları ve kültür merkeziyle kamuya açık işlevleri ağır basan karma kullanımlı, sosyal, kültürel, ekonomik ve ekolojik hedeflere dayanan, gece-gündüz yaşayan, tüm bunlar sayesinde de kentsel ve toplumsal dokuya hızla entegre olabilecek sürdürülebilir politikalar uygulanmıştır. Yeni yüklenen fonksiyonların her biri gerçekten üreten, yaşayan

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve yaşatan yerleri oluşturmaktadır. Her biri geçmişin günümüzde yaşayan bir parçasıdır, adeta canlı dokulardır.

Tüm bu analizler ve tespitler doğrultusunda, endüstriyel yapılar söz konusu olduğunda, zaman içerisinde yapıların konumlarından dolayı sahip oldukları özelliklerin değişebilir ya da tamamen ortadan kalkabilir olduğu söylenebilir. Tarihimizde belli bir süreci pek çok yönleriyle etkilemiş olan endüstrileşme ve bu dönemin fiziki mekâna yansımaları olan endüstri yapıları da tarihi kimliği yansıtan ve oluşturan öğelerden biri olduğu düşünüldüğünde, kentsel belleğin devamlılığını sağlamakta önemli yapı taşları olarak ele almak gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AYDIN, D., AKSOY, E., (2012). Nazilli Sümerbank Fabrikası'nın Sosyal Tesis Binası'nın İşlevsel Dönüşümü İçin Analizler, Güney Mimarlık, TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi, Sayı: 8, 40-46

AYDIN, Ö. A., GYTE., (2014). Koruma-Yaşatma İtalya'da Tarihî Endüstriyel Alanlarin Dönüşümü: Güncel Projeler Üzerinden Değerlendirmeler, Mimarlık Dergisi, 378, http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=392&RecID=3440, İnternet Erişim Tarihi: 26.11.2015

ARKİTERA, (2011). Atatürk Kültür Merkezi ve Merinos Parkı Projeden Örnekler, http://v3.arkitera.com/p542-ataturk-kultur-merkezi-ve-merinos parki.html?year=&aID=3413, İnternet Erişim Tarihi: 26.11.2015

BİLGİN, E. A., BAĞBANCI, Ö. K., (2015). 19. Yüzyil Endüstri Mirasi Örneği Olarak Tirilye'de Bir Zeytinyağı Fabrikasi, Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, 13 (145-166)

BOZKURT, C., (2015). Proejeler, Atatürk Kültür Merkezi – Bursa, http://caferbozkurt.com.tr/, İnternet Erişim Tarihi: 26.11.2015

BÜYÜKARSLAN, B., GÜNEY, E. D., (2013). Endüstriyel Miras Yapılarının Yeniden İşlevlendirilme Süreci ve İstanbul Tuz Ambarı Örneği, Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, Cilt 6(2) 31 – 58

ERCİVAN, A., (2004). Gazhanelerin Yeniden İşlevlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İç Mimarlık Anabilim Dalı

FORUM YAPISAL NET., (2015). Bursa Merinos Kültür Merkezi Ve Parkı Projesi, http://forum.yapisal.net/ornek-projeler/7130-bursa-merinos-kultur-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

merkezi-ve-parki-projesi.html, İnternet Erişim Tarihi: 26.11.2015

GALLERY – MERİNOS. (2015). http://galeri2.arkitera.com/main.php?g2_itemId=18117, İnternet Erişim Tarihi: 26.11.2015

GEMİCİ, B., (2011). Eski Endüstri Alanlarının Yeniden İşlevlendirilmesinde Kentsel Kalite Ve Değer Artışına İlişkin Kullanıcı Algısı: İzmit-Sekapark Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul

GÖÇER, P. Ö., (2003). Devingen Toplum Esnek Mekânlar İster, Arredamento Mimarlık, Sayı: 02, s.80-83

ICOMOS. (2013). Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, Uluslararası Anıtlar ve Sitler Konseyi Türkiye Milli Komitesi

KARİPTAŞ, F. S. ERDİNÇ, J. E., DİNÇER, B. Ö., (2015). Endüstri Mirasın Kentlerdeki Kültürel Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi, ISBS-2015, 2. International Sustainable Buildings Symposium, 512-516

KOÇAN, N., (2011). Sanayi Alanlarının Dönüşümü: Uşak Eski Tabakhane Deri Sanayi Bölgesi, Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi / The Black Sea Journal of Sciences, 1(3) 124-138

MERİNOS AKKM, (2015). History of Merinos Textile Factory - Bursa http://www.merinosakkm.com/merinos-tarihi, İnternet Erişim Tarihi 26.11.2015

OĞUZ, D., SAYGI, H., AKPINAR, N., (2010). Kentiçi Endüstri Alanlarının Dönüşümüne Bir Model: İzmit/Sekapark, Coğrafi Bilimler Dergisi 8 (2), 157-167

ÖZDEMİR, B. N., (2009). Kültür Ekonomisi ve Endüstrileri ile Kültürel Miras Yönetimi İlişkisi, Millî Folklor, 21(84):73-86

ÖZDEN, P. P., (2002). Yasal ve Yönetsel Çerçevesiyle Şehir Yenileme Planlaması ve Uygulaması: Türkiye Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

ÖZDEN, P., (2012). Cultre - Led Renegeration Projects in Post – Industrial Areas, Sustainable City VII, Urban Regeneration or Sustainability, 155 (2)823 – 827, WIT Press, UK

ÖZER, Y. S., ÖZER, N. O., (2010). Bir Kültür Mirasının Çok İşlevli Bir Yapı Komplekssine Dönüştürülmesinin Sürdürülebilirlik Bağlamında İncelenmesi; Fiume Veneto Örneği, Megaron dergisi, cilt vol.6, sayı no:1

ROBERTS, P., SYKES, H., (2000). The Evolution Definition and Purpose of Urban Regeneration. Urban Regeneration a

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Hand Book, ed. Roberts vd., Sage Publications, 8-34, London

TMMOB, (2007). Korumada Yeni Tanımlar, Yeni Kavramlar 'Endüstri Mirasi', Tmmob Mimarlar Odasi Genel Merkezi, Ankara.

TOLGA, H. B., (2006). Endüstriyel Alanların Dönüşümü, Kentsel Mekana Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

TORLAK, S. E., (2013). Endüstri Mirasının Ekonomiye Kazandırılması: Toronto Distilery District Dönüşüm Örneği, International Conference On Eurasian Economies, Session 4C, Turizm I, 705-706

TÜMER, S., (2003). Kentsel Alanda İşlevini Yitirmiş Sanayi Tesislerinin Dönüştürülme Sürecine Sürecine Yönelik Bir Çalıma, Yüksek Lisans Tezi, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Mimar Sinan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

UÇKAN, Ö., (2000). "Koruma"dan "Yeniden - İşlevlendirme"ye Sürdürülebilir Kent Yedikule Gazhanesi, Domus M Dergisi, (8) 36 - 37

Yazar Notu: Bu makale özet olarak CESB16 - Central Europe Towards Sustainable Building 2016 Prag Sempozyumunda yayınlanmıştır. (This study was published as summary by Central Europe Towards Sustainable Building 2016 Prague (CESB16) Symposium).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Nowadays, industrial fields and structures which have been in this area have become an important topic of discussion about refunction of structures. However, the cause of preserving this structure and the criteria that used in determining the new function of structures are ignored. Thus, the process of identifying new function of industrial structures random and incorrect function is included in the city. This event causes the meaning of loss of city. In order to solve this problem, industrial area in the history, the impact of the cities and communities, the new meanings with refunction are required analysis carefully. In terms of the process of the formation of sustainable cities, this analysis is important extremely. **Aim:** In this study, new functions suggested for the model industrial structures, Bursa Merinos Cultural Centre and Park, have been analyzed and whether the same functions let the urban memory and identity survive has been determined. **Method:** The topic of the study will be elucidated by using written sources, internet database and the information taken by state institutions such as Bursa Metropolitan Municipality. Furthermore, visual elements such as photos and graphics will be used. The Bursa Metropolitan Municipality has undertaken to give the building and its environs new functions that meet the contemporary social and cultural needs of the growing city. As Merinos Factory Building and Park are located at a spot that could be regarded as the center of Bursa City, due to its close location to Osmangazi Municipality and Bursa Atatürk Stadium, it has been deemed suitable to become a new Culture Center to respond today's cultural and social needs of Bursa community. **Findings:** This project consists of three main titles, which are arrangement of Merinos Park, refunctioning of Merinos Factory as a Culture Center and design of an Atatürk Opera Building and Concert Hall (Bozkurt, 2015). Indoors have been equipped with technologies observing functional requirements and through ensuring a modular dimensional coordination, an approach that prioritizes industrialized construction rather than traditional construction has been adopted (Forum Yapısal Net, 2015). Today, there are a lot of industry structures that were abandoned and lost the function in the city centre. Protecting and maintaining of these industrial structures constitute significance in terms of alive the urban memory and identity and moving technical information into the future. Also, reuses the structure aim to the economic, social and environmental targets due to the effect of industry and city within the sustainable urban development. **Recommendations:** The process of refunction of industrial structure takes shape with examining the value of the region's social and cultural structure. The recommendations

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

about refunction of industrial structures in terms of economic and physical planning within the structure and located area;

- Examine of the zone and industrial structure which will be refunction
- Creating a report in the light of this review
- Preparation of the financial report for scrutinising economy
- Conducting market research
- Creation of architectural report
- Preparation of the current workspace and the proposed project
- The creation of the cost report

The other recommendations in terms of the public participation are set out below:

- The creation of the router group: A team of experienced people in the field about protection and construction application (Finance, law and other professional groups) can reach success by handle all aspects of the subject.
- Examine of the zone and industrial structure: History of the building, the current physical status and the legal position are necessary to investigate by experts.
- Considering of the Structural features: The physical quality of the structure and advantages or disadvantages should be taken into consideration.
- Determination of the vision for the future: Industrial structures are run its proper functions in the light of new data obtained from above.

Result: In this context, the example, Bursa Merinos Factory, can meet the contemporary social and cultural needs of the growing city because of the location in Bursa. Also, old identity of the factory is reflected the preference of refunction that is cultural centre. Before, the power station of Merinos Factory brightened the city and now Atatürk cultural centre illuminates the city in the light of science and art. Bursa Merinos Textile Factory is one of the industrial heritage that opened by Mustafa Kemal Atatürk and became a capital of textile in the Middle East and the Balkans. The factory reborn from the ashes with the responsibility of memory of Mustafa Ke-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:138 K:174
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mal Atatürk. The new function become a capital of the culture and tourism. The common throught about the refunction of this structures, resource for urban development, ensuring backward transformation of energy investment and made of material in the past in addition to maintaining the structural features. This approach is important within the context of sustainability.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

GELENEKSEL KONYA EVLERİNİN MİMARİ DEĞERLERİNİN ANALİZ EDİLMESİ [1]

CLASSIFICATION ACCORDING TO THE ARCHITECTURAL VALUE OF TRADITIONAL SILLE HOUSE

Fatih SEMERCİ[1], Büşra Sena UĞUR[2]

[1-2] Necmettin Erbakan Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Mimarlık Bölümü, Konya / Türkiye

Öz: Tarihi kent bölgeleri ve geleneksel binalar geçmiş uygarlıkların yaşamları hakkında bilgi veren en önemli kanıtlardır. Bu geleneksel değerlerin korunması kapsamında tarihi mirasın yeniden korunması ve canlandırılması kültürel devamlılığın bir göstergesidir. Korumanın asıl amacı mimari, tarihi, çevresel, görsel ve estetik özelliklerini değerlendirerek kültürel mirası canlandırmaktır. Koruma planları kapsamında gerekli olan bu değerlendirme çalışmalarında, plan esaslarını belirlemek kaçınılmazdır. Bu çalışmada koruma kararları öncesinde gerekli olan mimari değerlendirme aşaması için bir yöntem önermek amaçlanmıştır. Önerilen yöntem, bir derecelendirme sistemine dayanmaktadır. Konya ili, Sille yerleşmesi bu derecelendirme yöntemini uygulamak için çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Koruma planları hazırlanacak olan tarihi yerleşmeye ait mimari özellikleri değerlendirmek için sistematik bir yöntem önerilmiştir. Çalışmada, geleneksel sivil yapılar, dış ve iç mimari özellikleri açısından değerlendirilmiş ve A, B, C ve D grupları farklı değerler olarak sınıflandırılmıştır. Bu gruplama koruma kararları için fayda sağlayacaktır. Sonuç olarak, bu çalışma bir model kabul edilerek, geleneksel konutların bulunduğu bölgelerin özgünlük değerlerinin saptanmasına yardımcı olabileceği gibi bu bölgelerin koruma kararlarına da birer altlık veri oluşturabilmektedir. Uzman ekiplerin belirlenmesi için sistematik bir yaklaşım ve gerekli ekipman sağlanmasına yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sille, Tarihi Çevre, Kültürel Miras, Sınıflandırma, Tarihi Koruma, Koruma Planlaması, Geleneksel Yerleşim

Abstract: Historic urban sites and traditional houses are the most important evidence of the past life style. The conservation of these traditional values in the context of conservation and revitalization of architectural heritage is in a sense the preservation of culture. The main goal of conservation is to enliven cultural properties by evaluating their architectural, historical, environmental, visual and aesthetic characteristics. These evaluation studies, which are essential in the context of conservation plans, are inevitable phases to determine the principles of the plans. This study is aimed to propose a method for the architectural evaluation phase, which is essential before conservation decisions. The proposed method is based on a gradation system. Sille district in Konya/Turkey is determined as the area to test this gradation method. It is proposed that this method explains the systematic way for evaluating architectural features belonging to historic sites whose conservation plans are to be prepared. In the study, traditional buildings are evaluated from the point of their exterior and interior architectural characteristics and classified as different value groups: A, B, C and D. This grouping will be advantageous to conservation decisions. Different technical teams may be organized to be responsible for these various value groups. As a result, a systematic approach for the determination of specialized teams and required equipment will be achieved. Thus, an accurate determination of required time and cost estimates will be realized.

Key Words: Sille, Historical Environment, Cultural Heritage, Classification, Heritage Conservation, Conservation Planning, Traditional Dwellings

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.005.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Büşra Sena UĞUR, Necmettin Erbakan Üniversitesi Müh. Mim. Fak. Mimarlık Bölümü (Yüksek Lisans), Konya / Türkiye busrasenaugur@gmail.com Geliş Tarihi / Received: 18.12.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 29.01.2017-24.02.2017 Kabul Tarihi / Accepted: 27.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Geçmişten günümüze ulaşabilen yerleşme ve kalıntılar tarihi çevremizi oluşturmaktadır. Genel görünümleriyle görenlerde hayranlık bırakan tarihi çevreler, düzenlemelerinde çeşitli üslup ve biçimleri barındırmasının yanı sıra kıvrımlı sokaklarıyla hoş şaşırtmalara imkân sunmaktadır. Günümüz koşullarına ayak uydurabilmiş olan kent yerleşmelerini ve mahalleleri incelemek bugünü anlamamızı, kendimizi tanımamızı sağlamaktadır. Tarihi çevre içinde yer alan binalar sergiledikleri mimarlık üslupları, mekân tasarımları ve yapım teknikleriyle bulundukları bölgenin mimari kimliğini yansıtmaktadır. Geçmişten günümüze ayakta kalmış bir köy yerleşmesi ya da kentin bileşenleri olan binaları ve onlara ait kapı, dolap, ocak, pencere, tavan ve cumba gibi mimari elemanları yerinde, özgün konumunda görmek ve çevrenin bütünlüğünü anlamak çok daha merak uyandırıcı olmaktadır (Ahunbay, 1996: 92-93).

Geçmiş uygarlıkların sosyal ve ekonomik durumu, yaşam tarzı ve kültürel değerleri ile ilgili birçok ayrıntı hakkında bilgi veren tarihi çevreler, zaman süreci içinde değişimden etkilenmişlerdir. Bu değişimle birlikte işlevini yitirmiş olan tarihi kentin gelecek kuşaklara aktarılabilmesi, kent yerleşimindeki eski yapıların özgün kimliklerinin korunmasıyla sağlanmaktadır. Geçmişten günümüze ulaşabilen kültür değerlerimizin, gelecek nesillere aktarılması toplumsal bir görevdir. Anıtların değerlendirilerek koruma çalışmaları sırasında bu toplumsal sorumluluğun yanı sıra, topluma; kültürel, ekonomik ve sosyal açıdan birçok fayda sağlanmaktadır (Kuleli, 1998: 18-20). Tarihsel sürekliliğin devam etmesi, bireylere ve toplumlara tarih bilinci kazandırılması için anıtlar korunmalıdır. Yaşadıkları çevre bireylere tarihi geçmişin izlerini ulaştırabilmelidir (Tekeli, 1989: 78-81). Bugünün ve yarının temellerini atarken tarihi değerlerimizi unutmadan modern bir yorum ile günümüz mimarisiyle bütünleştirmek toplumsal görevimizdir (Özer, 1989: 36-38).

Bu çalışma kapsamında, korumayla ilişkili teorik bir bilgi vermekten ziyade koruma planlamasına ilişkin mimari özelliğin derecelendirme yöntemleriyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Hızla değişen kentte eski dokuyu yeterince saptayarak korunması yolunda gerekli girişimlerde bulunulmasına dikkat çekilmiştir. Bu yaklaşımla, koruma planlarında düşünülmesi gereken detaylı bir değerlendirme şekli geliştirilmiştir. Bu çalışmada, geleneksel evlere ait mimari kimliğin kaybolmasını önlemek için koruma adına bir yöntem önerilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

AMAÇ

Tarihi Sille yerleşiminden elde edilen mevcut veriler doğrultusunda; eski çağlara uzanan bir yerleşim yeri alanı olan Sille yerleşiminin iskan tarihi Neolitik dönem açısından incelenmesi şeklindedir.

KURAMSAL ÇERÇEVE

Geçmişi eski çağlara uzanan bir yerleşim alanı olan Sille yerleşmesinin iskân tarihi Neolitik dönemlere kadar uzanmaktadır (Bahar, 1994:313-321). Sille, Hristiyanlık döneminde kutsal hac yolu üzerinde yer alan önemli bir yerleşmedir (Özönder, 1998: 11-16, Küçük, 2001: 82-85, Sarıköse, 2009: 101-103). Geçmişten günümüze onarımlarla ulaşan Sille'nin en büyük kilisesi olan Aya Eleni Kilisesi'nin temelleri de 327'de bu kutsal hac yolculuklarından birinde atılmıştır (Konyalı, 1997: 61-63). XIX. yüzyıl sonuna kadar 20–30 köyün bağlı olduğu yerleşme, Osmanlı döneminde önemli gelişmeler geçirmiştir (Sarıköse, 2009: 29-30). Cumhuriyet döneminde de kendisine bağlı 16 köy ile (Ulusoy, 1951: 82-84) 1980'lere kadar ayrı bir belediyelik olan Sille, 1989'dan sonra Selçuklu ilçesine bağlı bir mahalle olmuştur (Erdem vd., 2010: 34-37).

Ortasında bir dere yatağı bulunan ve günümüzde ağırlıklı kuzey ve kısmen güney yamaçlarda yerleşik bir görünüm oluşturan Sille'nin **(Resim 1)** doğu yönünde Konya çıkışı, batı yönünde ise Tatköy ve Sille Barajı çıkışı bulunmaktadır. Batı da engebeli bir arazi yapısı olan Sille **(Resim 2),** doğu da nispeten daha düz bir arazi yapısına sahiptir. Sille bağları olarak anılan bu düz kısımların geçmişte Meram bağları kadar güzel olduğu söylenmektedir (Ulusoy, 1951: 82-84).

Resim 1. Düz Damlı, Kübik Mimari Tarzda Sille Evleri

Resim 2. Eski Yoğun Dokuya Bakış

Sille deki nüfusun büyük kısmı geleneksel dokuya ait özellikleri yansıtan düz damlı, kübik mimari **(Resim 1)** tarzda inşa edilen evlerde yaşamışlardır. Bugün ise, her iki yamacın da yüksek yerlerinde eski yoğun doku-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nun **(Resim 2)** sadece temel izlerini görmek mümkündür (Erdem vd., 2010: 34-37).

Bu çalışma ile Konya'da yer alan tarihi Sille yerleşmesinin geleneksel dokusu saptanarak mimari açıdan değerlendirme amaçlanmıştır. Çalışmada tarihi Sille yerleşmesindeki geleneksel evlerin mimari özellikleri, geçmişteki önemi, bugünkü durumu, eski önemini tekrar kazanması için bir değerlendirme yapılmıştır.

Grafik 1. Tarihi Sille Yerleşmesinde Çalışma Alanı Aksı Ve Yakın Çevresi

Çalışmanın Kapsamı

Yerleşmedeki geleneksel evlerin sosyal ve mimari açıdan incelenmesi daha önceden birçok çalışma için araştırma konusu olmuştur. Bu nedenle, bu çalışmanın amacı geleneksel evleri mimari açıdan metodik bir bakış açısıyla değerlendirmektir.

Sille yerleşmesindeki geleneksel sivil yapılar dış ve iç değerleri açısından derecelendirilmiştir. Bölgedeki evlerin tümüyle ilgili iç değerlere ulaşılamayacağı için, dış ve iç değerler farklı sınıflandırılmıştır. Dış değerlendirmede 47 geleneksel ev incelenirken, iç değerlendirmede sadece 18 ev hakkında çalışma yapmak mümkün olmuştur **(Grafik 1).**

Resim 3. Eğimli Sokak Dokusunda Seki Kullanımı

Resim 4. Dar Sokaklar

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 5. Geleneksel Pencere

GELENEKSEL SİLLE SİVİL MİMARLIK YAPILARININ ÖZELLİKLERİ

Tarihi Sille yerleşmesinde arazi yapısı bölgenin ana karakterini şekillendirmiş, mahalleler sokaklar ve evler teras düzeninde yerleşmiştir. Vadi tabanından geçen derenin iki kıyısından başlayarak mahalleler ve sokaklar kademe kademe yukarıya doğru yükselmiştir. Bu kademelenmenin bir sonucu olarak yapılar araziye uyumlu biçimde yerleştirilmiştir. Birbirlerinin güneşini ve manzarasını kesmeyen yapılar, mahremiyetlerini engellemeyecek şekilde konumlanmıştır. Tarihi yerleşmedeki bu uyum, yapıların iç düzenini ve detaylarını da etkilemiş, oranlı ve kademeli bir yükselme gerçekleştirmiştir.

Eğime dik doğrultuda uzanan sokaklar, yürümeyi ve tırmanmayı kolaylaştırmak için basamaklı, sekili yapılmışlardır **(Resim 3).** Cephe karakteri olarak Sille evleri, Anadolu Türk evi cephe özelliklerinden izler taşımaktadır. Plan olarak yapının esas katını oluşturan üst katta Türk evi plan tiplerinden birini tekrarlamış olsa da arazinin eğimli olması ve arsaların sınırlı boyutta olmaları nedeniyle alt katlarda bu karakterin değiştiği görülmektedir. Zemin katlarda genellikle ahır, samanlık, besi damı ve mutfaktan oluşan müştemilat, servis mekânları yer almaktadır. Bunların arasında taşlık adı verilen orta mekân bulunmaktadır. Arazi eğiminin fazla olduğu kesimlerde ikinci bir zemin kat (bodrum) bulunmaktadır. Daha çok alt sokaktan kullanılan bu katın bulunduğu yapılarda ahır, samanlık ve yakacak deposu burada yer almaktadır. Eğer ev çarşı içerisinde, ticari aktivitenin yoğun bulunduğu bölgede ise bu katta dükkânlar yer almaktadır. Sille'de arazinin sınırlı olması nedeniyle sokaklar dar evler birbirine çok yakın konumlanmıştır **(Resim 4).** Evin nüfusu artıp ev yetersiz kalınca genelde iki kardeş, akraba veya iki komşu evleri arasındaki yolun üzerini ahşap kirişlerle kapatıp buraya iki oda yapmakta, birini birisi diğerini ötekisi kullanmakta-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

dır. Altı yol, geçit veya küçük bir avlu olan bu mekâna "hanay" adı verilmiş olup daha çok yeni gelinin yatak odası olarak kullanılmaktadır. Bu odalar kullanılmadığı zamanlarda hafif eşyaların ve erzakların konulduğu yer olarak değerlendirilmiştir. Sille evinin esas katı olan üst kat, plan olarak geleneksel Türk evi plan şemasının özelliklerini taşımaktadır. Konya ve çevresinde, arası mabeynli bir çift oda veya arası mabeynli iki çift oda tarzında yani orta sofalı plan şemasının bir çeşitlemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel Sille evleri dış biçim olarak kübiktir. Evler düz damlı olup çatılı olanı yok denebilecek kadar az sayıdadır. Birçok yapının üzerindeki çatının sonradan yapıldığı ilk bakışta anlaşılmaktadır. Pencere düzenleri geleneksel Türk evi pencere düzenini yansıtmaktadır **(Resim 5).** Bazı yapılarda malzemenin zamanla yıpranıp çürümesi, evlerin bakımlarının yapılmaması sonucu özellikle üst kat çıkma cephelerinin yıkılarak içeriye çekildiği görülmektedir. Ancak bu durum doku siluetini fazla etkilememektedir. Yapılacak basit veya orta derecedeki müdahalelerle cepheler özgün biçimlerine kavuşturulabilme imkânına sahiptir.

Duvar örgüsünde taşların arasının kireç harcı ile kavisli çizgili derzlenmesi sonucu Sille evlerinin dış cepheleri sıvanmamıştır. Yalnız çıkmaların daha hafif olmaları için, bağdadi sistemle yapılması nedeniyle bu bölümler sıvanmıştır. Dikkatlice yapılacak bir araştırmada Silledeki evlerin (**Resim 6)** hemen hemen tamamının üst kat cephelerinin değiştiği, ancak özgün çizgilerini pencere yenilemeleri dışında korudukları söylenmektedir (Erdem vd., 2010: 34-37).

Resim 6. Dar Ve Kıvrımlı Sokak Yapısı Üzerinde Bitişik Cepheli Konumlanmış Sille Evleri

ALAN ÇALIŞMASI

Bu bölümde tarihi Sille dokusunda yer alan Geleneksel Sille Evlerinin mimari özellikleri dış ve iç olarak ikiye ayrılmış ve incelenmiş-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tir. Mimari değerlendirmeler ve sınıflamalar bu şekilde ortaya konmuştur.

Dış Değerlendirme

Dış değerlendirmede derecelendirme kriterleri, değişimin katsayısı, cephe tiplerinin katsayısı, cephe elemanlarının çeşidi ve evlerin bulunduğu sokaktaki yerleşimi hesaplanarak yapılmaktadır. Değişimin katsayısı ile cephe tiplerine ait katsayılar, cephe elemanlarının puanı ile çarpılarak, elde edilen puana evin yerleşim değerine göre 10 puan eklenmektedir.

Dış değişim = (Kd x Kc x Pc) + 10, "Kd" değişimin katsayısı, "Kc" cephe çeşitlerinin katsayısı, "Pe" cephe elemanlarının çeşidi ve yerleşimin puanı 10 olarak belirtilmiştir.

Değişimin katsayısı (Kd): Değişime uğramamış, az değişime uğramış, ciddi değişime uğramış olan evler sırasıyla üç, iki, bir katsayıları ile derecelendirilmektedir.

Cephe tiplerinin katsayısı (Kc): Geleneksel cephe tipleri, farklı mimari elemanların bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Geleneksel tarzda olan cephe tiplerinin tamamı değerlendirmede dikkate alınırken, cephe tipini en iyi şekilde yansıtanlara öncelik verilmektedir. Orijinal cephesini koruyan evler, orijinal cephesi az değişime uğrayan evler, cephe özelliklerinde ciddi değişime uğrayan evler sırasıyla üç, iki, bir katsayıları ile derecelendirilmektedir.

Cephe elemanlarının çeşidi (Pc): Geleneksel evlerin mimari elemanları liste haline getirilmektedir. Az görülen mimari elemanlar detaylı işçilik, mükemmel bir cephe karakteri gösterdiği için olumlu bir faktör kabul edilerek yüksek puanlar verilmektedir.

Dört puan verilen evlerden; 35 evde ahşap detaylı kapı, 27 evde kafes, 26 evde detaylandırılmış payanda, 25 evde balkon, 19 evde dekoratif dam saçağı, 13 evde dekoratif parmaklık, 9 evde çatı alınlığı, 6 evde kemerli pencere, 4 evde köşe pahı, 4 evde alınlık altı profili, 2 evde ahşap detaylı bahçe kapısı, 2 evde pencere altı ahşap dekor, 2 evde bitişik sivri kemerli çeşme, 1 evde yonca dilimli pencere bulunduğu tespit edilmiştir.

Resim 7. ''D" Grubu Konut Örneği (Kişisel Arşiv)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 8. ‘’C” Grubu Konut Örneği (Kişisel Arşiv)

Üç puan verilen evlerden; 21 evde konsol bulunduğu tespit edilmiştir.

Bir puan verilen evlerden; 35 evde dikdörtgen pencere, 19 evde basit kapı çeşidi bulunduğu tespit edilmiştir.

Yerleşimin derecelendirilmesi: Yerleşmedeki geleneksel evlerin bazıları önemli noktalarda konumlanmıştır. Evler sokağın köşesinde, sokağın sonunda, cadde üzerinde, cadde yakınında veya caddeye etkisi olan bir yerde konumlanmıştır. Bu nedenle, yerleşim yeri dikkate alınarak yapılan değerlendirmede evlere on puan verilmektedir.

Sonuç olarak, dış değerlendirmesi dikkate alınarak derecelendirilen evlerin değeri 0-35 arasında ise D grubunda **(Resim 7);** 36-60 arasında ise C grubunda **(Resim 8)**; 61-120 arasında ise B grubunda **(Resim 9)** ve 121-270 arasında ise A grubunda **(Resim 10,11)** sınıflandırılmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 1. Geleneksel Evlerin Dış Değerlerini Derecelendirme Kriterleri

Adres		Değişimin Katsayıları			Cephe Çeşitlerinin Katsayısı			Cephe Elemanlarının Çeşidine Göre															Yerleşim					
		Değişime uğramamış	Az değişime uğramış	Ciddi değişime uğramış	Orijinal cephesini korumuş	Orijinal cephesi az değişmiş	Cephe özelliklerinde ciddi değişiklikler olmuş	Ahşap detaylı kapı	Ahşap detaylı bahçe kapısı	Yonca dilimli pencere	Kemerli pencere	Dekore edilmiş parmaklık	Kafes	Köşeleri pahlı	Pencere altı ahşap dekorasyonlu	Detaylı ahşap duvar kaplama	Çatı alınlığı	Ahşap altı profili	Detaylandırılmış payanda	Dekore edilmiş damlalık	Balkon	Bitişik kemerli çeşme	Basit bahçe kapısı	Konsol	Basit kapı çeşidi	Dikdörtgen pencere	Sokak köşesinde	Sokak sonunda	Cadde üzerinde	Cadde yakınında ve caddeye etkisi olan	Son Puan	Değeri
		3	2	1	3	2	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	1	1	10	10	10	10		
Hükümet	18		*			*		*			*		*	*			*		*	*			*		*			*		138	A
	20		*			*		*			*		*						*				*		*			*		90	B
	22		*			*		*				*	*	*					*	*	*		*		*			*		138	A
	24		*			*		*				*													*			*		46	C
	27	*			*			*					*				*	*	*		*			*	*	*			*		271	A
	62		*			*		*					*				*	*	*		*			*		*			*		122	A
Hacı Ali Ağa	2		*			*											*			*	*		*		*			*			74	B
	3		*			*														*			*		*						32	D
	4		*			*		*	*				*				*			*	*					*					100	B
	8		*			*		*				*	*						*		*				*	*					100	B
	10		*			*		*											*		*	*		*		*				*	90	B
	10B		*			*		*					*						*	*	*			*	*	*				*	110	B
	14		*			*		*					*				*		*	*	*			*		*					112	B
	16		*			*		*					*												*	*					40	C
	18		*			*		*		*	*	*	*				*			*	*			*		*					160	A
	20	*			*			*												*	*			*							135	A
	22		*		*								*	*			*			*	*			*	*	*	*				160	A

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

	27A		*				*	*		*									*					*	*				28	D
	30			*			*	*				*					*						*		*	*			26	D
	33B		*			*		*				*										*		*	*	*			62	B
	36		*			*		*				*			*			*					*		*				80	B
	38		*			*		*				*						*					*		*				64	B
	40		*				*	*				*								*									24	D
	42		*			*		*			*	*						*	*	*					*	*			110	B
	49		*			*		*	*					*				*	*	*			*		*				116	B
	51		*			*													*	*		*		*					48	C
	54		*			*		*				*													*				36	C
	58		*			*		*				*						*		*					*				68	B
	64		*			*																*		*					16	D
	66		*			*		*				*				*	*	*	*	*									112	B
	70		*				*					*								*				*					18	D
	72		*			*		*			*																		32	D
	74		*			*					*					*		*	*	*		*		*					96	B
Muttakip	1		*			*		*				*						*			*		*		*	*			90	B
	2		*			*		*				*						*					*		*				64	B
	3		*			*		*																			*		26	D
Mali	2B		*			*		*		*		*	*					*	*	*				*	*			*	130	A
	3		*			*		*			*							*		*			*		*	*			90	B
	4		*			*													*					*	*			*	34	D
	5		*			*		*			*								*	*					*				68	B
	7			*			*			*	*			*										*	*				14	D
Nalpınar	1		*			*		*					*					*		*			*		*		*		90	B
Hacı Kamber	3	*			*			*			*								*						*				117	B
	5		*			*						*								*				*	*				40	C
	7		*			*		*			*							*					*	*	*		*		78	B
	25		*			*		*				*						*		*			*	*	*				84	B
Topuzoğlu	2		*			*						*						*	*	*					*	*			78	B

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 9. ‘’B” Grubu Konut Örneği (Kişisel Arşiv)

Resim 10. ‘’A” Grubu Konut Örneği (Kişisel Arşiv)

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 11. ‘’A” Grubu Konut Örneği (Kişisel Arşiv)

İç Değerlendirme

İç değerlendirmede değişimin katsayısı, plan tipleri ve plan elemanları dikkate alınmaktadır. Değişimin katsayısına 10 puan eklenerek elde edilen sonuç plan elemanlarının puanı ile çarpılmaktadır.

İç değişim= (Kd + Pt) Pe, “Kd” değişimin katsayısı, “Pt” plan çeşidinin durumu, “Pe” plan elemanlarının durumudur.

Değişimin katsayısı (Kd): Değişime uğramamış, az değişime uğramış, ciddi değişime uğramış olan evler sırasıyla üç, iki, bir katsayıları ile derecelendirilmektedir.

Plan tiplerinin durumu (Pt): Dış holü ve alternatifi olan, iç holü ve alternatifi olan, holü koridor olmuş ve belirli bir plana göre yapılmış olmayan plan tipleri olarak sınıflandırılır ve 10 puan verilmektedir. Eğer holü koridor şeklinde ise 5 puan verilmektedir.

Plan elemanlarının durumu (Pe): Geleneksel tarzda olan bütün plan elemanları listelenmektedir. Az rastlanan plan elemanlarına yüksek puan verilirken, birçok evde yaygın olarak karşılaşılan plan elemanlarına düşük puan verilmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Dört puan verilen evlerden; 10 evde eski merdiven, 2 evde dekore edilmiş kapı bulunduğu tespit edilmiştir.

Üç puan verilen evlerden; 6 evde dekore edilmiş dolap, 5 evde aynalık, 4 evde lambalık ve 2 evde divan bulunduğu tespit edilmiştir.

İki puan verilen evlerden; 10 evde yüklük, 9 evde dekore edilmiş tavan, 9 evde basit dolap, 5 ocak ve 1 evde gusülhane bulunduğu tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, evin mimari değeri 0-35 arasında ise D grubunda; 36-60 arasında ise C grubunda; 61-120 arasında ise B grubunda ve 121-220 arasında ise A grubunda sınıflandırılmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Tablo 2. Geleneksel Evlerin İç Değerlerini Derecelendirme Kriterleri

Adres		Değişimin Katsayıları			Plan Çeşidinin Durumu				Plan Elemanlarının Durumu													
		Değişime uğramamış	Az değişime uğramış	Ciddi değişime uğramış	Dış holü ve alternatifi olan plan	İç holü ve alternatifi olan plan	Holü koridor olmuş plan	Belirli bir plana göre yapılmış olmayan	Dekore edilmiş kapı	Eski merdiven	Dekore edilmiş dolap	Lambalık	Aynalık	Sedir (divan)	Dekore edilmiş tavan	Yüklük	Gusülhane	Ateş yeri (ocak)	Basit dolap	Son Puan	Değeri
		3	2	1	10	10	5	0	4	4	3	3	3	3	2	2	2	2	2		
Hükümet	1			*		*				*		*	*						*	132	A
	18		*				*			*					*				*	42	C
	20			*				*												1	D
	27			*		*			*	*	*		*		*	*	*			220	A
Hacı Ali Ağa	8			*		*						*	*		*	*		*	*	154	A
	10			*		*						*	*						*	88	B
	12			*		*				*	*					*		*		121	A
	14		*			*				*										48	C
	16		*			*								*	*	*			*	108	B
	18		*			*			*	*	*				*	*		*		204	A
	24		*			*				*	*			*	*	*				168	A
	70		*					*											*	4	D
Muttakip	1		*			*				*										48	C
Mali	2B		*			*										*			*	48	C
	4		*					*								*			*	8	D
Nalpınar	1		*			*				*					*	*		*	*	144	A
Hacı Kamber	3			*		*					*	*	*		*	*				143	A
	25			*		*				*	*				*			*		121	A

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Genel Değerlendirme

Tarihsel açıdan eski olmak olumlu bir faktördür. Böyle bir mimari değerlendirmede tarihsel olarak eski evlere daha fazla puan verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, binaların yapım tarihleri kesin olarak belirlenemeyeceği için iç ve dış karakterlerin yardımıyla bir varsayım da bulunmak amaçlanmıştır. Bölgedeki binaların yaşı ile ilgili, bölgede yaşayan insanlardan sözlü olarak edinilen bilgilere göre alt sınıflar daha basit evler inşa ederken, üst sınıflar zengin cephe düzenine sahip evler inşa etmişlerdir. Belli bir mimari karaktere sahip olmayan bazı evlerin, geleneksel evler kadar eski tarihe dayandığı söylenmektedir. Mimari karaktere dayalı varsayımlar yardımıyla yapılan tarihsel değerlendirmeler yanlış sonuçlar ortaya çıkarabileceği düşüncesiyle çalışma kapsamında bina yaşı dikkate alınmamıştır. Bunun yerine tarihi değerleri niteliğinde aranmış ve mimari özelliklerin tespiti ile sonuca gitmek hedeflenmiştir. Bu şekilde sınıflamalar ve değerlendirmeler yapılmıştır.

SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye de korunması amaçlanan tarihi yerleşimlerdeki geleneksel evlerin mimari açıdan değerlendirilmesi için alternatif bir öneri sunmayı amaçlamıştır. Önerilen bu yöntem, koruma planları hazırlanmak istenen tarihi bölgelere ait değerlendirme için yol göstermektedir.

Yöntemin geçerliliği benzer tarihi bölgelerde daha farklı uygulamalarla test edilme imkânına sahiptir. Bu derece önemli testlerin Türkiye'de tarihi yerleşmelerdeki geleneksel evlere ait mimari değerlerin doğru tespitle sonuçlanacağı düşünülmektedir. Bu değerler orijinal cephe düzenleri, plan tipleri, mimari elemanlar ve onların tamamen katkıda bulunduğu tarihi çevredir. Tespit, A-D dört farklı değer grubunun oluşturduğu bir sınıflandırma tarafından takip edilmektedir. Bu gruplama, koruma için karar alırken fayda sağlamaktadır. Bu gruplama tipinin önemi tarihi çevreyi oluşturan binalarda mimari özelliklerin potansiyelini belirlemektedir.

Bu uygulama, binaların restorasyon projelerinin detaylarını aydınlatacak ilk verilere ulaşması, uzman ekibin belirlenmesinde sistematik bir yaklaşım ve gerekli ekipman sağlaması, gerekli zaman ve maliyeti belirlemesi açısından faydalı görülmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırmadan beklenen fayda koruma planlarında sistematik bir çalışma süreci oluşturmak için veri sağlamaktır.

KAYNAKLAR

AHUNBAY, Z., (1996). Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon, Yem Yayınları, İstanbul

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

BAHAR, H., (1994). Takkeli Dağ (Kevele Kalesi) ve Konya Tarihi Bakımından Önemi, S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.3, 313-321, Konya

ERDEM, R., ve diğ., (2010). A., Sille, Bir Koruma Geliştirme Planı ve Sonrası, S.Ü. Müh.-Mim. Fak. Dergisi, c.25, s.34-37, Konya

İPEKOĞLU, B., (2006). An Architectural Evaluation Method For Conservation Of Traditional Dwellings, Building And Environment, s. 41, 386–394

KULELİ, E., (1998). Özgün İşlevini Sürdüremeyen Anıtların Yeniden Kullanım Sorunları, DEÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir

KÜÇÜK, M., (2001). Mevlânâ Sille'ye Uğradı, Popüler Tarih, Eylül 2001, 82-85, Konya

KONYALI, İ.H., (1997). Abideleri ve Kitabeleri İle Konya Tarihi, Enes Kitap Sarayı, Burak Matbaası, Ankara

ÖZER, B., (1989). Olumlu ve Olumsuz Uygulanışlarıyla Mimari Yaratmada Tarih ve Geleneğin Yeri, Yapı Dergisi, s. 35, 36-38, İstanbul

ÖZÖNDER, H., (1998). Sille (Tarih-Kültür-Sanat), Konya

SARIKÖSE, B., (2009). Sille Bin Yıllık Birliktelik Tarihçesi ve Sosyo-Ekonomik Yapısı, Çizgi Kitabevi, Konya

TEKELİ, İ., (1989). Kentsel Korumada Değişik Yaklaşımlar Üzerine Düşünceler, Türkiye II. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Ankara

ULUSOY, A., (1951). Sille, Yeni Kitap Basımevi, Konya

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Historic urban sites and traditional houses are the most important evidence for the past life style. The conservation of these traditional values in the context of conservation and revitalization of architectural heritage is a sense the preservation of culture. The main aim of the historical urban conservation is to take measures for the conservation of the historical environment. These settlement will continue its existence by reconciling the past and the future. Also, they are not losing its historical appearances. It can be clearly determined that in various earlier researches, the subject is examined in multidimensional approaches by the framework of these measures. In the context of these approaches, the importance of the physical characteristics conservation is emphasized together with cultural, social and economic aspects. Depending on the previous researches, the frame of research was determined by examining the subjects of conservation plans. In this framework and limits of this special study is aimed to pay attention to the technical evaluation of architectural characteristics in the production of the plan. Also this starts a theoretical argument related with conservation. With this approach, it is developed in the form of detailed evaluation,which should be considered in the conservation plans. In this study, given a method for architectural evaluation phase preceding decisions for conservation that is proposed with the concern of prevention of destruction of architectural characteristics. This study is generated in the context of the available data obtained from a certain traditional historic site Sille, Konya, in Turkey. The architectural and social analyses of the traditional houses in the area were realized in an earlier study. Therefore, the concern of this paper is to contribute to the architectural evaluation of the traditional houses with a methodical approach. Traditional dwellings are evaluated from the point of their exterior and interior architectural characteristics. Since interior studies about all the traditional houses are not possible, the exterior and interior characteristics are taken into account separately in the architectural evaluation. While 47 traditional houses are evaluated from the exterior, only 18 are evaluated from the interior. In the external evaluation the degree of alteration, facade types, facade elements and contribution of the houses to the street with their locations are taken into consideration. The coefficients related to the degree of external alteration and facade types are multiplied by the point of facade elements. If the house has an environmental value as regards its location, 10 points are added to the obtained value. In the internal evaluation, if one of the classic plan types is seen in the house, 10 points are added to the coefficient related to the internal alteration of the house (if the classic

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:150 K:251
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark)
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

hall is in corridor form, instead of 10 then 5 points are added) and this is multiplied by the point of plan elements; thus, the internal evaluation of the house is obtained. This paper has aimed to propose an alternative method for the architectural evaluation of traditional houses in historical sites subjected to conservation in Turkey. The presented method illuminates the systematic way to evaluate architectural features belonging to historical sites whose conservation plans are to be prepared. The validity of the method can be tested through further applications in similar sites. It is thought that such critical tests involving the above-described analytical gradation will result in correct determination of the architectural values belonging to traditional houses in Turkish historical sites. These values are original facade orders, plan types, architectural elements and their overall contribution to the historic environment. The determination will be followed by a classification leading to four different value groups A–D. This grouping will be advantageous while determining decisions for conservation. However, it should be underlined that these value groups will not necessarily match with certain intervention types. Nevertheless, different technique teams may be organized as responsible for these various value groups. The importance of this type of grouping is determining the potentials of architectural features in the buildings, which constitute the historical environment. Its benefits at the implementation phase are as follows:

- The buildings in the same group will present similar working density. Then, phasing in the implementation will be possible. For example, a standard working process can be developed.
- The preliminary data, which will illuminate the details of the restoration projects of the buildings, will be provided.
- A systematic approach in the determination of the specialized team and the required equipment can be supplied.
- It can be useful for preparing working programme determining the required time and cost.

As a result, the expected to benefit from this research is to provide data in order to create a systematic working process in the conservation plans.

TMD ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

ANKARA`DA TEK KİŞİLİK HANE HALKLARI İÇİN TASARLANMIŞ KÜÇÜK KONUTLAR [1]

SMALL HOUSES DESIGNED FOR SINGLE-FAMILY HOUSEHOLDS IN ANKARA

Asena SOYLUK[1], Aslı YILDIZ[2]

[1-2] Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Turkey

Öz: Günümüzde nüfus projeksiyonlarında meydana gelen demografik dönüşümler, sosyo-ekonomik ve kültürel etmenler tek kişilik hane halklarının nüfus içerisindeki payını arttırmaktadır. Bu artışa paralel olarak, farklı beklentilere cevap verebilen konut ihtiyaçları da oluşmaktadır. Loft, stüdyo daire, home ofis/ev ofis ve suit daireler, tek kişilik hane halkları için özelleşmiş küçük konut tipleridir. Çalışmada, bu konutların kavramsal farklılıkları, gelişim süreci, yer seçimleri ve plan kurguları incelenmiş olup; güncel konut ilanlarından elde edilen veriler ışığında, Ankara'da dağılım gösterdikleri bölgeler tespit edilmiştir. Bu veriler doğrultusunda, küçük konutlar içerisinde kullanıcı gereksinimleri için özelleşebilen ve mekansal olarak yenilikler öneren plan çözümleri için bir tablo oluşturulmuştur. Tünel kalıp taşıyıcı sistemle tasarlanmış bu konutların, sistemin getirdiği mimari kısıtlara rağmen, mekansal açıdan farklı planlar içerdikleri görülmüştür. Sonuç olarak; küçük konutların kentteki çalışma alanlarına ve üniversitelere yakın olan Çankaya ve Etimesgut'ta yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bu konutların, yeni projeler ile daha da çeşitlenip, tek kişilik hane halkı profiline uygun olarak geliştirileceği öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küçük Konut, Tek Kişilik Hane Halkı, Loft, Stüdyo, Suit, Home Ofis/Ev Ofis

Abstract: Demographic transformations, socio-economic and cultural issues have increased the number of single-family households in the population. In parallel, it has also begun to emerge housing needs that respond to different expectations. Thus, loft, studio, home office and suit rooms are some typical housing units specialized for single-family households. In the research, it has been examined the development process, site selection criterias and plan scenarios of these dwellings in Ankara. In the light of data obtained from current housing announcements, it has been identified the regions where small housings are distributed in the city. Also, it has been designed a chart for those which have plan scenarios for user requirements. As a result, it has been seen that small housing gathers in the Çankaya and Etimesgut districts of the city. Despite the architectural constraints imposed by tunnel formwork load bearing systems, they contain different plan constructs from a spatial point of view.

Key Words: Small Housing, Single-Family Households, Loft, Studio, Suit, Home Office

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.002.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Asena SOYLUK, Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara / Türkiye, asenad@gazi.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 16.11.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 04.01.2017-19.03.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 25.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Küçük konut, modernleşme süreciyle birlikte tüm dünya genelinde değişen demografik, sosyo-ekonomik ve kültürel etmenlerin, bireylerin yaşamlarında meydana getirdiği dönüşümün mekansal yansımalarından biridir. Özellikle, yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, küresel bağlamda meydana gelen demografik dönüşüm[1], evlilik yaşının yükselmesi ve boşanma oranlarının artması gibi değişen koşullar, aile yapısında belirgin farklılıklar yaşanmasına sebep olmaktadır (Yavuz ve Yüceşahin, 2012: 76-118). Bu gelişmeler doğrultusunda geleneksel aile yapısı dönüşüme uğramaktadır ve çekirdek aile profilinden farklı olarak tek kişilik hane halkları oluşmaktadır.[2] Aile kavramının bu değişen yapısı, çekirdek ailelerin üniversite ya da iş hayatına atılan bireyleri tek başına yaşayabilecekleri konut arayışı içine sürüklemiştir. Geriye kalan ebeveynler için yaşanan mekanlar büyük gelmeye başlamış, ihtiyaç duydukları daha küçük mekan arayışları ortaya çıkmıştır. Bu değişim ile birlikte, yaşam alanlarının farklılaşıp, yeni oluşan koşullara uyum süreci ortaya çıkmıştır. Literatürde küçük konut olarak adlandırılan bu yaşam alanları, yirminci yüzyıldan günümüze kapsam ve içerik olarak bir takım değişimler geçirmiştir (Tomgaç, 1997; Kürşat 2006; Desagis, 2006; Gölgedar, 2011; Dikeç, 2013; Bulhaz, 2014). Geçen yüzyıl boyunca ekonomik gerekçelerle ele alınan küçük konutlar, dar gelirli aileler için ucuza mal edilebilen ve çok sayıda kişiyi bir arada barındırabilen, geçici yaşam alanları oluşturmuştur (Dikeç, 2013: 10). Ekonomik koşulların esas belirleyici unsur olduğu bu konutlarda, alan büyüklükleri ve metrekareler için standart düzenlemeler önemli hale gelmiştir. 1964 yılındaki Halk Konutları Standartları'na göre 63 m^2, küçük konutlar için belirleyici bir üst sınır olarak nitelendirilmiştir (Dinç 1986: 3; Desagis, 2006: 26).

1986 yılında Balamir'in çalışmasında bu büyüklük 60 m^2 olarak nitelendirilirken, Dinç'e göre aynı yıl kişi başına 14 m^2 üst limit olarak belirlenmiştir (Dörter ve diğ, 1988: 3; Desagis, 2006: 26). Bu çalışmalar paralelinde Geray, fiziksel büyüklükler dışında küçük konutların sosyal yönüne de vurgu yaparak kullanıcı davranışları ve farklılaşan gereksinimler üzerinde durmuş ve küçük konutları toplumsal konut olarak nitelendirmiştir.[3] 20.

1 Demografik dönüşüm: "yüksek doğurganlık ve ölüm oranlarının hüküm sürdüğü bir durumdan, doğumların bilinçli olarak kontrol edildiği ve ölüm oranlarının düşmüş olduğu yeni bir duruma geçiştir" (Yavuz ve Yüceşahin, 2012: 76-118).

2 "Tek kişilik hane halkı bir hanede yalnızca tek kişinin yaşadığı hane halkıdır. Bu kişi yaşlı bir birey, bir öğrenci ya da bir memur vb. olabilir" Aile Yapısı Araştırması 2006, TUIK,
Erisim Adresi:http://ailetoplum.aile.gov.tr/

3 Toplumsal konut: "hane halkının gelirine, içindeki aile ve kişi sayısına, bunların toplumsal, ekonomik, ekinsel, mesleksel konumlarına, gereksinimlerine en uygun, en ekonomik biçimde barınma

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yüzyıldaki ekonomik içeriğine karşın 2000`li yıllara gelindiğinde artık, küçük konutlar hem fiziksel olarak hem de sosyo-ekonomik içeriği bakımından farklı bir niteliğe bürünmüştür. Fiziksel açıdan belli bir standart alan büyüklüğünden bahsetmek artık mümkün olmamakla birlikte, günümüzde 25 metrekareden 150 metrekareye kadar değişen büyüklüklerde küçük konutları görmek mümkündür. Geçmişte genellikle iki oda ve bir salon (2+1) olarak üretilen bu konutlar, günümüzde tek bir hacimden (1+0) oluşabildikleri gibi bir oda ve bir salon (1+1) olarak da üretilmektedirler. Ayrıca geçmişte dar parseller üzerinde yer alan apartman daireleri veya müstakil konutlar içerisinde yer alırken, günümüzde kapalı siteler ve rezidanslar içerisinde küçük konutlar üretilmektedir. Bu konutlar geçmişte ekonomik oldukları için tercih edilirken, günümüzde üst ve orta gelir grubu için bir moda ve statü göstergesi ve giderek bireyselleşen toplum içerisinde dışa kapalı, güvenlikli, sosyalleşme alanları oldukları için tercih edilmektedir (Sadıkoğlu, 2010: 59). Geçmişte dar gelirli ve kalabalık aileler için üretilen küçük konutlar, günümüzde öğrencilerden iş adamlarına, bekarlardan yeni evlilere veya boşanmış bireylere kadar farklı hane halkları için alternatif yaşam alanları sunmaktadır. Geçmişteki tek sesliliğinin aksine günümüzde bu konutlar mekansal açıdan da oldukça değişken bir yapı sergilemektedir. Farklı ihtiyaçlar ve beklentiler, mekanların da değişimini ve dönüşümünü, günümüz koşullarına adapte olmasını gerekli hale getirmiştir.

Bu çalışmanın amacı, küçük konutların geçirmiş olduğu mekansal değişim ve dönüşümleri Ankara kenti üzerinden okumaktır. Modernleşme süreciyle birlikte hızlı bir şekilde göç alan Ankara, hem ülkenin yönetim merkezi olması ile hem de günümüzde çok sayıda üniversiteye ev sahipliği yapması nedeniyle küçük konut gereksiniminin fazlaca hissedildiği kozmopolit kentlerden biridir. Bu kentsel çeşitlilik, küçük konut olgusunu farklı yönleriyle ele alabilmek ve tartışabilmek açısından önemli veriler sunmaktadır.

Çalışma kapsamında, Ankara'nın başkent oluşundan günümüze kadar geçen süreçte küçük konut olgusunun kent merkezinden bugünkü metropol çeperlerine kadar nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini anlayabilmek için, Ankara'nın kentsel gelişimi ve planlanma süreci kısaca aktarılmıştır. Küçük konutların tercih edilirliğinde etkili olan faktörler de Ankara bağlamında kısaca açıklanmıştır. Bu bilgiler, günümüz küçük konut tipolojilerinin kent içerisindeki yer seçimlerini anlamak açısından önemli bilgiler sunmaktadır. Çalışmanın içeriği bakımından güncel küçük konut tipleri; stüdyolar, loftlar, ev ofisler/home ofisler ve suitler olarak sınırlandırılmıştır. Flat, cohousing gibi literatürde

gereksinimini karşılayacak nitelikteki konuttur" (Geray, 1989: 35-45).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

yer alan diğer daire tipleri Ankara kentinde örneklerine rastlanmadığı için çalışma kapsamına alınmamıştır (Gülmez, 2008: 54-64).

Çalışmanın yöntemini; internet ortamındaki bir emlak sitesinden elde edilen veriler oluşturmaktadır. Veriler; 12 Aralık 2016 tarihinde web sitesinde küçük konut olarak, Ankara merkez ilçeleri (Çankaya, Yenimahalle, Mamak, Etimesgut, Sincan, Gölbaşı, Keçiören ve Altındağ) için verilen tüm satılık ve kiralık ilanların sayısal verilere dönüştürülmesiyle elde edilmiştir (Şekil 1). Küçük konutları sistem içerisinde diğer konut tiplerinden ayırt edebilmek için hem stüdyo, loft, home ofis/ev ofis ve suit anahtar kelimeleri ile arama motorunda tarama yapılmıştır hem de 1+0, 1+1 daireler özelliklerine göre bu konutlara dahil edilmiştir.

Şekil 1. Ankara Merkez İlçelerinin Kent Merkezine Göre Konumları

Kent içerisinde küçük konutların nasıl bir dağılım gösterdikleri, hangi ilçelerde yoğunlaştıkları bu grafikler aracılığıyla okunmaktadır. Ev ofis/home ofis ve loftların 2+1 ve daha büyük odalı ilanlarına rastlanmasına rağmen, sayısal veriler içerisine dahil edilmemiştir. Bu şekilde kent içerisinde, esas tek kişilik hane halkı için düşünülmüş yaşam alanları öncelikli olarak ele alınmıştır. İncelenen ilanlar içerisinde standart 1+0 veya 1+1 daire planları haricinde, kullanıcı gereksinimleri için özelleşebilen ve mekansal olarak yenilikler getiren plan çözümlemeleri ayrıca bir tabloya aktarılmıştır. Böylece, bu küçük konutların mekansal sınırlılıklarına rağmen, kullanıcı ile kurmuş oldukları etkileşimin potansiyelleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu tabloda, projelerin künye bilgilerine yer verilmiş ve farklılaşan özellikleri şematik plan üzerinde vurgulanmıştır.

KÜÇÜK KONUT TİPOLOJİLERİ ve ANKARA'DAKİ GELİŞİMİ

Ankara'nın 13 Ekim 1923'te başkent olması ile kent, ülkenin yönetim merkezi olarak yeni bir statü kazanmış ve bu tarihten itibaren hızlı bir kentsel gelişmenin sahnesi haline gelmiştir. Ülkenin önemli bir cazibe merkezi olan Ankara, kentleşme ve konut sorununa da ilk modernist çözümlerin üretildiği şehir olmuştur (Uçar ve Özsoy, 2006: 11-24).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İlk planlama faaliyetleri 1924 Lörcher planı ve ardından 1928 Jansen planları ile başlar. Kent bu dönemde eski merkez olan Ulus'tan Kızılay ve Bakanlıklar aksına doğru bir gelişim gösterir. Bu aks çeperlerinde yer alan mahallelerde dar parseller üzerinde konumlanan küçük apartman daireleri, küçük konut tipolojisinin kentteki ilk örneklerini oluşturmaktadır (Dikeç, 2013: 12). Bu konutların günümüzde az sayıda kalan eski örneklerine Kavaklıdere, Devlet mahallesi, Bahçelievler, Cebeci gibi pek çok bölgede halen rastlamak mümkündür. Parselizasyon ve rant arayışının bir neticesi olarak bu tipolojideki konutlar, sadece Cumhuriyet dönemi apartmanları ile sınırlı kalmamış, günümüzde de kısmen uygulanmaktadırlar. Küçük apartman daireleri, genellikle günümüz konutlarının dükkan olarak kullanılan giriş katlarındaki, artık alanları değerlendirmek amacıyla uygulanmaktadır.

Erken Cumhuriyet döneminde konut sorunu çözümünün asıl gelişmelerini, Lörcher ve Jansen planına bağlı olarak uygulanan toplu konut projelerinde görmek mümkündür. Bu konutlar içerisinde küçük daireli toplu konutlar, küçük konut tipolojisinin apartman daireleri ile birlikte kentteki bir diğer uygulamasıdır. Batı benzerinde uygulanan bu toplu konutlar; ya işçiler için fabrika bölgelerinin yakınlarında devlet tarafından yaptırılmış olan lojmanlar ya da sosyal konut olarak üretilen ve hizmet sektöründe çalışanların faydalandığı kooperatifler olarak üretilmiştir (Uçar ve Özsoy, 2006: 11-24). Ankara'nın ülkenin idari merkezi de olmasıyla endüstri kenti niteliğinden ziyade hizmet sektörüne hitap eden bir kent olarak gelişmesi, eski kent çeperinde sosyal konut olarak adlandırılan konut oluşumlarına daha çok yer verilmesine neden olmuştur. 1936 yılında devlet eliyle yapılan ilk kooperatif olan Bahçelievler Kooperatifi ve 1943 yılındaki ilk toplu konut olan Saraçoğlu mahallesi ile toplu konut üretimleri kentte başlamıştır (Şumnu, 2014: 51-73). Aynı zamanda, çeşitli bankaların yaptırmış olduğu ikramiye evleri de 1940'lı yıllarda Ankara'da konut kültürünün gelişmesinde önemli katkı sağlarlar. Bu konutların hemen hemen çoğunda, tek odalı veya iki odalı küçük yaşam alanları; tek katlı ya da iki katlı olarak müstakil konutlarda veya apartman dairelerinde tek kat içerisinde uygulanmıştır.

1950'lere gelindiğinde, devlet tarafından yapılan toplu konut üretimleri artan hızlı nüfusun konut ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmış ve dar gelirlilerin konut ihtiyacına cevap veremez hale gelmiştir. Ülkede yaşanan yapısal değişimler de, aynı zamanda kentin yapısını etkilemiştir. 1950'de çok partili döneme geçilmiş ve Demokrat Parti iktidarıyla başlayan demokratikleşme süreci, Ankara'daki konut üretimlerine farklı bir boyut katmıştır (Şumnu, 2014: 51-73). Erken Cumhuriyet döneminde kentin başkent olması ile gerçek-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

leşen nüfus artışı yerini, 1950'lere gelindiğinde tarımda endüstrileşmenin etkisiyle kırsaldan kente hızla göç alan bir kente bırakmıştır. Öyleki; 1970'li yıllara gelindiğinde, Ankara ülkedeki tüm kentler içerisinde en hızlı kentleşmenin gerçekleştiği il olmuştur (Ultav ve Sahil, 2004: 247-259). Kent, yeni gelen bu dar gelirlilerin konut ihtiyacını karşılayabilmek için kuzey, güney ve doğu kesimlerinde gecekondularla kuşatılmıştır (Yüceşahin ve Tuysuz, 2011: 159-188). Kentin tek gelişim gösterebileceği, topografik açıdan da uygun bölge, batı çeperinde yer alan ve ulaşım akslarına bağlanan Eskişehir yolu ve İstanbul yollarıdır. Bu bölgelerde kentin yapılaşmasını sağlayabilmek için, 1990 yılında Ankara Nazım İmar Planı yürürlüğe girmiştir. Bu plana göre; İstanbul yolu üzerindeki Batıkent, Eryaman gibi bölgelerde dar gelirliler için gecekondulaşmanın önüne geçecek yeni toplu konut projeleri oluşturmak hedeflenirken, Eskişehir yolu üzerindeki Ümitköy, Koru, Konutkent gibi bölgelerde ise üst ve orta gelir grupları için kamu kurumları ve üniversite kampüsleri ile kentin yeni yüzünü oluşturmayı sağlayacak projeler hedeflenmiştir (Yüceşahin ve Tuysuz, 2011: 159-188). Ayrıca, gecekondulaşmayı önlemek için kentin güney kesimlerinde yer alan Dikmen vadisi, Portakal çiçeği vadisi gibi bölgelerde oluşturulan yeni konut alanlarının ise kentin Konya yolu üzerinde yer alan ve güney istikametinde gelişen Oran, İncek gibi lüks konut alanları ile bağlanması hedeflenmiştir. Bu toplu konut uygulamalarını gerçekleştirmek üzere Emlak Konut, Türk Konut, Kent-koop, Mesa gibi kooperatif birlikleri ile 1984 yılında Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı (TOKİ) kurulmuştur (Bayraktar ve Girgin, 2010: 201-211). 99'depremi sonrasında oluşan depreme dayanıklı konut gerekliliği de, bu kurum ve kuruluşların konut faaliyetlerine ivme kazandırmış ve özellikle tünel kalıp sistemlerinin uygulanışı konutların tercih edilirliklerinde önemli bir avantaj yaratmıştır. Ayrıca, kentin uç noktalarında yer seçen bu toplu konutlar, kentin geri kalanından izole edilmiş bir şekilde yeni yaşam biçimleri üreterek, günümüzün kapalı ve korunaklı konut siteleri için öncü olmuşlardır. İstanbul ve Eskişehir yolları üzerinde metro hatlarının da faaliyete geçmesiyle, bu konut alanlarının şehre de ulaşım açısından daha kolay erişimi sağlanmıştır. 2000'li yıllarda bu kapalı site oluşumları, stüdyo, loft, ev ofis ve suit gibi küçük konut tiplerini de içerecek şekilde kent içerisinde egemen hale gelmişlerdir. Sadece kent çeperlerinde üretilmekle kalmamışlar, ayrıca bu küçük konutlar kent merkezinde ya da merkeze yakın çalışma alanlarındaki rezidanslar içerisinde de yer bulmuştur.

Küçük konutların Ankara kentinin gelişimi içerisinde yaygınlık kazanmasında yukarıda bahsedilen kentsel planlama faaliyetleri dışında küresel ve yerel diğer unsurlar da

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

etkili olmuştur. 2000'li yıllarda çok sayıda özel üniversitenin Eskişehir yolu üzerindeki bölgelerde kurulması kentteki genç nüfusu artırmıştır. Ayrıca; değişen yaşam koşullarına bağlı olarak evlilik yaşının yükselmesi, boşanma oranlarındaki artış, ölümlülük ve doğurganlık hızlarındaki azalma gibi etkenler kent içerisindeki tek kişilik hane halkı sayısını da artırmıştır. Tüik verilerine göre; 2000 yılında 55. 287 olan tek kişilik hane halkı sayısı, 2015 yılında 227.029'a ulaşmıştır.[4] Yani on beş yıl içerisinde tek kişilik hane halkı sayısında yaklaşık olarak dört kat artış gözlenmiştir. Bu artış, kentte konut talebini artırmakla birlikte, farklı kullanıcı gereksinimleri için özelleşen ve farklılaşan konut gereksinimi de yaratmıştır. Mevcut konut stoğu, tek kişi için hem ihtiyaç fazlası alan yaratması hem de kullanılmayan bu alanlar için de kira ödenmesinden dolayı kullanışlı olamamaktadır. Bu durum, yatırımcı açısından da bir fırsata dönüşmüş ve konutta daha küçük alanda fazla sayıda daire üretilebilmesi, bu küçük konutları çekici hale getirmiştir. Özellikle kent merkezine ve çalışma alanlarına yakın bölgelerdeki rezidanslar ve kapalı siteler çok yüksek bedellerle kiralanıp, satılabildikleri için günümüzde bu binaların neredeyse tamamı küçük konutlardan oluşmaktadır. Ayrıca; sosyal imkanları, güvenlikli oluşları, depreme dayanıklı nitelikli malzemelerle inşa edilmeleri, teknolojik ve çevresel hizmetleri, ulaşım açısından sağlamış olduğu avantajlar ile kullanıcılar için bir prestij ve statü sağlamaları gibi diğer faktörler de günümüzde stüdyo, loft, ev ofis ve suitlerin tercih edilmelerinde etkili olmaktadır.

Stüdyo Daireler

Küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen konut birimlerinden biridir. Yaşam alanı, uyuma ve yemek yeme alanlarının tek bir hacim içerisinde yer aldığı, wc ve banyo içinse ayrı hacimlerin düzenlendiği dairelerdir. Stüdyolar ve 1+0 olarak nitelendirilen daireler tek bir mekandan oluştukları için birbiri yerine kullanılabilmektedir. Öte yandan, stüdyo daire kavramının kullanımı ile ilgili ülkemizde bir kavram kargaşası yaşanmaktadır. Salon dışında bir yatak odasına sahip olan daireler, yani bir oda ve bir salon olarak adlandırılan 1+1 daireler, uzunca bir süre stüdyo olarak nitelendirilmiştir (Ergün, 2010: 86). Günümüzde ise stüdyo daireler dünya genelinde kullanılan anlamıyla, tek bir mekandan oluşan daireler olarak üretilmektedirler. Bu dairelerin kullanıcı profilini genellikle öğrenciler ve bekarlar oluşturmaktadır. Ünlü`ye göre stüdyo daireleri tercih edenler için üç tip kategoriden söz etmek mümkündür (Ünlü, 2014: 120). Kiracı olarak stüdyo daire kullanıcıları, ev sahibi olarak stüdyo daire kullanıcıları ve ev sahibi olup bu mekanda yaşamayı tercih etmeyenler. Her kullanıcı

4 https://biruni.tuik.gov.tr/bolgeselistatistik/kentAras̨tirmasiSorgula.do

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

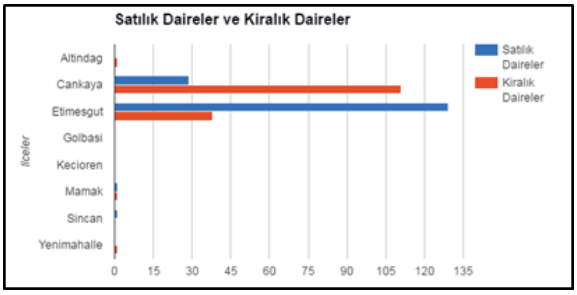
tipinin bu mekanları tercih etme gerekçeleri farklılaşmaktadır. Kiracı olarak bu daireleri kullananlar, geçici bir müddet için bu alanları kullanmayı tercih ederken, ev sahibi olanlar içinse diğer konut tiplerine göre daha ekonomik oldukları için tercih edilmektedir. Bu dairelerin konumlandıkları muhitler grafikte de görülebileceği gibi kentin sosyo-ekonomik gelişmişliğinin en yüksek olduğu bölgeler olmaları sebebiyle, maddi durumu çok iyi olmayan bireyler için ev sahibi olmalarını sağlayan, cazip bir seçenek haline gelmektedir (grafik 1). Öte yandan hem kiracılar hem de ev sahibi olan kullanıcılar için bu daireler geçici yaşam alanları olarak görülmektedir. Bu konutlar tek kişilik veya iki kişilik olacak şekilde tasarlandıkları için, zamanla konutu kullanan kişi sayısı arttıkça fiziksel açıdan bu konutlar yetersiz kalmaktadır. Ev sahibi olup bu mekanlarda yaşamayı tercih etmeyen kullanıcılar ise, yatırım amaçlı bu daireleri satın almaktadırlar. Hızlı bir şekilde kiraya verilebilmeleri ve ucuz oluşları bu evleri yatırımcı açısından cazip hale getirmektedir.

Ankara metropolü için, güncel bir web sitesinde yayınlanan satılık ve kiralık tüm ilanlar incelendiğinde, stüdyo dairelerin 1+0 ya da 1+1 tipinde kategorilendirildikleri görülmüştür. İlanlarda 20 metrekareden 135 metrekareye kadar değişken büyüklükte stüdyo daireler mevcuttur. Kira bedelleri lüks semtlerde oldukça yüksek tutardadır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı`nın 2013 yılında yürürlüğe giren yönetmeliğinde[5] stüdyo dairelerin üretilmesinde yasal kısıtlamalar getirilmesine rağmen, Ankara`da halen çok sayıda stüdyo daire tipi konut üretimlerinin devam ettiği verilen ilanlardan anlaşılmaktadır. Grafik 1`de görülebileceği gibi, stüdyo daireler kent içerisinde heterojen bir dağılım sergilemektedir. Gölbaşı ve Keçiören gibi ilçelerde hiç stüdyo daireye rastlanmazken, Altındağ, Sincan ve Yenimahalle`de 1`er daire, Mamak`ta ise iki stüdyo daire ilanı verilmiştir. Bu dairelerin kent içerisinde yoğunlaştığı bölgeler ise asıl Çankaya ve Etimesgut ilçeleridir. Çankaya ilçesinde kiralık stüdyolar ağırlıktayken, Etimesgut`ta satılık stüdyo dairelerin daha çok sayıda oldukları görülmektedir. Satılık daireler Etimesgut`ta Eryaman ve Bağlıca gibi yeni gelişmekte olan semtlerde yoğunlaşırken, kiralık daireler ise Çankaya`nın Koru, Yaşamkent ve Konutkent gibi yeni gelişen semtlerinde yoğunlaşmaktadır. Çankaya ilçesinde kiralık konutların daha çok sayıda olmaları Başkent, Çankaya ve Hacettepe Üniversiteleri ile iş merkezlerinin yoğun olarak konumlandığı Eskişehir yoluna yakın olmalarından kaynaklandığı söylenilebilir. Satılık stüdyo dairelerin ise Etimesgut ilçesinde daha çok üretilmesinin nedeni; Çankaya ilçesinde bu konutların belli bir doygunluğa ulaşmış

5 Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 8 Eylül 2013 tarihinde resmi gazetede yayınlanmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

olmaları ve daha karlı ve prestijli konut alternatiflerine yönelmiş olmalarıdır. Bu süreç, Eryaman ve Bağlıca gibi Etimesgut semtleri satılık daireler üretmek için daha cazip kılmaktadır.

Grafik 1. Ankara Merkez İlçelerinde Stüdyo Dairelerin Dağılımı, Veriler 12 Aralık 2016 Tarihinde[6]

Ev Ofisler/ Home Ofisler

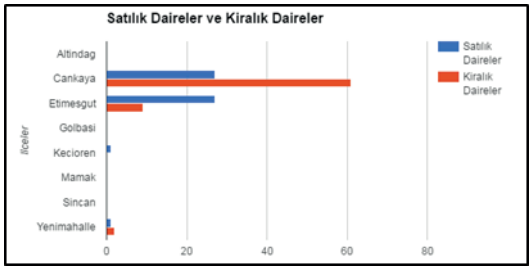
Home ofis olarak da sıkça nitelendirilen ev ofisler, küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen bir diğer konut birimidir. Hem çalışma hem de yaşam alanının bir arada olduğu konut tipidir. Tek hacimden oluşan 1+0 tipinde üretilebildikleri gibi 1+1, 2+1 ve diğer daire tiplerinde de üretilmektedir. Mevcut yapılarda ofis işlevi katılarak kiralanıp satılabildikleri için, oldukça büyük dairelerin de ev ofis/home ofis olarak nitelendirildikleri görülmektedir. Bu yüzden, alan büyüklüğü olarak stüdyo dairelere göre çok daha değişken bir skalada dağılım göstermektedirler. Kent içerisinde çalışma alanlarına yakınlıklarından ve genellikle rezidanslar içinde yer aldıklarından ötürü kira bedelleri de yüksek tutardadır. Kendi işini yapan ve çalışanı olmayan veya çalışma ortamında sürekli bulunma gereksinimi olmayanlar için ideal ve kullanışlı mekanlardır. İş yüküne bağlı olarak bu mekanların büyüklükleri ve yaşam alanlarıyla ilişkileri farklılaşabilmektedir (Ergün, 2010: 56). Tam bir ofis ortamı şeklinde tasarlanabileceği gibi bir odanın ya da hol mekanının ofis olarak kullanılabildiği örnekler de mevcuttur. Bazı örneklerde yaşam alanı içerisinde sadece bir çalışma masası eklenilerek ofis ortamı yaratıldığı da görülmektedir. Stüdyo dairelerden farklı olarak bu mekanlar, bekar bireyler tarafından kullanılabileceği gibi evli ve çocuklu bireyler için de uygun yaşam alanlarına dönüştürülmektedir.

Ankara metropolü için, güncel bir web sitesinde yayınlanan satılık ve kiralık tüm ilanlar incelendiğinde, ev ofislerin farklı tiplerde kategorilendirildikleri görülmektedir. 1+1 daireler son yıllarda daha çok üretilmesine rağmen, villa tipi çok odalı evlerin de ev ofis olarak nitelendirildikleri tespit edilmiştir. Bu yüzden, alan büyüklükleri de çok geniş bir skalada dağılmaktadır. Stüdyo daireler gibi kentin sosyo-ekonomik gelişmişliğinin yüksek olduğu muhitlerde yer aldıkları için kira bedelleri de yüksek tutardadır. Grafik 2`de görülebileceği üzere; ev ofisler mevcut ko-

6 http://www.hurriyetemlak.com/ Web Adresinden Alınmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

nutların da dönüştürülerek kullanılmasından dolayı Ankara genelinde heterojen bir dağılım göstermektedir. Altındağ, Mamak, Gölbaşı ve Sincan gibi merkez ilçelerde hiç ev ofise rastlanmazken, Keçiören`de bir adet satılık, Yenimahalle`de ise bir adet satılık ve iki adet kiralık daireye rastlanmıştır. Bu dairelerin kent içerisinde yoğunlaştığı bölgeler ise asıl Çankaya ve Etimesgut ilçeleridir. Bu ilçelerdeki satılık ev ofis sayısı aynı olmasına rağmen, kiralık ev ofisler, kiralık stüdyo dairelerde olduğu gibi Çankaya ilçesinde çok daha yaygındır. Satılık ev ofisler Etimesgut`ta Eryaman semtinde, Çankaya`da ise neredeyse her mahallede yer almaktadır. Kiralık ev ofisler ise, Etimesgut`ta Eryaman semtinde yoğunlaşırken, Çankaya`da Konutkent, Yaşamkent, Oran ve İlkbahar gibi semtlerde daha çok görülmektedirler. Çankaya ilçesinin Eskişehir yolu üzerindeki çalışma alanlarına daha yakın olması, ev ofis daireler bakımından Etimesgut ilçesine göre daha avantajlı olmasıyla gerekçelendirilebilir.

Grafik 2. Ankara Merkez İlçelerinde Home Ofis/Ev Ofis Dairelerin Dağılımı, Veriler 12 Aralık 2016 Tarihinde [7]

Loft Daireler

Küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen bir diğer konut birimidir. 1970`lerde Amerika`da evsizler için ticari ve endüstriyel yapıların çatı katlarının konut olarak dönüştürülmesiyle oluşan loftlar, günümüzde farklı bir şekilde yorumlanmaktadır. Genellikle yeni konut projelerinin çatı katları diğer katlardan daha yüksek tutularak, bu mekanlarda bölüntüsüz, çıplak yüzeyler oluşturulur ve kullanıcıların kendi tercihlerine göre mekanı şekillendirme imkanı yaratılır. Genellikle yaşama ve uyuma alanlarını birbirinden ayıran bir asma kat içerirler. Banyo, mutfak, çamaşır odası gibi ıslak hacimler aynı hattı kullanacak şekilde tek bir duvar düzlemi üzerinde yer alırlar (Ergün, 2010: 81). Böylece serbest bir dolaşım alanı elde edilir. Loft daireler, tek bir hacimden oluşabildikleri gibi 1+1, 2+1, 3+1 ve diğer daire tiplerinde de üre-

7 http://www.hurriyetemlak.com/ Web Adresinden Alınmıştır.

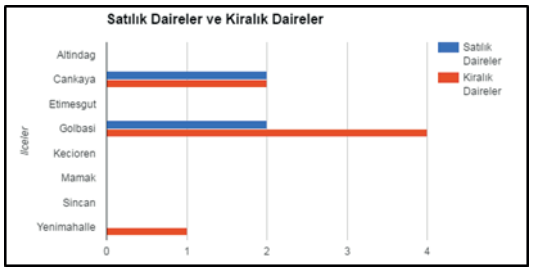
MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tilebilmektedirler. Genellikle metrekare olarak oldukça büyük hacimlerden oluşurlar. Ergün`e göre üç tip lofttan söz etmek mümkündür. 1. tip loftlar; orijinalinde eski binaların temizlenerek içine yerleşilmesi sonucu oluşan hem ofis hem de konut olan loftlardır. Istanbul`da kent merkezindeki eski yapılarda az sayıda bu tip örneklere rastlanırken, Ankara`da bu anlamda mevcut örnek bulunmamaktadır (Ergün, 2010: 81). 2. tip loftlar ise tek hacimden oluşan, yüksek tavanlı yapıların yer aldığı rezidanslarda konumlanmaktadırlar. Yapının strüktür sistemi açıkta bırakılarak oluşturulan bu alanlar kesintisiz olarak devam eden yatay ve düşey düzlemlerden oluşurlar. İç mekanda duvar ve bolucu kısıtlı olmakla birlikte, genellikle ıslak hacimler için oluşturulur. 3. tip loftlar ise çok katlı konut sitelerinin son katlarındaki dairelerin, tavan yükseklikleri daha fazla bırakılarak oluşturulan ve çatı dubleksi olarak da nitelendirilen dairelerdir. 2. tip loftlardan farklı olarak binanın tüm katlarında yer almazlar. Stüdyo daireler için yaşanan kavram kargaşası, benzer bir şekilde loft daireler için de geçerlidir. Ergün`ün loftlar için yapmış olduğu bu üç tipolojiye uygun olmayan konutların, Ankara`da loft adı altında satılıp, kiralandıkları görülmektedir. Özellikle stüdyo daire tiplerinin loft olarak adlandırıldığı pek çok örnek mevcuttur. Kullanıcı profili olarak; loft daireler Avrupa ve Amerika`daki örneklerde genellikle sanatçılar tarafından stüdyo ve yasam alanı olarak kullanılırken, ülkemizde belli bir profilden söz etmek mümkün olmamakla birlikte, üst gelir grubu tarafından tercih edildikleri görülmektedir. Stüdyo ve ev ofislere benzer şekilde, sosyo-ekonomik gelişmişliğin yüksek olduğu semtlerde loft daireler daha yaygın oldukları için kira bedelleri de oldukça yüksektir.

Ankara metropolü için, güncel bir web sitesinde yayınlanan satılık ve kiralık tüm ilanlar incelendiğinde, loftların farklı tiplerde kategorilendirildikleri görülmektedir. Bu yüzden alan büyüklükleri de çok geniş bir skalada dağılmaktadır. Grafik 3`de görülebileceği üzere, loftlar Ankara metropolünde heterojen bir dağılım göstermektedirler. Altındağ, Keçiören, Mamak, Sincan ve diğer daire tiplerinin yoğun olarak uygulandığı Etimesgut`ta loft daire ilanlarına hiç rastlanmazken, Yenimahalle`de bir adet, Çankaya`da iki adet ve Gölbaşı'nda dört adet kiralık loft ilanı mevcuttur. Satılık loftlar ise Çankaya ve Gölbaşı ilçelerinde ikişer dairedir. Stüdyo daire ve ev ofislerle kıyaslandığında, loftlar Ankara metropolünde yok denecek kadar az sayıdadırlar. Gölbaşı`nda İncek, Yenimahalle`de ise Batıkent civarında yer alan bu daireler, Çankaya ilçesinde ise Oran, Gaziosmanpaşa ve Birlik mahallesinde mevcuttur. Bu sonuç, loft daire tipinin, Ankara için henüz yeni bir olgu olmasından kaynaklanmaktadır. Gölbaşı ilçesinde Çankaya ilçesine göre daha fazla ilanla karşılaşılmış olması ise, Çankaya'nın sosyo-ekonomik gelişmişlik

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

düzeyinin Gölbaşı ilçesinden daha yüksek olması ile açıklanabilir.

Grafik 3. Ankara Merkez İlçelerinde Loft Dairelerin Dağılımı, Veriler 12 Aralık 2016 Tarihinde[8]

Suit Daireler

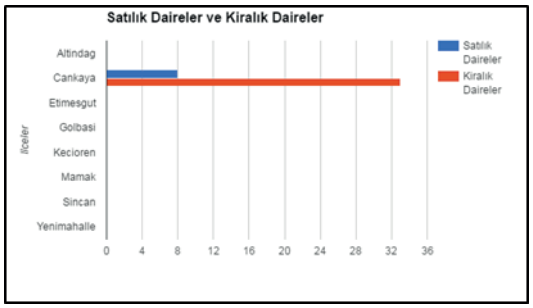
Küçük konut tipolojileri içerisinde yaygın olarak üretilen bir diğer konut birimidir. Genellikle tek bir hacimden oluştukları için stüdyo dairelere benzemektedir. Fakat suitlerde stüdyo dairelerden farklı olarak, bir otel hizmeti verilmektedir. Ankastrelerde dahil olmak üzere bütün mobilyaları ve donatıları ile kullanıcıya teslim edilen dairelerdir. Günlük olarak kiralanabildikleri gibi uzun dönemlik olarak da kiralanabilir veya satın alınabilirler. Bu daireler, özellikle sık seyahat eden ve yalnız yaşayan bireyler için sağlamış olduğu concierge hizmetleri ile cazip hale gelmektedir. Bu hizmetler; lounge alanı, kafe/bar, restaurant, kütüphane, dinlenme odası, toplantı odası, araç kiralama, sekreterya, vale parking, kuru temizleme, spor alanı, sauna, buhar odası masaj odası gibi çok çeşitli ve kapsamlı nitelikte olabilmektedirler. Sağlamış oldukları hizmetler nedeniyle ve sosyo-ekonomik gelişmişliği yüksek olan semtlerde konumlandıkları için kira bedelleri de diğer küçük konut tiplerine göre daha yüksektir.

Ankara metropolü için, güncel bir web sitesinde yayınlanan satılık ve kiralık tüm ilanlar incelendiğinde, suit dairelerin çoğunlukla 1+0 tipinde örnekleri mevcut olmakla birlikte 1+1 ve 2+1 suitlere de rastlanmaktadır. Stüdyo ve loft dairelerdekine benzer bir kavram kargaşası, bu daireler için de geçerlidir. Ilanlarda otel hizmetleri vermeyen apartmanlardaki, eşyalı küçük dairelerin de suit olarak adlandırıldıkları görülmektedir. Bu yüzden, suit olarak adlandırılan daireler içerisinde çok az bir kısmı tam manasıyla suit hizmeti verebilmektedir. Bu suitlerin, alan büyüklükleri stüdyo dairelere benzemekle birlikte 2+1 örneklerde büyüklükleri artmaktadır. Grafik 4`de görülebileceği üzere; suitler Ankara metropolünde sadece Çankaya ilçesinde bulunmaktadır. Sekiz adet satılık suitin; dört tanesi Birlik, Balgat, Yüzüncü Yıl ve Kızılırmak mahallelerinde yer alırken, dört tanesi ise Konutkent`te yer almaktadır. Kiralık suitler ise Çankaya genelinde daha fazla semte yayılmıştır. Fakat, asıl kiralık suitlerin toplandığı yerler, Yaşamkent ve Konutkent`tir. Buradaki sonuç, Çankaya ilçesinin suit daire bakımından diğer ilçelere göre üstünlüğü ile neticelenmiştir. Suitlerin bakım

8 http://www.hurriyetemlak.com/ Web Adresinden Alınmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ve işletme maliyetlerinin çok yüksek tutarlarda olması, diğer küçük konut tiplerine göre suitleri farklı bir konuma taşımaktadır. Kullanıcı profili olarak net bir şekilde iş adamları ve üst düzey yetkililere hitap eden bu konutlar, kentin sosyo-ekonomik gelişmişliğinin en yüksek olduğu noktalarda yer seçmektedirler.

Grafik 4. Ankara Merkez İlçelerinde Suit Dairelerin Dağılımı, Veriler 12 Aralık 2016 Tarihinde [9]

KÜÇÜK KONUTLARDA FARKLI PLAN KURGULARI

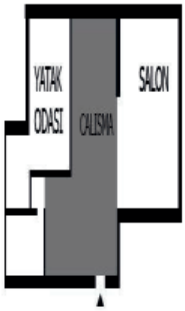
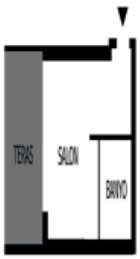
Çalışma kapsamında incelenen ilanlar içerisinde kullanıcı gereksinimlerini hesaba katılarak, özelleşebilen ve mekansal olarak yenilikler getiren plan çözümlemeleri bir tabloya aktarılmıştır. Burada; mekansal çeşitlilik kavramı 1+0 ve 1+1 gibi standart hacimler içerisinde yaşam alanı, mutfak, banyo, wc ve yatak odası kullanımı dışında, farklı eylemler için düşünülmüş olan potansiyel mekanları kapsamaktadır. Tabloda da bu alanlar vurgulanmıştır. Bu mekanlar, küçük konutların alan sınırlılıklarına ve standart düzenlenmelerine karşın, kullanıcı ile kurmuş oldukları etkileşimin potansiyelleri bakımından çalışmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Günümüz Küçük Konutlarında Farklı Plan Kurguları

Proje Adı	Daire Tipi	Mahal	M²
Ede Tower	1+1 Suit	Gölbaşı	net 81 m²
		10m² giyinme odası eklenmiş. Yalnız yaşayanlar, çalışanlar için uygun bir düzenlemedir.	
Proje Adı	**Daire Tipi**	**Mahal**	**M²**
Azel Kule	Loft 1+1	Çankaya	net 62 m²
		18m² çiçeklik eklenmiş. Sanatçılar, yeni evli çiftler için uygun bir düzenlemedir.	
Proje Adı	**Daire Tipi**	**Mahal**	**M²**

9 http://www.hurriyetemlak.com/ Web Adresinden Alınmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Mahall	Ev Ofis 1+1	Çankaya	net 135 m²
		Girişin hemen karşısında, bir toplantı odası eklenmiş. Bekar veya yeni evli çiftler, sik seyahat eden iş adamları için uygun bir düzenlemedir.	
Proje Adı	**Daire Tipi**	**Mahal**	**M²**
Sinpaş Oran	Loft 1+1	Çankaya	net 74 m²
		58 m² kademeli teras eklenmiş. Üst teras jakuzi alanı, alt teras oturma alanı olarak ayrılmış. Sanatçılar, yeni evli çiftler için uygun bir düzenlemedir.	
Proje Adı	**Daire Tipi**	**Mahal**	**M²**
West Gate	Stüdyo 1+0	Çankaya	net 22 m²
		10 m² teras eklenmiş. Öğrenciler ve bekarlar için uygun bir düzenlemedir.	

Proje Adı	**Daire Tipi**	**Mahal**	**M²**
Marina	1+1	Çankaya	net 56 m²
		7 m² işlik eklenmiş. Bekar veya yeni evli çiftler, sik seyahat eden iş adamları için uygun bir düzenlemedir.	

SONUÇ

Ankara'nın başkent oluşundan günümüze kadar geçen süreçte, hem kentsel planlama faaliyetleri hem de değişen yaşam koşulları küçük konutları kent içerisinde daha görünür hale getirmiştir. Çalışma kapsamında incelenen satılık ve kiralık küçük konut ilanlarına göre; Ankara merkez ilçeleri içerisinde en çok ilan Stüdyo daireler için verilmiştir; bunu sırasıyla ev ofisler, suitler ve loftlar izlemektedir. Loftlar, kent için yeni bir olgu olarak henüz yaygınlık kazanmamıştır. Stüdyolar ise Ankara'nın bir öğrenci kenti olarak çok sayıda üniversiteye ev sahipliği yapması nedeniyle yaygın olarak üretilmektedirler. Ev ofis ve suit gibi küçük konut tipleri ise, kentin ülkenin idari yönetim merkezi olmasından kaynaklı çok sayıda iş adamı, üst düzey yönetici, bürokrat gibi kesimleri çekmesinden dolayı sıkça uygulanmaktadırlar. Bu konutların kent içerisindeki dağılımlarında ise; Çankaya ilçesinin baskın bir konumda olduğu görülmek-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

tedir. Kentin sosyo-ekonomik gelişmişliğinin en yüksek olduğu ilçe olan Çankaya, sosyal statü ve prestij sağlayan küçük konutlar için ideal bir konum sunmaktadır. Etimesgut ilçesi ise, Çankaya'dan sonra küçük konut üretimi için ideal olan yerlerden biridir. Eryaman ve Bağlıca gibi Etimesgut'a bağlı yerleşim yerleri, hem Çankaya ilçesine göre daha ucuz olmaları hem de üniversitelere yakın konumları nedeniyle küçük konutlar için elverişlidirler. Öte yandan, yeni yerleşim yerleri oldukları için Eryaman ve Bağlıca'da çok sayıda konut üretimi gerçekleştirilmektedir.

İncelenen ilanlar içerisinde, standart yaşam alanı, mutfak, yatak odası, banyo ve wc gibi temel ihtiyaçlar için ayrılmış alanlar dışında farklı eylemler için düşünülmüş olan alanlar plan üzerinde bir tabloya aktarılmıştır. Bu tablo verilerine göre; küçük hacimler içerisinde de özgürlük alanları yaratmak mümkün olmaktadır. Genellikle tünel kalıp sistemlerle üretilen bu konutlar, tek bir kalıptan çıktıkları için mimari açıdan kısıtlılıklar taşımaktadırlar. Bu kısıtlamalara rağmen, konutların hitap ettikleri kullanıcı profiline göre özelleşmiş mekanlar içerdikleri görülmüştür. Bu mekanlar çoğu projede bir oda büyüklüğüne erişirken, kimi projede ise açık alanlar ile konuttan daha büyük kullanım alanları yaratılmıştır. Genellikle teras, çalışma alanı, çiçeklik, giyinme odası, toplantı odası olarak düşünülen bu alanlar kullanıcıların isteklerine göre farklı eylemler için dönüştürülebilme potansiyeli taşımaktadır. Bu alanların, kentteki yeni projeler ile daha da çeşitlenip, tek kişilik hane halkı profiline uygun olarak geliştirileceği öngörülmektedir. Ankara'da hızlı bir şekilde yapımına devam edilen konut projeleri çok daha çeşitlilik içermesi bakımından, küçük konutlar açısından potansiyeller taşımaktadır.

Değişen nüfus projeksiyonu açısından, tek kişilik hane halkının kullanıcı memnuniyetini göz önüne alacak farklı plan tipleri, yapım teknolojisini de paralel olarak geliştirmelidir. Mimari kavram olarak çok karıştırılan loft, suit, stüdyo , ev/home ofis gibi konut tipolojilerini kullanıcıya doğru şekilde önerebilmek gerekmektedir.

KAYNAKÇA

BAYRAKTAR, N., GİRGİN, Ç., (2010). Kooperatif Üst Birlikleri Tarafından Gerçekleştirilen Konut Yaşam Çevrelerinde Kentsel Yaşam Kalitesi Açısından Bir Değerlendirme: Batıkent Örneği. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 25(2), 201-211

BULHAZ, B., (2014). Küçük Konutlarda İç Mekan Analizi: Ankara`da İki Konut Örneği, YLT, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

DESAGİS, M., (2016). Konut Alanı- Yaşam Alanı İlişkisi Açısından Küçük Konutlar, YLT, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Istanbul, 26

DİKEÇ, I., (2013). Küçük Konutların İç Mekan Tasarımında İşlevsellik Bağlamında Esneklik: Nef Flats Levent 163 Örneği, YLT, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Istanbul, 10-12

DİNÇ, T., (1986). Konut Politikaları Açısından Dar Gelirliler ve Konut İhtiyacı, Dar Gelirlilere Konut Sempozyumu, ODTÜ, Ankara, 1-18

DÖRTER, H., TURUTHAN, T., ÜNLÜ A., (1988). Küçük Konutta Yaşam, Bildiri, KAM 1988 Sempozyumu, ODTÜ Konut Araştırmaları Merkezi, Ankara, 3

ERGÜN, A., (2010). Istanbul`da 90`lardan Günümüze Gelişen Konut Tipleri, Mekan Çözümleri ve Tercihlerin Karşılaştırmalı Analizi, YLT, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Istanbul, 56-86

GERAY, C., (1989). Türkiye`de Küçük Konut Üretimine Yönelmeliyiz, SBF Dergisi, 46(3-4), 35-45

GÖLGEDAR, C., (2011). Küçük Konut Mekanları Kapsamında Kısıtlı İç Mekan Tasarım İlkelerinin İncelenmesi, YLT, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

GÜLMEZ, N., URAZ, T., (2010). Metropolde Çeşitlenen Hane halkları ve Konut. İtüdergisi/a Mimarlık, Planlama, Tasarım, 9(1), 54-64

KÜRŞAT, F., (2006). Küçük Konutlarda İç Mekan Tasarım Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri, YLT, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Istanbul

SADIKOĞLU, H., (2010). Üst Gelir Grubu Konut Tercihleri ve Mekan Kullanımları Üzerine Bir Araştırma, YLT, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Istanbul, 59

ŞUMNU, U., (2014). Ankara`daki (İş Bankası) İkramiye Evleri. Ankara Araştırmaları Dergisi, 2(1), 51-73

TOMGAÇ, S., (1997). Küçük Konut ve Mahremiyet, YLT, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Istanbul

UÇAR, Ö., ÖZSOY, A., (2006). Sınır Kavramına Mekansal Bir Yaklaşım: Bahçelievler Örneği. İTÜ Dergisi/a, 5(2), Kısım 1, 11-24

ULTAV, Z., SAHİL, S., (2004). Toplumsal Yapı Mekansal Yapı Etkileşimi Bağlamında Or-An Örneğinin İncelenmesi.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 19(3), 247-259

ÜNLÜ, S., (2014). Küreselleşen Dünyada Yeni Kentsel Kurgular: Stüdyo Dairelerde Yaşam, YLT, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 120

YAVUZ, S., YÜCEŞAHİN, M., (2012). Türkiye`de Hane halkı Kompozisyonlarında Değişimler ve Bölgesel Farklılaşmalar. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 15(1), 76-118

YÜCEŞAHİN, M., TUYSUZ, S., (2011). Ankara Kentinde Sosyo-Mekansal Farklılaşmanın Örüntüleri: Ampirik Bir Analiz. Ankara Üniversitesi Coğrafi Bilimler Dergisi, 9(2), 159-188

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Small housing along with the modernization process is one of the spatial reflections of the changing demographic, socioeconomic and cultural factors all over the world. These living spaces, which are called small houses in the literature have undergone some changes in terms of scope and content from the twentieth century until today. In these housing areas where economic conditions are the main determinant, standard arrangements for area sizes and square meters have become important. Despite this economic significance of the 20th century, when it comes to the years of the 2000s, small houses are now of a different quality both physically and socio-economically. Today, it is possible to see small houses with variable sizes ranging from 25 square meters to 150 square meters. In the past, small houses built for low income families now offer alternative living spaces for students, businessmen, single, married or divorced individuals etc. Contrary to the limitations in the past, today these houses are very variable in spatial terms. Different needs and expectations have made it necessary for the exchange and transformation of spaces to be adaptive to today's conditions. **In the scope of the research,** the urban development and planning process of Ankara has been briefly explained in order to understand how Ankara has changed and transformed from the city center to today's metropolitan areas. Also, factors that are effective in the preference of small houses are briefly explained in the context of Ankara. This briefing provides important information for understanding the location choices of today's small housing typologies in the city. In terms of the content of the work, small housing types limited with studios, lofts, home offices and suites. **The methodology of the work** is based on the data from a real estate website. The data was obtained by converting all the sale and rental house announcements given for the central districts of Ankara into numerical data. It is revealed through these graphs how small houses are scattered in the city and to which districts they are concentrated. In this way, the living spaces considered for the main single-family households in the city are evaluated as priority. In addition, plan solutions that are customized for user requirements are transferred to a table. Thus, despite the spatial limitations of these small dwellings, their potential for interaction with the user has been tried to be revealed. In this chart, the differentiating features and identifications of the projects are emphasized on the schematic plan. According to the sale and rental housing announcements examined within the scope of the study, the vast majority of the announcements is given for the studios, home offices, suites and lofts respectively. Lofts as a new phenomenon have not yet become widespread in Anka-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:161 K:269
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

ra. Otherwise, the studios are widely produced because Ankara hosts many universities as a student city. Other small residential types such as home offices and suites are also frequently implemented because they attract many businessmen, senior managers, bureaucrats, etc. In the distribution of these houses within the city; the Çankaya district seems to be in a dominant position. The highest socioeconomic level, it offers an ideal location for small residences providing a social status and prestige. Etimesgut is one of the most ideal places for small housing production after Çankaya. The settlements of Etimesgut, such as Eryaman and Bağlıca, are cheaper than the Çankaya district and suitable for small houses due to their location close to the universities. Because they are new settlements, many houses are being built in Eryaman and Bağlıca. Within the announcements examined, the areas intended for different actions other than those reserved for basic needs such as living area, kitchen, bedroom, bathroom and wc were transferred to a chart referring to plan arrangements. According to the data obtained from the chart, It is possible to create potential areas within those area boundaries. Thus, it is seen that many specialized spaces have been created according to the user profile on those plans. While these spaces have reached the size of a room in most of the projects, in other projects larger areas of use were created with open spaces. These areas, which are generally considered as terraces, work areas, flower beds, dressing rooms, meeting rooms, have the potential to be transformed for different actions according to the requirements of the users. It is envisaged that these areas will be further diversified with the new projects in the city and developed in accordance with the single-family household profile. Therefore, the housing market in Ankara have potential in terms of small dwellings.

TMD ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

TRABZON TÜRK DEVRİ YAPISI İSKENDER PAŞA CAMİ VE KÜLLİYESİ [1]

ISKENDER PASHA MOSQUE AND KÜLLIYE (TURKISH-OTTOMAN SOCIAL COMPLEX) AS A TURKISH ERA STRUCTURE

Funda KURAK AÇICI

Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon / Türkiye

Öz: Türkiye'nin kuzeyinde bulunan Trabzon, konumu gereği önemli bir şehir durumundadır. Yıllar boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan şehir, farklı kültürlerden insanları uzun yıllar barındırmıştır. Kentin fethinden sonra Müslümanlaştırma çalışmaları çerçevesine camiler inşa edilmiştir. Şehrin merkezi olan meydan ve çevresi uğrak yeri olduğu için burada yapılan İskender Paşa Camisinin özel bir önemi vardır. Trabzon'da uzun yıllar hizmetler veren ve günümüze kadar gelebilen eserler bırakan İskender Paşa'nın Valilik yaptığı dönemlerde Kent için bayındırlık çalışmaları yaptığı ve eserler bıraktığı görülmektedir. Bu çalışmada tüm bunlar dikkate alınarak İskender Paşa'nın valilik dönemini kapsayan yapıların irdelenmesi amaçlanmaktadır. Trabzon için önemli bir dönemde hizmetleri bulunan İskender Paşa'nın adını taşıyan birçok yapı olması dolayısıyla tüm yapıların tarihi geçmişi değerlendirilmektedir. Trabzon kentinde uzun bir dönem valilik yaptığı için İskender Paşa'nın kimliği, adını taşıyan camii ve külliyesi üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İskender Paşa, Camii, İskender Paşa Camii, Trabzon

Abstract: Trabzon, located in the North of Turkey is an important city owing to its position. The city which has hosted many civilizations throughout the years has accommodated people from different civilizations for many years. After the conquest of the city, mosques were built in the scope of endeavors towards Islamization. Since 'Meydan' which is the city center and its surroundings is an area of attraction, İskender Pasha Mosque which has been built at this location carries a particular importance. It can be observed that İskender Pasha, who has served the city for many years and left behind works which have survived until our day, has carried out many public construction projects for the city and left behind many works in the period of his post as a Governor. In this study, by taking into account all these, it is aimed at analyzing buildings which belong to the Governorship period of İskender Pasha. Because there are many buildings named after İskender Pasha, owing to the fact that he has served the city during an important period, the historical past of all of the buildings are evaluated. Since he has served as a governor in the city of Trabzon for a long time, emphasis is laid on İskender Pasha's identity and the mosque and Turkish-Ottoman social complex named after him.

Key Words: İskender Pasha, Mosque, İskender Pasha Mosque, Trabzon

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.016.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Funda KURAK AÇICI, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, Trabzon / Türkiye, fundaacici@windowslive.com*** ***Geliş Tarihi / Received: 07.02.2017 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 21.03.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 29.03.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama / Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Trabzon'un fethinden sonra şehrin Müslümanlaşması ve Türkleşmesi için kiliseler camiye çevrilmiştir. Daha sonraları şehrin eskiden Gavur Meydanı olarak anılan günümüzde Meydan olarak bilinen yerinde İskender Paşa Camii inşa edilmiştir. Osmanlı cami tipolojisinin tek üniteli cami anlayışı ile biçimlenmiş olan cami çeşitli eklemelerle büyüyerek günümüze kadar gelmiştir. Özellikle, eski gravür ve resimlerden İskender Paşa Camii'nin birçok kez değişikliğe uğrayarak günümüzdeki biçimini aldığı anlaşılmaktadır.

Trabzon şehri için önemli bir konumda bulunan İskender Paşa Camii, eskiden beri var olan anıt değerini korumaktadır. Şehrin en önemli noktasında-merkezinde- yer alan cami incelenmeye değer bir yapıt özelliğindedir.

YÖNTEM

Bu çalışmada, Trabzon kenti için önemli bir yere sahip olan İskender Paşa Camii, yapısal özelliklerinin yanısıra, yapıya ismini veren döneminin önemli ismi İskender Paşa'nın kimliği ile ele alınmaktadır. Çalışmada, dönem ile ilgili belgelere ulaşılması için literatür tarama yöntemi kullanılmaktadır. Literatür taramasının yanı sıra, yerinde gözlem ve incelemelerde bulunulmakta ve bu incelemeler fotoğraflar ile desteklenmektedir.

İSKENDER PAŞA'NIN KİMLİĞİ

İskender Paşa, Yavuz Sultan Selim'in Padişah olması ile boşalan Trabzon Sancak Beyliği'ne 1512 yılında getirilmiştir (Hüsameddin, 1986: 262).

1518 yılında Kastamonu Valisi İskender Paşa tekrar Trabzon livası Valiliği'ne getirildi. Uzun yıllar ve birkaç defa Trabzon Valiliği yapmış olan İskender Paşa, Trabzon'un bayındırlığına çaba harcamış ve eserler bırakmıştır. İlk olarak 1519'da Meydan Şarki'de (şimdiki belediye meydanında) bir çeşme yaptırmıştır. Bu Trabzon'daki ilk 'İskender paşa Çeşmesi'dir (Uraz, 1957: 17).

1521 de Trabzon Valisi olarak yine İskender Paşa hizmet yapmıştır. Önceki Valiliğinde, Belediye Meydanı'ndaki ilk İskender Paşa Çeşmesini yaptırmış olan İskender Paşa, 1523 yılında Aşağıhisar'da Hocahalil Mahallesi'ndeki camiin karşısında ikinci 'İskender Paşa Çeşmesi'ni yaptırmıştır. 1526 yılında İskender Paşa Sivas'tan aktarılarak tekrar Trabzon Valiliğine getirilmiştir. 1529 yılında İskender Paşa Cami ile İskender Paşa Medresesi'ni yaptırmıştır (Gologlu, 2013: 45).

Trabzon Valisi İskender Paşa 1533'de ölmüş ve kendi camisinin yanına gömülmüştür. Talik şekille yazılmış birkaç kelimelik sade kitabeli mezar taşındaki kavuktan İskender Paşa'nın vezir olduğu anlaşılmaktadır. Buna

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

göre; Trabzon Valisi İskender Paşa, valilikte vezirlik rütbesi almış ilk Osmanlı devlet adamlarındandır. Vezirlik rütbesiyle vali atamaları Padişah Kanuni Süleyman zamanında başlamıştır (Edhem, 2001: 347).

TRABZON İSKENDERPAŞA CAMİ VE KÜLLİYESİ

Trabzon kentinde, İskender Paşa adını taşıyan ve tarihi önemi olan yapılar bu bölümde tarihi belgeler ve fotoğraflarla ele alınmaktadır.

İskenderpaşa Cami (H. 936-M. 1529)

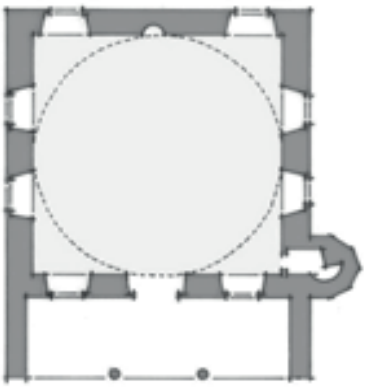
Trabzon Belediyesi'nin arkasında, Taksim Meydanı'nda günümüzde İskender Paşa Camii olarak anılan yapının ismine ilk olarak 1553 tarihli Trabzon Tahrir Defteri'nde yine içinde yer aldığı mahalle isminde, "Mahalle-i Cami-i Merhum İskender Paşa Ki Der Kurb-i Meydan-ı Cedid" olarak rastlanmaktadır (Lowry, 2010: 93) (Resim 1). Mevcut kitabesinden caminin 1529 yılında Mustafa Bey oğlu İskender Paşa tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır (Yüksel, 2010: 80).

Resim 1. İsken F. Mauile imzası taşıyan, Trabzon İskender Paşa Camii ve çevresini konu alan gravür (Tuluk, 2007: 14)

İskenderpaşa Cami; dört duvar üstünde tek kubbeli tipte bir onaltıncı yüzyıl sanat eseridir. Cami üzerindeki kitabede; tarih deyimi olan 'mezil-i hayr'ın ebced hesabıyla vereceği sayıdan bir sayı çıkarılarak yapım tarihi bulunacaktır der. Bu hesap sonu çıkan tarih, hicri 936 yani miladi 1529'dur (Edhem, 2001: 346) (Şekil 1).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Şekil 1. İskender Paşa Camii Planı, (1529). (Tuluk, 2007: 23)

Yapıdan ilk bahseden seyyah Aşık Mehmet caminin yerini tanımladıktan sonra "kurşun örtülü, tek parça kubbeli taştan yapılmış bir bina" olduğundan ve "tuğladan yapılma düzgün bir minaresi" olduğundan bahsetmektedir (Usta, 1999: 43). Evliya Çelebi ise 1640'da gördüğü camiyi caminin kurşun kaplamalı kubbesinden kaynaklanmış olacak ki "yekpare mavi kubbeli" olarak tanımlamaktadır (Usta, 1999: 55). Feruhan Bey, İskender Paşa Camii'nden "Meydan Camii" olarak bahsetmektedir (Usta 1999: 131).

İskender Paşa Medresesi (H. 936-M. 1529)

İskender Paşa Medresesi'nin kurucusu, Yavuz Sultan Selim'in mirlivası olan İskender Paşa'dır. Medrese, Hatuniyye Medresesi'nden daha küçüktür (Yücel, 1988, 62).

Bugünkü Belediye binasının doğu cephesine bitişik olan iki katılı medrese, Trabzon'da yakın yıllara kadar ayakta kalabilen en eski medreselerden biriydi. Cephesi kuzeye gelen U şeklinde bir planı bulunmaktaydı. Güney tarafında ise İskender Paşa Cami bulunmaktaydı. Bugünkü şoseye bakan kısım taştan, diğer kısımları ise ahşap yapılı bir eserdi (Horuloğlu, 1983: 105).

Cami üzerindeki kitabede, tarih deyimi olan 'Menzil-i Hayr'ın ebced hesabıyla vereceği sayıdan bir sayı çıkarılarak yapım tarihi bulunabilmektedir. Bu hesap sonucunda ortaya çıkan tarih, Hicri 936 (M. 1529) olmaktadır (Goloğlu, 2013, 49). Medresenin yapımına ait kitabe olmadığı için kesin bir tarih tespiti yapılamamaktadır (Albayrak, 1999: 39).

Horuloğlu eserinde 1523, bir yerde de 1529 tarihlerini (Horuloğlu, 1983: 105), Yücel, kaynak belirtmeksizin H. 930- M. 1523 tarihini vermektedir (Yücel, 1988: 62). Uraz makalesinde Trabzon medreselerinin listesini verirken İskender Paşa Medresesi'nin yapım tarihini değil, onarım tarihini vermiştir (Uraz, 1957: 17). Şevket de bu medreseden yapım tarihi vermeden söz etmiştir (Şevket, 2000: 152).

Uraz, makalesinde Medresenin H. 1261 (M. 1845) de Rusumet Nazırı Rahmi Efendi tarafından sonradan yaptırıldığını belirtmiştir. Bu zaman içinde medresenin yeniden yapıl-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

mış gibi tamir edilmiş olması olasıdır (Uraz, 1957: 17). Saffet Paşa'nın Trabzon Valiliği (1874-1875) ilk yılında medrese onarılmış ve gelir getirmesi için de medrese binasının altında birkaç dükkan yaptırılmıştır (Goloğlu, 2013: 194).

Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde medreseden "Cami bahçesinin kuzeyinde odalarla süslü, ma'mur bir öğrenim yeridir ki talebesinin belirli aylığı vardır. Evkafı çoktur" şeklinde bahsetmektedir (Çelebi, 2011: 173).

İskender Paşa Medresesi iki katlı olup, her iki katında tahminen 15-20 kadar küçük odacıklar bulunmaktaydı. Cami avlusundan dik bir taş merdivenle çıkılan bu medresede 60 kadar molla öğrenim görebilmekteydi. Kuruluşundan itibaren birçok tamiratlar görmüş olan yapı, Türkiye genelinde medreseler kapatılıncaya kadar aralıksız öğretime devam etmiştir.

Cumhuriyet döneminde boşaltılan bina, bir müddet hizmet dışı kalmış, sonradan odaları evi olmayan işçi ve çalışanlara kiralanmıştır. 1950 sonrasında, cami çevresi düzeltilirken sapasağlam olan medrese yıktırılmış ve sadece ana giriş kapısı ayakta kalmıştır. Yücel'in "medreselerin kapatılmasından sonra kendi yazgısına terk edilerek yıkılmış, yerine bazı yapılar yapılmıştır" ifadesi yanlıştır; yıkılan medresenin yerine bina yapılmayıp cami avlusu olarak bırakılmıştır (Yücel, 1988: 62).

İskender Paşa Çeşmeleri

Trabzon'da uzun yıllar hizmetler veren ve günümüze kadar gelebilen eserler bırakan İskender Paşa'nın adını taşıyan üç çeşme bulunmaktadır. Bu çeşmelerden ilk ikisini İskender Paşa, üçüncüsünü de ölümünden sonra, kuvvetli bir ihtimalle onun adına akrabaları yaptırmıştır (Horuloğlu, 1983: 130).

I. İskender Paşa Çeşmesi (H.925-M. 1519)

Bu çeşme, İskender Paşa Mahallesi'nde, İskender Paşa Camisi'nin doğu tarafında bulunmaktaydı. Mustafa oğlu İskender Paşa'nın ikinci Trabzon valiliği zamanında H. 925 (M. 1519) yılında yaptırılmıştır.

Çeşmenin suyu Kavak Meydanı Mahallesi'ndeki derin bir galeriden gelmekteydi. "İskender Paşa Suyu" denilen bu su Kırzade Çeşmesi tarafından da kullanılmaktaydı. Trabzon şehir suyu tesisleri yapılmadan önce, uzun yıllar menba suyu olarak kullanılmıştır (Horuloğlu, 1983: 130).

Orijinal cephesi eyvan şeklinde oval bir kemere sahip olan çeşmenin kemerinin içinde kitabesi bulunmaktaydı (Karpuz, 1989: 68). Sonraki yıllarda, çeşmenin yanına ve üzerine yapılan ilaveler yıktırılarak 1968'de iki cephesi beyaz mermerle kaplanmıştır. 1984-1988 yıllarında çevrenin düzeltilmesi ve garaj inşaatı sırasında çeşme temelden yıktırılmıştır. Eylül 1995'te eski yerinden biraz daha

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

güneyde, ilk şekline benzetilerek taş bir çeşme yaptırılmış ve kitabesi buraya konulmuştur. Çeşmeye memba suyu kaybolduğundan, şehir şebekesinden su bağlanmıştır. Kitabesi birinci derecede tarihi önem taşımaktadır (Albayrak, 1998: 44).

II. İskender Paşa Çeşmesi (H. 930-M. 1523)

İkinci İskender Paşa Çeşmesi, Pazarkapı Mahallesi, Hatip Cami Sokak'ta, caminin karşısında duvara yapışık olarak yaptırılmıştır. Yol seviyesinin altında kalmış olan çeşme, düz cephelidir ve iki kademeli saçağı bulunmaktadır.

Günümüzde suyu akmayan çeşmenin 57x41cm. boyutlarında mermer üzerine sülüsle yazılı bir kitabesi bulunmaktadır (Yüksel, 2010: 145).

Kitabenin ilk üç satırı Arapça, son satırı ise Farsça ve Arapçadır. Dördüncü satırın ikinci bölümünde çeşmenin yapılış tarihi Ebcedle ve tam tarihle verilmiştir. "Sekahum şaraben tahur" sözünün harflerinin Ebcedle sayı değerlerinin toplamı 930 rakamını vermektedir ve kitabenin altında bu rakam ayrıca verilmiştir (Yüksel, 2010: 146).

III. İskender Paşa Çeşmesi (H. 965/960- M. 1557/1558 1552/1553)

Bu çeşme, Pazarkapı Mahallesi Sandıkçıoğlu Sokakta bir evin duvarına yapışık olarak bulunmaktadır. Eserin; İskender Paşa'nın ölümünden sonra, akrabaları tarafından yaptırıldığı söylense de bu konuda kesin bir kaynağa rastlanamamıştır (Horuloğlu, 1983: 130; Yücel, 1988: 70). Düz bir cephe üzerine üçgen alınlıktan ibaret olan çeşme 19. yy.da yıkılıp yeniden yapılmıştır. Çeşmenin alınlığında iki satır *talik yazıyla* yazılmış kitabesi bulunmaktadır. Yüksel'in kitabe ile ilgili verdiği ayrıntılar şöyledir: "Kitabenin ikinci satırındaki 'İskender' kelimesi, Edhem'in tespitinde 'elifsiz'; 'Liva' kelimesi ise 'ya' yerine 'hemze' ile yazılmıştır. Doğrusu kitabenin metninde görüldüğü gibi bizim yukarıda metnini verdiğimiz şekildedir." (Yüksel, 2010: 147).

Edhem de, makalesinde çeşme ile ilgili daha değişik şu bilgiyi vererek, kitabe ve çeşmenin banisi hakkında şöyle söylemektedir: "Aşağı Hisar'da Pazar Kapısı dahilinde bir çeşmenin ta'lik hattı ile muharrer kitabesidir. 965 tarihi birinci satır ile ikinci satır arasında mevzundur. O asırda (5) rakamı bazen sıfır olarak müstağmel olduğundan tarihin 960 olması dahi muhtemeldir. Bu çeşmenin banisi olan Mirliva İskender, evvelce birkaç kitabede ismini gördüğümüz ve 940 (1533)'da vefat eden İskender Paşa olmayıp, bunun gayrı bir zat olması iktiza eder." (Edhem, 2001: 352).

Kaynak suyu kurumuş olan çeşme, tamir edilerek şehir şebeke suyuna bağlanmıştır (Albayrak, 1999: 54).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

İskender Paşa Hamamı (H. 937- M. 1531)

İskender Paşa Hamamı hakkında Karpuz şu bilgiyi vermektedir: "Çarşı Camisi'nin güney batı yakınında yer alır. Hamamın adı, İskender Paşa'nın H. 937 (M. 1531) tarihli vakfiyesinde geçmektedir. Hamamın İskender Paşa'nın üçüncü Trabzon valiliği döneminde (1521-1523) yapılmış olduğunu tahmin edebiliriz. Ancak yapının planındaki farklılık, kadınlar ve erkekler kısımlarının duvar işçiliğindeki uyumsuzluk tarihlendirme konusunda şüphe yaratmaktadır. Belki de hamamın bir bölümü buradaki bir kilisenin üzerine kurulmuştur." (Kapruz, 1989: 119).

Çifte hamam olarak inşa edilmiş ve korunmuş olan yapının 1889, 1938, 1981 yıllarında etraflıca onarıldığı bilinmektedir. Halen kullanılmakta olan hamamın erkekler kısmına kuzey tarafına düşen Paşa Hamam Sokağı'ndan, kuzeyden girilmektedir. Girişte bulunan kare planlı soyunmalık bölümü kısmen eski halini korumuştur. Yüksek kasnaklı sekizgen bir feneri bulunmaktadır. Bu bölümden doğudaki beşik tonozla örtülü açık ebatlı soğukluk kısmına geçilmektedir. Bu kısmın doğusuna hela yerleştirilmiştir. Beşik tonozla örtülmüş bir mekan olan sıcaklık, dikdörtgen planlıdır. Eski eser fişinde dört köşesinde dört halvet gösterilmiş fakat duvarla örtülmüş bu halvetler kaldırılmıştır. Tonozun üzerinden açılmış olan iki ışık kubbeciği ile sıcaklığın aydınlatılması sağlanmıştır. Kadınlar kısmına güneyden girilmektedir. Fenerli soyunmalık kısmından, küçük bir soğukluk kısmına ulaşılmaktadır. Sıcaklık kısmı birbirine bağlanmış olan kare planlı iki hücreden meydana gelmiştir (Karpuz, 1989: 119).

Sekizgen, kiremitle kaplı çatının altında eskiden kara taşlı şadırvanı bulunmaktaydı. Şu anda yerinde fıskiyeli bir havuz bulunmaktadır. Hamamın içinde ve güney bölümünde su deposu yer almaktadır. Kitabesi olmayan hamamın kuzey cephesindeki giriş kapısının üzerinde Maşallah yazısı bulunmaktadır (Yüksel, 2010: 119).

Çelebi hamamdan şöyle bahsetmektedir: "İskender Paşa Hamamı çifte ve gayet muferrih (ferahlık veren) bir hamamdır." (Çelebi, 2011: 90).

İskender Paşa Mezarı (H. 940- M. 1533)

Dört dönem Trabzon valiliği yapmış ve çok değerli hizmetler vermiş olan İskender Paşa, 1533 yılında vali iken ölünce, kendisini yaptırdığı ve adını taşıyan İskender Paşa Camisi'nin batı tarafında bulunan haziredeki mezarlığa defnedilmiştir (Şekil 3).

Sandukalı, baş ve ayak şahideleri mermerden olan mezar, hazirenin ortasında bulunmaktadır (Albayrak, 1999: 59).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 3. Günümüzde İskender Paşa Mezarı, (Kurak Açıcı, 2017)

İskender Paşa'nın mezarı hakkında Gologlu'nun verdiği bilgi şöyledir: "Talik şekilde yazılmış birkaç kelimelik çok sade kitabeli mezar taşındaki kavuktan, İskender Paşa'nın vezir olduğu anlaşılmaktadır. Buna göre, Trabzon Valisi İskender Paşa, valilikte vezirlik rütbesi almış ilk Osmanlı devlet adamlarındandır. Çünkü vezirlik rütbesiyle vali atamaları Padişah Kanuni Sultan Süleyman zamanında başlamıştır" (Gologlu, 2013: 50).

İskender Paşa Vakfiyesi

İskender Paşa Camisi'nin vakfiyesi, Evkaf-ı Hümayun Nezareti'nde Vakfiye-i Rab-i Anadolu Defteri'nde kayıtlı bulunmaktadır. Bu vakfiye, İskender Paşa Cami'nin yapılışından iki yıl sonra düzenlenmiştir (Albayrak, 1999: 66).

İSKENDER PAŞA CAMİİNİN MEVCUT MİMARİ BİÇİMLENİŞİ

Belediye meydanı semtinde, belediye binasının doğusunda yer alan cami kitabesine göre 1529 yılında, Kanuni Sultan Süleyman'ın padişahlığı zamanında Vali İskender Paşa tarafından yaptırılmıştır. İskender Paşa, Yavuz Sultan Selim'in Padişah olması ile boşalan Trabzon Beylerbeyliği'ne 1512 yılında getirilmiş, dört ayrı zamanda toplam 11 yıl Trabzon valiliği yapmış, dördüncü valiliği zamanında kendi adını taşıyan cami ve medreseyi yaptırmış, 1533'de vali iken ölünce de, yaptırdığı cami yanındaki mezarlığa defnedilmiştir. Daha sonra avlusunda bulunan İskender Paşa Medresesi yıktırılmış, batı tarafındaki mezarlık ise kaldırılmış sadece İskender Paşa'nın mezarı bırakılmıştır. Cami dış avlusuna kuzeyden yuvarlak kemerli, kesme taştan tarihi bir kapıdan girilmektedir. Kapının her iki yanında kaidesi ve başlıkları süslemeli iki sütun ve en üstte kabartma bitkisel motifler bulunmaktadır. Cami avlu çevresi yaklaşık 1.5 metre yükseklikte beyaz taştan bir duvar ile çevrilidir. Doğu tarafından girişi bulunmaktadır. Ana giriş kapısından beş basamakla dış avluya girilmektedir. Merdivenin sağında ve solunda 1 metre yükseklikte, 4 metre uzunlukta yan duvarlar bulunmaktadır. Avlu zemini kesme taşla kaplıdır. Avlu girişinde sağ köşede, belediye binasına bitişik iki katlı binanın alt katı imam odası üst

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

katıda müezzin odası olarak kullanılmaktadır. Doğudaki giriş kapısının sağ tarafından 16 basamakla avlu altındaki şadırvana inilmektedir. Öndeki üç bölümlü son cemaat yeri muhtemelen onarımlarla değiştirilmiş ve kırma çatı ile örtülmüştür. Kuzeydeki avluya bakan ana dış kapının sağ ve sol tarafında bulunan yuvarlak kemerli bölümler, ortalarında bir metre yükseklikten başlayan kesme taştan yuvarlak, köşelerde ise yarısı görünen sütunlar bulunmaktadır. Kemerlerin arası alüminyum doğrama ile kapatılmıştır. Kuzeydeki ana girişten başka doğu ve batı yönlerinde de kemerli birer kapı bulunmaktadır. Son cemaat mahalli ortasında iki sütun üzerine ahşap bir mahfil oturtulmuş olup yan duvarlara tutturulmuştur. İç avluya son cemaat mahallinden geçilmektedir. Bu kısmın yarısında ahşap mahfil bulunmaktaydı, cemaat mahallindeki mahfil ile kullanılan bu mahfil onarımlarda kaldırılmıştır.

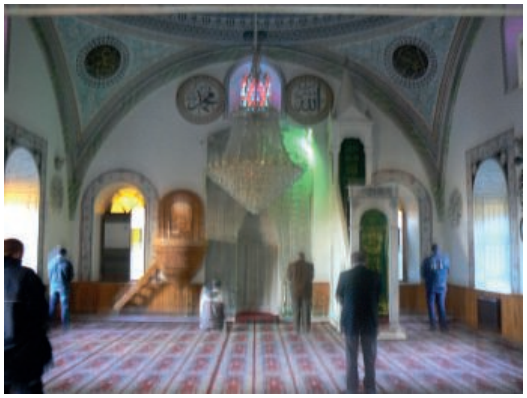

Resim 4. İskender Paşa Camii Ön ve Sol Yan Cephe Görünüşleri (Kurak Açıcı, 2010)

Camiinin iç avlusu yan duvarlara ve güneyden iki sütuna oturan bir kubbe ile doğu ve batısındaki tonoz parçaları ile örtülmüştür. Harim kısmı pandantiflere oturan bir kubbeye sahiptir. Cami iki sıra pencereler ile aydınlatılmıştır. Alttaki pencereler büyük ve yuvarlak kemerli, üsttekiler ise sivri kemerli ve alçı şebekelidirler. Son cemaat mahallinin beş bölümden oluşan dış cephesinin tam orta kısmında kesme taştan yüksek bir kapı bulunmaktadır. Müezzin mahfili orta bölüme girilen kapının sağındadır. Mihrap ve minber mermerden yapılmıştır ve XIX. yy. barok süslemelere sahiptir. Minare caminin iç mekan batı duvarına bitişiktir ve iç mekandan küçük bir kapı ile şerefeye çıkılmaktadır. Tel şerefeli olan minare, taş ve tuğlanın ahenkli bir biçimde dizilmesi ile örülmüştür (Albayrak, 1998, 215) (Şekil 4-5).

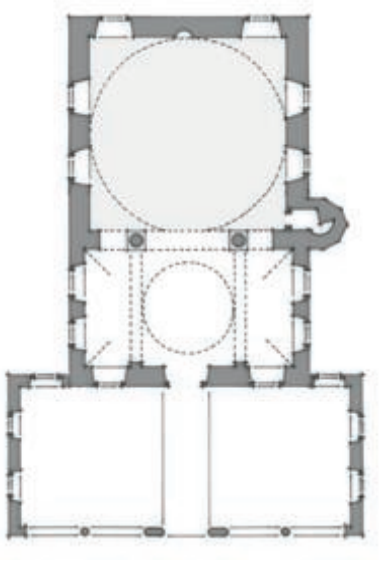
MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Resim 6. Camii İç Mekanı, Mihrap ve Minber görünüşü ((Kurak Açıcı, 2010).

Sonradan birçok kez onarılmış, ön cephe duvarları kaldırılarak yerine kalın iki sütun yerleştirilmiş, üzerine de kemerler çevrilerek kubbenin ağırlığı bunların üstüne bindirilmiş ve asıl cephe duvarları geriye alınarak plan büyütülmüş, ayrıca bir de "son cemaat yeri" eklenmiştir. Üzerindeki kitabe 1882'deki onarıma aittir (Edhem, 2001: 346).

Caminin esas planı ters T şeklindedir. Öndeki üç bölümlü son cemaat yeri muhtemelen onarımlarla değiştirilmiş ve kırma çatı ile örtülmüştür (Albayrak, 1998: 217).

Şekil 6. İskender Paşa Cami'nin günümüzdeki planı (1897), (Tuluk, 2007: 23)

Avlusunda bulunan medresesi yıkılmış ve batı tarafında bulunan mezarlık kaldırılmış sadece İskender Paşa'nın mezarı bırakılmıştır. Değişik zamanlarda yapılan ilavelerle orijinalliği bozulan cami iyi bir taş işçiliğine sahiptir. Karpuz, ön bölümdeki üç bölümlü son cemaat yerinin son onarımlarla değiştirilmiş ve kırma çatı ile örtülmüş olabileceğini söyler. Son cemaat yerinden iç avluya gelinir. Bu kısmın yarısında ahşap mahfil bulunmaktadır. Bu mahfil son cemaat yerinin üzerine yerleştirilen mahfille birlikte kullanılmaktadır. İç avlu, yan duvarlara ve güneyden iki sütuna oturan ortada bir kubbe, doğu ve batısındaki tonoz parçaları ile örtülmüştür. Harim kısmı pandantiflere oturan kubbeye sahiptir. Cami altta büyük, yuvarlak kemerli,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

üstte ise sivri kemerli alçı şebekeli pencerelerle aydınlatılmıştır. İri yapraklı kıvrım dallı bordürler ve kartuşlarla 19. yy başı süslemelere sahip mihrap ve minber, mermerden yapılmıştır. Caminin içerisinde kalemişi süslemeler bulunmaktadır. İç avlunun kubbesinde, pandantiflerde görülen bu tezyinat geç dönem özellikleri taşımaktadır. Caminin H. 936, M. 1529 tarihli inşa kitabesi giriş kapısının üzerinde iken yapının bugünkü haline kavuştuğu 1882 yılı onarımına ait kitabe bulunmaktadır. Bugün ayakta kalan avlu kitabesi de bu yıllarda yapılmış olmalıdır. Son cemaat yerine 1971 yılında doğudan bir kapı açılmış ve batıya yeni bir kısım ilave edilmiştir (Karpuz, 1989: 36-37) (Şekil 6).

SONUÇ

Değerlendirilen tüm İskender Paşa yapıları içerisinde en önemli yere sahip olan İskender Paşa Camisidir.

Eski gravür ve resimlerden İskender Paşa Camii'nin birçok kez değişikliğe uğrayarak günümüzdeki biçimini aldığı anlaşılmaktadır. Orijinalinde tek üniteli bir mekan tipolojisi gösterirken, sonradan kuzey duvarı kaldırılıp yerine iki sütun eklenerek ana mekanın kuzeye genişletildiği ve önüne günümüzde var olan son cemaat revakı eklendiği anlaşılmaktadır. Tek şerefeli minaresi batı yüzeyinde, orijinal cami beden duvarının bittiği köşede yer almaktadır.

Caminin avlusunda bulunan medresesi yıkılmış, batı yönündeki haziresi de kaldırılmıştır. Cami, değişik zamanlarda yapılan onarımlarla orijinalliğinden uzaklaşmıştır.

Günümüze kadar çeşitli eklemelerle gelen İskender Paşa Cami, gelişmeye elverişli bir yapıya sahiptir. Sürekli gelişen değişen yapısıyla eskisi gibi anıt değerini taşımaya da devam etmektedir.

İskender Paşa Camii, bulunduğu konumu itibari ile her zaman göz önünde olan ve çok fazla insanın ibadet için ziyaret ettiği bir cami olma özelliğini korumaktadır. Kent meydanı, kent için bir lokomotif vazifesi görmekte ve ulaşımın da merkezi olması özelliğini taşımaktadır. Bu nedenle de cami, her gün çok yoğun bir kullanıma cevap vermektedir.

İskender Paşa Camisi, şu anki yapısıyla bile kendi gibi sürekli bir büyüme içerisinde olan şehre ve özellikle de bulunduğu şehir meydanına yetmemektedir. Geniş bahçesi hatta bulunduğu sokak özellikle Cuma günleri dolup taşmaktadır.

Şehrin merkezinde mimarisi ve bu zamana kadar hayatta kalmasıyla dikkat çeken İskender Paşa Camii Müslüman halka hizmet vermeye uzun yıllar devam edecek gibi görünmektedir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, H., (1998). Trabzon İskender Paşa Külliyesi. Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları 67, Trabzon

ALBAYRAK, H., (1999). Fetih'ten Kanuni'ye Trabzon İdari Yapılanma ve Trabzon Valileri (1461-1566). T.C. Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, İstanbul, 2, 85

ÇELEBİ, E., (2007). Seyahatname. Yapı Kredi Yayınları İstanbul, 2, 85

ÇELEBİ, E., (2011). Seyahat-Namesi'nden Seçmeler. 1. Kitap, (Hazırlayan: N. Atsız), Ötüken Yayınları, Ankara, 173

EDHEM. H., (2001). Trabzon'da Osmanlı Kitabeleri. Trabzon Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon

GOLOĞLU, M., (2013). Trabzon Tarihi Fetihten Kurtuluşa Kadar. Serander Yayınları, Trabzon

HORULOĞLU, Ş., (1983). Trabzon ve Çevresinin Tarihi Eserleri. Er Ofset Matbaacılık, Ankara

HÜSAMEDDİN, H., (1986). Trabzon Salnamesi. Amasya Tarihi, Ankara

KARPUZ, H., (1989). Trabzon'daki Türk Devri Hamamları. 88/89 Kültür Sanat Yıllığı, Trabzon

KURAK AÇICI, F., (2010). Kişisel Fotoğraf Arşivi

KURAK AÇICI. F., (2017). Kişisel Fotoğraf Arşivi

LOWRY, H. W., (2010). Trabzon Şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi 1461-1583, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 93

ŞEVKET, Ş., (2000). Trabzon Tarihi. Kurtuba/ Tarih Dizisi, İstanbul

TULUK, Ö. İ., (2007). Trabzon İskender Paşa Camii: Fiziksel Gelişim Süreci Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi, 3, Trabzon, 9-16

URAZ, M., (1957). Trabzon'da Kültür Hayatı, Hamsi Dergisi, İstanbul, 17-20

USTA, V., (1999), Anabasis'ten Atatürk'e Seyahatnamelerde Trabzon. Serander Yayınları, Trabzon

YÜCEL, E., (1988). Trabzon. Net Turistik Yayınları, Trabzon, 62

YÜKSEL. M., (2010). Trabzon'da Türk-İslam Eserleri ve Kitabeler. Trabzon Belediyesi Yayınları, Trabzon

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Purpose and Scope : The city of Trabzon located in the North of Turkey and The Eastern Blacksea section of the Blacksea Region, has had an important place throughout history owing to the fact that it is a harbor city. Since it is located on a trade network, it has hosted many different civilizations since ancient periods. After the conquest of Trabzon, churches were transformed into mosques for the Islamization and Turkification of the city and later mosques were started to be built as Turkish Period Buildings. Later, İskender Pasha Mosque was built in the area accepted as the city center, known in the past as Non-Muslim (Gavur) Square, and today as Meydan (Square). The mosque which had been formed with the single unit mosque approach of the Ottoman mosque typology has reached the present by being expanded through various additions. Specifically, an examination of old engravings and photographs reveals that Iskender Pasha Mosque has taken its present form by undergoing changes many times. The purpose of the study is to trace the physical development of the Iskender Pasha Mosque and Social Complex which carry importance for the city. The scope of the study is the evaluation of Iskender Pasha Mosque in the Trabzon city square as well as other buildings named after Iskender Pasha. **Method**: Historical documents and photographs have been reached through the literature review method about Iskender Pasha Mosque. Documents accessed through different sources were examined and compiled for the study. Buildings located at the city square and named after Iskender Pasha were examined through on-site observations at different times. The buildings were documented with photographs and recorded. The obtained data were compiled and created the main set up of the study. **Short Review of Literature:** Iskender Pasha Mosque which is at an important status for Trabzon city preserves its value as a monument which had been existent since the past. The building located at the most important position of the city – its center – is characterized as a work which is worth examination. The mosque has taken its name from Iskender Pasha who has served as the Governor of Trabzon for long periods of time. Iskender Pasha has endeavored for the public development of Trabzon during the period of his Governorship and has left behind many works. The first work of Iskender Pasha is the Iskender Pasha fountain which is situated in the present city square in 1519. He had the second Iskender Pasha Fountain built in 1523 at Aşağıhisar (Lower Hisar). In 1529, he had Iskender Pasha Mosque and Iskender Pasha Medrese (Madrasah) built. Trabzon Governor Iskender Pasha died in 1533 and was buried near his mosque. It can be understood from the headpiece on his tomb-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

stone with a humble epitaph that Iskender Pasha was a vizier. Trabzon Governor Iskender Pasha was one of the first Ottoman statesmen to receive the rank of vizier during governorship. Iskender Pasha Mosque is a 16th century work of art typified with a single dome standing on four walls. The epitaph on the mosque shows that it was built in 1529. In the obtained documents, it is mentioned that the mosque which is referred to as Meydan (Square) Mosque is a building made of stone with a lead covered single piece dome and has a smooth minaret made of bricks. Iskender Pasha Medrese (Madrasah) which is located at the North side of Iskender Pasha Mosque and was presumably built in 1529, was one of the oldest madrasahs that could survive until recent years in Trabzon. The building which was evacuated at the Republic Period remained out of service for some time, and later its rooms were hired out to workers who did not have houses. After 1950, during the renewal of the mosque surroundings, the madrasah which was intact was demolished and only its entrance door remained standing. Iskender Pasha Mosque which is the most important building named after Iskender Pasha, was built in 1529 by Governor Iskender Pasha at the municipal square district during the reign of Kanuni Sultan Süleyman according to its epitaph placed on the East of the Municipality building. Iskender Pasha, was appointed Governor after Yavuz Sultan Selim became the Sultan in 1512, served as the governor of Trabzon for 11 years, had the mosque and madrasah named after him built during the fourth period as a governor, and was buried in the graveyard next to the mosque he had built when he died during his governorship in 1533. Later, Iskender Pasha Medrese (Madrasah) which is located in its courtyard was removed, the graveyard at the west side was also removed and only Iskender Pasha's grave was preserved. The outer courtyard of the mosque is accessed at the north through a historical, round arched, cut stone door. The mosque courtyard is surrounded by a white stone wall which is approximately 1.5 meters in height. In has an entry through the East side. The floor of the courtyard is covered with cut stone. At the building at the courtyard entry on the right corner located next to the municipality building, the lower floor is being used as Imam's room and the upper floor as Muezzin's room. From the right side of the entrance at the East, 16 steps descend to the Şadırvan (Water tank and fountain) under the courtyard. The three parted last gathering place was probably changed through repairs and covered with a hipped roof. On the right and left of the main outer door which faces the courtyard at the north are round arched sections, in the middle of them there are round columns made of cut stone starting from one meter height and in the corners there are columns whose halves are seen. Other than the main entrance at the north, there are arched doors at the east and west directions. In the middle of the last gathering place, a wooden mahfil (muezzin's place) has been

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:166 K:271
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

placed and attached to the side walls. The inner courtyard is accessed through the gathering place. The inner courtyard is covered with a dome which is supported by the side walls and two columns on the south and vault pieces on its east and west. The harem section has a dome supported by pendants. The mosque is lit with two rows of windows. The lower windows have big with round arches and the upper ones have pointed arches and plaster mashes. There is a high door made of cut stone right in the middle of the latest gathering place which consists of five sections. The muezzin's mahfil is on the right of the door which provides access to the middle part. The mihrab and the pulpit are made of marble and have XIX century baroque ornaments. The minaret is adjacent to the interior west wall and the minaret's balcony is accessed through a small door from the interior. The front facade walls which have been restored many times afterwards were removed and replaced by thick columns, and arches were built above them to support the dome and the plan was enlarged by moving the main facade walls backwards and also a "last gathering place" was added. The epitaph on it belongs to the restoration in 1882.

Result: As a result, among the examined Iskender Pasha buildings, the most important one is the Iskender Pasha Mosque. Old engravings and photographs show that Iskender Pasha Mosque has reached its present form after undergoing changes many times. While it showed a single unit space typology in its original form, it can be understood that the main space was enlarged to the North by removing the North wall later and by adding two columns in its place and the last gathering place portico which is existent at present was added. The single balcony minaret is situated at the West surface, at the corner where the original main outer wall of the mosque ends. The madrasah which used to be at the mosque courtyard was demolished and its hazire (reserved area) in the West direction was removed. The mosque has moved away from its original form with the restorations done at different times. Iskender Pasha Mosque preserves its characteristics of always being in the public eye and being a mosque visited by many people for worship considering its location. The city square serves as a locomotive for the city and also as the center of transport. For this reason, the mosque responds to the requirements of very intensive use every day.

TMD
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

ULUSLAR ARASI YEŞİL BİNA SERTİFİKA SİSTEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ [1]

ASSESMENT ON INTERNATIONAL GREEN BUILDING CERTIFICATION SYSTEMS

Reva ŞERMET[1], Murat ÖZYAVUZ[2]

[1-2]Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Tekirdağ / Türkiye

Öz: Hızlı nüfus artışı, sanayileşme, plansız kentleşme ve doğal kaynakların bilinçsiz kullanımından kaynaklı çevre sorunları günümüzde küresel bir tehdit oluşturmaktadır. Bu tehdit "sürdürülebilir kalkınma" kavramının ortaya çıkmasına neden olmuş, ekonomik, ekolojik ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla, tüm sektörler çözüm arayışı içine girmiştir. İnşaat sektörünün, konutlardan kamusal alanlara kadar geniş bir yelpazesi olmasından dolayı sürdürülebilir kalkınmadaki sorumluluğu da büyüktür. Bu bağlamda "yeşil yapı", "çevre dostu bina", "sürdürülebilir inşaat" vb. kavramların uygulamalarını artırmak için devletler ve sivil kuruluşlar tarafından çeşitli politikalar geliştirilmiş, yapıları ve kamu alanlarını denetlemek amacıyla tüm dünyada özel sertifika sistemleri oluşturulmuştur. Sistemler belirlenen kriterlere uyan yapıları ödüllendirmektedir. Ancak iklim, kültür, malzeme çeşitliliği, coğrafi ve hukuki altyapı gibi konulardaki farklılıklardan dolayı tek bir sertifikanın bütün ülkelerde kullanılması verimli olmamaktadır. Çalışmanın amacı; sürdürülebilirlik kavramının tanıtılması ve çevre dostu yapılar için geliştirilen, uluslar arası dinamiklerde kabul görmüş, sürdürülebilirlik sertifikalarından LEED, BREEAM ve DGNB sertifikalarının incelenerek, Türkiye'ye özgü geliştirilen sertifika sistemine yol göstermektir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, LEED, BREEAM, DGNB, ÇEDBİK, Yeşil Bina Sertifika Sistemleri

Abstract: Rapid population growth, industrialization, weak urban planning and environmental problems driven by unconscientious use of natural resources have created a global threat in modern world. As a preventative measure, "Sustainable Development" concept has emerged. In all industries, we have started observing solutions that promise to provide economic, ecological and social sustainability. The construction industry has also a significant role contributing to sustainability due to involvement in wide variety of projects impacting the environment, such as: housing, public spaces. Therefore, various polices have been developed by governments and civil society organizations to encourage widespread application of "Green Building", "Nature Friendly Building" , "Sustainable Construction" concepts. Additionally, specialized certifications have been established all over the world to audit public buildings and other structures. Certifications require structures to comply with the criteria that ensure minimal or preferably no damage to the environment, people and climate. Audited structures are documented; compliant ones are rewarded to motivate the other competitive players. However, due the differences in climate, culture, material diversity, geographical and legal issues, one standard certification for all countries is not a viable option. The purpose of the study is to review the concept of sustainability and to influence a unique certification system that is applicable to the projects in Turkey, scrutinizing the internationally accepted LEED, BREEAM and DGNB certificates specialized in new nature-friendly housing projects.

Key Words: Sustainability, LEED, BREEAM, DGNB, ÇEDBİK, Green Building Certificate

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.017.x

(1) ***Sorumlu Yazar: Murat ÖZYAVUZ, Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Tekirdağ / Türkiye, mozyavuz@gmail.com*** ***Geliş Tarihi / Received: 29.12.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 17.02.2017-11.03.2017-26.03.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 29.03.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GİRİŞ

Hızla artan dünya nüfusu ve doğal kaynakların bilinçsiz tüketimi, başta çevre kirliliği olmak üzere, küresel ısınma, iklim değişikliği, biyoçeşitliliğin azalması, ozon tabakasının zarar görmesi ve doğal kaynakların tahribi gibi birçok ekolojik sorununa neden olmaktadır. Ekolojik sorunlar, ekonomik ve toplumsal sorunları da beraberinde getirmektedir. 1960'lı yıllarda başlayan çevre kaygısı ile çevresel sürdürülebilirlik kavramı ortaya çıkmış, 1980'li yıllarda ise sürdürülebilirlik kavramı genişlemiştir. Tanımı genişleyen sürdürülebilirlik kavramı gün geçtikçe daha çok önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirliğe katkı sağlamak amacıyla tüm sektörler çözüm arayışı içine girmiştir.

İnşaat sektörü, dünyada tüketilen enerjinin %50'si, tüketilen suyun %42'si, sera gazlarının %50'si, içme sularındaki kirlemenin %40'ı, hava kirliliğinin de %24'ünden sorumludur (Palabıyık, S vd.) Bu rakamlar göz önüne alındığında inşaat sektörünün sürdürülebilirliğin sağlanmasında ki rolü anlaşılmaktadır.

Bu sorunların önüne geçilebilmesi için, inşaat sektöründe su ve enerji kullanımının, atık ve kirliliğin azaltılması; yapı malzemelerinin verimliliği ve bina konforunun artırılması gerekmektedir. Yeşil bina kavramının ortaya çıkışı da işte bu noktada başlamaktadır. Yapıların çevre dostu uygulamalarını desteklemek, sürdürülebilirliğe katkı sağlamak amacıyla yeşil bina sertifika sistemleri geliştirilmiştir.

Yeşil bina kavramı ilk başta akla geldiği üzere sadece bina içinde çevre dostu uygulamalar anlamına gelmemektedir. Sürdürülebilir veya yeşil olarak adlandırılan şehirlerin en küçük biriminin binalar olması ve yeşil uygulamaların çıkış noktası enerji etkin binalar olmasından dolayı çevreci uygulamaya yeşil bina denmektedir.

Asıl amaç ekolojik, ekonomik ve sosyal kaynakların gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak, yaşanılabilir bir çevre oluşturmaktır.

The Office of the Federal Environmental Executive yeşil binaları; binanın ve çevresinin kullandığı enerji, su ve malzemelerin verimliliğini artırma ve binaların yerleşim, tasarım, inşaat, operasyon, onarım ve binanın yaşam ömrü süresince insan ve çevre sağlığı üzerindeki etkilerinin azaltılmasına yönelik bir uygulama olarak tanımlamıştır (EPA, 2016).

Binalara yeşil bina ünvanı; doğal kaynakların kullanımı, arazi seçimi, su ve enerji tüketimi, malzeme kullanımı, tasarım, kirlilik, konfor gibi konularda belirlenen ölçütler baz alınarak verilmektedir.

MATERYAL

Çalışma kapsamında yeşil bina sertifika sistemleri incelenmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Çalışmanın ana materyali literatür verilerine dayanmaktadır. Çalışmada konuyla ilgili kavram ve tanımlara yer verilmiş, sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla oluşturulmuş ve uluslar arası dinamiklerde kabul görmüş sertifika sistemlerine değinilmiş, LEED, BREEAM ve DGNB sertifika sistemleri ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yeşil Bina Sertifika Sistemleri

İnşaat sektörünün sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmaları binalar temel alınarak başlamıştır. Dünya'da çeşitli yasal düzenlemeler yapılarak, binaların varlık değerlerini artırmaya yönelik kurallar koyulmakta ve 100 yıllık bir yaşam için üretilmeleri hedeflenmektedir(Özdemir, 2012). Yapının çevresel performansını değerlendirmeye yönelik ölçütler belirlenerek sertifika sistemleri geliştirilmiştir. Günümüzde hem ulusal hem de uluslararası ölçekte kullanılan çok sayıda yeşil bina sertifika sistemi bulunmaktadır.

1990 yılında İngiltere'de Yapı Araştırma Kurumu tarafından geliştirilen "Araştırma Kurumu Çevresel Değerlendirme Metodu" BREEAM ölçütlere dayalı sertifika sistemlerinin ilk örneğidir.

Dünya'da kullanımı oldukça yaygın olan BREEAM'i LEED (ABD), SBTool (Uluslararası), EcoProfile (Norveç), PromisE (Finlandiya), Green Mark for Buildings (Singapur), HK-BEAM ve CEPAS (Hong Kong), Green Star (Avustralya), SBAT (Güney Afrika), CASBEE (Japonya), Environmental Status (İsveç) ve DGNB (Almanya) gibi çok sayıda sertifika sistemi izlemiştir.

BREEAM

BRE (Building Establishment / Yapı Araştırma Kurumu) İngiltere'de faaliyet gösteren, sürdürülebilirlik ve çevre koruma konularında uzmanlık sunan, bağımsız ve tarafsız, dünyanın önde gelen danışmanlık, eğitim, test ve sertifikasyon kurumu olup, çevresel politikaların sürekli güncellenmesi ve yerel koşulara adapte edilmesi gerekliliğine dikkat çekmektedir (BRE, 2011). 1990 yılında uygulamaya geçirilen ölçütlere dayalı değerlendirme sistemlerinin ilk ve en uzun süreli örneği olan BREEAM'in hedefleri;

- Yapıların çevre üzerindeki yaşam döngü etkilerini azaltmak,
- Yapıların çevresel faydalara göre tanımlamasını sağlamak,
- Yapılar için güvenilir, çevresel etiketler oluşturmak,
- Mevcut standartların üzerinde binalar yapmak,
- Piyasayı yapıların çevreye olumsuz etkilerini minimize edecek yaratıcı çözümler üretmeye teşvik etmek,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Sürdürülebilir yapılara olan talebi artırmak,
- İlgili kişi ve kurumların bu konuda daha bilinçli hareket etmelerini sağlamaktır (BRE,2011b)

Günümüzde farklı ülke ve bölgelere özel BREEAM sürümleri bulunmaktadır. Bu sürümlerde ofis yapıları, ekolojik konutlar, apartmanlar, okullar, alışveriş merkezleri, yurtlar, bakımevleri, endüstri yapıları, adalet sarayları, hastaneler, yurtlar ve hapishane binaları gibi yapılar değerlendirilmektedir. BREEAM'in değerlendirme kapsamı dışında kalan yapılar için talep üzerine kurulan BREEAM Bespoke (Sipariş) hazırlanmakta ve değerlendirme kriterleri yapı türüne özgü olarak belirlenmektedir. Ayrıca İngiltere dışındaki kullanımlar için BREEAM International sürümü hazırlanmıştır (Sev ve Canbay, 2009).

BREEAM kapsamında yapıların çevresel performansını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla 10 performans kriteri belirlenmiştir. Sistemdeki her kategorinin belirli bir yüzdesi ve buna bağlı olarak belirlenen ağırlık katsayısı vardır. BREEAM Sertifikasyon sistemini oluşturan kriterler;

1. Yönetim (Management)
2. Sağlık (Health & Wellbeing)
3. Enerji (Energy)
4. Taşıma (Transport)
5. Su (Water)
6. Malzemeler (Materials)
7. Atık (Waste)
8. Arazi kullanımı ve Ekoloji (Land use & Ecology)
9. Kirlilik (Pollution)
10. Yenilik (Innovation) olarak sıralanmaktadır.

BREEAM değerlendirme sisteminin kriterlerine göre yapılar toplam 100 puan üzerinden değerlendirilmektedir.

Tablo 1. BREEAM Sertifika Düzeyleri

Sistem Düzeyleri	Puan
Geçer (Pass)	≥30
İyi (Good)	≥45
Çok iyi (Very good)	≥55
Mükemmel (Excellent)	≥70
Olağanüstü (Outstanding)	≥85

LEED

LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) - Enerji ve Çevre Tasarımında Liderlik, 1983 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde yeşil binaları ve konuyla ilgili dökümanları kolay ulaşılabilir bir merkezde toplamak amacıyla kurulan USGBC (The U.S.Green Building Council) –

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Birleşik Devletler Yeşil Binalar Konseyi'nin üyesidir. 1998 yılında uygulamaya geçirilen LEED Siteminin hedefi; yapı sektöründe payı olan bütün kişi ve kuruluşların, yapıların yaşam döngüsü sürecinde oluşturdukları çevresel etkilere dikkatini çekerek, etkinliklerini ve ürünlerini bu etkileri azaltmak amacıyla geliştirmeleridir. USGBC'ye göre LEED'in amaçları; belirli ölçme standartları oluşturarak "yeşil bina" yı tanımlamak, bütünsel bir bina tasarım yöntemi geliştirmek, yapı sektöründe çevresel liderlik oluşturmak, yeşil rekabeti teşvik etmek, yeşil binanın yararları konusunda tüketici bilincini artırmak olarak sıralanmaktadır (LEED, 2013).

Yapıların çevresel performanslarını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla 1998 yılından beri sürümler geliştirilmektedir.

2016 yılında geliştirilen son sürümü 'LEED v4' kapsamında belirlenen kriterler;

1. Sürdürülebilir Araziler
   (Sustainable Sites)
2. Su Verimliliği
   (Water Effiency)
3. Enerji ve Atmosfer
   (Energy and Atmosphere)
4. Malzeme ve Kaynaklar
   (Materials and Resoruces)
5. Yerleşim ve Ulaşım
   (Location and Transportation)
6. İç Mekan Kalitesi
   (Indoor Environmental Quality)
7. İnovasyon
   (Innovation)
8. Bölgesel Öncelik Kredileri
   (Regional Priority Credits)
9. Bütünleştirici Süreç

(Integrative Process) olarak 9 ana başlık altında toplanmaktadır.

LEED Değerlendirme sisteminin kriterlerine göre yapılar toplam 110 olası puan üzerinden değerlendirilmektedir.

Tablo 2. LEED Sertifika Düzeyleri

Sistem Düzeyleri	Puan
Sertifikalı	40-49
Gümüş	50-59
Altın	60-79
Platin	80+

DGNB

DGNB tam adıyla Deutsche Gesellschaft für Nachhaltiges Bauen (Alman Sürdürülebilir Binalar Konseyi) 2007 yılında kurulmuş, 2008 yılında Dünya Yeşil Binalar Konseyi'ne üye olmuştur.

DGNB'nin amacı;

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- Sürdürülebilirlik kriterlerini karşılamak için malzeme geliştirmek,
- Binaların inşaat ve işletme sürecini planlamak için çözüm önerileri getirmek,
- Sürdürülebilir bir binaya verilebilmesi için bir kalite etiketi geliştirmek,
- İşletme maliyetlerinin azaltılmasını sağlamak,
- Kaynakları verimli ve karlı kullanan kullanıcılar için konfor, performans ve refah sağlayan çevre dostu bir alt yapı oluşturmaktır (Anbarcı vd., 2012).

DGNB sertifika sisteminin yapıların kullanım şekline göre uyarlanmış kategorileri bulunmaktadır. DGNB Sertifika sisteminde ticari binalar, endüstriyel binalar, sağlık binaları, mahalleler, karma kullanımlı binalar eğitim yapıları, oteller, küçük konutlar, yeni inşaatlar, laboratuarlar, buluşma noktaları sanayi siteleri, yenileme olarak ayrılmaktadır. LEED ve BREEAM'in aksine DGNB kentsel bölgeler için de bir sertifika türü geliştirmiştir.

DGNB Sertifika sistemi, yapıların çevresel performansını ölçmek ve değerlendirmek amacıyla 6 temel değerlendirme kriteri belirlenmiştir. Sistemdeki her kategorinin belirli bir yüzdesi ve buna bağlı olarak belirlenen ağırlık katsayıları vardır. Bunlar;

1. Ekolojik nitelik, (Ökologische Qualität)
2. Ekonomik nitelik, (Ökonomische Qualität)
3. Sosyokültürel nitelik, (Soziokulturelle & Funktioale Qualität)
4. Teknik nitelik, (Technische Qualität)
5. Yerleşim yeri niteliği (Standort Qualität)
6. Süreç niteliği

(Prozessqualität) olarak 6 ana başlık altında toplanmaktadır.

Bu kriterlerden alınan puanlar sonucunda DGNB Sertifika düzeyleri belirlenmektedir (DGNB).

Tablo 3. DGNB Sertifika Düzeyleri

Sistem Düzeyleri	Puan
Sertifikalı	-%
Gümüş	%35
Altın	%50
Platin	%65

YÖNTEM

Dünya'da ve özellikle Türkiye'de geçerliliği olan sertifika sistemlerinden LEED, BREEAM ve DGNB Sertifika sistemlerinin karşılaştırmalı analizi yapılmıştır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Karşılaştırma kapsamında üç sertifika sisteminin genel özellikleri, değerlendirme kategorileri ve bu kategorileri hangi standartları kullanarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

LEED, BREEAM ve DGNB

Sertifikasyon Sistemlerinin Karşılaştırılması

Dünyadaki en yaygın yeşil bina sistemleri 1990 yılında İngiltere'de ortaya çıkan BREEAM, 1998 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan LEED ve 2007 yılında Almanya'da ortaya çıkan DGNB sertifikalarıdır. Oluşturulan yeşil bina sertifika sistemlerinin ortak çıkış amacı birbirine paralel olsa da, her sistemin kendine özgü metotları vardır. Ortak bir amaç taşımalarının yanı sıra hesaplama sistemlerinin farklı olması nedeniyle aynı bina için yapılan LEED, BREEAM veya DGNB Sertifika sistemlerine göre değerlendirmeler farklı sonuçlar vermektedir.

Üç sistemin de çıkış amacı insanların refah düzeylerini artırmaya çalışırken gelecek nesillerin hayatlarını kötü yönde etkileyecek ürün ve uygulamalardan kaçınmasını sağlamaktır. Binaların yeşil bina kriterleri ile değerlendirilerek, uluslararası ve yerel standartların üzerine çıkmalarını sağlamak ve bunu başaran yapıları da ödüllendirerek katkı sağlamak bu sistemler ile gerçekleştirilir. Ancak bu sertifikaları sadece "bina" gözü ile görmek yanlışlıktır. Asıl amaç binalar ile başlayarak, üreticilerin çevreye duyarlı ürünler geliştirmeye teşvik etmek ve sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktır.

Genel özellikleri açısında irdelendiğinde otaya çıkan temel farklılıklar Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. BREEAM, LEED ve DGNB Sistemlerinin Genel Özelliklerinin Karşılaştırılması

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

	BREEAM	LEED	DGNB
Yenileme durumu	Yıllık	Gerekli durumlarda	Gerekli durumlar-da
Sertifika	Tasarım ve inşaat sonrası	Proje bitiminde	Ön sertifika ve proje bitiminde
Değerlen-dirme	Breeam Uzmanı	Leed Uzmanı	DGNB Teknik komite
Danışman	Ücretli denetçi şartı	Leed uzmanı	Dgnb Denetçisi
Belgeler	Referans belgelere denetçiler ulaşabiliyor	Bazı referans belgelere 200 dolar ücret karşılığın-da herkes ulaşabilir.	İnternet aracılığı ile herkes ancak sınırlı

LEED, BREEAM ve DGNB sertifika sistemlerinin arasında değerlendirme konularında benzerlik vardır ancak değerlendirme yöntemleri birbirinden oldukça farklıdır. Bu üç sistemin, değerlendirme kategorilerine göre karşılaştırmalı analizi Tablo 5.'te belirtilmektedir.

Tablo 5. BREEAM, LEED ve DGNB Sistemlerinin Değerlendirme Kategorilerine Göre Karşılaştırmalı Analizi

	BREEAM	LEED	DGNB
Enerji	ü	ü	ü
CO2	ü		ü
Ekoloji	ü	ü	ü
Ekonomi			ü
Sağlık ve refah	ü	ü	ü
İç mekan kalitesi	ü	ü	ü
İnovasyon	ü	ü	
Arazi kullanımı	ü	ü	ü
Yönetim	ü		
Malzeme	ü	ü	ü
Kirlilik	ü		ü
Yenilenebilir teknoloji	ü	ü	
Ulaşım	ü	ü	ü

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Atık	ü		
Su	ü	ü	ü
Çevre Kirliliği	ü	ü	ü

Yapılarda belirlenen sürdürülebilirlik parametrelerine göre karşılaştırılan üç sertifika sisteminde; BREEAM sertifikasının ekonomi kategorisini, LEED sertifikasının CO2 emisyonu, ekonomi, yönetim, kirlilik ve atık kategorilerini, DGNB sertifikasının ise inovasyon, yönetim, yenilenebilir teknoloji ve atık kategorilerini tek başına ele almadığı sonucuna varılmaktadır.

BREEAM, LEED ve DGNB sertifika sistemlerinin değerlendirilmesinde farklı standartlar kullanılmaktadır. LEED ve BREEAM sertifikalarında belli standartlar çerçevesinde ve önerilen belli uygulamalar kullanılarak hesaplamalar yapılırken, DGNB'de yerel standartlara uyum sağlanmakta ve hangi program veya uygulamanın kullanılacağı müşteriye bırakılmaktadır (Mutdoğan, 2014).

Tablo 6. BREEAM, LEED, DGNB yeşil bina değerlendirme sistemlerinin uyguladığı standartlar (Yetkin 2014c)

Sertifika Sistemi	Uygulanan standartlar
BREEAM	BS, EN, ISO, CIBSE
LEED	ASHRAE, IESNA, ASTM, CIBSE
DGNB	DIN, EnEv, EU-standartları

Bu üç sertifika sistemi karşılaştırıldığında ortaya çıkan bariz farklar şu şekildedir:

1) Değerlendirme sürecinde baz alınan standartlar: DGNB sertifika sistemi, LEED ve BREEAM'den farklı olarak ulusal yasa, yönetmelik ve standartlara uyumlu ve saygılı biri yaklaşım sergilemekte, var olduğu ülkenin standartlarıyla revize edilebilmektedir.

2) Seçilen yöntem ve uygulama: LEED ve BREEAM sistemlerinde gidilen yol puan kazandırırken, DGNB'de ortaya çıkan sonuç performansına göre puan almaktadır.

3) Öncelik: LEED sertifika sisteminin önceliği yapıyı kullananların yaşam kalitesini artırmak iken, BREEAM sertifika sisteminin önceliği yapının çevreye verdiği zararları en aza indirmektir. DGNB sertifikası ise sosyal ve ekonomik faktörleri öncelikli tutmaktadır.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sürdürülebilir kalkınmanın her geçen gün önemi artmaktadır. Bu konuda yeşil bina sertifikalarının katkısı oldukça büyüktür. Yeşil binalar yalnız yapıları denetlemekle kalmamakta, aynı zamanda inşaat sektörü ile ilişkili her sektörü etkilemektedir. Firmaları, çevre dostu uygulamalara teşvik ederek ve rekabet ortamı oluşturarak sürdürülebilirliğe ekstra katkı sağlamaktadır.

Ekolojik yapıların sürdürülebilir kalkınmadaki rolü, çevresel sürdürülebilir tasarım ile başlamakta, çevre dostu uygulama ile devam etmekte ve koruma ile tamamlanmaktadır.

Günümüzde yeşil binaların avantajları ve dezavantajları hala tartışılmaktadır. Örnek olarak; yeşil bina yapımının maliyeti ne kadar artırdığı önemli bir soru işaretidir. Yeşil bina sistemleri, ilk etapta maliyeti belli bir miktar artırsa da yapının sağlıklı ömrünün uzaması, kullanım maliyetlerinin azalması, pazarlama değerinin ve kullanıcı konforunun da artması sonuçları göz önüne alındığında uzun vadede hem ekolojik hem de ekonomik kar sağlamaktadır.

Sertifika sistemlerinin geliştirildikleri ülkelerin dışında ne kadar sağlıklı değerlendirme yapabildikleri ayrı bir tartışma konusudur. Her ne kadar çalışmada incelenen LEED, BREEAM ve DGNB Sistemlerinin Uluslararası kullanımı yaygın olsa da, uzmanların genel görüşü her ülkenin kendine özgü bir sertifika sistemi geliştirmesi yönündedir. Bu nedenle ülkelerin; kendi sosyal, coğrafi, kültürel, ekolojik ve ekonomik özelliklerini göz önünde bulundurarak ve daha önce oluşturulan sertifika sistemlerinden esinlenerek, ülkeye özgü, sertifika sistemleri geliştirmeleri gerekmektedir.

Bu sertifika sistemlerinin oluşturulması, geliştirilmesi ve güncellenmesi sürecinde mimarlar, peyzaj mimarları, iç mimarlar, şehir bölge planlamacılar, inşaat mühendisleri, makine mühendisleri, elektrik mühendisleri ve diğer mühendislik meslek disiplinleri koordineli olarak çalışması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Ülkelerin kendilerine özgü sertifika sistemi geliştirmelerinin bir avantajı da sertifika almak için gerekli olan mali artışın bir nebze de olsa düşecek olmasıdır. Belge ve başvuru maliyetleri, kriterlerin karşılanması için yapılan ekstra harcamalar, ve dilden kaynaklı zorlukların ortadan kalkacak olması düşünüldüğünde yerel bir sistem kullanmanın ekonomik kazanç sağlayacağı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'ye özgü bir yeşil bina sertifikası geliştirilmesi sorumluluğunu 2007 yılından itibaren ÇEDBİK üstlenmiştir. 2016 yılında konutlar için yeşil konut sertifikasını güncelleyen ÇEDBİK çalışmalarına devam etmektedir. Peyzaj mimarisi meslek disiplini göz

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

önüne alındığında varılan sonuç geliştirilen sertifika sistemlerinin yalnız yapılar için değil kamusal alanlar içinde sürüm geliştirmeleri gerekliliğidir. Her ne kadar yapılar şehirlerin en küçük ve fazla sayıda birimleri olsa da, sürdürülebilir bir çevre ve sürdürülebilir şehirlere yalnız yapılarla değil kamusal alanlarında sürdürülebilirliğinin sağlanması ile ulaşılabilir. Kamusal alanların da sertifikalandırılmasıyla belediyeler rekabet içine girecek ve dolayısıyla hem halk hem de çevre için yararlı yatırımlar yapılacaktır.

İnşaat sektöründe sürdürülebilirliğin sağlanmasındaki bir önemli konu da malzeme kullanımıdır. Yeşil malzeme kullanımının artması gerekmektedir. Sürdürülebilir bir çevre, sürdürülebilir yapılar ve alanlar oluşturmakla mümkündür. Bunun için oluşturulan alanlarda, sürdürülebilir malzeme kullanımının gerekliliği sertifika sistemlerinin kategorilerinde belirtilmiştir. Ancak esas konu sürdürülebilir malzemelerin üretimini sağlamaktır. Bu gereklilik, üretici ve tüketicilerin bilinçlendirilmesi ve devlet tarafından çeşitli ekonomik katkılarla teşvik edilmesiyle mümkün olacaktır.

Sertifika sistemleri günümüzde yeni bir iş sahası oluşmasını gerekli kılmıştır. Sertifika sistemlerinin tanınırlığı gün geçtikçe artsa da maalesef henüz yeterli değildir. Sürdürülebilirlik kavramı ve sertifika sistemleri çalışmalarında görev alacak, ilgili meslek disiplinlerinin eğitimine okul yıllarından başlanmalı ve bu kavramlar için ders açılmalıdır.

Sürdürülebilirliğin sağlanmasında çevre bilinci hepsinden önemlidir. Oluşturulan yasalar ve geliştirilen sertifika sistemleri bu amaç uğruna yapılan çalışmalardır. Ancak bu çalışmaların, yalnız ilgili meslek disiplinlerinin katıldığı mecralarda değil, okullardaki derslerden kamu spotlarına kadar herkesin görebileceği ve anlayabileceği şekilde tanıtılması gerekmektedir. Ayrıca sürdürülebilirlik kapsamında yapılan çalışmalar gözden geçirilmeli, eksiklikler giderilmeli ve yeni çalışmalar yapılarak kanunlaştırılmalıdır.

KAYNAKÇA

ANBARCI, M., GİRAN, Ö.,DEMİR, H.Ö., (2012). Uluslararası Yeşil Bina Sertifika Sistemleri İle Türkiye'deki Bina Enerji Verimliliği Uygulaması. NWSA-Engiıneering Sciences 2012, Volume: 7, Number: 1

BREEAM, (2011). BREEAM New Construction- Non-Domestic Manual. www.bre.org, Erişim Tarihi: 23.12.2016

DGNB, (2017). www.dgnb.de, Erişim Tarihi: 17.07.2017

EPA, (2016). https://archive.epa.gov/greenbuilding/web/html/about.html?ref=driverlayer.com, Erişim Tarihi: 06.03.2017

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

GÜLTEKİN, A.B., BULUT, B., (2015). Yeşil Bina Sertifika Sistemleri: Türkiye İçin Bir Sistem Önerisi. 2. International Buildings Symposium, Ankara

LEED (2013.) Reference Guide for Building Design and Construction v4. www.usgbc.org, Erişim Tarihi: 24.01.2017

ÖZDEMİR, E., (2012). Mevzuat ve Yeşil Bina Sertifikaları Bağlamında Yapı Malzemelerinin Seçimi ve Türkiye İçin Gereklilikler. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

PALABIYIK, S., NASIR, A., SOYGENİŞ, M., (2010). "Sürdürülebilirlik: Mimari Tasarım Stüdyosuna Yaklaşım", International Sustainable Buildings Symposium, Ankara

SEV, A., CANBAY, N., (2009). Dünya Genelinde Uygulanan Yeşil Bina Değerlendirme ve Sertifika Sistemleri, Yapı Dergisi Yapıda Ekoloji Eki, 329:42-47

Yazar Notu: Bu Çalışma Reva Şermet'in yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

EXTENDED ABSTRACT

Rapid population growth, industrialization, weak urban planning, and global warming the unconscious use of natural resources, climate change, depletion of the ozone layer damage constitutes environmental problems such as global threat today. As a preventative measure, “Sustainable Development” concept has emerged. In all industries, we have started observing solutions that promise to provide economic, ecological, and social sustainability. The construction industry has also a significant role contributing to sustainability due to involvement in wide variety of projeortaya çıkmakcts impacting the environment, such as: housing, roads, infrastructure and public spaces. Therefore, various polices have been developed by governments and civil society organizations to encourage widespread application of “Green Building”, “Nature Friendly Building” , “Sustainable Construction” , “Sustainable City” concepts. The purpose of study is to review the concept of sustainability and green building, green building certification systems on the basis of the literature review and developed certification systems is to contribute. According to The Office of the Federal Environmental Executive, Green building is the practice of creating structures and using processes that are environmentally responsible and resource-efficient throughout a building’s life-cycle from siting to design, construction, operation, maintenance, renovation and deconstruction. Establishing rules to increase the value of the buildings by making various legal arrangements all around the world and aiming to be produced for a 100 years of life. Additionally, specialized certifications have been established all over the world to audit public buildings and other structures. In 1990, the United Kingdom became the first country to launch a green building standard: BREEAM—The Building Research Establishment Environmental Assessment Method. After BREEAM, LEED (USA), SBTool(International) EcoProfile(Norway), Green Star (Australia) CASBEE (Japan), DGNB (Deutschland) developed many certification systems. Certifications require structures to comply with the criteria that ensure minimal or preferably no damage to the environment, people and climate. Audited structures are documented; compliant ones are rewarded to motivate the other competitive players. Within scope of the study; scrutinizing the internationally accepted LEED, BREEAM and DGNB certificates specialized in new nature-friendly housing projects. Although the common goal of green building certification systems created is both parallels, the system has its own unique methods. Due to the fact that the calculation systems are different in addition to the common purpose motors, evaluations according to LEED, BREEAM or DGNB

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:163 K:05
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

certification systems for the same building give different results. **Standarts:** The DGNB certification system, unlike LEED and BREEAM, is approachable and respectful to national laws, regulations and standards and can be revised by the standards of the country where it exists. **Selected method:** LEED and BREEAM certification systems earn points to be tracked. But DGNB certification system earns points according to the result. **Priority:** The priority of the LEED certification system is to increase the quality of life of those who use it. The priority of the BREEAM certification system is to minimize the damage done to the environment. But the DGNB certificate gives priority to social and economic factors. Each country needs to develop its own certification system. Due to differences in climate, culture, infrastructure, material diversity, geographical and legal issues, one standard certification for all countries is not a viable option. Since 2007, ÇEDBIK has been developing a green building certification system for Turkey. Considering the profession discipline of landscape architecture, the resulting conclusion is that the developed certification systems need to be developed in public spaces, not just for constructions. Although the buildings are the smallest and largest units of the cities, sustainable environment and sustainable cities can only be achieved by ensuring sustainability in their public spaces, not by constructions alone. With the certification of the public sphere, municipalities will compete and therefore will make useful investments for both the public and the environment. Another point is the use of green materials. Sustainable material production and consumption must be encouraged for this. The most important factor in achieving sustainability is the development of environmental awareness. Environmental awareness needs to be introduced not only in the meetings attended by the relevant professional disciplines but also in the way that everyone can see and understand.

TMD ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL OF DESIGN AND ARCHITECTURE

KENT PARKLARININ EVRENSEL KALİTE KRİTERLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ; DİYARBAKIR ÖRNEĞİ [1]

ASSESSMENT OF CITY PARKS IN ACCORDANCE WITH UNIVERSAL QUALITY CRITERIA; A CASE OF DIYARBAKIR

F. Demet AYKAL[1], Meltem ERBAŞ[2], Mine BARAN[3]

[1-2-3] Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Diyarbakır/ Türkiye,

Öz: Kentsel yaşam kalitesinin artırılabilmesi için kentsel çevreler içerisinde insanlara kullanabilecekleri çeşitli aktif ve pasif rekreasyon olanaklarının sunulması önemlidir. Bu olanaklarını içinde barındıran kent parkları, kentsel yaşam kalitesinin artırılması çabalarına katkıda bulunmaktadır. Kaliteli kent parkı çevreleri, planlamada, tasarımda, uygulamada kalitenin sağlanması ile gerçekleşebilecektir. Çalışmada amaç; kent parklarında kullanıcılar için kaliteli ve ergonomik bir yaşam çevresi oluşturmada etkin olan kalite kriterlerinin belirlenerek, seçilen alanlarda bu kriterlere uygun öneriler sunmaktır. Bu temel yaklaşım kapsamında, Diyarbakır'da bulunan 2 farklı kent parkı değerlendirilmiştir. Değerlendirme kapsamında; ele alınan parkların mevcut durumları, kullanıcı nitelikleri ile kullanıcı memnuniyetleri belirlenmiştir. Belirlemeler evrensel kalite kriterleri ile karşılaştırılarak, kalite artırımına yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kent Parkları, Kullanıcı Memnuniyeti, Tasarım Kriterleri

Abstract: It is important to provide people various active and passive recreation opportunities which can be used in urban environments in order to improve urban life quality. City parks which involve these opportunities, make contributions to efforts for increasing life quality in cities. Qualified city park environments are achieved by providing quality in planning, designing, practising. The aim of the study was to determine quality criteria effective in creating qualified and ergonomic life environments in city parks for users and provide suggestions for the chosen fields in harmonisation with these criteria. Within the scope of this basic approach, 2 different city parks located in Diyarbakır were evaluated. Under this evaluation; the current situations of the relevant parks, their users' characteristics and their users' satisfaction were determined. By comparing the determinations with universal quality criteria, suggestions were made for improving quality.

Key Words: City Parks, User Satisfaction, Design Criteria

Doi: 10.17365/TMD.2017.1.007.x

(1) ***Sorumlu Yazar: F. Demet AYKAL, Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Diyarbakır/ Türkiye, fdaykal@dicle.edu.tr*** ***Geliş Tarihi / Received: 21.12.2016 Düzeltme Tarihi / Revision Date: 04.03.2017-22.03.2017 Kabul Tarihi/ Accepted: 29.02.2017 Makalenin Türü: Typeofarticle (Araştırma – Uygulama /Research - Application) Çıkar Çatışması / Conflict of Interest:Yok / None"Etik Kurul Raporu Yok – None of Ethics Commit***

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

INTRODUCTION

Nowadays the understanding of physically, socially and visually developed, high-quality outdoor arrangement has started to take place in time. The most important one of these types of locations is city parks with many recreation opportunities and facilities (Polat, 2001: 68)

City parks are urban green areas which give services with its psycho-social functions for people to escape from the stress of city life and entertain, represent comfort and peace. These fields are highly substantial fields which reduce environmental noise, clean air, present microclimate effects. (Lam, Ng, Hui, Chan, 2005; Wong, Domroes, 2005: 55-73).

Even though the benefits of city parks have been known well, several problems have been faced in planning and maintaining these important fields. This issue underlies budget limitations in municipalities concerning these fields. This situation is a fundamental reason of having designs which do not appeal to eyes and follow each other. Also, not providing maintenance, repair and cleanup works of current parks in regular ways because of budget deficit causes visual pollution in these parks.

In designing parks; not considering the ecological quality parameters has been increasingly reduced the benefits of such valuable fields to city environments. A liveable city environment may be created with improvements in these fields.

CLASSIFICATION of CITY PARKS and DESCRIPTION of GREEN AREA

City parks are green areas which have functions and equipments at different scales and towards several aims in an urban green area system and give service to city as a whole (Kart, 2002: 1-8).

The concept of city park means open-green areas which each age group is benefited from, involving recreation opportunites, having influence areas of 400 decare or larger magnitude in general, located on a walking distance for 30-60 minutes (Yorulmaz, 2006; 8). Within complex urban organization, they are public service areas which are responsible for very substantial and various functions in re-establishing broken relationship between nature and human, depending on urbanization (Kızılaslan, 2007: 13-15).

According to Dil (2004), city parks must be between 40-400 hectares, including 1 decare for every 100 persons, pursuant to the magnitude of population. The influence area of city parks is between 3.200-4.000 m. Being close to or far away from urban settlement areas for these parks is not an important design measurement. These fields must be 2-4 km at least, at a walking distance for 30-60 minutes, directly and easily available with public trans-

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

portation system and at a distance of 5-20 km (Dil, 2004: 20).

In accordance with the requirements of the current settlement areas, city parks are grouped in the following ones. These are; botanical gardens, zoos, amusement parks, art parks, historical parks and cultural parks.

Botanical gardens are areas where plants available and non-available in some regions are grown under specific conditions and presented to people. Here, plants are grown in groups, and with signboards introducing each one, it is explained what features, life, cultivation and care conditions of plants are, in which regions they grow up in normal conditions.

The purpose of zoos is to give information by presenting the kinds of animals non-available in that region.

Amusement parks pay children's attention and also allow elders spend their free time enjoyably.

Art parks are places in which works are shown in open fields and within the nature

Historical parks can be industrial-archeological fields from the Industrial Revolution and environments outstanding persons lived in early days, which include introductive and instructive purposes.

The word "Kültürpark", may be called Cultural Parks in English language, is a terminological usage peculiar to Turkey. Cultural parks having great fields involve various activities such as entertainment, exhibition, art, training, etc. in their body as well as the nature (Özdemir, 2009: 144-153)

Quality Criteria of City Parks

Urban green areas can be also described as common usage fields organized by the city administration units, with a view for people to rest, go around, perform various recreational activities and provide approaches to the nature in cities.

Under the construction law, green areas are a total of playgrounds, child gardens, recreation, excursion, picnic, amusement and coast areas allocated for social benefits. Fairgrounds, botanical gardens and zoos on a metropolitan scale, and regional parks are included in these areas (Dil, 2004: 20). Quality criteria in city parks are divided into groups as followings (Gehl, j., and Svarre, B., 2000: 27-30).

- **activity and usage** (sub-criteria: variety),
- **availability** (sub-criteria: legibility),
- **comfort and image** (sub-criteria: security and maintenance)
- **socialization** (sub-criteria: feeling of tenure).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Activity and Usage

Activities are fundamental building stones of quality criteria. These are reasons which attract users into parks. The sub-criteria of activity and usage criteria is "*variety*". It is important to have varieties in physical appearances, activities and users within any park. Different users comment on locations in several ways, attribute different meanings to locations due to different activities, forms and persons in their current environment (Bentley vd., 1993: 27). In the evaluation process of "activities and usage fields" associated with any park, the following parameters must be dealt in. These ones are:

- the opportunities to users for participating in different activities in,
- the existence of groups consisting of diverse users (partners, families, friends, etc.) in,
- the remarkability for visiting any park on different time of days and years,
- the physical design and arrangement of any park, park usage during the night,
- the management dimension of any park (Özkır, 2007: 16-20).

Availability

About the availability of any park, convenient and easy access to the park is required at first. Access to the park can be achieved in pedestrian and various transportation vehicles such as private vehicles, bicycles or public transportation vehicles.

The second significant issue of availability is to have correct links of ways in the park and around the park. Easiness of transportation is related with linking models of ways within the park (Baljon, 1992: 65). Links around and within the park play important roles in creating a functional unity between inside and outside the park. Direct guiding increases availability and diversifies usage opportunities (Lynch, 1984: 134). In the evaluation process of "availability" criteria associated with any park, the following parameters must be taken into consideration (Gehl, j., and Svarre, B., 2000: 27-30):

- the clarity of the park plan to ones using the park for the first time,
- the visibility of the park field from outside,
- the clarity of entry and exit points at the park,
- the guideness of ways and footpaths in many ways,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- the existence and feature of the sign system within the park,
- the separation of pedestrian pathways and cycling ways from each other for security and physical control,
- the availability for pedestrians,
- the usage of transportation choices such as bus, train, car, bicycle in order to access to the park,
- the existence of enough parking areas for users coming to the park with their own cars (Gehl, j., and Svarre, B., 2000: 27-30).

Within the availability criteria, the "*legibility*" sub-criterion becomes an issue. Legibility means how easily the plan of any current place is perceived. Legibility is affected by the physical plan of the park and the designs to be involved in the park (Bentley vd., 1993: 27). A certain depth, a well-defined place, uniform textures and distinctive items well-presented along the location will increase legibility. Legibility is very significant for an effective pedestrian circulation (Gehl, j., and Svarre, B., 2000: 27-30).

Comfort and Image

Comfort and image represent individual experiences when people use one location. Issues such as security and maintenance are effective for shaping park comfort and image.

In the evaluation of "comfort and image" criteria regarding any park, the parameters to be analyzed are as follows (Gehl, j., and Svarre, B., 2000: 27-30):

- the first impression of the park on any person,
- the existence of opportunities for taking photos,
- the existence of appropriate materials in structural designs within the park field,
- the compliance of activity field designs with international standards,
- the existence of enough numbers of places to sit,
- the position of sitting places,
- the water item in the park field and its different usages,
- the existence of appropriate designs pertinent to various user groups such as children, old and disabled people at the park,
- the existence of protection opportunities from sun, shade and wind for users,
- the presence of relevant authorised ones about management or fields at the park,

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Within the comfort and image criteria, sub-criteria "*security"* and *"maintenance*" are matters of subject.

According to the results of research about the Central Park by Kornblum; ones from New York mostly stated that they did not use the Central Park because of security and pollution (Prospect Park Alliance and Central Park Conservancy, 1996: 17).

The second issue regarding security is control. Considering to have control of the location, being able to see inside it, going away easily, receiving help in case of danger on time will make that location more securable (Altman and Zube, 1989: 164-165). If the location is controlled by any group, even the controlling group does not participate in any negative activity, people will not visit there.

The other issue regarding security is activity. If there is not anything to do on that location, people will not have any reasons to go there, the location will not be safe as well.

- existence of human groups within the park,
- the conversation of people with each other within the park,
- the existence of persons smiling,
- the existence of persons having eye contacts with each other,
- the visibility of activity fields around the park,
- the existence of seats in each activity fields and at the park entrances,
- the existence of assembly points within the park,

Within the socialization criterion, the sub-criterion "*feeling of tenure*" are mentioned. Parks represent social and cultural activities which make communities depend on their current environments with their stronger bonds. Locations in which people gather routinely, pass from one place to another one regularly or meet with each other by chance, keep an important place in people's daily lives (Thwaites, 2001: 248). City parks may help to reduce social isolation and increase social dependence by making contributions to the feeling of tenure. When the feeling of tenure enhances, responsibilities and concerns regarding the quality of environment will increase (Altman and Zube, 1989: 164-165).

MATERIAL

Under the study, Park Orman and Sümer Park located in Diyarbakır were chosen as research areas. These fields are two samples available in new residential areas of the city, having excessive usage intensity and many criteria for being city parks.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Park Orman was opened to service in Diyarbakır in 2007. As of its current residential area, it is a field presented to the usage of the population with 200 thousand ones approximately.

Sümer Park is a field which involves education, health, rehabilitation services, service centers performing sport and cultural activities and gives service to the population with 206 thousand ones approximately.

The study tries to respond to the research questions regarding testing criteria for these fields to be city parks and analyze users' satisfaction.

Criteria were dealt in universal dimensions. Based on these dimensions, the determination of users' satisfaction was measured with the assumptions that satisfaction perception could change in the users in accordance with availability, comfort, variety of social activity and image perceptions. With this aim, a questionnaire of 41 questions was applied among the users. The questionnaire was carried out at 09.00-12.00, 14.00-16.00 and 19.00-21.00 between October 5-18, 2015. The target for using different time intervals was to determine different user groups and their satisfaction. In the questionnaire, the socio-demographical characteristics of the population using park fields were researched at first and then a general satisfaction evaluation for the assumptions was done.

Parks Involved in Work Fields

Sümer Park, the greatest one of green areas in the city, was designed as a park field of 80.000 m^2 in total (Table 1). At this park, there are four different user groups including "Females, Children, Young People and Disabled Ones". Improving life quality, solving problems and participating in social life are intended.

Within the park, there are cafes, training, health-rehabilitation services, service centers undertaking sport and cultural activities as well as multi-purpose halls, cinemas, courses and workshops for common usage (URL 1). Components and activities of Sümerpark social support center are as follows:

- Female Support Center
- Child Support Center
- Health Center
- Youth and Sport Center
- City Volunteers
- Professional Course Center
- Disabled Support Center (Diyarbakır Metropolitan Municipality).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 1. Views from Sümer Park

Name of Park	Thematic Class of Park		Position of Sümer Park From Satellite
Sümerpark	Cultural Park		
Entrance of Park	Female Support Center	Child Support Center	Sun House
			
Diyarbakır Metropolitan Municipality Press Center	City Library	Art Center	Amphi-Theatre
			

Table 2. Views from Park Orman

Name Of Park	Thematic Class of Park		Position Of Park Orman FromSatellite
Park Orman	Amusement Park		
Entrance of Park	Walking Tracks	Cafeteria	Sport Fields
			
View from Park	Wiew from Park During Morning Sport		Sitting Places
			

Park Orman was designed as a green area of 72 000 m^2 (Table 2). At this park; there is a running and walking track with the length of 900 meter, sitting units, child playgrounds, a group of sport equipments, 1 tennis court, 1 basketball court where voleyball is played, 1 triple-basketball hoop, next to the Cegerxwin Culture Center, a grass field of 53 thousand meter square (URL 2).

METHOD

Within the scope of the research, two separate city parks located in the province Diyarbakır, Sümer Park and Park Orman were evaluated based on universal quality criteria and sub-criteria.

Among the ones using both parks, the users' questionnaires are regarded as significant data resources to bridge over planning, designing and managing processes of the city parks since there are serious differences in terms of socio-economic structures (Oğuz, 2000).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

With a view to evaluating quality criteria in the chosen parks and analyzing the users' satisfaction, the questionnaire application was performed.

The questionnaire works in both parks were carried out by the users randomly chosen on different days and at several hours. 200 persons were applied to the questionnaire, including 100 persons in each park field. The results were conveyed in meaningful values with the SPSS 21.0 program, the quality criteria of parks were questioned.

By using the SPSS 21.0 package program, a statistical analysis program, the basic statistical proceedings related with data and analyses giving meaning to the relations between data were done.

The analysis work was conducted in two stages: In analysis 1, the perceptions concerning universal quality criteria were regarded as independent variables, general satisfaction as dependent variables as well, it was studied whether there were meaningful relations between the independent and dependent variables. In analysis 2, the socio-demographical characteristics such as age, gender, profession, etc. of the users in the park fields as independent variables and perceptions and general satisfaction in the park fields as dependent variables were represented, it was also studied whether there were meaningful relations between the independent and dependent variables.

To correlate information from the questionnaires with universal standards, the relations between the variables at lower measurement levels were analyzed, the significance work was done with the chi square analysis method. With the chi square analysis method, observed frequency values and theorically expected frequency values were compared. The rate regarding expected values was estimated. This value means the presence of a significant relation when it is smaller or bigger than the critical table value.

As a result of the analyses, "p" value was regarded to be significant when it was lower than 0.05.

Finding

Among the ones using both parks, since there are critical differences in terms of socio-economic structures, the socio-demographical characteristics of users involved in the sample were firstly determined at this stage. The following results were obtained from the socio-demographical characteristics of users participated in the questionnaire (Table 3).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 3. Socio-Demographical Analysis

	Sümer Park				**Park Orman**			
Gender	**Male**	**Female**			**Male**	**Female**		
	%68	%32			%72	%28		
Marital Status	**Married**	**Single**			**Married**	**Single**		
	%56	%44			%35	%65		
Age	**Age Range, 17-25**	**Over the Age of 26-55**			**Age Range, 17-25**	**Over the Age of 26-55**		
	%55	%45			%52.5	%47.5		
Education Background	**Primary& Secondary School**	**High School**	**Higher Education**		**Primary& Secondary School**	**High School**	**Higher Education**	
	%36	%60	%4		%14	%64	%22	
Income	**Lower Income**	**Middle Income**	**Upper Income**		**Lower Income**	**Middle Income**	**Upper Income**	
	%72	%25	%3		%36.5	%48	%15.5	
Profession	**Student**	**Housewife**	**Worker**	**Retired Person**	**Student**	**Housewife**	**Worker**	**Retired Person**
	%20.5	%10.5	%42	%27	%15.5	%20	%43	%21.5

At the second stage, the questions about the relevant quality criteria were evaluated. From the users participating in the questionnaire, the results related with the four main quality criteria and sub-criteria were as follows

Table 4. Evaluation Analysis of Activity and Usage

	Sümer Park									Park Orman								
Activity Capability	D. S		S.			H. S.				D.S.		S.			H. S.			
	%5		%85			%10				%52		%46			%2			
Activity Variety	D. S.		S.			H.S.				D.S.		S.			H. S.			
	%7.5		%86.5			%6				%58		%40			%2			
Intended Purposes of Parks	Resting		Doing Sport		Participating in Activity			Other		Resting		Doing Sport		Participating in Activity			Other	
	%30		%27.5		%37.5			%5		%35		%52		%10			%3	
Capability Of Physical Conditions	Child Playgrounds			Toilet			Equipments			Child Playgrounds			Toilet			Equipments		
	D.S.	S.	H.S.	D.S.	S.	H.S.	D.S.	S.	H.S.	D.S.	S.	H.S.	D.S.	S.	H.S.	D.S.	S.	H.S.
	%30	%56.5	%13.5	%48	%46	%6	%58	%35	%7	%17	%60	%23	%52	%36	%2	%46	%32.5	%21.5
Who They Come to Park with	Alone			With Family			With Friends			Alone			With Family			With Friends		
	%15			%37.5			%47.5			%12.5			%42.5			%45		
Frequency of Arrival n Park	2-3 times in month at least			1 time in week at least			Every Day			2-3 times in month at least			1 time in week at least			Every Day		
	%27			%52			%29			%18			%55			%27		
Time Interval of Arrival in Park	Morning			Afternoon			Evening			Morning			Afternoon			Evening		
	%14			%81.5			%4.5			%55			%28			%17		
Day of Arrival in Park	Weekday			Weekend			Both Weekday and Weekend			Weekday			Weekend			Both Weekday and Weekend		
	%28.5			%20			%51.5			%20			%62			%18		
Time of Presence in Park	1-2 hours			2-4 hours			5 hours and over			1-2 hours			2-4 hours			5 hours and over		
	%71			%26			%3			%64			%34			%2		

* D. S. : Dissatisfactory
** S. : Satisfactory
** H. S. : Highly Satisfactory

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

- There was a meaningful relation between age, activity and usage and the sub-criteria of activity variety about Park Orman (p=0.000). In particular, the users aged 17-25 considered activity variety as dissatisfactory.

Table 5. Evaluation Analysis of Availability Issue

	Sümer Park			Park Orman		
Capability of Ways	**D.S.**	**S.**	**H. S.**	**D.S.**	**S.**	**H. S.**
	%5	%79.5	%15.5	%2	%84	%14
Legibility of Ways	**D.S.**	**S.**	**H. S.**	**D.S.**	**S.**	**H. S.**
	%0	%96	%4	%0	%100	%0
Maps and Guiding Signs	**D.S.**	**S.**	**H. S.**	**D.S.**	**S.**	**H. S.**
	%37	%61	%2	%47	%49	%4
How Users Come to Park	**As Pedestrians**	**With Public Transportation Vehicles**	**With Private Cars**	**As Pedestrians**	**With Public Transportation Vehicles**	**With Private Cars**
	%86	**%10**	**%4**	%80	**%5**	**%15**
Capability of Parking Areas	**D.S.**	**S.**	**H. S.**	**D.S.**	**S.**	**H. S.**
	%76.5	%21	%2.5	%80	%18	%2
Access Time to Park	**1 hour**	**30 min**	**Between 5-15 min**	**1 hour**	**30 min**	**Between 5- 15 min**
	%4.5	%30	%65.5	%3.5	%12	%84.5
Location of Park	**Yenişehir District**	**Others**		**Peyas District**	**Huzurevleri District**	**Others**
	%65	%35		%46.5	%12.5	%41

* D. S. : Dissatisfactory
** S. : Satisfactory
** H. S. : Highly Satisfactory

- A meaningful relation was found between the education back ground and the availability values about Park Orman (p=0.027). The ones graduated from high schools and upper schools, using this park had better perceptions about the availabillity of park, better reading skills.
- Between the income level and the availability values about Sümer Park, there was a meaningful relation (p=0.023). The users involved in the lower income group had more dissatisfactory results from their perceptions and reading skills on these criteria.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 6. Comfort and Image Evaluation

	Sümer Park				Park Orman			
Comfort in Park	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**
	%20	%52.5	%20	%7.5	%12	%58	%25	%5
Image of Park	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**
	%10	%78	%11	%1	%4	%20	%59	%17
Security of Park	**H. U.**	**U.**	**S.**	**H. S.**	**H. U.**	**U.**	**S.**	**H. S.**
	%14	%57.5	%12	%6.5	%2	%20	%62	%16
Time Interval When Users Feel Unsafe	**Morning**	**Noon**	**Evening**		**Morning**	**Noon**	**Evening**	
	%14	**%4**	**%82**		%21	**%6**	**%73**	
Reason of Users for Feeling Unsafe	**Vagrants**	**Alcohol and Drug**	**Other**		**Vagrants**	**Alcohol and Drug**	**Other**	
	%32	%45	%23		%38.5	%28	%33.5	
Security Demand for Access to Help	**H. D.**	**D.**	**E.**		**H. D.**	**D.**	**E.**	
	%13	%67	%20		%7	%55	%38	
Security Staff Demand for Help	**Yes**		**No**		**Yes**		**No**	
	%73.5		%26.5		%69.5		%30.5	
Capability of Park Lightening	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**
	%12	%50	%32	%6	%2	%48	%34	%6
Maintenance of Parks	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**
	%17	%78.5	%4.5	%0	%28	%64	%6	%2
Cleanliness of Parks	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**
	%12	%86	%2	%0	%16	%78	%3	%1
Planting in Parks	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**	**H. D.**	**D.**	**S.**	**H. S.**
	%10	%12.5	%56.5	%21	%4	%9	%62	%25

*H. B.: **Highly Bad** H. U.:Highly Unsafe *** H. D.: Highly Difficult**** H. D.: Highly Dissatisfactory
B : Bad U. : Unsafe D. : Difficult D. : Dissatisfactory
G: Good S. : Safe E. : Easy S. : Satisfactory
H. G. : Highly Good H. S. : Highly Safe H. E. : Highly Easy H. S. : Highly Satisfactory

- A significant relation was found between the gender and security evaluations about Park Orman (p=0.01). In particular, it was determined that the females using the park considered it dissatisfactory because of the reasons such as alcohol and drug users, vagrants, etc. after the certain hours of the day. Also, there was a meaningful relation between the age and security evaluations (p=0.015). The users aged 26-55 felt more unsafe. There was a significant relation between professions and security (p=0.005).

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

The relevant housewives and students regarded security as dissatisfactory.

- A significant relation was also found between education background and image about Sümer Park (p=0.035). The relevant educated persons regarded the image of the park as more dissatisfactory, which results from that these relevant users' expectations were higher.

Table 7. Evaluations About Socialization

	Sümer Park				Park Orman			
Regarding Parks as Meeting Points	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**
	%0	%2.5	%89.5	%8	%0	%8	%72.5	%19.5
Feeling of Tenure in Park	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**	**H. B.**	**B.**	**G.**	**H. G.**
	%1.5	%20	%53.5	%25	%0	%4	%70	%26
Communication Demands of Users	**H. L.**	**L.**	**M.**	**H. M.**	**H. L.**	**L.**	**M.**	**H. M.**
	%6	%6	%76	%12	%8	%2	%82.5	%7.5
Communication Degrees of Users	**H. D.**	**D.**	**E.**	**H. E.**	**H. D.**	**D.**	**E.**	**H. E.**
	%13	%4.5	%72.5	%10	%3	%8	%79	%10

*H. B.: **Highly Bad** ** **H. L.:Highly Little** *** **H. D.: Highly Difficult**
B : Bad **L. : Little** **D. : Difficult**
G: Good **M. : More** **E. : Easy**
H. G. : Highly Good **H. M. : Highly More** **H. E. : Highly Easy**

There was a significant relation between marital status and feeling of tenure (p=0.02) about Sümer Park, between marital status and socialization (p=0.002), feeling of tenure evaluations (p=0.01) about Park Orman. Generally, as the single ones were better about socialization, the married ones had more feelings of tenure concerning these parks.

- And there were significant relations between age and feeling of tenure (p=0.023), education background and feeling of tenure (p=0.000), gender and feeling of tenure (p=0.035) about Sümer Park. Moreover, the female users, mostly aged 26-55, having higher education background felt that they belonged to the park, which results from their maternal structure.

- There was a significant relation between professions and feeling of tenure evaluations (p=0.041) about Park Orman. Since both retired females and male ones spent their time at this park, their feelings of tenure were considered to be stronger.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 8. Evaluation of General Satisfaction

	Sümer Park				Park Orman			
General Satisfaction for Park	Bad	Middle	Good		Bad	Middle	Good	
	%5	%20	%75		%2	%28	%70	
What They Like in Parks at most	Greenness	Coolness	Activities		Greenness	Coolness	Activities	
	%40	%30	%30		%62	%32	%6	
What They Like in Parks at least	Vagrants	Alcohol and Drug	Maintenance -Free	Cleanliness	Vagrants	Alcohol and Drug	Maintenance -Free	Cleanliness
	%34	%23	%25	%18	%27	%18	%34.5	%20.5
Descriptions of Park	Greenness	Peace	Coolness	Socialization	Greenness	Peace	Coolness	Socialization
	%38.5	%21.5	%29	%11	%30	%20	%45	%5

At the third stage, by using the questionnaires from Sümer Park and Park Orman chosen as sample fields, in order to check assumptions we determined before and see whether there were certain relations between activity capability, availability, legibility, comfort, image, security, maintenance, socialization and feeling of tenure concepts based on general satisfaction, the chi-square significance test was used. Considering the general satisfaction and the quality criteria of the users participated in the questionnaire, the results from the chi-square analyses were given at Table 10. In accordance with the findings of the chi-square test used for checking our assumptions; we can think that comfort, image and socialization criteria are effective, important criteria for users to regard parks as qualified. Variety, security and maintenance from the sub-criteria were rejected at both parks. According to this result, we can say that variety, security and maintenance criteria do not affect their general satisfaction, their perceptions about parks as qualified ones.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

Table 9. Chi-Square Analysis Results of Sümer Parkı and Park Orman

	Sümer Park		Park Orman	
	Pearson Chi-Square Value	Significance Double-Sided	Pearson Chi-Square Value	Significance Double-Sided
Activity and Usage	23.570	0.000*	4.098	0.052
➢ Variety	16.728	0.040*	2,754	0.185
Availability	24.150	0.024*	30.120	0.000*
➢ Legibility	17.210	0.021*	20.210	0.012*
Comfort	12.254	0.055	9.254	0.067
Image	10.137	0.060	20.137	0.000*
➢ Security	0.295	0.776	1.284	0.175
➢ Maintenance	3.276	0.084	4.276	0.076
Socialization	25.386	0.000*	20.425	0.010*
➢ Feeling of Tenure	17.542	0.025*	25.542	0.000*
* *At the significance level of 0.05, differences were significant.				

Table 10. Analysis Results Concerning Quality Criteria

	Sümer Park	Park Orman
Hypothesis 1-Activity and Usage	Accepted	Rejected
➢ Variety	Accepted	Rejected
Hypothesis 2-Availability	Accepted	Accepted
➢ Legibility	Accepted	Accepted
Hypothesis 3- Comfort	Rejected	Rejected
Hypothesis 3-Image	Rejected	Accepted
➢ Security	Rejected	Rejected
➢ Maintenance	Rejected	Rejected
Hypothesis -4 Socialization	Accepted	Accepted
➢ Feeling of Tenure	Accepted	Accepted

RESULTS

The aim of this study was to determine quality criteria effective in creating qualified life environments for users in city parks. With this aim, four main quality criteria and sub-criteria related with these main criteria were determined. These were activity and usage (sub-criteria: variety), availability (sub-criteria: legibility), comfort and image (sub-criteria: security and maintenance) and socialization (sub-criteria: feeling of tenure). When the research findings were generally evaluated, it was concluded that socio-demographical differentiations included in both parks did not affect the users' general satisfaction perceptions.

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

For example; what they liked at most, what they liked at least and how they described the park, but affected their perceptions about quality criteria chosen for city parks.

SUGGESTIONS

In this study, after the evaluation of the results, suggestions were offered for designing new possible city parks. It is required to;

- adjust physical design and arrangement of any park in order to use during the night,
- provide different activity opportunities to the diversified user groups,
- increase attraction to the parks for the visitors at different times of days and years,
- have a clear introduction of the park plan for the ones using the park for the first time and visibility from outside, increase how to perceive entry and exit points easily,
- have signs and signboards within the park which can guide to ways and pathways, and separate pedestrian and cycling ways from each other for security and physical control,
- provide availability for the park as pedestrians or transportation opportunities with vehicles such as bus, train, etc. and enough parking areas for the users coming to the park with their own vehicles,
- create places for photo-taking opportunities in order to have positive impressions of the park on the people,
- have reinforcement elements made of appropriate materials, correct positions of sitting places, at international standards, for each user and in enough numbers, within the park,
- provide protection opportunities from sun, shade and wind in both sitting fields and concourses within the park,
- increase numbers of people authorised for management, security or departments within the park,
- repair and maintain the equipments available in the park regularly, remove the equipments which cannot be used,
- prevent rubbish from piling up by taking cleanliness of the park into consideration
- keep landscape arrangement in correct and appropriate ways regularly,
- following the requirements included in other criteria, enhance socialization by providing meeting points in which people meet their friends or families, visit their neighbours and greet each other or even have easy relationships with foreign people.

In conclusion, within the scope of designing city parks as relaxation fields of cities, users'

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

characteristics, variety of activities, availability and security showed that the park fields were locations designed as suitable for their purposes.

REFERENCES

AKSOY, Y., (2001). A Study of İstanbul City Green Fields. Doctorate Thesis, İstanbul Teknik University, Institute of Science, İstanbul, 4

ALTMAN, I. and ZUBE, ERVIN H., (1989). Public Places and Spaces, 164-165, Plenum Press, New York

BALJON, L., (1992). Designing Parks, Architectura and Natura Press, Amsterdam, p. 65

BENTLEY, I., ALCOCK A., MURRAİN, P., MCGLYNN, S., and SMITH, G., (1985). Responsive Environments: A Manual for Designers, 27, Butterworth Architecture, London

ÇELİK, D., (1994). "Ankara Çankaya County, A Research on Determination of Current Usage Fields and Public Green Fields in Aziziye District" Ankara University Institute of Science, Department of Landscape Architecture, Master Thesis, Ankara

DİL, M., (2004). A Study of Green Field System in İstanbul in terms of Planning Criteria. Master Thesis, İstanbul Teknik University, Institute of Science, İstanbul

ESBAH, H., (2002). A Comprehensive Approach To Urban Landscape Information. In: Gamba P (ed), Proceedings of the 23rd. Urban Data Management Symposium, 10-13 October, 2002, Prag, 29-38

GEHL, J., SVARRE, B., (2000). Project for Public Spaces, How to Turn a Place around: a Handbook for Creating Successful Public Spaces, 27-30, New York

GÜL, A., KILIÇ, V., (2001). Süleyman Demirel University, Journal of Forest Faculty A2, 1302-7085, 27-48

KART, N., (2002). Determination of User Satisfaction Degrees in Emirgan Park, Master Thesis, İstanbul University, Institute of Science, İstanbul, 1-8

KIZILASLAN, S., (2007). Study of Trabzon City Parks and Gardens in terms of Landscape Design Criteria, Master Thesis, Ankara University, Institute of Science, Ankara, 13-15

LAM, K., NG, S., HUI, W., CHAN, P., (2005). Environmental Quality of Urban Parks and Open Spaces in Hong Kong, Environmental Monitoring and Assessment, 11:55-73

MTD
www.mtddergisi.com
ULUSLARARASI HAKEMLİ TASARIM VE MİMARLIK DERGİSİ
Ocak / Şubat / Mart / Nisan 2017 Sayı: 10 Kış - İlkbahar
INTERNATIONALREFEREEDJOURNAL OF DESIGNANDARCHITECTURE
January / February / March / April 2017 Issue: 10 Winter – Spring
ID:162 K:89
ISSN Print: 2148-8142 Online: 2148-4880
(ISO 18001-OH-0090-13001706 / ISO 14001-EM-0090-13001706 / ISO 9001-QM-0090-13001706 / ISO 10002-CM-0090-13001706)
(Marka Patent No / Trademark
(2015/04018 – 2015/GE/17595)

LYNCH, K., (1984). Good City Form, MIT Press, Cambridge, p.134

MADDEN, K., WILEY-SCHWARTZ, A., (2002). How to Design a Safe Public Space, Landscape Design, 308, 21-24

OĞUZ, D., (2000). User Surveys of Ankara's Urban Parks, Landscape and Urban Planning 52, 165-171

ÖZDEMİR, A., (2009). Role of Public Green Fields in Creating Participant Citizen Identity: Case of Ankara City Parks, Süleyman Demirel University, Journal of Forest Faculty, Volume: A, Issue: 1, Year: 2009, ISSN: 1302-7085, p. 144-153

ÖZKIR, A., (2007). Development of City Park Management Model, Doctorate Thesis, Ankara University, Institute of Science, Ankara, 2, 16-20

POLAT, A. T., (2001). Concept of City Park and Case Study of Konya, Master Thesis, Selçuk University, Institute of Science, Konya, 68

PROSPECT PARK ALLIANCE AND CENTRAL PARK CONSERVANCY, (1996). A Discussion on Park Usership, Understanding Park Use, 17

THWAITES, K., (2001). Experiental Landscape Place: an Exploration of Space and Experience in Neighbourhood Landscape Architecture, Landscape Research, 26, 3, 248

WONG, K.K., DOMROES, M., (2005). The Visual Quality of Urban Park Scenes of Kowloon Park, Hong Kong: Likeability, Affective Appraisal, and Cross-Cultural Perspectives, Environment and Planning B: Planning and Design, Volume 32, 617-632

YORULMAZ, A., (2006). Determination of User Profiles and Expectations in Harikalar Diyarı Park, Master Thesis, Ankara University, Institute of Science, Ankara, 8

ZALOĞLU, A., (2006). Study of Water as Show Element in Ankara City Parks, Master Thesis, Ankara University, Institute of Science, Ankara, 1

INTERNET SOURCES

http://www.diyarbakir.bel.tr/hizmetler/sosyal/sumer-park.html, Erişim Tarihi: 16.09.2015

http://www.parklarimiz.com/park-orman.html, Erişim Tarihi: 15.09.2015

DERGİ HAKKINDA

Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi; 2014 yılı itibariyle yayın hayatına girmiştir. Dergimizde literatüre kaynak sağlayacak nitelik ve değerde olan yayınlara yer verilmektedir. Dergimiz uluslararası hakemli bir dergi olup, yılda **ÜÇ** sayı çıkarmaktadır. Dergimizin sayıları **NİSAN, AĞUSTOS ve ARALIK** aylarında sistem üzerinden yayınlanmaktadır. Dergimiz gerek basılı, gerekse de internet üzerinden ulaşılabilen bir dergidir. **Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel özgün ve nitelikli olarak değerlendirilebilecek her türlü yayına yer verilebilmektedir.** Dergimizin baş editörü **Doç. Dr. Pelin AVŞAR** olup, dergi yönetim kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirilmektedir. Yönetim kurulu başkanı derginin o anki yönetim kurulundaki en üst unvana sahip hocamız olup yönetim kurulunun %51' inin aldığı kararlar uygulanmaktadır. Gönderilen her yayın kendi alanında uzman iki hakemin onayından geçmeli ve hakemler tarafından yayınlanabilir görüşüne sahip olmalıdır. Aynı sayı içerisinde yazarın bir yayınına yer verilir. Birden fazla hakem ve yönetim kurulu onayından geçen çalışmalar sıraya alınarak ilerleyen sayılarda yayınlanır. Hiçbir yazar hakem ve yönetim kurulu üyeleri üzerinde etkili değildir. Dergimizde yayınlanmak üzere sisteme yüklenen çalışmalar için **yayın telif hakkı sözleşmesi** istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar dergiye devredilmiş olarak kabul edilir. Yazar ya da yazarlar bu durumu kabul etmiş ve derginin yayın kabul şartlarına uygun hareket etmeyi teyit ederek bu sisteme dahil olmuştur.

Dergimiz hakem ve bilim kurullarında yer almak isteyen akademisyen ve bilim araştırmacılarının mutlaka Dr. unvanı almış ve alanında uzman olması gerekmektedir. Ayrıca bilimsel çalışmalar yapmış olması şartı aranır. Dr. ya da Uzman unvanına sahip olmayan ve alanında yayın yapmayan hiç kimse bilim, danışma ve hakem kurullarında yer alamaz. Dergi yönetim kurulu derginin en üst karar ve yürütme mekanizmasını oluşturur. Yönetim kurulunun aldığı her türlü karar kesin ve değiştirilemez niteliktedir. Yönetim kurulu kararı olmaksızın hiçbir koşul ve şartta dergi üzerinde işlem gerçekleştirilemez ve uygulamaya gidilmez. Dergi baş editörü hakem onayına gönderilmeyen çalışmaların dergide kabul edilip edilmeyeceğine, hakem sürecine gönderilip gönderilmeyeceğine karar verebilir. Bu karar sürecinde yönetim kuruluna bilgi vermek

zorunda değildir. Dergimiz bünyesinde hakem, bilim ve danışma kurulunda yer almak isteyen bilim insanlarının katılımına ancak yönetim kurulu karar verebilir.

Dergimizde bazı ulusal ya da uluslararası kongrelerde yayınlanmış sözlü ve hakem onayından geçmiş çalışmalar için özel sayılar şeklinde çalışmalar da gerçekleştirilmektedir. Bu tip özel sayılar ancak anlaşma yapılan kongrelerde sunulmuş sözlü bildiriler için geçerlidir. Bu bildirilerin mutlaka kongre bilim kurulundan onay almış hakem değerlendirmesi yapılmış olmalıdır. Hakem değerlendirilmesi yapılmamış hiçbir çalışma yayına alınmaz. Yayınlanmak için gönderilen çalışmalar dergi hakem onayına gönderilir. Ancak her iki hakemden olumlu dönüş alan çalışmalar yayına alınır. Ayrıca sözlü sunulan bildirilerin mutlaka basılı materyali ile hakem onay raporları dergimiz yönetim kuruluna ve baş editörüne sunulmuş olmalıdır. Bu bilgi ve materyallere sahip olmayan bildirilere dergimizde yer verilmez. Dergimizde işlem sürecine dair bilgiler yazar ve yazarlara yazılı olarak dergi internet adresinden bildirilir. Ayrıca dergimize üye olup sisteme giriş yapan her bir yazar süreç ile ilgili bilgileri derginin web sayfasından kendisi izleyip gelişmeleri takip edebilir. Dergimizdeki koşul ve şartlar her bir yazar ve yazarlar için aynıdır. Hiçbir kimse için bu kurallar ve koşullar değiştirilmez. Farklılık sağlanması istenemez talep edilemez. Dergimiz bünyesinde yayınlanması istenen eserlerin mutlaka derginin yayın kabul ettiği alanlardan olması şartı aranır. Bu özellikleri taşımayan hiçbir yayına dergimizde yer verilemez. Hakem sürecine dair işleyiş baş editör kontrolünde gerçekleştirilir. Baş editör yayının dergide hakem sürecine dair işleyişine yönelik bilgi ve karar verme yetkisine sahip bulunur. Baş editörün uygun bulmadığı ya da kabul etmediği bir yayın dergide sürece dahil edilmez. Bu konuda yazar ya da yazarlar dergi ile diğer organlar üzerinde bir yükümlülük oluşturamaz. Hakem onayından geçse bile editörler ya da yönetim kurulu mevcut çalışmanın yayınlanmasına olumlu görüş bildirmemesi veya makale sistemde yayına alınsa bile kurulların kararı ile iptal edilebilir. Böyle bir durumda yazar ya da yazarlar dergiye bir yaptırım uygulamaz. Her türlü yetki tek taraflı olarak dergi yönetim ve editörler kuruluna aittir.

Dergimiz T.C. hukuk kuralları çerçevesinde "5846" sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanun ve Hükümleri'ne tabi hareket eder. Bu kanunun gerekliliklerini yerine getirmeyen yazar ya da yazarlar hakkında dergimiz tek taraflı olarak hukuki haklarını korumaya sahiptir. Dergimizde yayınlanması amacıyla gönderilen çalışmalarda yapılan ilgili kanunlara uygun olarak gerçekleştirilmeyen alıntılar, intihal gibi konularda yazar ya da yazarlar tek taraflı olarak sorumludur. Her bir yazar ve yazarlar uluslararası akademik, bilimsel etik kurallara uymak zorundadır. Bu kurallara uymayan yazarlar hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara dergimiz doğrudan resmi olarak bilgi verir. Doktora, Yüksek Lisans ve Uzmanlık tezlerinden yararlanılarak hazırlanan çalışmalarda mutlaka kaynakça ya da özet altında hangi çalışmadan yararlanılarak hazırlandığı belirtilmelidir. Aksi durumda bu tip çalışmalar etik kabul edilmez ve intihal çerçevesinde değerlendirilir. Tez ve uzmanlık tezlerinde mutlaka ilgili yayının asıl sahibinin ismi bulunmalıdır.

İlk sırada etik kurallar çerçevesinde tezin “yayının” asıl sahibi konumundaki kişi ilk sırada yer almalıdır. Danışman ve diğer yazarlar tezin sahibinin önünde yer alamaz. Bu tip çalışmalarda tez danışmanı dışında farklı yazar isimleri bulunuyor ise çalışmaya ne tür bir katkı sağlandığı kaynakça kısmında açıkça belirtilmelidir. Dergimiz basılı ve online olarak hareket eden bir yayın organıdır. Akademik alanda hazırlanan çalışmaların yer aldığı bir materyal olarak bilimsel araştırma yapan kurum ve kişilere fayda sağlamak amacıyla toplumsal hizmet sunan sosyal bir organdır. Dergimiz paralı bir dergi olmayıp, hiçbir yazara ya da yazarlara basılı materyal göndermek zorunda değildir. Dergimizde kabul edilen ve basıma hak kazanan çalışmalar dergi yayın kabul şartları ve yazım kurallarına uygun olarak mizanpajı yapılır ve sisteme yüklenir. İhtiyacı olan yazar ya da yazarlar ile okuyucular sistemden bu sayıyı indirerek ihtiyacını giderebilir. Mizanpaj yazar tarafından örnek makale baz alınarak yapılmaktadır.

ABOUT THE JOURNAL

"International Refereed Journal of Design and Architecture" has started to publish articles as of 2014. Our journal includes valuable and qualified articles which will provide sources for the literature. Our journal is an international refereed journal, and published quarterly in a year. The issues of our journal are published on **APRIL, AUGUST and DECEMBER**. Both online and printed versions of the journal are available. Our journal welcomes all types of scientific and authentic works with respect to **Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design**. Editor-in-Chief of the journal is **Pelin AVŞAR (Ph.D.)** and the journal carries out its activities in accordance with the decisions taken by the Executive Board of the journal. Editor-in-Chief is the member of the board who has the highest rank, and decisions taken by 51% of executive board are implemented. Each submitted article is approved by two referees who are experts in their fields, and is expected to be granted with positive opinions of referees as to being eligible for publishing. Within the same issue, single article of the author is published. If the author has more than one article which is approved by referees and the executive board, those are lined up for the following issues. No author has any kind of power on referees and executive board. **Copy right agreement** is not demanded for articles which have been uploaded to the system for publishing. Rights of articles which have been uploaded to the system are considered to be transferred to the journal. Author or authors are regarded to have agreed on this and have been included in this system by committing to act in accordance with the publishing conditions of the journal.

Academicians and researchers who would like to become a member of referees and scientific boards of the journal are required to hold Ph. D. degree and be granted with the title of Doctor and to be experts in their fields. In addition, one of the conditions is to have carried out scientific studies. No one who has not published works in his/her field and does not have the titles of Doctor or Expert cannot become a member of referees and advisory boards. Executive board of the journal is the senior decision and executive mechanism of the journal. Each and every decision of the executive board is absolute and irreversible. Without the decision of the executive

board, nothing can be carried out or performed under no circumstance. The Editor-in-Chief of the journal can decide on whether works which have not been sent to the approval of referees can be accepted or not, whether they can be included in the process of referees' approval. Editor-in-Chief does not have to inform the executive board on this process. Executive board is the single body which takes decisions regarding the participation of scientists in the referees, scientific and advisory boards of the journal.

In our journal, special issues can be prepared for works which have been presented orally in some national or international congresses and which have been approved by a referee. Such special issues are just valid for oral presentations in agreed congresses. Such works have to be approved by scientific board of the congress and evaluated by referees. No work can be published without referee assessment and approval. Works which are sent for publishing are submitted to referees for their approvals. Works which are evaluated positively by the two referees are published. In addition, printed versions of the orally-presented works and their referee approval reports should be submitted to executive board of the journal as well as editor-in-chief. Works lacking this information and printed material cannot be accepted for our journal. Information regarding the process are provided for author and authors in a written format in the web page of the journal. Each author who registers to our journal and logins the system can follow up the process on the web page of the journal. All conditions and principles are eligible and same for each and every author. These conditions and rules cannot be changed for anyone. Any change or difference cannot be requested. Works sent to be published in the journal have to be related to the fields that the journal accepts. If a work does not hold such features, it is not published in the journal. Procedure regarding refereeing process is under the control of editor-in-chief. Editor-in-chief has the authority to decide on the procedure of refereeing process for a work. A work which has not been found appropriate or not been accepted by the editor-in-chief cannot be included in the refereeing process of the journal. Under such circumstances, author or authors cannot form any liability for the journal and other bodies. Even if a work is approved by a referee or accepted in the system to be published, its publication can be cancelled due to negative opinion of editors or executive board regarding the publication of the work or related decision of the boards. Under such cases, author or authors cannot impose sanctions on the journal. Any kind of authority belongs unilaterally to the executive and executive boards of the journal.

Our journal acts in accordance with Law numbered "5846" on Intellectual and Artistic Works and its provisions within the frame of Turkish Republic legal rules. Our journal has the right to protect its legal rights unilaterally against author or authors who do not fulfil the necessities of this law. Author or authors are held responsible unilaterally regarding quotations which are not in accordance with related rules, and plagiarism. Ethics board report is mandatory in research and applied studies. Studies without ethics board report cannot be accepted even if they have

received referee's approval. Author or authors cannot claim any right on this matter. On this matter, any institution, individual or other authorities cannot impose sanction on the journal. Each and every author has to obey international academic, scientific and ethical rules. Our journal informs related institutions or organizations directly and formally about authors who do not obey the rules. In studies which are prepared by utilizing PhD, MA/MS and Expertise theses, studies that have been utilized have to be definitely stated under the title of bibliography or abstract. Otherwise, such studies cannot be regarded as ethical and evaluated within the frame of plagiarism. In MA/MS and Expertise theses, name of the author of the original study has to be stated. If different author names exist in such studies, the contributions of the authors to the study have to be clearly stated in the bibliography. Our journal has both online and printed versions. Our journal, as a material including academically-prepared studies, is a social organ which provides services to the society in order to provide benefits to institutions and individuals which carry out scientific studies. Our journal does not charge any fee thus does not have to send printed material to author/authors. Page-setting of the works which have been accepted and granted to be published in our journal is carried out according to the journal's publication and writing rules, and then uploaded to the system. Works can be downloaded from the system by author/authors and readers so that their needs are met. Page-setting is performed by authors based on the sample work provided for them.

YAZARLARA BİLGİ

1. Dergimizin yazım dili Türkçe ve İngilizcedir.
2. Farklı dillerde hazırlanan yayınlar ve çalışmalar editör başta olmak üzere derginin yönetimi onay vermesi durumunda kabul edilir. Bu durum tek taraflı olarak dergimize aittir.
3. Dergimiz basılı olarak çıkarılmakta olup, internet ortamında sadece İngilizce özet ve Türkçe özet şeklinde yer alır.
4. Dergimiz sistemine üye olmadan yayın kabul edilmez.
5. Hiçbir yazar dergimiz üzerinde bir hak iddiasında bulunamaz.
6. Yapılan her bir çalışmanın sorumluluğu tek taraflı olarak yazara aittir. Dergimiz bu konuda bir yükümlülük altına alınamaz sokulamaz.
7. Dergimiz bünyesinde değerlendirilmek koşulu ile gönderiler çalışmaların, her hangi bir nedenle bir başka yerde kullanılmamış veya değerlendirmeye gönderilmemiş olması gerekir. Böyle bir olumsuzluk ile karşılaşılması durumunda tekzip yayınlanması koşulu ile çalışma reddedilir ve yazar hakkında hukuki işlem başlatılır.
8. Her bir çalışma alanında uzman iki hakem tarafından değerlendirilip, iki hakemden olumlu görüş alan çalışmalar sıraya alınmak koşulu ile yayına alınır.
9. Hiçbir çalışmanın bir başka çalışmadan farklılığı veya üstünlüğü yoktur. Her bir yazar ve çalışma aynı hak ve eşitliğe sahiptir. Her hangi bir ayrıcalık tanınmaz.
10. Yazarlar çalışmalarının hangi hakemler tarafından değerlendirildiğini bilemez ve bilmek isteme hakkına sahip olamaz. Bu durum sadece sistem yönetici ve editör tarafından bilinir ve gizli tutulur.
11. Düzeltmeler majör ve minör şeklinde yapılır. Her bir düzeltme sadece iki hakka sahiptir. İki talep doğrultusunda istenen düzeltmenin yapılmaması durumunda çalışma otomatik olarak ret alır.

12. Tez, sunum ve bildiri şeklinde daha önce kullanılmış çalışmalar makaleye dönüştürülüyor ise mutlaka daha önceki kullanımına yönelik bilgi makalenin dipnotunda bulundurulmalı ve açıklanmalıdır. Aksi durumda intihal olarak kabul edilir ve dergimiz bu yükümlülüğü kabul etmez.

13. Dergimizin yayın kabul ettiği alanları dışında yapılan çalışmalar ilgili yönetim veya editör tarafından tek taraflı olarak kabul edilir veya red edilir. Bu durumda yazar bir hak iddiasında bulunamaz.

14. Dergimize yüklenen çalışmaların her türlü hakkı yazar tarafından dergiye verilmiştir. Bu işlem için yazardan bir imza ve onay bilgisi istenmez. Sisteme yüklenen çalışmalar her hakkı ile dergimize devredilmiş olur.

15. Dergimizin yayınları değerlendirme süresi hakemlerden gelen dönüşlere göre iki aydır. İki ay içerisinde dönüş alınamayan çalışmalar bir başka hakeme yönlendirilir. Bu durumda süre uzayabilir ve bir talep oluşturulamaz. Yazar bu durumda hiçbir hak iddiasında bulunamaz, makaleyi sistemden çekemez.

16. Dergimiz bünyesinde değerlendirmeye alınan çalışmalarda dergimiz ilk sırada yer alan sorumlu yazarı muhatap alır, diğer yazarlarla bir ilişki içerisinde bulunmaz ve birinci yazar dışındaki kişilere bilgi vermez, vermek zorunda değildir.

17. Çalışmaları değerlendiren hakemler tamamen bağımsız hareket ederler. Bu konuda dergimizin hakemler üzerinde bir yaptırımı ve özel talebi oluşmaz oluşturulamaz.

18. Dergimizin yayın süresi yılda üç defa olmak üzere; Nisan, Ağustos ve Aralık aylarına gelen süredir. Bu süreler derginin yayın sistemine bağlı olarak kaymalar oluşturabilir. Bu nedenle dergimiz hiçbir talep ve sorumluluk altında bulunmaz.

19. Yayın değerlendirmesine ilişkin hakem görüş bildirir raporu ilgili birinci yazara gönderilir. Düzeltme istenen çalışmaların düzeltme süresi 15 gündür. Bu süre içerisinde düzeltmesi yapılmayan çalışmalar sistemden çıkarılıp reddedilir. Bu durumda yazar dergimiz hakkında bir yaptırım hakkına sahip olamaz.

20. Türkçe dışında hazırlanan çalışmalarda mutlaka Türkçe Özet bulunmalıdır. Anahtar kelime sayısı 3 ile 7 tanedir. Her bir çalışma en fazla 25 sayfa olmalıdır. Ekler bu 25 sayfaya dâhil değildir. Özet Türkçe ve İngilizce olmak üzere 100 ile 250 kelimeden oluşturulmalıdır. Dergimizin yazım şekli TIMES NEW ROMAN olup 12 puntodur. Satır aralığı 1 tir. Çalışmanın konu başlığı 14 punto ve kalındır. Yazar isim ve bulunduğu kurum bilgileri 12 punto kalın ve italik şeklindedir. Türkçe ve İngilizce özet 10 punto özetler alt alta gelecek şekilde hazırlanmalıdır.

GUIDELINES FOR THE AUTHORS

1. Publication language of our journal is Turkish and English.
2. Articles and works prepared in other languages can be accepted with the approval of particularly editor-in-chief and management of the journal. The right to accept such works belongs unilaterally to our journal.
3. Our journal has printed version, only English and Turkish abstract can be provided in online format.
4. No publication is accepted without registering to the system.
5. No author can claim any rights over our journal.
6. Responsibility of any work belongs unilaterally to the author. Our journal is not put under obligation on this matter.
7. Works submitted to our journal for evaluation for publication have to be authentic and have not been used somewhere else for any reason or sent for evaluation to anywhere else. Otherwise, works are refused on condition that disclaimer is published, and legal procedure about the author is initiated.
8. Each and every work is evaluated by two referees who are experts in the field, then published on condition that works approved by both referees are lined up.
9. No work has superiority or privilege over another work. Each and every author and work is equal and has the same rights. Any kind of privilege is not provided.
10. Authors do not know which referees have evaluated their works, they do not have the right to ask for it. Only system manager and editor-in-chief do have such information and it is kept secret.
11. Corrections are made in major or minor way. Each work has only two chances for corrections. If necessary corrections are not made based on two requests, Works are automatically refused.
12. If previously used works such as thesis, presentation and conference proceeding are turned into articles, then the information of previous use of the work should be provided and explained in the footnote. Otherwise, it is regarded as plagiarism and our journal does not accept any liability stemming from this situation.

13. Works on fields other than our journal accepts are accepted or refused unilaterally by the management of the journal or editor-in-chief. In such cases, authors cannot claim any rights.
14. Every right of the works uploaded to our journal is granted to the journal by the author. Signature and consent form are not asked from the author for this, any written document is not required. Rights of works uploaded to the system are automatically transferred to the journal.
15. Evaluation process of works submitted to our journal is two months depending on the feedback from referees. If no feedback is received within two months, works are directed to another referee. In this case, the time may extend. Under such circumstances, author cannot claim any right and cannot withdraw the article from the system.
16. In the case of works with more than one author, journal management regards the first name written in the work as addressee if it is not stated precisely in the work, and acts accordingly. The journal does not have any contact with other authors and does not and does not have to inform them except for the first author.
17. Referees who evaluate works act totally independently. Our journal does not impose any sanction on referees and does not ask special treatment.
18. Our journal is published quarterly in a year; April, August and December. These periods may change depending on the publication system of the journal. For this reason, our journal is not liable for any demand and obligation.
19. Referees present their opinions regarding the evaluation of the works; their reports are sent to the related author. Correction period is 15 days for each work. Works whose corrections are not completed within this period of time are removed from the system and refused. In this case, author(s) do not have the right to sanction on our journal.
20. An abstract in Turkish is mandatory for works which are prepared in other languages. The number of key words can vary between 3 and 7. Maximum page number for each work is 25. Appendices are not included in abovementioned 25-page limitation. Abstract both in Turkish and English should be between 100-250 words. TIMES NEW ROMAN should be used in the articles, type size should be 12. Article should be written in single space. Title of the work should be written bold in 14 pt. Name of authors and their affiliated institutions should be bold, italicized and in 12 pt. Turkish and English abstracts should be written in 10-type size and placed one after the other.

YAYIN İLKELERİ

1. **“Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi”;** 4 ayda bir yayınlanan akademik ve bilimsel nitelikli uluslararası hakemli bir dergidir. Ancak derginin özel durumlarda ara dönem içerisinde de yayın çıkarma hakkı bulunmaktadır.

2. Dergimizde Görsel Sanatlar, Tasarım, Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, İç Mimarlık alanlarından bilimsel ve özgün nitelikli çalışmalar yer almaktadır. Çalışmaların bilimsel kaygılarla yazılmış olması, alana katkıda bulunacak nitelikte olması, alandaki önemli kaynakları referans göstermesi, önyargı ile yazılmamış olması, slogan niteliğinde cümleler içermemesi beklenir. Ayrıca tarama, araştırma, bildiriden geliştirilme vb. niteliklerinden birine sahip olmalıdır.

3. Birden fazla yazarın bulunduğu çalışmalarda sorumlu yazar olarak belirtilen yazar muhatap kabul edilir.

4. Kullanılan kaynaklar derginin yayın kurallarına uygun şablona göre hazırlanmalıdır.

5. Dergimizde makale formatı derginin web sitesinde bulunan örnek makale ya da derginin son sayısındaki makalelerin dizgisi ve mizampajına göre düzenlenmelidir.

6. Yazıların değerlendirilmesi aşamasında öncelikle hakem ve yazarların aynı kurumdan olmamasına özen gösterilir. Hakem ve yazarların isimleri titizlikle saklanır ve hiçbir şekilde açıklanmaz. Hakem Kurulu her sayıda değişir ve yazıların konusuna göre oluşturulur.

7. Her yazının alanına göre ilk aşamada iki hakem tayin edilir. Hakem raporlarından birinin “Yayınlanamaz”, diğerinin “Düzeltilerek Yayınlanabilir” ya da “Yayınlanabilir” olması durumunda ilgili alandan 3. hakem tayin edilebilmekte ve onun raporu beklenebilmektedir. Yazardan sadece üç defa düzeltilme istenir. Her üç düzeltmede de istenilen düzeltmeler gerçekleştirilmemiş ise yayın sistem tarafından reddedilir.

8. Yazarların, kendilerinden istenen düzeltmelere titizlikle ve ivedilikle uymaları, yazının son şeklini düzeltilmiş haliyle dergiye 15 gün içinde göndermeleri beklenir. Düzeltmeler konusuna yeterince uyulmadığı anlaşılırsa bu durum yazara bildirilir. Belirtilen sürede düzeltilmiş olarak geri gönderilmeyen yazılar yayınlanacaklar listesine alınmaz.

9. Dergimizin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir.

10. Dergiye yayınlanmak üzere gönderilen yazıların, daha önce başka bir yayın organında yayınlanmamış olması ya da yayın için değerlendirme aşamasında bulunmaması gerekmektedir.

11. Daha önce akademik alanda ulusal ya da uluslararası nitelikli bilimsel toplantı, kongre, konferans ya da sempozyumda sunulmuş olan bildiriler, başka bir dergi ya da yayında yayınlanmamış olması ve makale formatına ve içeriğine dönüştürülmesi ve makalede belirtilmesi koşulu ile kabul edilebilir ve hakem sürecine alınır.

12. Çeviri metinler, eğer o metin Türkçe'de ender bulunabiliyorsa, çevirisinin alana katkı sağlayacağı düşünülüyorsa editör ve yayın kurulunun onayı ile kabul edilir ve hakem süreci başlatılır. Ancak her sayıda yayınlanacak çeviri sayısı sınırlıdır. Özgün metinler tercih nedenidir.

13. Dergiye gönderilecek yazılar, MS Word Programı kullanılarak, Times New Roman karakterinde, 12 Punto ve 1,5 satır aralığında yazılmalıdır. Sayfanın üst, alt, sol ve sağ taraflarında 3'er cm'lik boşluklar olmalıdır.

14. Yazılar toplamda 15 sayfayı geçmemeli ve alt ortada sayfa numarası verilmiş olmalıdır. Yazıda paragraf girintisi olmamalıdır.

15. Türkçe yazılarda 150 kelimeyi geçmeyen İngilizce özet, özetin altında 5 anahtar sözcük(ler) yer almalıdır. Özetin, yazıldığı yabancı dilde başlığı ve anahtar kelimeleri (keywords) de bulunmalıdır.

16. İngilizce yazılarda 150-200 kelimeyi geçmeyen Türkçe özet, başlık ve anahtar kelimeler bulunmalıdır.

17. Özette araştırmanın kapsamı, amacı, yöntemi, ulaşılan sonuçlar ve konudan kısaca söz edilmelidir.

18. Yazar adı ya da adları, kapak sayfasında yer almalıdır. Kapak sayfasında ayrıca, yazarın akademik ünvanı ve çalıştığı kurumun adı, adresi, iş ve cep telefonu, faks numarası ve e-posta adresi de bulunmalıdır.

19. Yazıların yayınlanması konusunda son karar baş editöre aittir. Baş editörün yazı hakkındaki değerlendirmesi, yazar(lar)a en kısa zamanda hakem raporlarıyla birlikte iletilir.

20. Dergiye gönderilen yazılar, yayınlansın veya yayınlanmasın geri gönderilmez.

21. Yazıların tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

22. Yayımlanan çalışmaların yayın ve telif hakkı dergimize aittir. Sisteme yüklenen her bir çalışmanın yayın hakkı yazar tarafından otomatik olarak dergiye devredilir. Bu işlem için hiçbir yazardan telif hakkı sözleşmesi imza etmesi istenmez. Sisteme yüklenen çalışma için yazar bu şartları peşinen kabul etmiştir. İtiraz hakkı bulanmamaktadır.

23. Yazar(lar) ulusal ve uluslararası akademik bilgi paylaşımını desteklemek amacıyla yazılarının tam metin olarak ticari niteliği bulunmayan elektronik veri tabanlarında yer almalarını onaylarlar.

24. "Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi" elektronik sistemle çalışan bir dergi olup, basılı olarak da yayınlanmaktadır. Basılı yayın almak isteyen kişilerin dergi bedelini ilgili basım yapan firmaya ödemesi karşılığında temin etme hakkı bulunmaktadır. Dergimiz hiçbir yazara veya bireye, kuruma basılı dergi vermek zorunda değildir. Yine dergimize gönderilen çalışmalar için yıllık üyelik ücreti ilgili basım firmasına ödenmelidir. Bu ücret sadece derginin yıllık basım ve diğer giderleri için basım evimin yaptığı harcamalara istinaden alınır. Dergimiz ücretli bir dergi değildir.

25. Sisteme yüklenen çalışmaların değerlendirme süresi iki aydır. Bu süre içerisinde değerlendirilmeyen ve hakkında ilgili bilgi rapor alınmayan çalışmalar farklı bir hakeme daha gönderilir.

26. Yazar(lar) uygulama içerikli "DENEYSEL", "VAKA" ve "KURUMSAL" içerikli araştırmalarda ETİK KURUL raporu gerektiren çalışmalarında mutlaka çalışmanın sisteme yüklenmesi durumunda ETİK KURUL raporunun "TARİHİ" ve "RAPOR BİLGİSİ – RAPOR NUMARASI" çalışma sisteme yüklenirken sistemde bulunan "ETİK KURUL RAPOR BİLGİSİ" kısmına gerekli bilgileri yazmak zorundadır. Olası bir olumsuzluk ve eksiklik durumunda dergimiz ulusal ya da uluslararası hukuk kuralları çerçevesinde bir sorumluluk yüklenmez. Bu konuda her türlü sorumluluk yazar(lar) aittir. Etik kurul raporu ve araştırmaya ilişkin resmi bilgiler bulunmakta ise mutlak surette bu bilgiler çalışma sisteme yüklenirken girilmelidir. Bu konuda, dergi editörleri, sistem editörleri, yayın kurulu, imtiyaz sahibi, yayın yönetmeni, hakem kurulu ve değerlendirme yapan hiçbir hakem yükümlülük ve sorumluluk altında değildir. Oluşabilecek her türlü maddi, manevi ve hukuksal bir olumsuzlukta yazar(lar) sorumludur. DERGİMİZ ADINA OLUŞABİLECEK HER TÜRLÜ MADDİ, MANEVİ VE HUKUKİ BİR DURUMDA "OLUMSUZLUKTA" DERGİMİZ TEK TARAFLI OLARAK HUKUKİ HAKLARINI ULUSAL VE ULUSLARARASI OLARAK SAKLI TUTAR.

YUKARIDA BELİRTİLEN 26 MADDELİK YAYIN İLKESİ VE BİLGİLERİ SİSTEME DÂHİL OLAN YAZAR veya YAZARLAR TARAFINDAN KABUL EDİLMİŞ SAYILIR. HİÇ BİR YAZARIN BU YAYIN İLKELERİNE İTİRAZ ETME HAKKI YOKTUR. DERGİMİZ YAYIN İLKELERİ ve ÇALIŞMALARIN YAYINLANMASI, DEĞERLENDİRİLMESİ veya RED EDİLMESİNDE TEK TARAFLI HAKKA SAHİPTİR. BU HAK HİÇ BİR KOŞUL ve ŞARTA BAĞLI OLMAKSIZIN DEĞİŞTİRİLEMEZ. İLGİLİ İLKELER veya KURALLAR ÇERÇEVESİ DIŞINDA HAREKET EDEN YAZAR/YAZARLAR HAKKINDA DERGİMİZ İLGİLİ KANUN VE YÜKÜMLÜKLER ÇERÇEVESİNDE KANUNİ HAKKINI TEK TARAFLI OLARAK KULLANMA HAKKINA SAHİPTİR. SİSTEME DÂHİL OLAN HERKES BUNLARI PEŞİNEN KABUL ETMİŞTİR.

PUBLICATION PRINCIPLES

1. "International Refereed Journal of Design and Architecture" is an international refereed journal which publishes academic and scientific articles every four month. But the journal has the right to publish special issues out of these periods under certain circumstances.
2. Scientific and authentic works which are prepared in the fields of Visual Arts, Design, Architecture, Landscape Architecture, and Interior Design are included in the journal. Works are expected to have scientific concerns, to contribute to the field, to cite and refer important sources within the disciplines, not to have prejudice, not to include slogan-like sentences, and to have been written in a developed language. In addition, they also must have one of the qualities of review, research, and developed version of presented papers, etc.
3. In the case of works with more than one author, the author stated as the responsible one is regarded as addressee.
4. Sources used in the works must be prepared according to the publication principles.
5. Journal article format of our examples in the journal's website or article in a recent issue of the journal article should be based on the string.
6. In the process of evaluating articles, ultimate attention is shown to the fact that referee and author are not from the same institution. Names of referees and authors are kept secret and never revealed. The Referee Board varies in every issue and is reestablished depending on the topic of the issue.
7. Initially two referees are assigned for each work according to the field. Another third referee can be assigned if one of the referee's report states "It cannot be published", and the second one states "It can be published after corrected" or "It can be published", and the report of the third referee is considered. Author is asked to carry out corrections only three times. If corrections are not made as required in each time, work is refused by the system.
8. Authors are expected to carry out correction in time and meticulously, and to send the final version to the journal within 15 days. If it is found out that corrections are not made as ex-

pected, authors are informed about this situation. Works which are not corrected and sent back to the journal in time are not included in the list of works to be published.

9. Publication language of our journal is Turkish and English.

10. Works which are submitted to the journal for publication are expected not to have been published somewhere else or not to be in the evaluation process of another publication organ.

11. Papers which have been presented in an academic national or international scientific meeting, congress, conference or symposium can be accepted and included in the referee process on condition that they have not been published in another journal or publication and they are appropriate to turn into an article format and content.

12. Translated texts are accepted and referee process is initiated with the approval of editor(s)-in-chief and publication board if that text is very rare in Turkish and it is believed that its translation will contribute to the literature. However, the number of translated works in each issue is limited and authentic works are preferable.

13. Works submitted to the journal must be prepared in MS Word Program with Times New Roman in 12 pt. in 1.5 space. 3 cm space must be left from top, bottom, right and left margins.

14. The page number of works must not exceed 15. Page numbers must be written at bottom in the middle. Paragraph indent must not be used.

15. English abstract not exceeding 150 words, 5 key word(s) below abstract must be in works prepared in Turkish. Title and key words must be written in the both languages.

16. Turkish abstract not exceeding 150-200 words, title and key words must be in works prepared in English.

17. Scope, object, method, results and topic of the works must be briefly mentioned in the abstract.

18. Name(s) of author(s) must be in the cover page. Academic title of the author, his/her workplace name, address, cell-phone and work phone numbers, fax number and e-mail address must be present in the cover page.

19. Final decision on publication of works belongs to editor(s)-in-chief. Opinions of editor(s)-in-chief on the work together with referee reports are conveyed to author(s) as soon as possible.

20. Works sent to the journal are not sent back to authors whether they have been published or not.

21. All responsibility of works belongs to author(s).

22. Publication and copy rights of published works belong to our journal. Publication right of each work uploaded to the system is automatically transferred to the journal by the author. For this, there is no need to ask for signing of any copy right agreement with the author. Author(s) are considered to have acknowledged this when they have uploaded their work to the system. They do not have any right to object.

23. Author(s) approve that full versions of their works are uploaded to non-commercial electronic data bases to support national and international information exchange.

24. "International Refereed Journal of Design and Architecture" is an electronic journal but is also published in paper version. Individuals who would like to get printed version of the journal can obtain it by paying the necessary fee to the relevant printing company. Our journal does not have to provide printed version of the journal to any author or individual. Annual membership fee should also be sent to relevant printing company for works sent to our journal. This membership fee is collected for only annual printing and other costs of the journal. Our journal is not a paid one.

25. Evaluation process of works uploaded to the system is two months. Works which are not evaluated within this period of time and about which information report is not received are sent to a different referee.

26. Author(s) has to upload "DATE OF REPORT", "REPORT INFORMATION-REPORT NUMBER" to "ETHICS BOARD REPORT INFORMATION" part of the publication submission system of the journal in "EXPERIMENTAL, CASE STUDY and INSTITUTIONAL" works requiring ETHICS BOARD report. Our journal is not held liable within the framework of national or international legal rules in case of possible unfavourable and deficient situation. In such cases, every responsibility belongs to author(s). If ethics board report and official information related to the research is available while uploading the work to the system, such information must be entered into the system. In such case, editors of the journal, system editors, editorial board, publisher, editorial director, referees board and any referees evaluating works cannot be held liable and responsible. Author(s) are held responsible in any possible material, moral and legal unfavourable situation. OUR JOURNAL UNILATERALLY RESERVES ITS LEGAL RIGHTS NATIONALLY AND INTERNATIONALLY IN CASE OF ANY MATERIAL, MORAL AND LEGAL "UNFAVOURABLE" SITUATION WHICH MAY OCCUR AGAINST OUR JOURNAL.

IT IS CONSIDERED THAT ABOVEMENTIONED 26 ITEMS OF PUBLICATION PRINCIPLES GUIDELINE ARE ACCEPTED BY AUTHOR or AUTHORS WHO ARE INVOLVED IN THE SYSTEM. NO AUTHOR HAS THE RIGHT TO OBJECT TO THESE PRINCIPLES. OUR JOURNAL HAS UNILATERAL RIGHT IN TERMS OF PUBLICATION PRINCIPLES, and PUBLISHING, EVALUATION or REFUSAL OF WORKS. THIS RIGHT CANNOT BE CHANGED UNDER ANY CIRCUMSTANCES AND CONDITIONS. OUR JOURNAL HAS THE RIGHT TO USE ITS LEGAL RIGHTS WITHIN THE FRAMEWORK OF RELEVANT LAWS AND LIABILITIES IN CASE OF AUTHOR/AUTHORS WHO DO NOT ACT IN ACCORDANCE WITH RELEVANT PRINCIPLES and RULES. EVERYBODY WHO IS INVOLVED IN THE SYSTEM HAS AUTOMATICALLY AGREED ON THESE POINTS IN ADVANCE.

TMD - Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi

Atakent Mah. Akasya 1 Evleri C2-23 Blok
Kat 4 Daire 17 Halkalı,Küçükçekmece-İstanbul

www.mtddergisi.com
info@guvenplus.com.tr